



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

## Møteinnkalling

### BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

<b>Møtedato:</b> 20.02.2019	<b>Møtenr:</b> 01/2019	<b>Utsendt dato:</b> 12.02.19	<b>Utsendt fra:</b> Kirkevergen
--------------------------------	---------------------------	----------------------------------	------------------------------------

**Møtedag:** Onsdag  
**Kl:** 1830 - 2100  
**Møtested:** Sælen kirke, Vardeveien 9, 5141 Fyllingsdalen

Forfall bes meldt: Bergen kirkelige fellesråd v/Siri Hoff Austgulen tlf: 55 59 32 09 eller e-post [sa267@kirken.no](mailto:sa267@kirken.no)

Spørsmål og saker som ønskes tatt opp i tillegg til oppsatt sakliste, meldes til Mona Gangsøy Eide: [me855@kirken.no](mailto:me855@kirken.no) innen 19.02.19

**Medlemmer som har forfall må selv varsle varamedlem.**  
Varamedlemmer møter kun etter særskilt innkalling.

### Bergen kirkelige fellesråd

Lars Kristian Stendahl Gjervik  
leder

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Vedlegg:

Saker til behandling: 01/19 -12/19

<b>Sak nr.</b>	<b>Sakstittel</b>
01/19	Godkjenning av innkalling og saksliste til møte
02/19	Godkjenning av møtebok
03/19	BKF - Valg av leder og nestleder 2019
04/19	BKF - Verdi- og måldokument 2019-20
05/19	Bergen kirkelige fellesråd - Årsregnskap 2018
06/19	Bergen kirkelige fellesråd - Økonomirapport pr 31.12.2018
07/19	Antveit gravplass - Nyanlegg - Utvidelse av Åsane kirkegård - Godkjenning av gravplassplan
08/19	Bergen kirkelige fellesråd - fremtidig orgelpolitikk
09/19	BKF - Nytt medlem av Kulturutvalget
10/19	BKF - Årsmelding for kontrollutvalget i BKF 2018
11/19	BKF - Årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019
12/19	Referat og orienteringssaker



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## Godkjenning av innkalling og saksliste til møte

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
01/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Siri Hoff Austgulen

Arkiv: Arkivsaknr: 19/67

Saksbeh.: Siri Hoff Austgulen

---

### Bakgrunn:

Godkjenning av innkalling og saksliste til møte 20.02.19

### Kirkevergens forslag til vedtak:

Innkalling godkjennes

Saksliste godkjennes slik den foreligger

KIRKEVERGEN I BERGEN 11.02.2019

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Siri Hoff Austgulen  
arkivar



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## Godkjenning av møtebok

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
02/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Siri Hoff Austgulen

Arkiv: Arkivsaknr: 19/67

Saksbeh.: Siri Hoff Austgulen

---

### Bakgrunn:

Det er ikke kommet merknad til møtebok i BKF 12.12.18 - møte nr 06/18

### Kirkevergens forslag til vedtak:

Møteboken godkjennes som den foreligger

KIRKEVERGEN I BERGEN 08.02.2019

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Siri Hoff Austgulen  
arkivar

### Vedlegg:

**Dok.dato**      **Tittel**

18.12.2018      BKF 12.12.2018 - Møte 06/2018 - Møteprotokoll

**MØTEPROTOKOLL**  
**BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD**  
**BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD**

**MØTE NR. 06/2018**

**Møtedato:** 12.12.2018 **Møtetid:** Kl. 1830 - 2130  
**Møtested:** Kirkevergens kontor, møterom FFO, **Saksnr.:** 50/18 – 64/18  
Aasegården

**Tilstede:**

Asbjørn Valen (Skjold)	Lars Kristian Stendahl Gjervik (Olsvik)
Audun Magne Stølås (Arna)	Lene H. Skårvik (Fridalen)
Bente Krokeide (Loddefjord)	Lodve Gidske (Søreide)
Bjarte Flaten (Åsane)	Per Kristian Erdal (Storetveit)
Bjørn Norstrand (Biskopshavn)	Ragnvald Jakobsen (Løvestakksiden)
Christian Nettet (Bergen domkirke)	Rune Kroken (Fana)
Heidi Iren Saure (Laksevåg)	Signe Sandberg (Årstad)
Hilde Eldevik Rusaas (Landås)	Thor Kalland (Ytre Arna)
Håvard G. Frøysa (Fyllingsdalen)	Tor Nordeide (Sælen)
Jarle Sørås (Bergen kommune)	Øivin Christiansen (Bønes)
Jorid Laura Vingen Endal (Sandviken)	Øystein Skauge (geistl. repr)

**Vara:**

Nils Kristian Søfteland (Salhus)  
Anicken Smith Huun (Slettebakken)

**Meldt forfall:**

Astrid Helene Olafsdottir (Eidsvåg)  
Janne Stølsbotn (Birkeland)  
Kari Hestad Skeie (Birkland)  
Karl Johan Hallaråker (Nygård)  
Frode Jacobsen (Nygård)  
Nils Gunnar Toppe (Salhus)  
Thor W Brekkeflat (Slettebakken)

Det møtte 22 representanter og 2 vararepresentanter, til sammen 24 representanter

**Fra administrasjonen:**

Asbjørn Vilkenen, kirkeverge  
Arne Tveit, kirkebyggsjef  
Berit Bakke, personalsjef  
Inghild Hareide Hansen, gravplasssjef  
Mette Rogstad Heimli, økonomisjef  
Mona Gangsøy Eide, administrasjonssjef  
Tor Andre Ljosland, kommunikasjonsrådgiver  
Tove Margrete Nordmark, sjef menighetsavdeling

**Ellers møte:**

Anne Mathilde Klare, prost Bergensdalen

Møteleder:	Lars Kristian Stendahl Gjervik
Enighet før møtet:	Da både fast og vararepresentant fra Nygård menighet hadde meldt forfall vedtok Fellesrådet at representanten Gunn Berit Guldbrandsen som møtte hadde talerett i møtet

**Bergen kirkelige fellesråd**

18.12.18



Lars Kristian Stendahl Gjervik  
leder



Asbjørn Vilken  
kirkeverge

## Saksliste

<b>Sak nr.</b>	<b>Sakstittel</b>
50/18	Godkjenning av innkalling og saksliste til møte
51/18	Godkjenning av møtebok
52/18	Bergen kirkelige fellesråd - Budsjett 2019
53/18	Bergen kirkelige fellesråd - Revidert budsjett 2018 (desember)
54/18	Bergen kirkelige fellesråd - Økonomirapport pr 31.10.2018
55/18	BKF - Høringssvar til forslag til ny kirkeordning
56/18	Bergen kirkelige fellesråd - lokal ledelse i menighet
57/18	BKF - Lokal inntjening i menighetene
58/18	Bergen kirkelige fellesråd - Intern effektivisering i Kirkevergens administrasjon
59/18	Bergen kirkelige fellesråd - Felles systemer og rutiner for menighetene innen økonomi og administrasjon
60/18	Bergen kirkelige fellesråd - energiforbruk i kirkene
61/18	BKF - Mandat Kulturutvalget
62/18	Bergen kirkelige fellesråds gravplassutvalg - Endret mandat - Ekstra medlem
63/18	Bergen kirkelige fellesråd - Plan for innføring av nytt arkivsystem - Public 360
64/18	Referat og orienteringssaker

## **50/18: Godkjenning av innkalling og saksliste til møte**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Innkalling godkjennes  
Saksliste godkjennes med følgende endringer

Representanten Nils Kristian Søfteland gikk etter Sak 55/18

Ettersendte dokumenter ble lagt i følgende saksnumre: Sak 53/18 - BKF – Revidert budsjett desember 2018 - Ressursdokumenter

Sak 64/18 - Referat- og orienteringssaker fikk **2 nye punkt: 5.** Protokoll fra kontrollutvalgets møte 04.12.18, **6.** Årsplan for kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd for 2018

### **Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

#### **BKF- 50/18 Vedtak:**

Kirkevergens forslag ble enstemmig vedtatt

## **51/18: Godkjenning av møtebok**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Møteboken godkjennes som den foreligger

### **Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

#### **BKF- 51/18 Vedtak:**

Kirkevergens forslag ble enstemmig vedtatt

## **52/18: Bergen kirkelige fellesråd - Budsjett 2019**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd vedtar driftsbudsjettet for 2019, med en total utgiftsramme på 226,4 millioner kroner. Kirkevergen gis fullmakt til å omdisponere budsjettet innenfor hovedpostene pr virksomhetsområde slik de er presentert i framlagt budsjettoppstilling.

Bergen kirkelige fellesråd vedtar investeringsbudsjett for 2019, med en total utgiftsramme



på 148,7 millioner kroner. Kirkevergen gis fullmakt til å omdisponere budsjettet innenfor hovedpostene Gravplass, Middelalderkirker, Rehabilitering kirkebygg og Nyinvestering kirke.

Bergen kirkelige fellesråd vedtar budsjettet under forutsetning av at Bystyret vedtar budsjettet slik dette er fremlagt i Byrådets budsjettinnstilling og tilleggsinnstilling.

#### **Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

##### **BKF- 52/18 Vedtak:**

Kirkevergens forslag ble enstemmig vedtatt

### **53/18: Bergen kirkelige fellesråd - Revidert budsjett 2018 (desember)**

#### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

1. Bergen kirkelige fellesråd vedtar revidert driftsbudsjett (desember) for 2018. Kirkevergen gis fullmakt til å omdisponere budsjettet innenfor hovedpostene for gravplass, kirkebygg og kirkelig virksomhet og administrasjon slik de er presentert i fremlagt budsjettoppstilling.
2. Bergen kirkelige fellesråd vedtar revidert investeringsbudsjett (desember) for 2019. Kirkevergen gis fullmakt til å omdisponere budsjettet innenfor hovedpostene gravplass, middelalderkirker, rehabilitering kirkebygg, nyinvestering kirker og kirkelig virksomhet og administrasjon slik de er presentert i fremlagt budsjettoppstilling.
3. Kirkevergen gis fullmakt til å disponere årets mindreforbruk i drifts- og investeringsregnskap som beskrevet i denne sak og innarbeide tilsvarende endringer i drifts- og investeringsbudsjett innen 31.12.2018.

#### **Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

##### **Behandling:**

Bergen kirkelige fellesråd ber kontrollkomiteen legge frem plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon som sak til fellesrådsmøtet møtet 20.02.19.

##### **BKF- 53/18 Vedtak:**

Kirkevergens forslag ble enstemmig vedtatt

## 54/18: Bergen kirkelige fellesråd - Økonomirapport pr 31.10.2018

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd tar økonomirapport pr 31.10.2018 til orientering.

**Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

### **BKF- 54/18 Vedtak:**

Kirkevergens forslag ble enstemmig vedtatt

## 55/18: BKF - Høringssvar til forslag til ny kirkeordning

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Fellesrådet vedtar vedlagte forslag til høringssvar med de justeringer som fremkom i møtet

**Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

### **Behandling:**

#### **Representanten Øystein Skauge fremmet nytt forslag til vedtak:**

Stryke kommentaren til §7 fra høringsuttalen

**Forslaget ble vedtatt med 17 mot 7 stemmer**

#### **Representanten Christian Nettet fremmet nytt forslag til vedtak:**

Endre den siste setningen i høringsuttalen til §10 til «vi krever en ny gjennomgang av denne paragrafen vedrørende soknets juridiske status

**Forslaget ble vedtatt med 23 mot 1 stemme**

#### **Representanten Signe Sandberg fremmet nytt forslag til vedtak:**

Bytte ut ordet «skal» med «kan» i uttalen til §15, slik at setningen blir «I kommuner med flere sokn, *kan* det i tillegg være et kirkelig fellesråd

**Forslaget falt med 9 mot 15 stemmer**

#### **Representanten Signe Sandberg fremmet nytt forslag til vedtak:**

Foreslå at §15 annet ledd («Menighetsråd innenfor en og samme kommune kan med bispedømmerådets godkjenning etablere et felles menighetsråd etter nærmere bestemmelser

fastsatt av Kirkemøtet.») strykes

**Forslaget falt med 1 mot 23 stemmer**

**Representanten Signe Sandberg fremmet nytt forslag til vedtak:**

Foreslå tillegg i §15 fjerde ledd (tilleggsteksten i kursiv): «I kommuner med særlig mange sokn kan kirkerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av kirkemøtet også foreta andre tilpasninger av bestemmelsene om kirkelig fellesråd, *enten i form av prostiråd eller andre inndelinger som bidrar til å klargjøre fellesrådenes primære oppgave som samarbeidsorgan og menighetsrådets primære oppgave som styringsorgan for soknet.*»

**Forslaget falt med 6 mot 18 stemmer**

**Representanten Signe Sandberg fremmet nytt forslag til vedtak:**

Foreslå å bytte ut teksten «godkjennes av» med «drøftes med» i §20 tredje ledd, og at prost legges til, slik at teksten blir: «Avgjørelse om opprettelse av stillinger skal *drøftes med prost og kirkelig fellesråd*»

**Forslaget falt med 2 mot 22 stemmer**

**Representanten Øystein Skauge fremmet nytt forslag til vedtak**

Legge til et nytt punkt under uttalen til §23: «I kommuner der fellesrådet omfatter flere prosti, skal alle prostene ha sete i fellesrådet»

**Forslaget ble vedtatt med 20 mot 4 stemmer**

**Representanten Nils Kristian Søfteland fremmet nytt forslag til vedtak:**

Gi følgende kommentar til §32: «Bispedømmerådene burde velges av menighetsrådene (indirekte valg), og ikke ved direkte valg»

**Forslaget ble vedtatt med 13 mot 11 stemmer**

**Representanten Christian Nettet fremmet nytt forslag til vedtak:**

Endre teksten i høringsuttalen om §35, bytte ut ordet «gjennomtenkes» med «revurderes»

**Forslaget ble vedtatt med 15 mot 9 stemmer**

Det var 24 stemmeberettigede under denne saken

**BKF- 55/18 Vedtak:**

Kirkevergens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt med de endringer som fremkom i møtet

## **56/18: Bergen kirkelige fellesråd - lokal ledelse i menighet**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd ber kirkevergen arbeide videre med denne saken med utgangspunkt i forslaget fra arbeidsgruppen. Videre arbeid må skje i forståelse med både menighetsrådene og bispedømmerådet.

**Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

### **BKF- 56/18 Vedtak:**

Kirkevergens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt med de innspillene som fremkom i møtet

## **57/18: BKF - Lokal inntjening i menighetene**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

1. Fellesrådet vedtar fundraising som prioritert oppgave ved revisjon av nytt Verdi- og måldokument
2. Kirkevergen inviterer til en informasjonssamling i mars 2019 og inviterer menighetene inn i et forpliktende samarbeid for lokal inntjening
3. Dersom et stort antall menigheter ønsker et forpliktende samarbeid om fundraising, vil kirkevergen be fellesrådet om midler til en prosjektstilling over 2 år dedikert til ledelse av menighetenes innsamlingsarbeid.

**Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

### **Behandling:**

Kirkevergen fremmet nytt forslag til vedtak

1. Fellesrådet vedtar lokal inntjening som prioritert oppgave ved revisjon av nytt Verdi- og måldokument
2. Kirkevergen inviterer til en informasjonssamling i mars 2019 og inviterer menighetene inn i et forpliktende samarbeid for lokal inntjening
3. Dersom et stort antall menigheter ønsker et forpliktende samarbeid om lokal inntjening, vil kirkevergen be fellesrådet om midler til en prosjektstilling over 2 år dedikert til ledelse av menighetenes innsamlingsarbeid

**BKF- 57/18 Vedtak:**

Kirkevergens nye forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt

**58/18: Bergen kirkelige fellesråd - Intern effektivisering i Kirkevergens administrasjon**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd tar rapport om effektiviseringstiltak i kirkevergens administrasjon til orientering.

**Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

**BKF- 58/18 Vedtak:**

Kirkevergens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt

**59/18: Bergen kirkelige fellesråd - Felles systemer og rutiner for menighetene innen økonomi og administrasjon**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd tar saken til orientering og ber kirkevergen arbeide videre med felles systemer og rutiner for menighetene innen økonomi og administrasjon.

**Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

**BKF- 59/18 Vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd ber kirkevergen komme tilbake med status høsten 2019

**60/18: Bergen kirkelige fellesråd - energiforbruk i kirkene**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

1. Bergen kirkelige fellesråd takker for alle som har sendt inn hørings svar angående fremtidig energiforbruk i kirkene.

2. Bergen kirkelige fellesråd ser betydningen av at vi som kirke skal være med på klima-dugnaden, blant annet gjennom å senke energiforbruket i kirkene.
3. Bergen kirkelige fellesråd vil hvert år sette av 1 million kroner (2018-kroner) til tekniske ENØK-tiltak.
4. Bergen kirkelige fellesråd ser at kirkene i Bergen er så forskjellige at det vil være vanskelig å ha samme temperatur-regime i alle kirker. Alle kirker må behandles individuelt, men en temperatur når det skjer noe i kirkerommet på 19 grader i de gamle kirkene og 20 grader i de nye kirkene skal være normen.
5. I de tilstøtende rommene som er mindre energikrevende, vil det være naturlig med en litt høyere temperatur, 20-22 grader i møterom, 20-23 grader i kontorer.
6. Ved spesielle hendelser, som eksempelvis «lys våken», må det vurderes om en bør ha en litt forhøyet temperatur.

### **Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

#### **Behandling:**

#### **Representanten Øystein Skauge fremmet nytt punkt 4**

Bergen kirkelige fellesråd ber administrasjonen om å vurdere piktisk gjennomførbarhet og eventuell nytteverdi ved å ta i bruk solcellepaneler på kirker der det kan ligge til rette for det (f.eks. Eidsvåg kirke)

#### **Nytt forslag til vedtak blir da**

1. Bergen kirkelige fellesråd takker for alle som har sendt inn høringssvar angående fremtidig energiforbruk i kirkene.
2. Bergen kirkelige fellesråd ser betydningen av at vi som kirke skal være med på klima-dugnaden, blant annet gjennom å senke energiforbruket i kirkene.
3. Bergen kirkelige fellesråd vil hvert år sette av 1 million kroner (2018-kroner) til tekniske ENØK-tiltak.
4. Bergen kirkelige fellesråd ber administrasjonen om å vurdere piktisk gjennomførbarhet og eventuell nytteverdi ved å ta i bruk solcellepaneler på kirker der det kan ligge til rette for det (f.eks. Eidsvåg kirke)
5. Bergen kirkelige fellesråd ser at kirkene i Bergen er så forskjellige at det vil være vanskelig å ha samme temperatur-regime i alle kirker. Alle kirker må behandles individuelt, men en temperatur når det skjer noe i kirkerommet på 19 grader i de gamle kirkene og 20 grader i de nye kirkene skal være normen.
6. I de tilstøtende rommene som er mindre energikrevende, vil det være naturlig med en litt høyere temperatur, 20-22 grader i møterom, 20-23 grader i kontorer.
7. Ved spesielle hendelser, som eksempelvis «lys våken», må det vurderes om en bør ha en litt forhøyet temperatur.m/tillegg inn som pkt 4

#### **BKF- 60/18 Vedtak:**

Kirkevergens nye forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt

## **61/18: BKF - Mandat Kulturutvalget**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Fellesrådet vedtar fremlagt forslag til mandat for Kulturutvalget.

Fellesrådet oppnevner, Kjetil Almenning, Beate Husa, Kristin Litlere, og Knut Christian Jansson som medlemmer av utvalget.

### **Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

#### **Behandling:**

#### **Det ble fremmet nytt forslag til vedtak**

Sammensetningen av kulturutvalget endres slik at det består av 6 medlemmer og at minst ett av medlemmene er valgt representant fra Fellesrådet

#### **Forslaget ble vedtatt med 13 mot 10 stemmer**

Det var 23 stemmeberettigede under denne saken

#### **BKF- 61/18 Vedtak:**

Kirkevergens nye forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt

## **62/18: Bergen kirkelige fellesråds gravplassutvalg - Endret mandat - Ekstra medlem**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Gravplassutvalgets mandat vedtatt i FR sak 33/16 punkt «3 Valg, sammensetning og honorar», endres slik at utvalget nå består av seks medlemmer og seks varamedlemmer.

### **Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

#### **BKF- 62/18 Vedtak:**

Kirkevergens forslag ble enstemmig vedtatt

## **63/18: Bergen kirkelige fellesråd - Plan for innføring av nytt arkivsystem - Public 360**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Vedlagt utkast til innføringsplan tas til orientering.

**Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

### **BKF- 63/18 Vedtak:**

Kirkevergens forslag ble enstemmig vedtatt

## **64/18: Referat og orienteringssaker**

1. Protokoll fra AU møte 27.11.18 - møte nr 06/18
2. Protokoll fra møte i Administrasjonsutvalget 27.11.18 - møte nr 02/18
3. Protokoll fra møte i Gravplassutvalget 12.11.18 - møte nr 05/18
4. Protokoll fra møte i Kirkebyggutvalget 19.11.18 - møte nr 02/18
5. Protokoll fra møte i Kontrollutvalget 04.12.18
6. Årsplan for Kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd for 2018

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Sakene tas til orientering som de foreligger

**Bergen kirkelige fellesråd 12.12.2018:**

### **BKF- 64/18 Vedtak:**

Kirkevergens forslag ble enstemmig vedtatt





# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## BKF - Valg av leder og nestleder 2019

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
03/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Asbjørn Vilkenen  
Saksbeh.: Asbjørn Vilkenen

Arkiv: Arkivsaknr: 19/56

### Bakgrunn:

Regler om formene for menighetsråds og fellesrådets virksomhet §1, pkt. 3 sier:  
*Menighetsrådet/kirkelig fellesråd velger i det konstituerende møtet og senere hvert år blant sine medlemmer, leder og nestleder. Valget foregår skriftlig. Den som ett år har vært leder, kan unnslå seg valg for det følgende år.*

Kirkevergen har mottatt følgende innstilling fra Valgkomiteen:

*Valgkomité har hatt e-mail korrespondanse og har følgende innstilling:*

*Valg av leder og nestleder BKF 2019.*

*Både sittende leder og nestleder er forespurt om de ønsker å fortsette. Begge to har bekreftet dette.*

*Valgkomiteen innstiller enstemmig følgende:*

*Leder Lars Kristian Stendahl Gjervik*

*Nestleder Bente Krokeide*

*Forslag til vedtak: Bergen kirkelige fellesråd støtter valgkomiteens forslag:*

*Leder Lars Kristian Stendahl Gjervik*

*Nestleder Bente Krokeide*

*Mvh Bjørn Norstrand på vegne av valgkomiteen*

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Som leder av Bergen kirkelige fellesråd i 2019 velges Lars Kristian Stendahl Gjervik

Som nestleder av Bergen kirkelige fellesråd 2019, og som leder av Administrasjonsutvalget velges Bente Krokeide

KIRKEVERGEN I BERGEN 05.02.2019

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## BKF - Verdi- og måldokument 2019-20

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
04/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Asbjørn Vilkenen

Arkiv: KA - 020.0

Arkivsaknr: 19/28

Saksbeh.: Asbjørn Vilkenen

### Bakgrunn:

Kirkevergen har utarbeidet et revidert Verdi- og måldokument for perioden 2019-2020, jfr. vedlegg. Her presenterer vi oss som organisasjon og med vårt engasjement for en livsnær og synlig kirke i Bergen. Vi løfter frem våre verdier fordi vi vil at verdiene skal prege vårt daglige arbeid. Vi understreker på nytt den politiske plattform for byrådet som fremhever kommunenes ansvar for kirken i Bergen. Alt dette står som innledning til det som gjør dokumentet til et viktig styringsredskap for kirkevergens administrasjon.

Dokumentets primære hensikt er å presentere mål og fokusområder for perioden. Felles fokusområder presenteres først, og dernest presenterer hvert virksomhetsområde og stabsområde sine mål. Nå omfatter ikke dokumentet alt som BKF-administrasjonen arbeider med, men vi mener å ha presentert det viktigste. Vi har tilstrebet å arbeide frem konkrete mål og tiltak som er målbare.

I tillegg – vedlagt ligger også et dokument som beskriver måloppnåelse relatert til forrige VM-dokument for perioden 2018-2019. Dette er en orientering av måloppnåelse, også om av hva vi ikke har fått til. Dokumentet sier ikke noe om kvalitet og/eller vurdering av hva vi har oppnådd. Dette er en kvittering tilbake til fellesrådet for å synliggjøre hvor viktig Verdi- og måldokumentet er for oss som styringsverktøy, samtidig som det beskriver den aktivitet som ligger bak oss i forrige periode. Grovt regnet er måloppnåelsen ca. 80%. Vi har gjort mer enn det som fremgår her. Dette dokumentet relaterer seg kun til de mål og fokusområder vi presenterte i Verdi- og måldokumentet for perioden 2018-2019. Dokumentet er presentert og gjennomgått i ledersamtale mellom kirkeverge og leder av fellesrådet.

### Kirkevergens forslag til vedtak:

Fellesrådet vedtar fremlagte forslag til Verdi- og måldokument 2019-2020

KIRKEVERGEN I BERGEN 08.02.2019

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

**Vedlegg:**

<b>Dok.dato</b>	<b>Tittel</b>
08.02.2019	VM 2018-19 Måloppnåelse
11.02.2019	VM 2019-2020

# KIRKEN I BERGEN

---

Verdi- og måldokument  
2018-2019



## Evaluering februar 2019

Kirkevergen har evaluert måloppnåelsen i dagens verdi og måldokument. Dokumentets opprinnelige levetid var tenkt utover 2018, så evalueringen vil gjelde oppnådde resultater til dags dato.

Oppnådd og delvis oppnådde resultater er markert i grønt mens ikke gjennomført, uoppnådde resultater er markert i rødt.

---

### Mål og fokusområder

#### Effektiv ressursbruk og gode relasjoner

Vi har et ansvar for effektiv ressursbruk i organisasjonen parallelt med utvikling av virksomheten. I dette arbeidet er det vesentlig med god samhandling med bispedømmekontoret, biskop og prostene. Det er etablert et godt og nært samarbeid mellom prostene og kirkevergen og hans ledergruppe. Vi har jevnlig møter der vi drøfter strategi og gir hverandre gjensidig informasjon. Denne nære kontakten gjør det enklere å ta tak i saker som går på tvers av arbeidsgiverlinjene. En gang hvert semester deltar også biskopen og hans ledergruppe i disse møtene.

Økonomi er en nødvendig forutsetning for aktiviteten til kirken i Bergen. Kommunen er den viktigste økonomiske bidragsyteren.

BKF vil

#### Styrke de interne relasjoner i kirken i Bergen

Tiltak og arena:

- Bidra til kvalitet i samhandlingsmøte med prostene, bispedømmekontor og biskop
  - Vi har gjennomført samhandlingsmøtene iht plan og med kjent agenda. Dette er en viktig arena for informasjonsflyt og samhandling på tvers av arbeidsgiverlinjene
- Oppfølging av møtepunkt og pågående prosesser med Bispedømmekontoret
  - Dette er fulgt opp. Nytt høsten 2018 var at innføringskurset for nytilsatte ble arrangert i fellesskap av BKF og bispedømmekontoret.
- Utvikle tydeligere mandat for, og forventning til lokal ledelse i menighetene
  - Vi har gjennomført prosess og forslag til forventning og arbeidsoppgaver knyttet til lokal ledelse.
- Stiftsmøte 2019
  - Vi bidrar i planlegging og vil bidra i gjennomføring
- Felles arena med menighetsrådene ved halvårlege seminarer
  - Vi har gjennomført to samlinger for menighetsrådene, våren 2018 et seminar i Korskirken om uenighet i kirken. Her var menighetsrådene spesielt invitert. Høsten 2018 et orienteringsmøte i Eidsvåg kirke om soknesammenslåing/-samarbeid.
- Forenkling av rapporteringsrutiner og godkjenningsprosesser
  - Vi viser til egen prosess og rapport til fellesrådet desember 2018
- Initiere prosess for etablering av Kirkens hus
  - Prosessen godt i gang med utredning av konkrete prospekter. Høsten 2018 takket biskopen nei til å bli med i et Kirkens Hus. Vi har likevel videreført arbeidet i samhandling med BDM for et Kirkens Hus i Bergen
- Initiere et samarbeid mellom alle kirkelige aktører innenfor diakoni i Bergen

- Det er satt i gang et arbeid som involverer alle våre menigheter, Kirkens Bymisjon, rådgiver for diakoni hos biskopen og domprost. Prostivise samlinger om diakoni planlegges våren 2019.

BKF vil

### **Styrke og videreutvikle den gode relasjon til Bergen kommune**

Tiltak og arena:

- Oppfølging av halvårlige møtepunkt med byrådsavdelingen
  - Dette er gjennomført
- Initiere møtepunkt etter behov
  - Vi har hatt ett møte med byrådsavdeling og byråd ved virksomhetsgjennomgangen og én deputasjon til komiteen i forkant av bystyrets budsjettbehandling. Vi har hatt komiteen på omvisning av restaureringsarbeidet i domkirken. Her fikk komiteen også en presentasjon av gravferdsplanen.
- Vektlegge kvalitet på alle arenaer
  - Vi presenterer skriftlig materiale i deputasjonsmøtet og i de halvårlige møtene med kort, tydelig og konsistent budskap.
- Kommunal finansiering av én ny diakonstilling
  - Vi har for 2019 fått 1,1 mill friske kroner til diakoni som utgjør mer enn én stilling.
- Oppfølging av gravplassplanen
  - Vi har for 2019 fått 4 mill friske kroner til oppfølging av Gravferdsplanen
- Oppfølging av bystyrets merknad til budsjett 2018: *«Bystyret viser til BKF's bekymring rundt tilgang og klargjøringstakt av gravplassarealer «der folk bor». Det vises også til behov for klargjøring av arealer tilrettelagt for muslimsk gravskikk. Bystyret er opptatt av at BKF i et langsiktig perspektiv, sikres nødvendige økonomiske ressurser for å utføre disse oppgaver».*
  - Vi har fått fullfinansiert prosjektering og utbygging av Åsane gravplass (50 mill kr.) og til anskaffelse av nytt gravareal i Arna. I tillegg - for 2019 har vi fått friske midler til drift av Sædalen menighet (kr 600.000), reparasjon av taket på Fyllingsdalen kirke (20 mill kr) og deflator på drifts- og investeringsrammen.

### **Virksomhetsgjennomgang**

Vi står midt i en virksomhetsgjennomgang av kirken i Bergen. Denne er initiert av fellesrådet og rapporten etter virksomhetsgjennomgangen er ute til bred høring i kirken i Bergen.

BKF vil

### **Gjennomføre nødvendige tiltak og endringer for å styrke og sikre kirkens fremtid i Bergen**

Tiltak og arena:

- Konkludere høringsprosessen våren 2018
  - Konklusjon ble presentert og vedtatt i fellesrådets møte juni 2018.
- Anbefale eventuelle tiltak for fellesrådet juni 2018
  - Seks ulike tiltak ble presentert og vedtatt av fellesrådet.

- Oppfølging av fellesrådets vedtak
  - Oppfølging er gjort i henhold til fellesrådets vedtak hvor fire av tiltakene ble kvittert ut til fellesrådet i des 2018.
- Ivaretagelser av ansatte som berøres av eventuelle endringer
  - Tiltakene har så langt ikke aktualisert prosesser med ansatte
- Sørge for tilgjengelig, grundig og tilstrekkelig informasjon gjennom hele prosessen
  - Informasjon er gitt underveis i prosessen til ansatte og til menighetsråd.

### **Internkontroll**

BKF er avhengig av gode systemer og internkontroll – dette er viktig uansett for vår organisasjon. Ny personvernlov aktualiserer behovet for en ny gjennomgang av våre rutiner.

BKF vil

### **Sikre systemer for internkontroll**

Tiltak og arena:

- Systematisering av dagens regelverk
  - Vi har utarbeidet en samlet dokumentasjon av dagens internkontroll i BKF som også peker på konkrete utviklingstiltak. Noen av utviklingstiltakene er nå i prosess, eksempelvis arbeidet med GDPR og med nytt arkivsystem, P360. Dokumentasjonen ble presentert for Kontrollutvalget 20. februar 2018
- Justere og eventuelt supplere med nytt regelverk i henhold til gjeldende lovgivning og hva vi finner hensiktsmessig
  - Vi har nedsatt en gruppe i kirkevergens administrasjon med et pågående oppdrag for utarbeidelse av rutiner og implementering av GDPR i BKF. I mai og desember 2018 rapporterte vi til Kontrollutvalget på status på dette arbeidet. Administrasjonen deltok i desember på Deloitte sitt kurs om GDPR i regi av Kontrollutvalget.

BKF vil

### **Kirken i Bergen skal fremstå synlig og tilstede, relevant og forståelig overfor Bergens innbyggere**

Tiltak:

- Profesjonalisere form og innhold på hjemmesider og i sosiale medier.
  - Hjemmesidene er modernisert med helt ny leverandør og layout i 2018. Facebookgruppen «Kirken i Bergen» har blitt dannet som et supplement til facebooksidene for å poste arrangementer som skjer i kirken.
- Strategisk jobbe for å aktualisere kirken på en positiv måte i regionale og lokale medier, og gjennom kampanjer.
  - Det er annonsert med kampanjen Jul + Gudstjeneste = sant også i 2018. Kirkevergen har skrevet diverse leserbrev i avisene.
- Være synlig tilstede ved større arrangementer som mobiliserer Bergens befolkning.
  - Det har ikke vært større arrangementer i 2018 hvor det var naturlig å være tilstede slik kirken var under Sykkel-VM i 2017. Vi arrangerte en gudstjeneste på Statsraad Lemkuhl 24. juni 2018. Det planlegges deltakelse på Tall Ships Races 2019.



## Kirkens kultur

Kirken i Bergen driver et utstrakt kulturarbeid som fortjener større anerkjennelse og økt oppslutning.

BKF vil

**Synliggjøre og styrke bredden i kirkens kultur. Her har kulturutvalget en sentral rolle i det kreative og administrative arbeidet for denne måloppnåelsen**

Kulturutvalget har ikke hatt et tydelig mandat og en forankring i fellesrådet, noe som har skapt en usikkerhet rundt utvalgets arbeid utover Påskefest. Dette er hovedårsaken til at noen av tiltakene ikke ble gjennomført. I desember 2018 vedtok fellesrådet et mandat og en sammensetning for utvalget hvor utvalget også ble tildelt kr 200.000 av budsjettmidlene for 2019 til realisering av mandatet.

Tiltak:

- Videreutvikle Påskefest som kulturuke for kirken i Bergen
  - Påskefest er gjennomført i henhold til plan.
- Utarbeide en kommunikasjonsplan for påskefest som øker synlighet og rekkevidde for de konkrete arrangementene, og for påskefest som kulturuke i regi kirken i Bergen.
  - Dette er ikke gjennomført i 2018
- Bedre synliggjøre kulturarbeid blant barn og unge.
  - Dette er ikke gjennomført i 2018
- Dokumentere kirkens kulturarbeid.
  - Dette er gjort ved rapportering på statistikk til kommunen
- Utrede tiltak i løpet av 2018 for å styrke kirken som kulturaktør i Bergen.
  - Dette er ikke gjennomført.

## Menighet

### Oppgaver i menighetene

Et overordnet formål med hele BKF's virksomhet er å legge til rette for at menighetsrådenes oppdrag ifølge kirkeloven kan lykkes. De mange oppgavene i menighetene må løses i samarbeid mellom menighetsråd og fellesråd.

### Administrativ ledelse

Hensikten med å opprette administrasjonslederstillinger i menighetene i 2012, var å bidra til å styrke de lokale stabene og at lederansvar på vegne av BKF skulle komme nærmere den enkelte menighet. Stillingene skal også bidra til at menighetsrådenes saksbehandling, økonomi og arkiv ivaretas på en forsvarlig måte. Administrasjonslederne rapporterer til menighetsrådet for saker knyttet til kirkelovens (kl) § 9 (menighetsrådets virksomhetsansvar) og til kirkevergen for saker knyttet til kl §14 (bl.a. fellesrådets arbeidsgiveransvar). På denne måten vil administrasjonsleder være en sentral person i kommunikasjon mellom menighetsråd og fellesråd. Samarbeidet mellom sokneprest, administrasjonsleder og menighetsrådsleder vil være viktig for den daglige drift og planarbeidet i menigheten.

BKF vil

**arbeide for fortsatt dyktiggjøring og kompetanseheving av administrasjonslederne**

Tiltak:

- Månedlige fagsamlinger i regi av BKF for alle administrasjonsledere
  - Disse er gjennomført etter planen. I tillegg ble det arrangert et to dagers kurs for administrasjonslederne i oktober.
- Nyansatte meldes fortløpende på kurs i KA-regi for nye daglig ledere og kirkeverger
  - Dette er gjennomført etter planen
- Legge til rette for at administrasjonsledere kan delta i andre kurs og studier i regi av eksterne tilbydere
  - Dette er gjennomført etter søknad fra administrasjonsledere
- IA-kurs hvert semester
  - Disse ble gjennomført etter planen

### **Menighetens virksomhetsansvar**

Under menighetsrådets virksomhetsansvar ligger bl. a.

- Gudstjenester/forkynnelse
- Diakoni
- Kirkemusikk
- Trosopplæring/undervisning
- Menighetene har ansvar for å legge planer for dette arbeidet.

BKFs ansvar er å legge til rette for at dette arbeidet kan utføres på best mulig måte, ved bl.a. å være tilsettingsmyndighet og ansvarlig arbeidsgiver for alle som er lønnet over fellesrådets budsjett, ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomheten i kommunen, fremme samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknenes interesser i forhold til kommunen (kl § 14).

BKF vil

### **arbeide for stillingsstørrelser som gjør stillingene attraktive for kompetente og stabile medarbeidere**

Tiltak:

- Justere og vurdere å slå sammen stillinger ved vakanse, i samarbeid med menigheter og arbeidstakerorganisasjoner
  - Dette tas fortløpende opp med det enkelte menighetsråd ved ledighet i stillinger. Noen menigheter får nå en kombinasjonsstilling av administrasjonsleder og frivillighetskoordinator som utgjør full stilling.

BKF vil

### **styrke kirkens diakoni i byen**

Tiltak:

- Utarbeide strategiplan for diakoni i Bergen i løpet av 2018
  - Planen er fortsatt under arbeid. Administrasjonen har samlet stoff fra menighetene og i samarbeid med rådgiver ved bispedømmekontoret laget en oversikt over diakonale tiltak i menighetene
- Arbeide for kommunal finansiering av én ny diakonstilling i 2019
  - Kommunen har bevilget midler tilsvarende ca 1,25 stilling i 2019
- Fortsatt delta i nettverket «Diakoni i Bjørgvin»
  - Dette blir gjort

BKF vil

### **legge til rette for samarbeid mellom menigheter**

Tiltak:

- Møter mellom sokneprester, rådsledere og administrasjonsledere prostivis eller i andre aktuelle samarbeidsområder
  - BKF har deltatt i møter i Fana prosti, Bergensdalen prosti og mellom menigheter
- Løfte frem god praksis
  - Dette blir gjort i møter med administrasjonslederne og med prostene
- Kartlegge hvilke samarbeidstiltak som allerede finnes
  - Det er ikke gjennomført en systematisk kartlegging i 2018, men vi har kjennskap til mye av det som skjer av samarbeid.

BKF vil

### **Legge til rette for faglig utvikling og kompetanseheving for våre ansatte i menighetene**

Tiltak:

- Årlig rullering av kurskalender med tilbud til ulike yrkesgrupper
  - Dette er fulgt opp
- Ta aktivt i bruk «retningslinjer for vegledning og oppfølging av ansatte» som ble vedtatt høsten 2017
  - Behovet er mest uttalt for undervisningsstillingene og tilbudet er satt i verk for disse i 2018
- Legge til rette for videreutdanning og kompetanseheving for enkeltpersoner
  - Både veiledning og videreutdanning gis til enkeltansatte og yrkesgrupper

### **Frivillig engasjement**

I tillegg til våre lønnede ansatte, har menighetene en stor gruppe ulønnede medarbeidere som gir mye av sin tid i tjeneste for kirken. Frivillig engasjement skaper tilhørighet og vil på den måten være en del av kirkens kjernevirksomhet. I alt det som skjer i våre menigheter, er våre ulønnede medarbeidere en viktig ressurs. De bidrar med sin tid, sin kompetanse og sin lokalkunnskap og sørger på den måten for at menighetene blir troverdige i sitt arbeid. Skal det helhetlige ansvaret menighetene har kunne fylles, er vi avhengige av at mange gode krefter går sammen om dette.

BKF vil

### **styrke oppfølging av menighetens frivillige**

Tiltak:

- Dyktiggjøring og kompetanseheving av frivillighetskoordinatorene
- Fagsamling for frivillighetskoordinatorer 2018
  - Frivillighetskoordinatorene fikk tilbud om seminar og kurs både vår og høst 2018
- Seminar med tema om frivillighet høsten 2018
  - Dette ble ikke gjennomført på grunn av manglende kapasitet

### **Kirkebyggforvaltning**

#### **Kirkebygg**

BKF har ansvar for 34 kirker, monumentalbygg som er historie-, kultur- og arkitekturbærere for alle byens innbyggere uavhengig av tilknytning til Den norske kirke.

Av de 34 kirkene er 20 fredet eller verneverdige. Det krever spesiell kompetanse mht drift og vedlikehold, aller mest for de fire fredete kirkene fra 1100-tallet. I ulike sammenhenger erfarer vi bergensernes sterke engasjement for kirkebyggene.

BKF vil

**gjennom vårt arbeid med kirkebyggene ta vare på kirkenes egenart, ha respekt for de historiske og kulturelle verdiene som ligger i byggene, og samarbeide med relevante myndigheter i bygging og vedlikehold av kirkene**

Vi har et nært samarbeid med Riksantikvar, Byantikvar, Biskop m.m. i vårt arbeid med rehabilitering av kirkebygg. Vi får til stadighet positive tilbakemeldinger på at vi har god kompetanse på hvordan ta vare på byggenes egenart. BKF, i samarbeid med Akasia, gir også støtte til videreutdanning av utvalgte håndverkere i tradisjonshåndverk, med spesiell vekt på gamle kirkebygg.

### **I bruk syv dager i uken**

Kirkebyggene skal samtidig fylles med innhold syv dager i uken, gjennom et mangfold av aktiviteter for alle aldersgrupper.

BKF vil

**lytte til brukernes behov og prøve å tilrettelegge for de mange ulike aktivitetene som foregår i kirkene våre**

- **Vi prøver å lytte til brukernes behov på ulike måter:**
  1. Menighetsrådene gir innspill via årlige budsjettinnspill, via FDV-programmet Lydia m.m. (Det er i 2018 behandlet 2100 Lydia-meldinger, hvorav ca 1000 er fastlagte rutiner, mens resten er innmeldte behov og ønsker)
  2. Kirkebyggutvalget, med representanter fra fellesrådet, drøfter innspillene før vedtak i fellesrådet.
  3. Vår arkitekt/interiørarkitekt stiller opp når menighetene ønsker å drøfte behov og ønsker
  4. Administrasjonsleder deltar i styringsgrupper for pågående prosjekter av en viss størrelse. I store nybygg-prosjekter, har menighetsrådene nedsatt egne byggekomiteer.
  5. Arkitekt eller kirkebyggsjef deltar på menighetsrådsmøter når det er ønske om det

### **Universell tilrettelegging**

For BKF er det viktig at alle mennesker, uavhengig av funksjonsevne, skal ha en god tilgang til kirkebyggene våre. Det handler om endring av inngangspartier, løfteplattformer, HC-toaletter, teleslynger m.m. I mange av de eldre byggene våre er dette en stor utfordring, og vi må til stadighet inngå kompromisser mellom arkitektur og tilrettelegging.

BKF vil

**Sørge for universell tilrettelegging av byggene våre, innenfor de begrensningene som legges av de gamle byggene våre med sin gjeldende arkitektur**

Tiltak:

- I samarbeid med riksantikvar, kirkekonsulent/sivilarkitekt, byantikvar og brukere finne akseptable løsninger for universell tilrettelegging i de ulike byggene

- Starte et samarbeid med Kommunalt råd for funksjonshemmede (Krff) for å sikre godt samarbeid med de som kjenner behovene best
- I løpet av 2018/2019 skal Årstad kirke, Sandvikskirken og Birkeland kirke få rullestoltilgang via våpenhuset
  - Universell tilrettelegging er et kontinuerlig arbeid. I 2018 har vi
  - Forbedret teleslynge i flere kirker
  - Begynt måling av taletydighet i flere kirker, for å sikre akseptable lytteforhold for alle.
  - Birkeland kirke har fått rullestolplasser inne i kirkerommet, og midlertidig rullestolrampe ute (endelig løsning ute kommer i forbindelse med tilbygget)
  - Sandvikskirken: Rampe er bestilt, utførelsen skjer ventelig i 2019
  - Årstad kirke: Rampe og HC-WC er bestilt, utførelse skjer ventelig vinteren 2019
  - I Domkirken og Korskirken har vi hatt møter med Riksantikvaren, i tillegg til menighetens representanter, for å finne gode løsninger for universell tilrettelegging.
  - Vi har hatt møte med Krff, og tar kontakt med dem ved behov. (For det nye uteanlegget i Åsane har vi eksempelvis diskutert hvordan vi best kan legge til rette for synshemmede)

### Vårt klimaansvar

Den norske kirke er opptatt av å ta verdens klimautfordringer på alvor, både gjennom å påvirke myndighetene til å ta kloke valg, og gjennom at vi som enkeltmedlemmer og organisasjon gir våre bidrag til et bedre klima.

BKF vil

### senke energibruken i våre bygg

Tiltak:

- Vi har som mål å få vårt første jordvarmeanlegg (Solheim kirke) i løpet av 2018
  - (Installert våren 2018, fremdeles pågår prøvedrift)
- Vi vil fortsette å installere SD-anlegg i flere av kirkene våre
  - (Loddefjord kirke fikk SD-anlegg 2018, anlegg bestilt for Sandvikskirken, flere bestilles januar 2019)
- Vi vil jobbe for å få en felles forståelse/enighet om hvilke temperaturer vi skal ha i det enkelte kirkebygg i ulike brukssituasjoner.
  - Etter innspill fra kirkebyggutvalg ble det gjort høring i menighetsrådene 2018, med påfølgende drøfting og vedtak om politikk i kirkebyggutvalg og fellesråd. I 2019 vil vi jobbe med implementering av tiltak.

### Vedlikeholdsetterslep

Vi har fremdeles et stort vedlikeholdsetterslep på kirkene i Bergen, men jobber hele tiden med å forbedre situasjonen. I rehabiliteringsarbeidet etterstreber vi å bruke materialer og metoder som minst skal vare i 50 år.

- Kontinuerlig arbeid

### Middelalderkirker

De største prosjektene på kirkebygg i årene fremover vil være rehabilitering av Korskirken og Domkirken.

## BKF vil

- Ha tårnet i Domkirken ferdig rehabilitert i løpet av 2018.
  - Øvre del er ferdig, steinkonservering i nedre del pågår.
- arbeidet med taket i Korskirken vil være godt i gang i 2018 og fullført i 2019.
  - Hovedtaket ble ferdig i 2018. Et lite sakristitak gjenstår.
- veggene rundt Korskirken skal være ferdig ved utgangen av 2019.
  - Veggene på kirkeskipet er ferdig. Veggene på tårnet tas i 2019.
- planer for innvendig rehabilitering av begge kirker skal være ferdig i løpet av 2019.
  - Prosjekteringsarbeidet pågår.
- støtte kommunen i arbeidet med å få til statlig medfinansiering til rehabilitering av middelalderkirkene (spesielt Domkirken).
  - Arbeider med dette på ulike fronter. I statsbudsjettet for 2019 er det avsatt midler til oppstart av program for rehabilitering av middelalderkirker i stein. Målet er å få avsatt 1 milliard kroner i perioden frem til 2030.

## Rehabilitering andre kirker

For å få en god oversikt over status, er målet å gjennomføre tilstandsanalyse på hvert kirkebygg minst hvert femte år, m.a.o. gjennomsnittlig seks til syv tilstandsanalyser hvert år. Dessverre erfarer vi at levetiden på tidligere kirkeprosjekter ikke alltid er som forventet. I 2017 har vi erfart at skifertaket på Biskopshavn kirke er nedslitt etter 50 år, og sinktaket på Fyllingsdalen kirke er i svært dårlig forfatning bare 17 år etter at det er lagt. Akutte behov og endring i kostnadsbilder gjør at en eller flere av prosjektene nedenfor kan måtte bli utsatt til et seinere år.

BKF vil jobbe med blant annet følgende prosjekter:

- Eidsvåg kirke, to gjenstående yttervegger (2018).
  - Fullført
- Storetveit kirke, fjerning av fukt fra kirkeveggen (2018).
  - Arbeid pågår, men tar lenger tid enn opprinnelig planlagt.
- Sandvikskirken, innvendig rehabilitering av kirkerom, nytt tak over kirkekor (2018)
  - Fullført
- Biskopshavn, yttervegger, og sikring av tak (2018, 2019).
  - Delvis fullført, fortsetter våren 2019
- Solheim kirke, universell tilrettelegging og nye kirkekontor (2018)
  - Fullført
- Slettebakken kirke, skifting av takvinduer.
  - Fullført
- Johanneskirken, oppstart av utvendig rehabilitering (2018)
  - Utsatt til 2019
- Fyllingsdalen kirke, avklaring ang. taklekkasjer og mulig utskifting av tak (2018, 2019)
  - 20.mil. kroner i ekstrabevilgning mottatt fra Bergen kommune for 2019. Prosjektet starter opp i vinter, men om det fullføres i 2019, eller i 2020 er foreløpig usikkert.

## Nybygg

Når det vokser frem nye bydeler med aktivt gudstjenesteliv, er det viktig at disse får egnede lokaler å holde til i. Birkeland menighet er stor, og trenger tilbygg til kirken. Både i Sædalen og på Haukås har vi aktive menigheter uten lokaler. Kommunen setter av penger til kirkebygg i Sædalen, og reguleringsplanarbeidet er i full gang. Kirken i Sædalen skal

fylle mange behov i lokalsamfunnet. Vi vil også arbeide med å finne gode lokaler for menigheten på Haukås.

BKF vil jobbe med følgende prosjekter:

- Birkeland kirke – tilbygg (ferdig 2019)
  - Vil ikke bli ferdig før tidligst på slutten av 2020, har ennå ikke rammetillatelse.
- Sædalen nærkirke (ferdig 2020)
  - Venter fortsatt på reguleringsplan, neppe ferdig før 2021.
- Tjenlige lokaler for menigheten på Haukås
  - Jobber med saken.
- Utvidelse av Loddefjord kirke
  - Har startet uformell dialog med Riksantikvaren

### Overføring av grunnbokshjemler

BKF arbeider også med å få overført grunnbokshjemlene for alle sine eiendommer fra kommunen til det enkelte soknet. Vi har en god prosess på dette. I 2017 ble overordnet avtale godkjent i Bergen bystyre, og de første hjemlene (11 av 34 kirker, 7 av 27 gravplasser) ble registrert på soknet hos kartverket. Målet er at alle hjemlene skal være overført i løpet av 2018-2019.

- På grunn av skifte av saksbehandlere både i BKF og hos Bergen kommune, stod arbeidet i stampe store deler av 2018, men nå er saksbehandlere på plass hos begge parter, og arbeidet prioriteres. 5 kirker og 5 kirkegårder er godkjent hos begge parter, 3 kirker og 3 kirkegårder er godkjent hos kommunen, ligger og venter på godkjenning i fellesrådets arbeidsutvalg. Vi mener det er helt realistisk å tro på fullføring av prosjektet i 2019.

### Kirkebyggutvalg

Kirkebyggutvalget ble etablert i 2017. I 2018-2019 vil det være et mål at utvalget skal ha en viktig innflytelse på valgene som blir gjort angående kirkebyggforvaltningen.

Kirkebyggutvalget har to årlige møter, i tillegg til drøftinger per epost. De gir viktige innspill i budsjettprosesser og med overordnede føringer på hvordan kirkebyggforvaltningen skal foregå.

### Gravplassforvaltning

#### Om gravplassforvaltningen

Fellesrådet har ansvar for gravplassforvaltningen i Bergen, jfr. kirkelov og gravferdslov. Gravplassforvaltning er en oppgave som BKF utøver på vegne av hele samfunnet. Alle byens innbyggere betjenes uavhengig av tros- og livssynstilknytning. BKF har ansvaret for at gravplasser og bygninger på gravplasser forvaltes med orden og verdighet og i samsvar med gjeldende bestemmelser. Virksomheten omfatter 27 gravplasser hvorav 21 er i ordinær bruk og seks er historiske, med til sammen 600 daa, samt fire kapell/seremonirom og Møllendal krematorium.

Gravplassmyndigheten er gravplassforvaltningens ansikt utad og livssynsnøytral i sitt virke.

BKF vil

**gi bergenserne en verdig, tjenlig og fremtidsrettet gravplassforvaltning. Dette er vårt fremste mål og søkes nådd gjennom informasjon og veiledning til brukerne, tjenestene som leveres på gravplassene og standarden på gravplasser og kapell/seremonirom**

Hovedtiltak

Gravplassutvalg

- Målet er at utvalget skal være med på å styrke gravplassforvaltningen i BKF.
  - Utvalget har hatt 4 møter og to befaringer, og vært delaktige i arbeidet med gravferdsplanen. Det er vedtatt nytt reglement med utvidelse av utvalget for å få med representasjon fra de mindre tros- og livssynssamfunnene.

Gravferdsplan

- Bergen kommunes gravferdsplan skal legge til rette for en gravplasspolitikk som er i tråd med publikums ønsker og de folkevalgtes prioriteringer. Det gir forutsigbarhet for publikum og styrket dialog med kommunen. Tiltak: I 2018 svarer BKF på høringen og videreutvikler fellesrådets planer i tråd med kommunens gravferdsplan.
  - Høringen er besvart, og planen er vedtatt. Gravferdsplanen gjeldende fra 2018 - 2028 vil sikre at gravplassforvaltningens mål er i tråd med de folkevalgtes prioriteringer.

**Gravplassmyndigheten**

Gravplassmyndigheten i Bergen skal være en profesjonell forvaltningsenhet med fokus på god service, informasjon og veiledning overfor kommunens innbyggere og overfor andre gravplassforvaltninger som bruker våre tjenester.

BKF vil

**legge til rette for en fremtidsrettet forvaltning med grunnlag i vår etablerte kompetanse. Gjennom dialog med samarbeidspartnere vil vi legge til rette for et tjenestetilbud som skal speile livssynsmangfoldet i Bergen**

Tiltak:

Informasjon

- Styrke informasjon og veiledning ytterligere. Publikum skal kunne innrette seg slik at de får en verdig gravferd og opplever at de får et godt tilbud på gravplassene. Tiltak: Gode beskrivelser til publikum om tjenestene som leveres på gravplassene. Brukerundersøkelser om tilfredshet med gravferdstjenestene og generelt om standarden på gravplassene i Bergen videreføres i 2018. Svarprosenten må øke i perioden. Resultat fra brukerundersøkelser vil bli publisert og svarene tas med i videre arbeid.
  - Beskrivelser av tjenester på nettsiden er forbedret, men må forbedres ytterligere. Generelt vises det til at fra og med 2018 omtales kapellene generelt som seremonirom i all informasjon, egnavnene er fortsatt kapell. Undersøkelsene er gjennomført, og tjenesteleverandør er involvert i tilbakemeldingene. Resultatene er gode og viser en liten forbedring, men svarprosenten er lav. Resultatene publiseres i årsmelding og på nett.

Publikumskontakt og saksbehandling



- Vi skal være tilgjengelige for våre brukere og samarbeidspartnere og tilstreber kort responstid på telefon og e-post samt å overholde forvaltningslovens frister for saksbehandlingstid.

#### Tiltak:

- Utnytte mulighetene i nytt telefonsystem, identifisere og fjerne tidstyver.
  - Fokus på saksbehandling med bl.a. kvalitet på skriving i fokus på fagdag, det gjenstår arbeid på dette punktet.
- Nye særbestemmelser for gravminner i Bergen.
  - Ferdigstilles i 2019.

#### Gravregisteret

- Arbeidet med oppdatering av gravregisteret fortsetter, for å styrke sikkerheten på gravplassen og for de pårørende. Målet er at ingen graver er uten fester i 2022. Målet er avhengig av styrkede bevilgninger.
  - Selve gravregisteret har tilstrekkelig kvalitet, med unntak av ca 8000 graver der det mangler fester for gravene. Bevilgningen er ikke øket i den grad at dette tiltaket kan gjennomføres innen 2022. Prosjektet avvikles og antall slettinger i drift økes. Prosjektet vil nå bli ferdig på drøye ti år, til ca 2030. Vi mener dette er hensiktsmessig blant annet fordi det styrker muligheten for å styrke sammenhengen med bevaringsplan.

#### Ressurs

- Vi vil tilby vår gravferdsfaglige kompetanse som en ressurs for gravplassforvaltningene i Bjørgvin bispedømme og ellers i landet. Først og fremst samarbeid med gravplassforvaltningene i omliggende fellesråd om å styrke tilbudet om kremasjon i de omliggende kommunene, om møte med tros- og livssynsamfunn og generelt om informasjon om grav, herunder tilrettelagte graver, og gravferd.
  - Kremasjon: Fagdag og utsendt notat til omliggende kommuner og fellesråd om kremasjon. GDPR kompetanse: Foredrag lokalt og nasjonalt (Fagdager om kremasjon) og generell veiledning.
  - Årlig møte med tros- og livssyn etter gravferdslovens § 23 3 ledd.
  - Veiledningsmøte med Hardanger og Voss prosti
  - Felles møte med tros- og livssynsamfunn og 17 gravplassforvaltninger i Bergensregionen.
  - Kompetanse om navnet minnelund deles, bl.a. med foredrag på fagdage til Norsk forening for gravplasskultur.
  - Foredrag på kurs i administrasjon av gravplasser i regi av Norsk forening for gravplasskultur, 30 deltakere.
  - Foredrag om utfordringer i gravplassforvaltningene til Bjørgvin kirkevergelag.
  - Deltar på nettverk for de 4 største gravplassforvaltningene i Norge.

#### BKF vil

**anlegge gravplasser der folk bor, ved viktige knutepunkt og i tilknytning til transportlinjene i byen, i tråd med kommunens planer og strategi for kollektivtrafikk og boligutbygging**

#### **Generelt om gravplassene i Bergen, krematorium og kapell/seremonirom**

Tilbudet av gravferdstjenester skal speile bergensernes behov og livssynsmangfoldet i Bergen. Det skal legges til rette for alternative gravleggingsformer. Gravplassene er en viktig del av grøntstrukturen i byen og skal være særlig egnet for ro og ettertanke. Vi vil

ivareta de viktige kulturminnenepå våre gravplasser, samt de seks historiske gravplassene, på en respektfull måte. Vi ønsker også å fremme samarbeid med omliggende kommuner, særlig med tanke på livssynsåpent seremonirom, krematorium og tilrettelagte graver.

## Graver

BKF vil

**at våre brukere velger selv gravferdsform og hvilken gravplass de ønsker å få tildelt grav. Dette er vår hovedprioritering.**

### Tiltak:

- Vi legger til rette for nye gravleggingsformer ved å anlegge minst en navnet minnelund pr år og tar hensyn til behovene til tros- og livssynssamfunnene.
  - Det er etablert to navnete minnelunder i 2018 samt 106 tilrettelagte kistegraver på Loddefjord gravplass.
- Vi har fokus på tilrettelegging av nye graver innenfor eksisterende gravplassareal, samtidig som utvidelser blir planlagt der det er nødvendig. Vi gir også innspill til kommunens arealplaner om hvor det er nødvendig med nytt areal.
  - Innspill er gitt ved rullering av Kommuneplanens arealdel, arealer til utvidelse av Fana kirkegård er likevel ikke imøtekommet.
- Det skal i perioden etableres 2200 nye graver gjennom rehabilitering av eksisterende gravplassareal
  - I 2018 har vi fått 1515 nye graver. 144 urnegraver i navnet minnelund på Storetveit, 120 urnegraver i navnet minnelund og 114 kistegraver i Fyllingsdalen, 106 kistegraver i Loddefjord. I tillegg er det 767 frigitte graver i prosjekt frigjøring av areal, noe som er 60% av de faktisk slettede gravene. I 2019 vil det bli færre da gravene på Antveit gravplass ikke blir klar før 2020/2021. Det gjenstår å etablere 685 graver i 2019.
- Anleggsstart på Antveit gravplass i 2018.
  - Det ble startet med bonitering, men avsluttet for å prosjektere hele gravplassen på grunn av nye bevilgninger.

## Gravplassanleggene

BKF vil

**at gravplassene i Bergen skal være vakre og speile den viktige funksjon som anleggene har for brukerne og bymiljøet**

### Tiltak:

- Vi vil ha særlig fokus i perioden på å heve standarden på slått, buskfelt og veier og å redusere bilbruk på gravplassene for at gravplassene skal bli bedre egnet til ro og ettertanke. Tiltak: Reglement for gravplassene i Bergen.
  - Ferdigstilles 2019
- For å ta særlig vare på verdiene vi har i trær vil det i perioden bli utarbeidet en treplan der tilstandsanalyse er en viktig del.
  - Ferdig i 2019
- Det skal i perioden utarbeides tilstandsanalyser på alle gravplassene.
  - Ferdig i 2019
- 2019 Planer for planlagt vedlikehold på bygg og gravplasser utarbeides etter nye tilstandsanalyser
- Det er BKF sitt mål å få øket bevilgningene til nyanlegg og rehabilitering av gravplasser.

- 2018 er gravplassareal i Mjeldheim fullfinansiert med til sammen 13,30 millioner kroner. Det er bevilget 50 millioner til utbygging av Antveit gravplass i Åsane. Det er også bevilget fire millioner kroner, men en opptrapping på fire millioner pr år i økonomiplanperioden.

## Kapell/seremonirom, krematoriet og bårerom

BKF vil

**at kapellene/seremonirommene, krematoriet og bårerommene skal bidra til en verdig ramme rundt gravferden**

- Solheim kapell utredes i 2019 for muligheter for videre bruk
- Øvsttun kapell: Det vil bli foretatt mindre reparasjoner i 2018.
  - De mindre reparasjonene er utsatt for å bli innlemmet i totalprosjektet i 2019, kapellet kan rehabiliteres tidligere enn planlagt grunnet ekstrabevilgninger til Antveit gravplass. Generell gjennomgang av bruken av bygg og kapell gjøres i 2018. Arbeidet er påbegynt i 2018 og knyttes sammen med arbeidet med tilstandsvurderinger.
- I driften av krematoriet har fortsatt fokus på reduksjon av energiforbruk. Tiltak: Rapport til fellesrådet og utrede miljøsertifisering på krematoriet i 2018
  - Rapport over vesentlig redusert energiforbruk legges publiseres i årsmeldingen for 2018. Miljøsertifisering er utsatt grunnet omorganisering hos tjenesteleverandør.

Sikkerhet og verdighet på bårerommene og i krematoriet er prioritert i denne perioden.

Tiltak:

- Elektronisk registrering av kister i 2019 og nye avtaler med Haukeland sykehus.
- Det er BKF sitt mål å få øket bevilgning til rehabilitering av bygg.
  - Målet delvis nådd ved styrking bevilgninger til gravplassområdet.

## Prosjekter

- Gravareal til Øvsttun og Antveit gravplasser nedbetales årlig og innen 2021
- I perioden gjennomføres forprosjekt Fana kirkegård og Fyllingsdalen gravplass og regulering av gravplass i Tennebekk
  - 2019
- I perioden gjennomføres masseutskifting, omregulering og frigjøring av eksisterende areal til nye graver
  - OK
- 2018: Mindre utbedringer på gravplassbygninger.
  - Det er revet skjemmende bygg på Nygård, Loddefjord, Åsane og store deler av rehabiliteringen på Borgstova i Arna er utført.
- 2017/2018: Rehabilitering av gjerdet på Assistentkirkegården.
  - Ferdig
- 2018: Anleggsstart Antveit gravplass.
  - Ikke reel start
- 2018: Ferdigstillelse nye kistegraver på Loddefjord og Fyllingsdalen gravplasser.
  - Ferdig
- 2018: Fase B rehabilitering av Nygård kirkegård.
  - Utsatt til 2019

- 2018: Forskjønnelse av uteområdet ved Møllendal kapeller.
  - Ferdig, unntatt fontenen – Nytt prosjekt.
- 2019: Anlegg av Antveit gravplass

Etablere navnete minnelunder:

- 2017/2018: Storetveit kirkegård og Fyllingsdalen gravplass
  - OK
- 2018: Nygård kirkegård og Årstad nye kirkegård.
  - Nygård utsatt til 2019 og Årstad til senere år.
- 2019: Møllendal gravplass

## Personal

BKF skal være en god arbeidsgiver med ryddige rutiner for å gi de ansatte gode og forutsigbare arbeidsforhold. Personalavdelingen skal være en ressurs i personalforvaltningen på tvers av lederstrukturen.

Sentrale arbeidsoppgaver i personalavdelingen er:

- Rådgiving innenfor lønns -og personalområdet
  - Det er gjennomført kontinuerlig iht plan
- Beregning av lønn og utarbeidelse av arbeidsavtaler
  - Det er gjennomført kontinuerlig
- Prosess og saksbehandling ved tilsetninger
  - Det er gjennomført kontinuerlig
- Utarbeide HMS og IA- planer
  - HMS og IA-planer utarbeidet iht plan
- Legge til rette for samarbeid med bedriftshelsetjenesten og IA-kontakt på arbeidslivssenteret NAV
  - Det har vært samarbeid med bedriftshelsetjenesten og Arbeidslivssenteret NAV gjennom hele året iht plan.
- Legge til rette for godt samarbeid med vernetjenesten og tillitsvalgte i IA-og HMS-arbeidet
  - Det har vært godt samarbeid med vernetjenesten og tillitsvalgte i IA- og HMS-arbeidet gjennom hele året iht plan.
- I samarbeid med lederne ha ansvar for sykefraværsoppfølging og igangsettelse av tilretteleggingstiltak.
  - Det har vært gjennomført kontinuerlig sykefraværsoppfølging og nødvendige tilretteleggingstiltak i samarbeid med personalavdeling og nærmeste leder.

BKF vil

**ha en helhetlig, tydelig og forutsigbar personalpolitikk**

Tiltak:

- Utarbeide og utvikle gode lønns -og personalpolitiske retningslinjer

- Det er jobbet ut og vedtatt personalpolitiske retningslinjer i 2018. Det er satt i gang drøfting med tillitsvalgte om lønnspolitiske retningslinjer, dette arbeidet er ikke ferdigstilt.
- Tilrettelegge for kurs og kompetanseheving for personalavdelingen og ledere i BKF.
  - Det er tilrettelagt for kompetansehevende kurs og studier for personalavdelingen og ledere i BKF.

BKF vil

**redusere sykefraværet fra 6,58 % i 2017 til 6 % i 2018.**

Tiltak:

- Gjennomføre tiltak i henhold til HMS-plan og IA-plan
  - Sykefraværsprosent for 2018 ligger på 6,53 %.

○ Årstall	○ Egenmelding	○ 1-40 dag	○ Mer enn 40 dag	○ Totalt
○ 2017	○ 0,75	○ 2,09	○ 3,74	○ 6,58
○ 2018	○ 0,93	○ 2,25	○ 3,35	○ 6,53

- Sykefraværsprosenten i BKF har holdt seg jevnt over flere år. Vi har i 2018 registrert at vi har hatt flere ansatte som av naturlige årsaker har vært sykemeldt pga operasjon eller annen fysisk skade. Noen sykemeldinger skyldes det psykososiale arbeidsmiljøet, og disse har blitt fulgt opp systematisk.

Kirken har rekrutteringsutfordringer. Ikke minst innenfor profesjonene som kantor, diakoni og undervisning vil det i tiden som kommer bli krevende å rekruttere kvalifiserte medarbeidere. Denne utfordringen vil være et langsiktig arbeid, og BKF ønsker sammen med kirken generelt og være med i tenkningen på hvordan øke rekrutteringen til profesjonsstillingene i kirken.

BKF vil

**rekruttere, utvikle og beholde medarbeidere**

Tiltak:

- Implementere retningslinjer for oppfølging og veiledning
  - Det er gitt informasjon til lederne om bruke av disse retningslinjene og det er utarbeidet og implementert rutiner for ansatte i undervisningsstillinger.
- Innføringskurs hvert semester for nyansatte
  - Det er gjennomført to innføringskurs i 2018.
  - Våren 2018 er det gjennomført et kurs i egen regi, og høsten 2018 ble det gjennomført felles kurs med Bjørgvin bispedømme.

- Tilrettelegge for kurs og kompetanseheving for alle ansatte
  - Det er lagt til rette for kurs og kompetanseheving for alle ansatte med blant annet lederutviklingskurs for ledergruppen og områdeledere.
- Sommerfest/medarbeiderfest juni 2018
  - Det ble arrangert sommerfest for alle ansatte i BKF 14.juni.

BKF vil

**styrke samarbeidet med vernetjenesten, tillitsvalgte og på tvers av arbeidsgiverlinjene.**

Tiltak:

- Regelmessige AMU-møter og drøftingsmøter
  - Det er gjennomført 4 AMU- møter og 4 drøftingsmøter iht plan + 2 ekstra drøftingsmøter i forbindelse med lønnsforhandlinger og omorganisering.
- Månedlig møter med prostene
  - Det er gjennomført månedlige møter med prostene iht plan
- Felles miljøutvalg i vernetjenesten for begge arbeidsgiverlinjene vedrørende arbeidsmiljø.
  - Det har vært ett fellesmiljøutvalg i vernetjenesten for begge arbeidsgivere i 2018.

## Økonomi

### Om økonomiavdelingen

Økonomiavdelingen har ansvar for å tilrettelegge økonomiarbeidet slik at fellesrådet har en forsvarlig og god økonomistyring, med tilgang til oppdatert og relevant styringsinformasjon som grunnlag for beslutninger og kontroll.

Sentrale arbeidsoppgaver er blant annet utarbeidelse av:

- rullerende 4-års økonomiplan til Bergen kommune
- årlig budsjettsøknad til Bergen kommune
- årsbudsjett
- regnskapsrapportering til fellesråd og kirkeverge
- økonomiske analyser
- økonomisk oppfølging av prosjekter på kirkebygg og gravplasser
- rutiner og arbeidsprosesser som sikrer god intern kontroll innenfor eget ansvarsområde

Økonomiavdelingen har løpende kontakt med Bergen kommune, Bjørgvin Bispedømme og Akasia AS i økonomiske saker. Regnskapsfører i Akasia kirke og gravplass AS og revisor er sentrale samarbeidsparter.

BKF vil

**sikre en forsvarlig og god økonomistyring som grunnlag for beslutninger og kontroll**

#### Tiltak:

- Levere økonomisk styringsinformasjon til fellesråd, administrasjon, Bergen kommune og Den norske kirke i henhold til fastsatte rapporteringsfrister
  - Tilfredsstillende rapportering til fellesråd, Bergen kommune og Den norske kirke i henhold til frister.
  - Internt i kirkevergens administrasjon er det løpende dialog mellom økonomiavdelingen og de ulike virksomhetsområdene, med ekstra fokus på gravplassområdet gjennom høsten
- Ta i bruk rapporteringsverktøyet One Stop Reporting
  - Ved beslutning om å bytte regnskapssystem stoppet Akasia videreutvikling av dette rapporteringsverktøyet.

**BKF vil identifisere og vurdere effektiviseringstiltak innenfor økonomi- og regnskapsområdet.**

#### Tiltak:

- Arbeide for redusert ressursbruk knyttet til behandling av inngående fakturaer i BKF, med to prioriterte tiltak:
  - Korrekt merking av faktura med rett profilnummer
  - Redusert fakturamengde gjennom bedre planlagte innkjøp, bevisste krav til leverandører og bruk av færre leverandører
- Akasia kirke og gravplass AS har ansvar for en betydelig andel av BKF sine samlede innkjøp Dette arbeidet må derfor skje i nært samarbeid med dem

#### Innkjøp i kirkevergens administrasjon

- Det er gjort en stor jobb med å kontakte leverandører både i forhold til EHF-faktura og korrekt profilmerking.
- Innkjøp hos Akasia kirke og gravplass AS – god dialog med ny FM-sjef i Akasia. Gjennom omorganisering, innstramming av innkjøpsfullmakter og fokus på profilmerking er i løpet av høsten tatt grep som forventes å gi positiv effekt, med helårsvirkning først fra 2019. Når årsoppgjøret for 2018 er klart blir det tatt ut statistikk for å sammenligne med 2017.
- Forsette arbeidet med å formalisere, vurdere og justere rutinene knyttet til regnskapsføring og kontroll av regnskapsdata
  - Akasia sin beslutning våren 2018 om å bytte regnskapssystem har påvirket arbeidet.
  - Fokus på dokumentasjon av eksisterende rutiner er erstattet med gjennomgang av alle sentrale regnskapsprosesser både i BKF og menighetene som grunnlag for å utarbeide enhetlige rutiner når vi tar i bruk nytt regnskapssystem fra 01.05.19.
  - Vi har jobbet en del med tilrettelegging av regnskapsdata for analyseformål, men forventer at «manuell» rapportering erstattes av mer automatiserte rapporteringsfunksjoner i nytt system.

BKF vil

### **vurdere muligheter for å oppnå avkastning utover bankrente på overskuddslikviditet**

Tiltak:

- Utarbeide forslag til finansforvaltningsreglement
  - Dette er ikke levert.  
Vi har hatt med møte med hovedbankforbindelse og innhentet informasjon vi KNIF-avtale. I forhold til rentebetingelser i eksisterende bankavtale er det vår vurdering at det er lite «å hente» på alternativ plassering har maks 2-3 års tidshorisont før midlene forventes brukt.

BKF vil

### **være en ressurs for menighetene og bistå med tilrettelegging og forenkling av rutiner og arbeidsprosesser knyttet til regnskap og budsjett**

Tiltak:

- Samarbeide med administrasjonsledere og regnskapsfører for å etablere mest mulig felles rutiner
  - Pågående prosjekt som slutføres ved implementering av nytt regnskapssystem.
- Fortsette arbeidet med å tilrettelegge felles avtaler og rutiner knyttet til nye betalingsløsninger for blant annet givertjeneste, deltakerbetaling og offer
  - Kontinuerlig prosess som for tiden ivaretas både gjennom prosjektet med kartlegging av alle sentrale regnskapsprosesser og arbeidet knyttet til lokal inntjening. Mange menigheter har i løpet av året tatt i bruk Vipps Go som blant annet legger til rette for at givere kan få skattefradrag.
- Utarbeide forslag til økonomireglement for menighetene
  - Dette er ikke levert.  
Det er naturlig å se dette arbeidet i sammenheng med pågående kartleggingsprosess og implementering av nytt regnskapssystem.
- Være tilgjengelige for veiledning og opplæring ved behov
  - Vi svarer fortløpende på inngående henvendelser og har ofte innlegg på administrasjonsledermøtene. Veldig ulik kompetanse og fokus i menighetene gjør at det er utfordrende å «treffe» med felles informasjon. Administrasjonslederne har fått tilbud om bistand til budsjettarbeid og tilrettelegging av rapporter fra Vipps til skatterapporteringen. Grunnet vakanse i en av tre stillinger i avdelingen i ca 5 måneder har det vært redusert kapasitet til mer proaktivt arbeid.

## **IKT-området**

### **Om IKT-området**

BKF har ansvar for vedlikehold og drift av IKT-systemene for alle brukere i menighetene i Bergen, både egne ansatte, prester, menighetens egne ansatte og noen frivillige. Kravene



til sikre systemløsninger og tilgjengelighet er store både gjennom lovkrav, ansattes arbeidssituasjon og vårt ønske om å betjene eksterne brukere på en god måte.

Bergen kirkelige fellesråd vedtok i februar 2016 å flytte drift av IKT-systemene fra egne servere til Kirkepartner IKT AS. Selskapet er opprettet for å kunne tilby IKT-tjenester til alle brukere i Den norske kirke. BKF flyttet sin drift i juni 2016. Fellesrådet besluttet også å kjøpe inn nye datamaskiner til alle brukerne og åpnet for å bytte fra fasttelefon til mobile løsninger for alle.

Januar 2018 ble det installert ny telefonsentral, og alle ansatte fikk nye IP-telefoner. Sentralen gir oss nye muligheter, noen som tas i bruk umiddelbart, andre som vil bli vurdert etter hvert. Med dette har vi også fjernet alle lokale dataservere; nå drifter vi PC-er og nettverk lokalt. Resten er plassert hos Kirkepartner, eller er skybasert. BKF samarbeider med Kirkepartner og andre fellesråd, spesielt Oslo, Trondheim og Stavanger om utvikling av IT plattformen og tilpasninger av fagsystemene som betjenes av Kirkepartner på våre vegne. I 2018 vil det opprettes et IKT-forum for erfaringsutveksling og for å jobbe med felles innspill for utvikling av Kirkepartner.

BKF vil

### **sørge for sikre, stabile og tilgjengelige IKT-løsninger**

Tiltak:

- Fokus på utstyr og kompetanse
  - Har oppgradert utstyrsparken med nye skrivere, trådløse aksesspunkt i menighetenes lokaler, og ellers oppgradering av utstyr ved behov.
  - Har ikke hatt spesifikke kompetansehevede tiltak.

BKF vil

### **ivareta datasikkerhet og personvern på forsvarlig måte**

Tiltak:

- Kvalitetssikre at vi og alle våre leverandører holder formelle krav til personvern og datasikkerhet. Utarbeide plan for å ivareta de nye personvernreglene (GDPR)
  - Har utarbeidet en statusrapport for arbeidet med oppfølging av de nye personvernreglene (GDPR), rapporten ble lagt frem for kontrollutvalget i desember. Arbeidet må følges opp videre, ved å videreutvikle noen av våre rutiner, og sikre at rutinene er kjent i hele organisasjonen.

BKF vil

### **kvalitetssikre nettverksløsninger i den enkelte menighet**

Tiltak:

- Kartlegge og vurdere nettverksløsningene: Linjer, infrastruktur, trådløs dekning i kirkerom, møterom og fellesarealer.
  - Har hatt gjennomgang av infrastrukturen på alle lokasjoner, og gjort en del forbedringer. Linjekapasiteten har blitt forbedret på to lokasjoner, og bestilt oppjustering på tre andre. Det er behov for bedre linjekapasitet på flere lokasjoner, men det har vært vanskelig å gjennomføre pga avtalen som er mellom én leverandør og Kirkepartner. I løpet av 2019 skal den avtalen ut på anbud, og det legges opp til å gi mulighet for å bruke flere leverandører. Da ser vi frem til mulighet for betydelige forbedringer på linjekapasitetene.

- Har hatt prosjekt på trådløse aksesspunkt i alle kirkene, dette har bedre dekning og er sikrere enn tidligere løsninger. Prosjektet er nesten ferdig, de siste lokasjonene gjennomføres fortløpende.
- Undersøke mulighet for god mobildekning i alle kirkerom
  - Er sjekket, de fleste har god dekning, noen steder er det variabel
- Utbedre nettverksutstyr og løsninger der det er nødvendig
  - Gjøres kontinuerlig

BKF vil

**være en ressurs for aktuelle samarbeidspartnere**

Tiltak:

- Delta aktivt i kundeforum og andre samarbeidsfora med Kirkepartner og andre av deres brukere for å bidra til utvikling av gode løsninger
  - Vi deltar aktivt, og bidrar med innspill og forslag. Det er etablert et fora for IT-rådgiverne i de største fellesrådene der vi også deltar
- Vi ønsker fagsystemer som er tilpasset våre behov

BKF vil

**sørge for fagsystemer som bidrar til å effektivisere/forenkle administrative rutiner**

Tiltak:

- Vurdere implementering av nytt arkivsystem og administrative system for gravplass
  - Vi er i gang med innføringsprosjekt for nytt arkivsystem.
- Mer aktivt bruk av intranett og implementering av nye nettsider
  - Nye nettsider er implementert for BKF og nesten alle menigheter. Det bør gjøres mer for å øke bruken av Kirkebakken-Intranettløsning
- Samarbeide med Kirkepartner og andre brukere om utvikling av fagsystemene
  - Det er samarbeid mellom Gravplassmynigheten i Bergen og Kirkepartner for å få på plass integrasjon mellom Gravlund/ Ecclesia og Public360
- Være en aktiv pådriver for å sikre stabil fremtidig drift
  - Er i aktiv dialog med Kirkepartner og har jevnlig tilsyn med eget utstyr for å sikre dette.

BKF vil

**ha kompetente brukere slik at tilgjengelige systemer blir utnyttet optimalt.**

Tiltak:

- Nødvendig opplæring tilbys
- Jobbe for at ansatte og frivillige skal kunne utnytte systemer/verktøy på en optimal måte
- Vurdere etablering av superbrukerkorps i menighetene
  - Har ikke godt nok system for opplæring i fagsystemer

BKF vil

**Påta seg et større ansvar for Kirkepartner AS og bidra til videreutvikling av selskapet**

Tiltak og arena:

- Gi selskapet ansvarlig lån til oppkjøp av Kirkepartner IKT AS

- Oppkjøp av aksjer
- Ta styreansvar
  - Alle tre punktene er gjennomført

## Kommunikasjon

### Kirken i et moderne mediesamfunn

Kirken er en del av et medie- og kommunikasjonslandskap som stiller krav og forventning til hvordan kirken fremstår og opptrer både i egne og eksterne mediekkanaler. Kirken, og våre aktiviteter og arrangementer, må være synlige og tilgjengelige for Bergens befolkning og bevilgende myndigheter. Videre er det også forventninger til internkommunikasjon — at informasjon som angår organisasjonen og dens ansatte er lett tilgjengelig og grundig, oppdatert og i tilstrekkelig mengde. Dette gjelder både for det daglige arbeidet og ved endrings- og omstillingsprosesser.

BKF vil

### Utvikle kommunikasjonsarbeidet

Tiltak:

- Utarbeide en helhetlig kommunikasjonsplan i løpet av 2018
  - Kommunikasjonsplan vedtatt i fellesrådets møte i juni.

BKF vil

### Fremstå brukervennlig og forståelig, profesjonell og relevant for dem som oppsøker våre menigheter og BKF på nett

Tiltak:

- Tilbud om ny nettsideplattform for alle 25 menigheter
- Arbeide for at alle våre 25 menigheter tar i bruk Facebook
- Nødvendig opplæring og kontinuerlig veiledning til menighetene angående strategisk og god tilstedeværelse på nett
  - Alle menigheter fikk tilbudet tidlig i 2018. 24 av 25 menigheter ønsker å være med. Alle disse 24 har nå fått ny nettside. Opplæring tilbudt i nettisidene på en rekke samlinger våren 2018 og det ble tilbudt facebookkurs høsten 2018.

BKF vil

### At kirken i Bergen skal være positivt synlig i eksterne regions- og lokalmedier

Tiltak:

- Kvalitetssikre kontakten med, og innholdet i, det som presenteres i møte med eksterne medier
- Kontinuerlig kartlegging av aktuelle caser i egen organisasjon
- Bistå menighetene ved behov
  - Det er meldt få behov fra menighetene for bistand i mediesaker (under 5 saker). BKF har jevnlig kontakt med mediene og svarer på spørsmål knyttet til virksomhetene våre.

BKF vil

**være en kommunikasjonsfaglig ressurs for menighetene og styrke det kommunikasjonsfaglige miljøet i kirken i Bergen.**

Tiltak:

- Initiere faste møtepunkter med bispedømmekontoret og menighetenes kommunikasjonsmedarbeidere.
- Etterstrebe jevnt og tett kontakt med menighetene, primært administrasjonsleder og dem som arbeider med lokal nettside og sosiale medier.
- Holde tett kontakt med fagmiljøet nasjonalt.
  - Det gjennomføres faste møter med bispekontoret og menighetsansatte i informasjon/kommunikasjonsstillinger. Administrasjonslederne følges opp ved at kommunikasjonsrådgiveren deltar på de fleste administrasjonsledermøter og ved besøk i menighetene. BKF deltar på månedlige telefonmøter med kirkerådet og halvårsvis konferanser for kommunikasjonsmedarbeidere i kirken.

BKF vil

**Styrke internkommunikasjonen i og fra BKF-administrasjonen og ut i organisasjonen**

Tiltak:

- Kvalitetssikre og lettere tilgjengeliggjøre informasjon som er relevant for større grupperinger i organisasjonen
- Ta i bruk intranet som rutine, informasjons- og fagressursbank. Legge tilrette for dialog blant faggrupper/prosjektfellesskap
- Gjennom grundig informasjon skape forståelse for og kunnskap om endringsprosesser i organisasjonen
  - Intranett er tatt i bruk og flere arbeidsgrupper er etablert. Enkelte nyheter er presentert utelukkende på intranett.

## **Kirketorget**

### **Om kirketorget**

Kirketorget har som hovedoppgave å behandle henvendelser om gravferd, dåp og vigsler på vegne av menighetene og har ansvar for kirkebokføringen av disse.

BKF vil

**gi rask og kvalitetsmessig håndtering av henvendelser om kirkelige handlinger for kirkene i Bergen**

Tiltak:

- Øke kompetanse på IKT, IKT-verktøy og opplæring
  - Ikke gjennomført pga. vakanse

BKF vil

**styrke relasjonen til gravferdsbyråene**

Tiltak:

- Arrangere samling med lederne i gravferdsbyråene
  - Gjennomført 28.11.18.

BKF vil  
**gi mennesker en god opplevelse av kontakten med kirken**

Tiltak:

- Tilstrebe ekspedit service og vennlig imøtekommenhet.
  - Dette får vi tilbakemeldinger fra på at fungerer fint.

## **Arkiv**

### **Om arkiv BKF**

Arkiv BKF har ansvar for BKF og menighetene. Det er viktig å ha gode rutiner innenfor arkivering for å sikre kvalitet på arkivering og riktig gradering av dokument.

BKF vil  
**ha kvalitet på arkivering**

Tiltak:

- Sikre relevant kompetanse
  - Ikke gjennomført pga. vakanse

# KIRKEN I BERGEN

---

Verdi- og måldokument 2019 – 2020



## Kirken i Bergen er troverdig

Kirken i Bergen er troverdig. Dette tør vi å si – ikke fordi vi selv mener det, men fordi vi har signaler på at Bergen mener det.

I 2018 gjennomførte vi en undersøkelse blant bergenserne, tre av fire av dem som har en mening om kirken har et godt eller svært godt inntrykk av kirken. Dette er gledelig og oppmuntrende. Riktignok – mange har ikke en oppfatning i det hele tatt, men blant dem som mener noe om kirken, så fremstår vi troverdig. Et annet signal som gir grunn for denne oppfatningen er byens politikere og deres prioritering av kirken. Vi er takknemlig for gode økonomiske rammevilkår som er gitt oss i 2019.

Hvordan skal kirken fremstå troverdig også i fremtiden?

1. Vi må være *kompetente*. Vi må ha høy kvalitet med det vi bedriver – på alle områder. I utgangspunktet har kirken bred fagkompetanse. Vi har prester som forkynner det gode budskap, og som tilstreber kvalitet på prekener, gudstjenester og møter med mennesker. Vi har diakoner som har en særskilt kompetanse på å se menneskers nød og behov – og å iverksette tiltak for å lindre nød. Vi har kirkemusikere som er kirkens fremste kulturarbeidere. Vi har kirketjenere, kontoransatte, frivillighetskoordinatorer, kateketer og menighetspedagoger. Vi har fagkompetanse på forvaltning av gravplasser og kirkebygg. Vi har økonomikompetanse til å forvalte 375 mill. kr på drift og investeringer. Samlet sett har kirken bred fagkompetanse. Kompetanse er grunnleggende for kirkens troverdighet. Med tanke på fremtid må vi fortsette å utvikle vår kompetanse for å sikre kvalitet i det vi har ansvaret for.
2. Vi må ha *karakter*. Vi må ha et etisk kompass som er styrende for alt vi gjør. Prester må være tro mot det budskap de er satt til å forkynne, og alle kirkens ansatte må opptre i henhold til de verdier kirken forvalter. Enhver seriøs organisasjon og bedrift har utviklet et sett med verdier. Kirken forvalter et budskap som er selve kilden til alle gode verdier. Likevel trenger også vi å fokusere på noe som er styrende for vår hverdag. I BKF har vi samlet oss om tre verdier – hvor troverdighet er en av dem. Uten karakter/etos mister vi vår troverdighet.
3. Vi må *kommunisere*. Det har kirken gjort fra sin opprinnelse. Kirken forvalter selve Ordet som kom fra Gud og som er grunnlaget for all kommunikasjon. Kommunikasjon skaper fellesskap (communion) og bygger tillit. Ja, mer enn det – vi tror at kirkens forkynnelse (kommunikasjon) er til frelse for mennesker. Kirken må kommunisere sitt budskap med frimodighet. I tillegg - kommunikasjon er også et fag og en kompetanse som kirken må lære av for at budskapet kan bli hørt og forstått. I BKF legger vi vekt på en åpen kommunikasjon. Alt vi gjør og kommuniserer skal underbygge vår troverdighet.

Troverdighet er ikke en permanent tilstand som vi er garantert for all fremtid. Vi vil arbeide for at troverdigheten skal styrkes. I dette dokumentet har BKF satt seg mål som skal bidra til nettopp dette. Vi vil tilstrebe å gjøre det som vi her skriver at vi skal gjøre.

Kirkeverge Asbjørn Vilkenen

## Visjon og verdier for kirken i Bergen

En visjon hjelper oss til å løfte blikket og viser oss at vi er involvert i noe som er større enn oss selv og vårt lokale fokus. Vi er en del av et prosjekt som samler hele kirken i Bergen — og den verdensvide kirke.

### *BKF - speiler Guds himmel i jordnært liv*

Verdiene på sin side setter fokus på våre oppgaver og vårt arbeidsfellesskap, og kan minne oss på hva som skal kjennetegne vår adferd i møte med menneskene vi er i kontakt med. Både en helt vanlig hverdag og i situasjoner som er krevende, skal verdiene være et kompass som hjelper oss til å ta gode beslutninger.

Åpen	Frimodig	Troverdig
<ul style="list-style-type: none"><li>• fordi vi har et tydelig oppdrag og forvalter en virksomhet som vedrører hele Bergens befolkning. Vi tilstreber innsyn og åpenhet i prosesser, beslutninger og leveranser. Vi vil stimulere til samarbeid og refleksjon, og ønske nye ideer velkommen med positiv nysgjerrighet.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• fordi vi forvalter Evangeliet og viktige tjenester for hele Bergens befolkning. Vi vil være en relevant kirke ved å være trygg, modig og åpenhjertig. Vi vil møte mennesker med engasjement og verdighet i livets ulike faser.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• fordi hele Bergens befolkning og bevilgende myndigheter skal ha tiltro til våre tjenester. Vi vil utføre vårt oppdrag med kvalitet, tydelighet og forutsigbarhet. Vi vil ta fatt på de utfordringer og tilpasningsbehov som møter oss.</li></ul>

Bergen kirkelige fellesråd (BKF) sitt verdi- og måldokument gir en beskrivelse av organisasjonen og dens oppdrag, viktige mål og fokusområder.

Målgruppen for dokumentet er BKF's ansatte, styrende organer, Bergen kommune, samarbeidspartnere og andre vi vil presentere virksomheten for.



## Fellesrådets oppdrag og rolle

Den norske kirke tilhører den lutherske kirkefamilien og har sin forankring i Bibelen og denne kirkens bekjennesskrifter. Bergen kirkelige fellesråd er hjemlet i kirkeloven og gravferdsloven, og er et selvstendig offentlig organ. Kirkelovens § 14 som beskriver fellesrådets oppdrag, sier bl.a. at det kirkelige fellesråd i kommunen skal:

- Ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene
- Utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomheten i kommunen
- Fremme samarbeid mellom menighetsrådene
- Ivareta soknenes interesser i forhold til kommunen
- Kirkelige fellesråd foretar tilsetning av og har arbeidsgiveransvaret for alle tilsatte som lønnes over fellesrådets budsjett

Kirkelig fellesråd er også ansvarlig for forvaltning, bygging, drift og vedlikehold av kirker, og anskaffelse og drift av menighets- og prestekontor. Kirkelig fellesråds ansvar omfatter dessuten forvaltning, anlegg, drift og vedlikehold av kirkegårder/gravplasser.

BKF er et av landets største fellesråd og omfatter over halvparten av innbyggerne i Bjørgvin bispedømme. Dette er med på å gi BKF en særstilling som regional utviklingsaktør med en naturlig forpliktelse overfor omkringliggende fellesråd med tanke på rådgivning og samarbeidsprosjekter. BKF engasjerer seg også i saker som vedrører Den norske kirke på nasjonalt nivå.

## Organisering av BKF

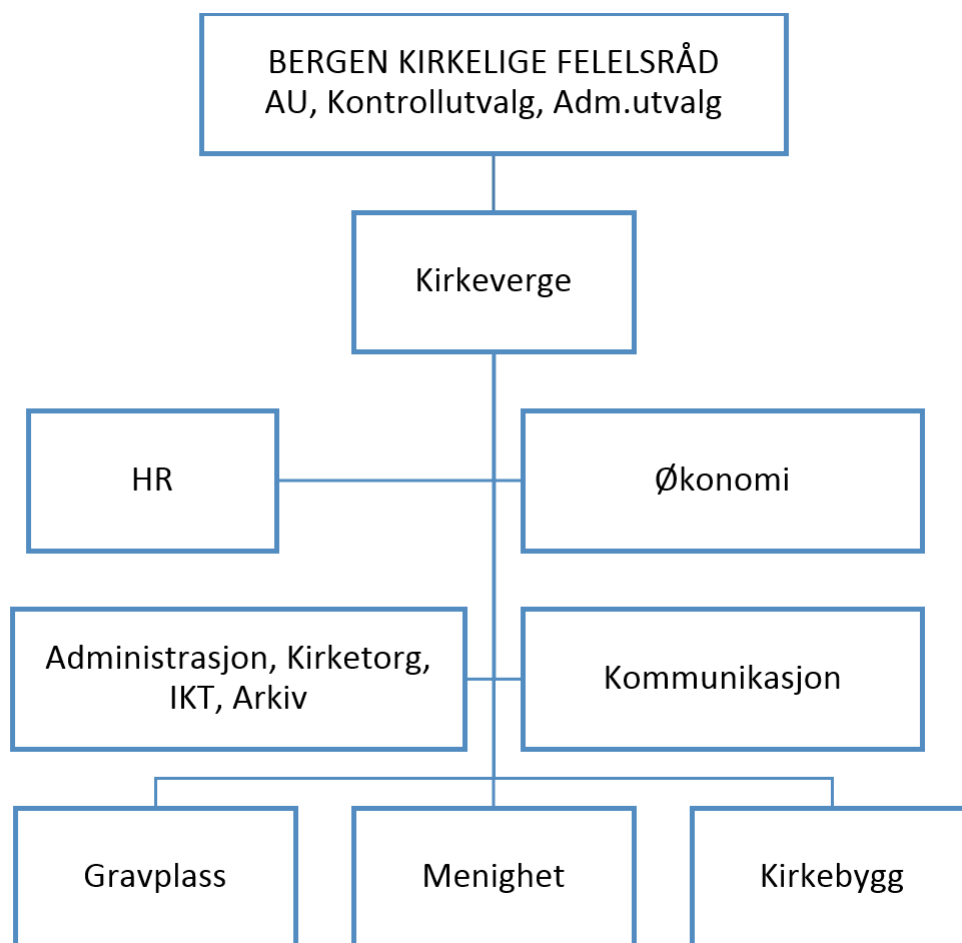
BKF har organisert arbeidet med en sentralenhet som omfatter kirkevergens ledergruppe, administrasjon, kirketorget og gravplassforvaltningen. BKF har ca 160 ansatte, hvorav 28 arbeider i kirkevergens stab og resten fordeler seg på administrasjonsledere, kantorer, kirketjenere, kateketer/pedagoger, diakoner og frivillighetskoordinatorer. Administrasjonsleder ivaretar daglig leder-funksjoner for menighetsrådet og er samtidig BKF's representant i den enkelte menighet.

Forvaltningsvirksomheten i BKF omfatter 65.000 kvadratmeter bygg og over 700 dekar anlegg fordelt på 34 kirker, 27 kirkegårder/gravplasser, fire kapell samt annen eiendom knyttet til disse.

BKF har ett styrende organ, fellesrådet, som er sammensatt av én representant fra hvert av byens 25 menighetsråd. Fellesrådet har to forberedende underutvalg: Arbeidsutvalget (AU) og administrasjonsutvalget, med delegert myndighet til beslutninger på vegne av fellesrådet i gitte saker i henhold til mandat.

Fellesrådet har to rådgivende underutvalg: gravplassutvalget og kirkebyggutvalget. I tillegg har BKF et kontrollutvalg som rapporterer direkte til fellesrådet. Fellesrådet har oppnevnt et eget kulturutvalg som skal stimulere og styrke BKF's kulturarbeid.

## Organisasjonskart



## Kirken og kommunen

Kirkeloven § 15 og gravferdsloven § 3 slår fast at kommunen, etter budsjettforslag fra kirkelig fellesråd, *utreder* bl.a. utgifter til bygging, drift og vedlikehold av kirker, utgifter til anlegg og drift av kirkegårder, utgifter til diverse stillingskategorier og administrasjon. At kommunen skal *utrede* disse utgiftene, betyr at bevilgningene til kirken ikke har karakter av vanlige tilskudd, men at kommunen har en særskilt forpliktelse til å sikre den lokale kirke forutsigbar økonomi. I rundskriv fra KKD, V-5/2002 blir samhandlingen mellom kirke og kommune utdypet på følgende måte:

- Kirke og kommune har generelt sammenfallende mål: - å bedre livskvaliteten for byens innbyggere. Det er et nasjonalt mål at den kristne kulturarven og det kristne verdigrunnet skal holdes levende i samfunnet.
- Den nærhet mellom kirke og kommune som Kirkeloven bygger på, innebærer at liksom kommunen skal legge til rette for infrastruktur, bosteder, kommunale

velferdstjenester, med mer, - til beste for byens innbyggere, slik skal kommunen også gi tjenlige rammebetingelser for kirkens virksomhet.

## Byrådets politiske plattform

Byrådet i Bergen kommune som tiltrådte høsten 2015 har i sin politiske plattform sagt følgende om sin tros- og livssynspolitikk:

### **Tro og livssyn**

Bergen har et rikt mangfold av tros- og livssynssamfunn. Byrådet ønsker å legge til rette for et livssynsåpent bysamfunn hvor innbyggerne kan praktisere sin religion eller sitt livssyn på en god måte. Det innebærer blant annet å fremme respekt og toleranse for tro og livssyn i det offentlige rom. I denne sammenheng ser byrådet positivt på Kirkelig Dialogsenter Bergen og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, og ønsker å legge til rette for deres arbeid.

Mange tros- og livssynsorganisasjoner gjør en stor frivillig innsats for byens innbyggere. Samtidig sliter mange med mangel på lokaler og andre fasiliteter. Byrådet ønsker å tilrettelegge bedre for at disse kan drive på gode vilkår. Byrådet vil også samarbeide med ulike aktører for å etablere livssynsfleksible seremonilokaler.

Den kristne og humanistiske kulturarven har preget fellesverdiene i det norske samfunnet i over tusen år. En forståelse av vår egen kulturarv er viktig for å forstå og møte andre religioner på en positiv og inkluderende måte. Byrådet legger vekt på et godt samarbeid med Bergen kirkelige fellesråd og ønsker å gi gode rammebetingelser som sikrer forsvarlig drift og vedlikehold av kirker og gravplasser. Byrådet vil være positiv til flere diakoner til menighetene, legge frem sak om bygging av ny kirke i Sædalen, og vil sikre planleggingen av nye bygg i pressområder som eksempelvis Haukås i Åsane. (Vår understrekning)

# Mål og fokusområder

## Felles fokusområder

### **Effektiv ressursbruk og gode relasjoner**

Vi har et ansvar for effektiv ressursbruk i organisasjonen parallelt med utvikling av virksomheten. I dette arbeidet er det vesentlig med god samhandling med bispedømmekontoret, biskop og prostene. Det er etablert et godt og nært samarbeid mellom prostene og kirkevergen og hans ledergruppe. Vi har jevnlig møter der vi drøfter strategi og gir hverandre gjensidig informasjon. Denne nære kontakten er svært viktig ikke minst i forhold til saker som går på tvers av arbeidsgiverlinjene. Biskopen og stiftsdirektøren med ledergruppe deltar én gang i semesteret på disse møtene.

Bergen kommune har et engasjement for Dnk i Bergen. Kommunen er den viktigste økonomiske bidragsyteren og sikrer kirken gode rammevilkår. Vi har halvårlige møter med byrådsavdelingen i tillegg til annen kontakt etter behov. Det er viktig å videreføre og videreutvikle det gode samarbeidet med kommunens administrasjon og politikere.

BKF vil

### **Styrke de interne relasjonene i kirken i Bergen**

Tiltak:

- Bidra til kvalitet i samhandlingsmøtene med prostene, bispedømmekontor og biskop
- Oppfølging av møtepunkt og pågående prosesser med bispedømmekontoret
- Stiftsmøtet 2019 i samarbeid med bispedømmekontoret og Bjørgvin kyrkjeverjelag
- Felles arena med menighetsrådene ved halvårlige seminarer/informasjonsmøter
- Utvikle samarbeid mellom alle kirkelige aktører innenfor diakoni i Bergen
- Utvikle organisasjonskulturen ved
  - Tydelig ledelse
  - Implementering av verdiene

BKF vil

### **Styrke og videreutvikle den gode relasjonen til Bergen kommune**

Tiltak:

- Oppfølging av halvårlige møtepunkt med byrådsavdelingen
- Initiere møtepunkt ved behov
- Vektlegge kvalitet på alle arenaer
- Kommunal finansiering av én ny diakonstilling
- Restfinansiering for nærkirke på Haukås
- Oppfølging av Gravferdsplanen
- Samarbeide om statlig finansiering av vedlikehold til middelalderkirkene
- Forutsigbar finansiering av Åpne barnehager

## **Lokal inntjening**

Uavhengig av fremtidig offentlig finansiering av Dnk trenger menighetene å styrke givertjenesten og annen lokal inntjening for å utvikle menighetsarbeidet.

BKF vil

### **Styrke lokal inntjening i menighetene**

Tiltak:

- Arrangere informasjonsmøte våren 2019 om lokal inntjening
- Vurdere investering i faglig kompetanse på inntjening

## **Internkontroll**

BKF er avhengig av gode systemer og god kvalitet på internkontroll. GDPR har aktualisert nødvendigheten av utvikling av interne systemer og rutiner.

BKF vil

### **Sikre systemer for internkontroll**

Tiltak:

- Implementere nytt arkivsystem P360
- Foreta risikoanalyser
- Utvikle system for at BKF's internkontroll skal være lett tilgjengelig informasjon for alle ansatte
- Videreutvikling av avviksmeldingssystem

## **Kulturarbeid**

Kirken i Bergen driver et utstrakt kulturarbeid som fortjener større anerkjennelse og økt oppslutning. I 2017 var 91.000 innom et kulturarrangement i en av byens menigheter. BKF sitt kulturutvalg har en sentral rolle i arbeidet med å fremme samarbeid mellom menighetsrådenes kulturvirksomhet og stimulere til økt kulturaktivitet i menighetene.

BKF vil

### **Synliggjøre og styrke bredden i kirkens kultur**

Tiltak:

- Videre utvikle påskefest som kulturuke i Bergen
- Utarbeide en plan for medieutspill i forbindelse med påskefest som øker synlighet og rekkevidde for de konkrete arrangementene, og for påskefest som kulturuke i regi av kirken i Bergen
- Synliggjøre og dokumentere kirkens kulturvirksomhet i Bergen
- Avklare BKF's bidrag i Kirkelig kultursenter vest
- Arbeide for at menighetene synliggjør kulturaktiviteter i kalenderen sin
- Etablere en årlig kulturpris
- Stimulere menighetenes kulturarbeid ved økonomisk støtte
- Motivere for å nå 100.000 besøkende på kulturarrangement i kirkene i 2019
- Bevisstgjøre menighetene på fremtidige valg av orgel og andre instrumentvalg i kirken

## **Tilgjengelighet**

Kirken i Bergen har behov for å være mer synlig ut mot publikum. Dagens situasjon er at fellesrådet og Bergen domkirke menighet er lokalisert godt gjemt, i 3.etg og oppover med låste inngangsdører. I tråd med tidligere tanker om et kirkens hus i Bergen arbeides det med å finne tjenlige lokaler for vår virksomhet.

BKF vil

**Sammen med Bergen domkirke menighet samlokaliseres i Kirkens hus i Bergen med et synlig og tilgjengelig publikumsmottak**

Tiltak:

- Ny lokalisering på gateplan i løpet av 2020

## **Virksomhetsområdene**

### **Menighet**

Et overordnet formål med hele BKF's virksomhet er å legge til rette for at menighetsrådenes oppdrag ifølge kirkeloven kan lykkes. De mange oppgavene i menighetene må løses i samarbeid mellom menighetsråd og fellesråd.

Fellesrådets ansvar omfatter den store, geografiske størrelsen «alle byens sokn». Byens befolkning skal betjenes og kirken har som oppdrag å møte menneskenes behov i ulike faser av livet. Kirken skal være synlig til stede, både med våre mange kirkebygg, men også ved tiltak og engasjement på ulike offentlige arenaer.

Samtidig skal menighetene være et sted der kirkens medlemmer finner rom for trosutfoldelse gjennom menighetens fellesskap. BKF vil være en god arbeidsgiver for de ansatte og en støtte for menighetsrådene for å medvirke til dette.

### **Kirkevalget 2019**

Kirkevalget består av valg på to ulike organer: menighetsråd og bispedømmeråd. Det sittende menighetsrådet er valgstyre og ansvarlig for avviklingen av kirkevalget i eget sokn. Kirkevalget skal også denne gangen gjennomføres på valgdagen for kommune- og fylkestingsvalget og kommunenes stemmekretser skal følges. Kirkevalget skal avholdes samtidig med og i umiddelbar nærhet til det offentlige valget. BKF avtaler med kommunens valgsekretariat hvilke lokaler som kan benyttes.

BKF vil

**Koordinere valgarbeidet i Bergen**

Tiltak:

- Være oppdatert om informasjon og frister fra bispedømmeråd og kirkeråd
- Gjøre avtale med Bergen kommune om lokaler til gjennomføring av valget
- Tilby å ta imot forhåndsstemmer for menighetene på fellesrådskontoret
- Fordele økonomisk tilskudd fra Kirkerådet til valgavviklingen i menighetene
- Ta ansvar for felles informasjonsarbeid
- Ha jevnlig kontakt med administrasjonslederne og tilby veiledning

## **Administrativ ledelse**

Hensikten med å opprette administrasjonslederstillinger i menighetene i 2012, var å bidra til å styrke de lokale stabene og at lederansvar på vegne av BKF skulle komme nærmere den enkelte menighet. Stillingene skal også bidra til at menighetsrådenes saksbehandling, økonomi og arkiv ivaretas på en forsvarlig måte. Administrasjonslederne rapporterer til menighetsrådet for saker knyttet til kirkelovens (kl) § 9 (menighetsrådets virksomhetsansvar) og til kirkevergen for saker knyttet til kl §14 (bl.a. fellesrådets arbeidsgiveransvar). På denne måten vil administrasjonsleder være en sentral person i kommunikasjon mellom menighetsråd og fellesråd. Samarbeidet mellom sokneprest, administrasjonsleder og menighetsrådsleder vil være viktig for den daglige drift og planarbeidet i menigheten.

BKF vil

### **Arbeide for fortsatt dyktiggjøring og kompetanseheving av administrasjonslederne**

Tiltak:

- Den enkelte administrasjonsleder følges opp av områdeleder
- Månedlige fagsamlinger i regi av BKF for alle administrasjonsledere
- Nyansatte meldes fortløpende på kurs i KA-regi for nye daglig ledere og kirkeverger
- Melde to administrasjonsledere på KAs lederutviklingsprogram 2019/2020
- Legge til rette for at administrasjonsledere kan delta i andre kurs og studier i regi av eksterne tilbydere
- IA-kurs hvert semester
- Avklare lokal ledelse i menighetene

## **Menighetens virksomhetsansvar**

Under menighetsrådets virksomhetsansvar ligger bl. a. Gudstjenester/forkynnelse, diakoni, kirkemusikk, trosopplæring/undervisning. Menighetene har ansvar for å legge planer for dette arbeidet.

BKFs ansvar er å legge til rette for at dette arbeidet kan utføres på best mulig måte, ved bl.a. å være tilsettingsmyndighet og ansvarlig arbeidsgiver for alle som er lønnet over fellesrådets budsjett, ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomheten i kommunen, fremme samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknenes interesser i forhold til kommunen (kl § 14).

BKF vil

### **Arbeide for stillingsstørrelser som gjør stillingene attraktive for kompetente og stabile medarbeidere**

Tiltak:

- Justere og vurdere å slå sammen stillinger ved vakanse, i samarbeid med menigheter og arbeidstakerorganisasjoner

BKF vil

### **Styrke kirkens diakoni i byen**

Tiltak:

- Fortsette kartleggingen av diakoni i menighetene i Bergen som grunnlag for videre planarbeid
- Arbeide for kommunal finansiering av én ny diakonstilling i 2020
- Fortsatt delta i nettverket «Diakoni i Bjørgvin»
- Søke bispedømmerådet om andel av de statlige midlene til diakoni i 2019, slik at BKF i samarbeid med menighetene får anledning til å opprette flere diakonstillinger
- Arrangere prostivise temamøter om diakoni våren 2019

BKF vil

### **Legge til rette for samarbeid mellom menigheter**

Tiltak:

- Møter mellom sokneprester, rådsledere og administrasjonsledere prostivis eller i andre aktuelle samarbeidsområder i samarbeid med prostene
- Løfte frem god praksis
- Kartlegge hvilke samarbeidstiltak som allerede finnes

BKF vil

### **Legge til rette for faglig utvikling og kompetanseheving for våre ansatte i menighetene**

Tiltak:

- Årlig rullering av kurskalender med tilbud til ulike yrkesgrupper
- Fortsette implementeringen av «Retningslinjer for vegledning og oppfølging av ansatte» som ble vedtatt i 2017
- Legge til rette for videreutdanning og kompetanseheving for enkeltpersoner

### **Frivillig engasjement**

I tillegg til våre lønnede ansatte, har menighetene en stor gruppe ulønnede medarbeidere som gir mye av sin tid i tjeneste for kirken. Frivillig engasjement skaper tilhørighet og vil på den måten være en del av kirkens kjernevirksomhet. I alt det som skjer i våre menigheter, er våre ulønnede medarbeidere en viktig ressurs. De bidrar med sin tid, sin kompetanse og sin lokalkunnskap og sørger på den måten for at menighetene blir troverdige i sitt arbeid. Skal det helhetlige ansvaret menighetene har kunne fylles, er vi avhengige av at mange gode krefter går sammen om dette.

BKF vil

### **Styrke oppfølging av menighetens frivillige.**

Tiltak:

- Dyktiggjøring og kompetanseheving av frivillighetskoordinatorene
- Fagsamling for frivillighetskoordinatorer 2019



## Kirkebyggforvaltning

BKF har ansvar for 34 kirker, monumentalbygg som er historie-, kultur- og arkitekturbærere for alle byens innbyggere uavhengig av tilknytning til Den norske kirke. Av de 34 kirkene er 20 fredet eller verneverdig. Det krever spesiell kompetanse mht drift og vedlikehold, aller mest for de fire fredete kirkene fra 1100-tallet, men mange av de nyere kirkene er også utfordrende. I ulike sammenhenger erfarer vi bergensernes sterke engasjement til kirkebyggene.

BKF skal samtidig bygge helt nye kirker, ikke minst i Sædalen. Der skal vi bygge et moderne kirkebygg som blir et signalbygg i området, samtidig som det skal fylle menighetens og nærområdets mange behov. Det blir også viktig å ha et bygg med god teknisk standard.

BKF vil

**Gjennom vårt arbeid med kirkebyggene ta vare på kirkenes egenart, ha respekt for de historiske og kulturelle verdiene som ligger i byggene, og samarbeide med relevante myndigheter i bygging og vedlikehold av kirkene**

Tiltak:

- I planleggingen av Sædalen nærkirke arbeide nært sammen med den lokale menigheten for å få et bygg som fungerer godt som nærkirke og kulturbygg i Sædalen

### I bruk syv dager i uken

Kirkebyggene skal samtidig fylles med innhold syv dager i uken, gjennom et mangfold av aktiviteter for alle aldersgrupper. BKF vil lytte til brukernes behov og prøve å tilrettelegge for de mange ulike aktivitetene som foregår i kirkene våre.

### Universell tilrettelegging

For BKF er det viktig at alle mennesker, uavhengig av funksjonsevne, skal ha en god tilgang til kirkebyggene våre. Det handler om endring av inngangspartier, løfteplattformer, HC-toaletter, teleslynger m.m. I mange av de eldre byggene våre er dette en stor utfordring, og vi må til stadighet inngå kompromisser mellom arkitektur og tilrettelegging.

BKF vil

**Sørge for universell tilrettelegging av byggene våre, innenfor de begrensningene som legges av de gamle byggene våre med sin gjeldende arkitektur**

Tiltak:

- I 2019 skal Årstad kirke og Sandvikskirken få rullestoltilgang via våpenhuset. Årstad kirke skal få HC-toalett
- I 2020 skal vi være ferdig med planlegging av rullestolinngang og HC-toalett i Korskirken og Domkirken
- Alle kirker skal ha fungerende teleslynge i kirkerommet. Der det er ulike dekning ulike steder i rommet, skal det henge et kart i våpenhuset med anbefalt plassering

### Vårt klimaansvar

Den norske kirke er opptatt av å ta verdens klimautfordringer på alvor, både gjennom å påvirke myndighetene til å ta kloke valg, og gjennom at vi som enkeltmedlemmer og

organisasjon gir våre bidrag til et bedre klima.

BKF vil

### **Senke energibruken i våre bygg**

Tiltak:

- Bevisstgjøre menigheter og byggdrifere på den politikken som fellesrådet vedtok desember 2018, etter høring i menighetene. (2019)
- Utrede ny varmeløsning/energiløsning for Landås kirke (2019)
- Utrede ny varmeløsning i Korskirken og Domkirken (2020)
- Få en merkbar og målbar reduksjon i energiforbruk (2019)
- Senke forbruket i Birkeland kirke gjennom tiltak i forbindelse med tilbygget (2020)
- Ha et forprosjekt med vurdering av solcellepaneler på en kirke (eksempelvis Eidsvåg) (2020)
- Installere SD-anlegg i minst 3 kirker (2019)

### **Vedlikeholdsetterslep**

Vi har fremdeles et stort vedlikeholdsetterslep på kirkene i Bergen, men jobber hele tiden med å forbedre situasjonen. I rehabiliteringsarbeidet etterstreber vi å bruke materialer og metoder som minst skal vare i 50 år.

### **Middelalderkirker**

De største prosjektene på kirkebygg i årene fremover vil være rehabilitering av Korskirken og Domkirken.

Tiltak:

- ha Korskirken ferdig utvendig rehabilitert i løpet av 2019
- ha trappetårnet (blyanten) i Domkirken ferdig rehabilitert i løpet av 2020
- være i gang med utvendig rehabilitering Domkirkens skrudhus og sakristi 2020
- være ferdig med planlegging av innvendig rehabilitering Korskirken og Domkirken i løpet av 2019 (prosjekteringen vil fortsette i 2020)
- ha fått statlig medfinansiering av prosjektet (2020)

### **Rehabilitering andre kirker**

For å få en god oversikt over status, er målet å gjennomføre tilstandsanalyse på hvert kirkebygg minst hvert femte år, m.a.o. gjennomsnittlig seks til syv tilstandsanalyser hvert år. Akutte behov og endring i kostnadsbilder gjør at en eller flere av prosjektene nedenfor kan måtte bli utsatt til et seinere år.

BKF vil

### **I planperioden jobbe med blant annet følgende prosjekter**

Tiltak:

- Fyllingsdalen kirke – skal ha nytt tak og ny ventilasjon (2019-2020)
- Johanneskirken – fremre del av kirken skal ha fått nytt tak (2020)
- Biskopshavn – ferdigstilling yttervegger (2019)
- Storetveit kirke – fjerning av fukt fra kirkeveggen (2019-2020)
- Storetveit kirke – ny kirkeløper (2019)

- St. Markus kirke – ny drenering (2019)
- Åsane gamle kirke – utskifting av ødelagt kledning (2019)
- Fridalen kirke – utskifting av vinduer i kirkesalen (2019)
- Loddefjord kirke – bygging av fremskutt kor (2019)
- Nykirken – prosjektering av drenering (2019)
- Arna bårhus – nytt tak (2019)
- Rehabilitering kirkedører i Sandvikskirken, Johanneskirken, St.Jakob (2019)
- Rehabilitering kirkedører i Salhus, Korskirken, Domkirken (2019-2020)

### **Nybygg**

Når det vokser frem nye bydeler med aktivt gudstjenesteliv, er det viktig at disse får egnede lokaler å holde til i. Birkeland menighet er stor, og trenger tilbygg til kirken. Både i Sædalen og på Haukås har vi aktive menigheter uten lokaler. Vi håper på snarlig avslutning av reguleringsarbeidet i Sædalen, og forbereder arkitektkonkurranse. Samtidig jobber vi med å få til reguleringsarbeid og finansiering av kirkebygg på Haukås.

BKF vil

#### **I planperioden blant annet jobbe med følgende prosjekter**

Tiltak:

- Birkeland kirke – tilbygg (ferdig ved utgangen av 2020)
- Sædalen nærkirke (ferdig 2021/2022)
- Oppstart planarbeid og finansiering av Haukås nærkirke

#### **Overføring av grunnbokshjemler**

BKF arbeider også med å få overført grunnbokshjemlene for alle sine eiendommer fra kommunen til det enkelte soknet. Vi har en god prosess på dette.

BKF vil

#### **Overføre grunnbokshjemlene**

Tiltak:

- I samarbeid med kommunen, fullføre overføringen av alle grunnbokshjemlene i løpet av 2019

#### **Politikk**

Kirkebyggutvalget ble etablert i 2017, og medvirker i behandling av kirkebudsjetter og i utforming av politikk på ulike områder. I 2018 har utvalget behandlet ENØK-politikk og Orgelpolitikk. ENØK-politikk ble videre behandlet i fellesrådet i desember 2018.

Tiltak:

- Legge frem til behandling i fellesrådet forslag til fremtidig orgelpolitikk for kirkene i Bergen

## Gravplassforvaltning

Fellesrådet har ansvar for gravplassforvaltningen i Bergen, jfr. kirkelov og gravferdslov. Gravplassforvaltning er en oppgave som BKF utøver på vegne av hele samfunnet. Gravplassforvaltningen er nøytral og åpner for de variasjoner og livssyn brukerne ønsker. BKF har ansvaret for at gravplasser og bygninger på gravplasser forvaltes med orden og verdighet og i samsvar med gjeldende bestemmelser og ved valg av miljøvennlige løsninger. Virksomheten omfatter 27 gravplasser hvorav 21 er i ordinær bruk og seks er historiske, med til sammen 600 daa, samt fire seremonirom og Møllendal krematorium. Gravplassmyndigheten er gravplassforvaltningens ansikt utad og er livssynsnøytral i sitt virke. Gravplassene skal være tilgjengelige og nær brukerne, og gi mulighet for annen hensynsfull bruk av gravplassene.

BKF vil

**Gi bergenserne en verdig, tjenlig og fremtidsrettet gravplassforvaltning. Dette er vårt fremste mål og søkes nådd gjennom informasjon og veiledning til brukerne, tjenestene som leveres på gravplassene og standarden på gravplasser og seremonirom**

Tiltak:

- Gravplassutvalget skal være med på å styrke gravplassforvaltningens relevans i Bergen
- Bergen kommunes gravferdsplan skal legge til rette for en gravplasspolitikk som er i tråd med publikums ønsker og de folkevalgtes prioriteringer. Legge til rette for en gravplasspolitikk som er i tråd med publikums ønsker og de folkevalgtes prioriteringer. Det gir forutsigbarhet for publikum og styrket dialog med kommunen
- Utrede bevaringsplan/verneplan og av større livssynsnøytralt seremonirom med fossilfritt krematorium i 2030 (2019)
- Utarbeide retningslinjer for de estetiske rammene på gravplassene. Kunst og designplan for gravplassene (2020)

### Gravplassmyndigheten

Gravplassmyndigheten i Bergen skal være en profesjonell forvaltningsenhet med fokus på god service, informasjon og veiledning overfor kommunens innbyggere og overfor andre gravplassforvaltninger som bruker våre tjenester.

BKF vil

**Legge til rette for en fremtidsrettet forvaltning med grunnlag i vår etablerte kompetanse. Gjennom dialog med samarbeidspartnere vil vi legge til rette for et tjenestetilbud som er nøytralt og innenfor lovverket og det praktisk mulige åpner for de variasjoner og livssyn brukerne ønsker.**

Tiltak:

- Styrke informasjon og veiledning ytterligere. Publikum skal kunne innrette seg slik at de opplever å få en verdig gravferd og at de får et godt tilbud på gravplassene
- Veiledning om hvordan pårørende selv kan sørge for gravferder (2019)
- Nye særbestemmelser for gravminner i Bergen og veiledning av disse
- Presentasjon av navnete minnelunder i Bergen kommune

- Veileder for hvordan en best tilrettelegger for de forskjellige tros- og livssynsamfunnenes behov (2020)
- Gjennomgang av gravferdstjenestene, særlig med tanke på brukernes behov jf. Gravferdsplanens tiltak
- Utrede mulighet for andre typer gravleggingsformer og graver enn en har pr i dag, f.eks. Gravminner med flere navneplater. Gravfelt med klargjorte gravminner mm
- Forenkle begrepsbruken på graver, publisere begrepene og om nødvendig endre vedtektene for gravplassen i Bergen
- Revidere arbeidet med oppdatering av gravregisteret. Formålet er sikre gravminner og trygghet for hvem som er rett fester. Pr i dag mangler det fester for drøyt 6 500 av gravene i Bergen. Fra og med 2019 slettes det 500 slike graver pr år innenfor de ordinære driftsrammer. Prosjektet er nedskalert og vil nå bli ferdig på drøye ti år, ca 2030. Dette er et hensiktsmessig tiltak fordi det ikke lenger er stor mangel på graver på eldre gravfelt og fordi det styrker muligheten for å se tiltaket sammenheng med en bevaringsplan
- Vi vil tilby vår gravferdsfaglige kompetanse som en ressurs for gravplassforvaltningene i Bjørgvin bispedømme og ellers i landet. Minst tre slike tiltak gjennomføres pr år

### **Generelt om gravplassene i Bergen, krematorium og seremonirom**

Tilbudet av gravferdstjenester skal speile bergensernes behov og livssynsmangfoldet i Bergen. Det skal legges til rette for alternative gravleggingsformer. Gravplassene er en viktig del av grøntstrukturen i byen og skal være særlig egnet for ro og ettertanke, samtidig som det er fokus på bærekraft. Vi vil ivareta de viktige kulturminnene på våre gravplasser samt de seks historiske gravplassene, på en respektfull måte. Vi ønsker også å fremme samarbeid med omliggende kommuner, særlig med tanke på livssynsåpent seremonirom, krematorium og tilrettelagte graver.

For BKF er det viktig å anlegge gravplasser der folk bor, ved viktige knutepunkt og i tilknytning til transportlinjene i byen, i tråd med kommunens planer og strategi for kollektivtrafikk og boligutbygging. Gravplassene skal være nære og tilgjengelige for brukerne, med mulighet for annen hensynsfull bruk av gravplassene.

### **Graver**

BKF vil

**At våre brukere selv velger gravferdsform og på hvilken gravplass de ønsker å få tildelt grav. Dette er vår hovedprioritering.**

Tiltak:

- Legge til rette for nye gravleggingsformer ved å anlegge minst en navnet minnelund pr år og ta hensyn til behovene til tros- og livssynssamfunnene
- Ha fokus på tilrettelegging av nye graver innenfor eksisterende gravplassareal, samtidig som utvidelser blir planlagt der det er nødvendig. Vi gir også innspill til kommunens arealplaner om hvor det er nødvendig med nytt areal
- Det skal i 2019 etableres minst 700 nye graver gjennom rehabilitering av eksisterende gravplassareal
- Anleggsstart på Antveit gravplass i 2019

- I 2019 skal det planlegges et seminar som en oppstart på å utvikle/ og å utvide Fana kirkegård, utredningen skal være ferdig i 2020
- I perioden skal det utredes mulighet for å tilby doble kistegraver på alle gravplassene som har kistegraver og øke antallet gravplasser som kan tilby doble kistegraver fra fire til åtte
- Det skal i alle gravplassområder/bydeler være graver tilgjengelige for minst 3% av befolkningen. Beregningen skal være ferdig i perioden
- Dersom det pr 31.12.2019 ikke er gjort regelendringer på nasjonalt nivå vil BKF øke presset på å endre regelverket, slik at alle skal få tilbud om gratis grav de første 20 år

## **Gravplassanleggene**

BKF vil

**At gravplassene i Bergen skal være vakre og speile den viktige funksjon som anleggene har for brukerne og bymiljøet**

Tiltak:

- Særlig fokus i perioden på å heve standarden på slått, buskfelt og veier, og å redusere bilbruk på gravplassene for at gravplassene skal bli bedre egnet til ro og ettertanke. Det er BKF sitt mål å få en ytterligere styrkning av bevilgningene til nyanlegg og rehabilitering av gravplasser. Universell utforming hensyns tas i drift og utvikling
- Ferdigstille reglement for gravplassene i Bergen, treplan med tilstandsanalyse og tilstandsanalyser på alle gravplasser og gravplassbygg
- Planer for planlagt vedlikehold på bygg og gravplasser utarbeides etter nye tilstandsanalyser
- SOSI-standard innføres
- Bruk av blomstereng/eng utredes og eventuelt opparbeides
- Avfallsrutinene på Møllendal gravplass gjennomgås
- Utrede miljøsertifisering (2020)
- Utrede mulighet for bikuber
- Utrede og sette mål for fossilfrie tjenester på gravplassene
- Avfallsrutinene på øvrige gravplasser gjennomgås

## **Seremonirom, krematoriet og bårerom**

BKF vil

**At seremonirommene, krematoriet og bårerommene skal bidra til en verdig ramme rundt gravferden**

Tiltak:

- Solheim kapell utredes i 2019 for muligheter for videre bruk bl.a. med verdig tildekking av kunstverk og alter slik at alle kan bruke seremonirommet samt mulighet for kolumbarium
- Øvsttun kapell: Rehabiliteres i 2019. Beholder utsmykning, samtidig som vi finner løsning for en verdig tildekking av kunstverk og alter slik at alle kan bruke seremonirommet
- Har fortsatt fokus på reduksjon av energiforbruk. Årlig rapportering

- Sikkerhet og verdighet på bårerommene og i krematoriet er prioritert i denne perioden. Elektronisk registrering av kister og nye avtaler med Haukeland sykehus og etablere beredskapsplan for gravferd i samarbeid med kommunen
- Det er BKF sitt mål å få øket bevilgning til rehabilitering av gravplassbygg og utrede mulighet for å bruke signalbygg på gravplassene til kolumbarium

## Miljø og bærekraft

BKF vil

**Følge Bergen kommunes standarder for miljø og utvikling av det biologiske mangfoldet og byens blågrønne strukturer. Gravplassene er viktige grøntområder, binder CO2 og svevestøv og har mange av egenskapene til parker**

Tiltak:

- Bevisstheten om miljø hos brukerne må økes og gravferdspraksiser må bli mer miljøvennlige. Dette er et arbeid som må løses med god dialog og informasjon. 2019: Ny løsning for avfallshåndtering på Møllendal gravplass
- Gravplassene skal utvikles som urbane biotoper med stor artsmangfold og som en del av byens grønne rom. 2020: Møllendal gravplass utredes som grunnlag for planer for videre utvikling av grøntarealene

## Prosjekter

BKF vil

**Arbeide med disse prosjektene i planperioden**

Tiltak:

- Gravareal til Øvsttun og Antveit gravplasser nedbetales årlig og innen 2021
- I perioden gjennomføres forprosjekt Fana kirkegård og Fyllingsdalen gravplass og regulering av gravplass i Tennebekk
- I perioden gjennomføres masseutskifting, omregulering og frigjøring av eksisterende areal til nye graver, til sammen minst 1000 nye graver
- Antveit gravplass anlegges i perioden med anleggsstart i 2019
- 2019: Fase B rehabilitering av Nygård kirkegård ferdigstilles
- 2019: Reetablere kunstverket «Gutt på fisk» i basseng med fontene på Møllendal gravplass
- 2019: Nye/rehabiliterede vannposter på Møllendal gravplass avdeling Haukeland
- 2020: Nye/rehabiliterede vannposter på Møllendal gravplass avdeling Grønneviken
- 2020: Solheim kapell – Oppstart rehabilitering
- 2020: Rehabilitering masseutskifting av felt på gravplasser: Hovedprosjektene er Fana, Mjeldheim og Solheim

Etablere navnete minnelunder:

- 2019: Nygård kirkegård og ta i bruk nytt minnesmerke i navnet minnelund Åsane
- 2020: Møllendal gravplass og Loddefjord gravplass

## Stabsområdene

### Personal

BKF skal være en god arbeidsgiver med ryddige rutiner for å gi de ansatte gode og forutsigbare arbeidsforhold. Personalavdelingen skal være en ressurs i personalforvaltningen på tvers av lederstrukturen.

Sentrale arbeidsoppgaver i personalavdelingen er:

- Rådgiving innenfor lønns- og personalområdet
- Beregning av lønn og utarbeidelse av arbeidsavtaler
- Prosess og saksbehandling ved tilsetninger
- Utarbeide HMS og IA- planer
- Legge til rette for samarbeid med bedriftshelsetjenesten og IA-kontakt på arbeidslivssenteret NAV
- Legge til rette for godt samarbeid med vernetjenesten og tillitsvalgte i IA -og HMS-arbeidet
- I samarbeid med lederne ha ansvar for sykefraværsoppfølging og igangsettelse av tilretteleggingstiltak

BKF vil

#### **Ha en helhetlig, tydelig og forutsigbar personalpolitikk**

Tiltak:

- Etterleve våre lønns- og personalpolitiske retningslinjer
- Tilrettelegge for kurs og kompetanseheving for ansatte

BKF vil

#### **Redusere sykefraværet fra 6,53% i 2018 til under 6% i 2019**

Tiltak:

- Gjennomføre tiltak i henhold til HMS-plan og IA-plan

Kirken har rekrutteringsutfordringer. Ikke minst innenfor profesjonene som kantor, diakoni og undervisning vil det i tiden som kommer bli krevende å rekruttere kvalifiserte medarbeidere. Denne utfordringen vil være et langsiktig arbeid, og BKF ønsker sammen med kirken generelt og være med i tenkningen på hvordan øke rekrutteringen til profesjonsstillingene i kirken.

BKF vil

#### **Rekruttere, utvikle og beholde medarbeidere**

Tiltak:

- Implementere retningslinjer for oppfølging og veiledning
- Innføringskurs hvert semester for nyansatte
- Tilby og tilrettelegge for kompetansetiltak
- Stiftsdager for alle ansatte 13. og 14. juni 2019



BKF vil

### **Styrke samarbeidet med vernetjenesten, tillitsvalgte og på tvers av arbeidsgiverlinjene**

Tiltak:

- Regelmessige AMU-møter og drøftingsmøter
- Månedlige møter med prostene i Bergen
- Felles miljøutvalg i vernetjenesten for begge arbeidsgiverlinjene vedrørende arbeidsmiljø
- Felles IA- dag med Bjørgvin bispedømme om Varsling og varslingsrutiner 21.02.2019

BKF vil

### **Utvikle gode HR-systemer for en bedre og effektiv personalhåndtering**

Tiltak:

- Innføre Labora TID for fellesråd, arbeidsplanlegging og timeregistreringsverktøy
- Ta i bruk Webcruiter

## **Økonomi**

Økonomiavdelingen har ansvar for å tilrettelegge økonomiarbeidet slik at fellesråd og administrasjon har en forsvarlig og god økonomistyring, med tilgang til oppdatert og relevant styringsinformasjon som grunnlag for beslutninger og kontroll.

Sentrale arbeidsoppgaver er blant annet utarbeidelse av:

- Rullerende 4-års økonomiplan til Bergen kommune
  - Årlig budsjettøkning til Bergen kommune
  - Årsbudsjett (eventuelt med revisjoner i løpet av året)
  - Regnskapsrapportering til fellesråd og kirkeverge
  - Økonomiske analyser
  - Økonomisk oppfølging av prosjekter på kirkebygg og gravplasser
  - Rutiner og arbeidsprosesser som sikrer god intern kontroll innenfor eget ansvarsområde
- Økonomiavdelingen har løpende kontakt med Bergen kommune, Bjørgvin Bispedømme og Akasia AS i økonomiske saker. Regnskapsfører i Akasia kirke og gravplass AS og revisor er sentrale samarbeidsparter. Fra 01.05.2019 tar BKF og menighetene i Bergen i bruk nytt regnskapssystem (Xledger).

BKF vil

### **Sikre forsvarlig og god økonomistyring som grunnlag for beslutninger og kontroll**

Tiltak:

- Leverer økonomisk styringsinformasjon til fellesråd, administrasjon, Bergen kommune og Den norske kirke i henhold til fastsatte rapporteringsfrister
- Bygge kompetanse på Xledger for raskt å kunne utnytte effektiviseringsmulighetene som systemet gir
- Økt fokus på analyse av regnskapsdata, med særlig fokus på lønnsområdet
- Videreutvikle økonomioppfølgingen av prosjekter på kirkebygg og gravplassområdet

BKF vil

### **Redusere samlet ressursbruk på økonomiområdet for BKF og menighetene**

Tiltak:

- Slutføre arbeidet med å kartlegge alle sentrale regnskapsprosesser før Xledger tas i bruk (gjennom arbeidsgruppen bestående av to regnskapsførere, to administrasjonsledere og to fra BKF økonomi)
- Sammen med arbeidsgruppen utarbeide skriftlig forslag til nye og ensartede rutiner for alle sentrale regnskapsprosesser
- Utarbeide forslag til mal for økonomireglement for menighetene

BKF vil

### **Legge til rette for en god overgang til nytt regnskapssystem for både BKF og menighetene i samarbeid med regnskapsfører**

Tiltak:

- Utarbeide opplæringsplan
- Lage gode planer for oppfølging og videre opplæring
- Utarbeide gode standardrapporter som dekker både BKF og menighetenes ulike behov
- Være tilgjengelig for administrasjonsleder i implementeringsfasen

BKF vil

### **Være en ressurs for menighetene på økonomiområdet**

Tiltak:

- Fortsette arbeidet med å tilrettelegge felles avtaler og rutiner knyttet til nye betalingsløsninger for blant annet givertjeneste, deltakerbetaling og offer
- Være tilgjengelige for veiledning og opplæring ved behov

## **IKT-området**

BKF har ansvar for vedlikehold og drift av IKT-systemene for alle brukere i menighetene i Bergen, både egne ansatte, prester, menighetens egne ansatte. Kravene til sikre systemløsninger og tilgjengelighet er store både gjennom lovkrav, ansattes arbeidssituasjon og vårt ønske om å betjene eksterne brukere på en god måte.

Bergen kirkelige fellesråds IKT-system driftes av Kirkepartner, og vi har ingen servere lokalt i Bergen. Vi drifter lokale PC-er, skrivere og lokal infrastruktur. Servere er plassert hos Kirkepartner, og programmene vi bruker er installert der, eller er skybasert. Det har vært en del utfordringer med linje-leveransene fra 3.part-selskap, og det arbeides aktivt for å bedre dette. I løpet av 1.halvår 2019 planlegger Kirkepartner å inngå avtale med flere linjeleverandører for å sikre mulighet for bedre kapasitet på lokasjoner i hele landet. Kirkepartner er opprettet for å kunne tilby IKT-tjenester til alle brukere i Den norske kirke. BKF samarbeider med Kirkepartner og andre fellesråd, spesielt Oslo, Trondheim og Stavanger om utvikling av IT plattformen og tilpasninger av fagsystemene som betjenes av Kirkepartner på våre vegne.

BKF vil

### **Sørge for sikre, stabile og tilgjengelige IKT-løsninger**

Tiltak:

- Få bedre fiberlinjer på alle lokasjoner som trenger det
- Utføre jevnlig tilsyn med lokasjoners lokale infrastruktur (switcher, patchepanel, trådløse accesspunkt)
- Være tilgjengelig ved meldte IKT-problem utover det som Kirkepartner og programleverandører har oppfølging av

BKF vil

### **Legge til rette for nyttig og effektiv bruk av fagsystemer og andre IKT-system**

Tiltak:

- Tilby opplæring i forhold til behov i organisasjonen og for den enkelte
- Utarbeide gode rutiner for opplæring i fagsystemer til nyansatte
- Vurdere nye IKT-system som kan være aktuelle, og eventuelt innføre disse (pr.dd. er Agrandos nye app for frivillige meldt som et ønske)

BKF vil

### **Ivareta datasikkerhet og personvern på forsvarlig måte**

Tiltak:

- Gjennomføre sikkerhetsvurdering av eget utstyr på våre lokasjoner
- Forbedre rutiner for å gi og avslutte tilganger til IKT-system og informasjonsområder
- Utarbeide retningslinjer for ansattes oppgaver og ansvar for å ivareta datasikkerhet rundt egne oppgaver

BKF vil

### **Legge til rette for tilgjengelig digitalt internkontrollsystem**

Tiltak:

- Opprette Internkontrollsystem med mulighet for å legge alle rutiner, retningslinjer og skjema på Intranett på Kirkebakken.

BKF vil

### **Være en ressurs for aktuelle samarbeidspartnere**

Tiltak:

- Delta aktivt i kundeforum og andre samarbeidsfora med Kirkepartner og andre av deres brukere for å bidra til utvikling av gode løsninger

## Kommunikasjon

Kirken, og våre aktiviteter og arrangementer, må være synlige og tilgjengelige for Bergens befolkning og bevilgende myndigheter. BKF har kommunikasjonsrådgiver, men kommunikasjon og informasjon om det vi driver med er et ansvar som påligger oss alle. I 2019 er menighetene aktive på de nye hjemmesidene og det vil fortsatt være behov for opplæring og hjelp til hvordan den plattformen best kan utnyttes.

Tall Ships Races arrangeres i Bergen i juli. På samme måte som kirken deltok under Sykkel VM, er det ønskelig at kirken markerer seg under denne folkefesten. Vårt mål er synlighet, samtaler og invitasjon til gudstjenester ved å delta her.

BKF vil

### **Være synlige på egne plattformer**

Tiltak:

- Arbeide for mer enhetlig profilering og aktiv bruk av DNKs grafiske profil
- Etablere google analytics for telling og måling av besøk på hjemmesidene
- Ha jevnlig nyheter på kirken.no/bergen og intranettet
- Vedlikeholde facebooksidene og bidra til aktivitet på facebookgruppen «kirken i Bergen»

BKF vil

### **Fremstå profesjonelle for medier og andre som henvender seg til oss**

Tiltak:

- Gjennomføre kompetanseheving og skolering av ansatte
- Bistå menighetene ved behov for mediehandtering eller innsalg av saker
- Fremme verdiene våre: åpen, frimodig og troverdig i dialogen med mediene

BKF vil

### **Være proaktiv overfor byens befolkning gjennom medier og arrangement**

Tiltak:

- Være tilstede og markere kirken på minst ett stort arrangement i byen
- Fremme kirken i media gjennom medieoppslag og leserbrev
- Synliggjøre kirkevalget

BKF vil

### **Stimulere til godt kommunikasjonsarbeid i kirken**

Tiltak:

- Holde tett dialog med kommunikasjonsavdelingen i kirkerådet og de ansatte som jobber med informasjon i menighetene og bispekontoret
- Samordne kampanjer mellom menigheter, fellesråd og bispedømmeråd
- Tilby kursing etter behov for frivillige og ansatte

## Kirketorget

Kirketorget har som hovedoppgave å behandle henvendelser om gravferd, dåp og vigslar på vegne av menighetene, og har ansvar for kirkebokføring av disse.

BKF vil

### **Gi rask og kvalitetsmessig håndtering av henvendelser om kirkelige handlinger for kirkene i Bergen**

Tiltak:

- Innføre nye rutiner for bemanning av gravferder for raskere tilbakemelding til byråene
- Sikre at det settes av tilstrekkelig tilgjengelige gravferdstidspunkt i kirkene, spesielt rundt høytidene når lokaler og personale er mye opptatt
- Legge til rette for nyttig og effektiv bruk av fagsystemer og andre IKT-system ved å øke kompetansen, både på Kirketorget og i organisasjonen ellers

BKF vil

### **Styrke relasjoner mellom Kirketorget og eksterne og interne samarbeidspartnere**

Tiltak:

- Arrangere årlig samling mellom Kirketorget og lederne i gravferdsbyråene
- Legge til rette for at ansatte på Kirketorget besøker stabsmøter i menighetene

BKF vil

### **Gi mennesker en god opplevelse av kontakten med kirken**

Tiltak:

- Sikre at telefonsystemet fungerer hensiktsmessig, for at de som tar kontakt får god informasjon
- Sikre gode svar-rutiner ved spørsmål om informasjon fra medlemsregister, eller innsynsrett i forhold til offentlighetsloven

## Arkiv

BKF har ansvar for å holde arkivløsning for fellesrådet, for soknene innenfor fellesrådets område og for prostene. I 2018 ble det vedtatt at vi skal gå over til Public 360 saksbehandlings og arkivsystem. I det nye systemet vil det også tilbys arkivløsning for sokneprestene.

BKF vil

### **Legge til rette for god overgang til nytt arkiv og saksbehandlingssystem**

Tiltak:

- Informere godt ved oppstart av prosjektet
- Gi tilstrekkelig grunnopplæring
- Lage gode planer for oppfølging og videre opplæring, samt opplæring av nyansatte
- Lage rutinebeskrivelser, både for arkivpersonalet og saksbehandlere
- Sørge for at arkivplanen blir oppdatert og kan legges frem for godkjenning i fellesråd og menighetsråd

BKF vil

**Legge til rette for avlevering av eksisterende arkiv og overføring til e-arkiv**

Tiltak:

- Sørge for god kvalitet på avlevert materiale
- Legge til rette for overføring til e-arkiv og opplæring i dette
- Vurdere papirarkiv og undersøke muligheter for avlevering/kassasjon

BKF vil

**Tilby god oppfølging av saksbehandlere**

Tiltak:

- Sørge for tilstrekkelig tilgjengelig personal, med god kompetanse for oppfølging av administrasjonsledere, sokneprester, proster og saksbehandlere i administrasjonen



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## Bergen kirkelige fellesråd - Årsregnskap 2018

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
05/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Mette Rogstad Heimli

Arkiv: KA - 133.0

Arkivsaknr: 18/361

Saksbeh.: Mette Rogstad Heimli

### Bakgrunn:

Vedlagt følger årsregnskap for Bergen kirkelige fellesråd for 2018, bestående av investeringsregnskap, driftsregnskap, balanse og noter, samt økonomisk årsberetning. Økonomisk årsberetning vil senere bli en del av BKF sin totale årsmelding, men må foreligge i forbindelse med fastsetting av regnskapet for at revisor skal kunne avgi sin beretning.

Vedlagt årsregnskapet følger også en detaljert oversikt over bokførte disposisjoner til og fra fond.

Revisjon av årsregnskapet er planlagt gjennomført 13. – 15. februar. Revisors arbeid så langt blir oppsummert muntlig i fellesrådsmøtet.

### Investeringsregnskap

(tall i parentes gjelder tilsvarende tall for 2017)

Det er investert totalt 87,2 (91,5) mill kroner (inkl mva) i anleggsmidler, hvorav 62,8 (57,9) mill kroner til kirkebygg, 24,0 (32,3) til gravplasser og 0,4 (1,3) mill kroner til IKT (nettverk).

Investering kirkebygg har følgende fordeling:

	Mill kroner
Middelalderkirker	36,6
Nye kirkebygg	12,7
Rehabilitering kirkebygg	13,5
Sum	62,8

Arbeidet med restaurering av Domkirken og Korskirken har pågått for fullt gjennom hele året. I Domkirken er øvre del av tårnet ferdig, men steinkonservering av nedre del pågår. I Korskirken er hovedtak og veggene på kirkeskipet ferdig. Investeringsutgifter utover årets bevilgning er dekket fra investeringsfond.

Når det gjelder «Nye kirkebygg» er arbeidet med nye kontorer i Solheim kirke slutført. Vi venter fortsatt på byggetillatelse for tilbygget til Birkeland kirke, og ferdigstilling av reguleringsplan i Sædalen. Midler avsatt i budsjettet til disse to prosjektene er derfor overført til investeringsfond.

Det er gjennomført en rekke større og mindre investeringsprosjekter på de øvrige kirkebyggene våre. Blant annet er Sandvikskirken ferdig rehabilitert både innvendig og utvendig. I Eidsvåg kirke er ytterveggene ferdige og taklekkasjer utbedret. I Biskopshavn er rehabilitering av yttervegger og sikring av tak godt i gang og ved Åsane kirke er inngangspartiet oppgradert. Skjold kirke er malt.

På gravplassområde har investeringstakten vært lavere enn året før. I budsjettet var det lagt opp til en gradvis utbygging av Antveit gravplass innenfor eksisterende budsjetttrammer. Etter at Bergen kommune bevilget ekstra midler til prosjektet i løpet av året (25 mill kroner) er det realistisk med full utbygging i løpet av to år. Det er derfor nødvendig med ny prosjektering før anleggsstart. Udisponerte budsjettmidler er overført til investeringsfond.

I løpet av året er inngangspartiet foran Møllendal kapell oppgradert. På Fyllingsdalen gravplass er det etablert nytt felt med kistegraver og på Loddefjord gravplass er nytt felt tilrettelagt for muslimsk gravskikk ferdigstilt. Assistentkirkegården har fått nytt støpjernsgjerde langs Kalfarveien, og arbeidet med sletting av gamle graver har pågått for fullt også i 2018. Navnet minnelund er ferdigstilt på Storetveit kirkegård og Fyllingsdalen gravplass, og i tillegg er minnesmerke nr. to kommet på plass på Åsane kirkegård. Arbeid med rehabilitering av Borgstova i Arna er godt i gang.

I 2018 har IKT-avdelingen har et særlig fokus på å oppgradere nettverkløsninger til kirkebyggene/kontorene.

Tidligere års udekket underskudd knyttet til kjøp av gravplassareal er i 2018 regulert ned med 4,0 mill kroner

Bergen kommune bevilget i budsjettet for 2018 totalt 70,3 mill kroner til investering. I tillegg ble det i forbindelse med behandling av første tertial bevilget ytterligere 30,8 mill kroner, hvorav 25 mill kroner til Antveit gravplass og 5,8 mill kroner til kjøp av nytt gravplassareal i Arna. Momskompensasjon utgjør 17,2 mill kroner. Åsane menighet har bidratt med kr 350.000 til oppgradering av inngangspartiet utenfor kirken, og vi har fått kr 155.000 fra Riksantikvaren til dokumentasjon av steinhuggermerker i Domkirken og Korskirken.

Overføring til/fra fond fremgår av vedlegg (Disponeringer).

I budsjettet var det forutsatt at nytt gravplassareal i Arna skulle erverves i 2018. Denne transaksjonen gjennomføres i 1. kvartal 2019, og forklarer i hovedsak budsjettavviket på postene «Investeringer i anleggsmidler» og «Bruk av avsetninger»

### **Driftsregnskap**

Driftsregnskapet viser et netto driftsresultat på 6,71 mill kroner (2,8 % av totale inntekter).

Beløpet er disponert slik:

	Mill kroner
Overført investeringsregnskapet	2,79
Mindreforbruk gravplass	2,74



Mindreforbruk kirkebygg	0,80
Merforbruk kirkelig virksomhet og administrasjon	-0,02
Avsetning fremtidige pensjonsforpliktelser	0,33
Netto bundet fond trosopplæring	0,07
Sum	6,71

Overføring til investeringsregnskapet er knyttet til kirkebygg / rentekompensasjon i henhold til budsjettvedtak.

Mindreforbruk på gravplassområdet er i hovedsak knyttet til økte festeavgifter. I revidert budsjett 2018 – oktober (BKF-sak 44/18) ble budsjetterte festeavgifter økt med 4,5 mill, og posten kjøp av varer og tjenester økt tilsvarende med følgende begrunnelse:

«Etter pålegg fra Bergen kommune skal det installeres vannmålere på alle gravplassene. Arbeidet starter i høst og fortsetter i 2019. Mindreforbruk ved årets slutt foreslås overført til disposisjonsfond for å dekke utgiftene som påløper i 2019.»

Regnskapet for 2017 ble avsluttet uten at mindreforbruk knyttet til trosopplæring ble overført til bundet disposisjonsfond trosopplæring / disposisjonsfond fremtidige pensjonsforpliktelser. Dette er rettet opp 2018 ved at 0,62 mill kroner er overført fra disposisjonsfond kirkelig virksomhet og administrasjon.

Mindreforbruk 2017 er disponert i årets regnskap i henhold til fastsettelsesvedtak for 2017.

Totale driftsinntekter utgjør 237,62 mill kroner.

Hovedpostene framgår av tabellen under:

	Mill kroner
<b>Rammeoverføring / tilskudd fra Bergen kommune</b>	<b>156,38</b>
<b>Refusjoner/overføringer, herav</b>	<b>33,44</b>
Mva	23,81
Refusjon fra menigheter	5,09
Refusjon fra NAV	3,64
<b>Brukerbetaling, salg, avgifter og leieinntekter, herav</b>	<b>23,78</b>
Festeavgifter	13,89
Refusjon fra Akasia	3,50
Brukerbetaling vigsel og gravferd	3,17
Leieinntekter	1,28
<b>Tilskudd fra Den norske kirke</b>	<b>21,97</b>

Totale driftsutgifter i 2018 er 240,94 mill kroner, hvorav lønn og sosiale utgifter utgjør 101,9 mill kroner (44%). Kjøp av varer og tjenester utgjør 100,6 mill kroner, hvorav ca 66 % gjelder kjøp av tjenester fra Akasia kirke og gravplass AS.

Posten «Refusjoner / overføringer» består i hovedsak av mva-kompensasjon på 23,8 mill kroner (ref. tilsvarende inntektstall).

Av «Tilskudd og gaver» på totalt 6,0 mill kroner er 2,7 mill kroner trosopplæringsmidler som er viderebetalt til menighetene og 1,5 mill kroner driftstilskudd til menighetene. Øvrige overføringer til menighet utgjør 0,6 mill kroner.

BKF har i 2018 hatt finansinntekter på 1,8 mill kroner. Dette er i all hovedsak bankrenter.

### **Balansen**

Beløpet «Uinndekket i investeringsregnskapet er knyttet til kjøp av gravplassareal og utgjør 8 mill kroner pr 31.12.18.

Drifts- og investeringsmidler overført til fond pr 31.12.18 er fordelt slik:

Type fond	Sum	Kirkelig virksomhet og administrasjon	Kirkebygg	Gravplass
Bundet driftsfond	1.017.633	997.581		20.052
Disposisjonsfond	24.129.034	8.958.231	5.365.603	9.805.200
Bundet investeringsfond	13.692.742			13.692.742
Investeringsfond herav	88.117.000	333.604	50.183.724	37.599.672
Middelalderkirker			-3.291.082	
Nye kirkebygg			50.959.694	
Øvrige kirkebygg			2.515.112	

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd fastsetter det fremlagte regnskapet med investeringsregnskap, driftsregnskap, balanse, noter og økonomisk årsberetning som virksomhetens årsregnskap for 2018.

Regnskapsmessig resultat disponeres som beskrevet i saken.

KIRKEVERGEN I BERGEN 11.02.2019

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Mette Rogstad Heimli  
økonomisjef

#### **Vedlegg:**

<b>Dok.dato</b>	<b>Tittel</b>
11.02.2019	Investeringsregnskap 2018
11.02.2019	Driftsregnskap 2018
11.02.2019	Balanse 2018
11.02.2019	Noter 2018
11.02.2019	Disponeringer 2018
11.02.2019	Økonomisk årsmelding 2018

**Årsregnskap investering**

<u>Kontonavn</u>	<u>Note</u>	<u>Regnskap</u>	<u>Rev.budsjett</u>	<u>Oppr.</u>	<u>Regnskap</u>
		<u>01.01.2018 -</u> <u>31.12.2018</u>	<u>01.01.2018 -</u> <u>31.12.2018</u>	<u>budsjett</u> <u>01.01.2018 -</u> <u>31.12.2018</u>	<u>01.01.2017 -</u> <u>31.12.2017</u>
Investeringer i anleggsmidler	5,6,12	69 999 174	81 669 499	85 124 000	73 243 600
Moms generell komp.ordn.inv.		17 189 882	18 000 000	0	18 250 041
Utlån, aksjer og andeler		1 062 231	1 062 231	0	0
Dekning av tidl.års udekket		4 000 000	4 000 000	4 000 000	5 400 000
Avsetninger	8	51 815 096	50 980 000	0	31 550 890
<b>ÅRETS FINANSIERINGSBEHOV</b>		<b>144 066 382</b>	<b>155 711 730</b>	<b>89 124 000</b>	<b>128 444 532</b>
<b>Finansiert slik:</b>					
Innt.fra salg av driftsm./fast eiend.	6	-90 500	0	0	-1 142 780
Refusjoner		-17 189 882	-18 000 000	0	-18 529 285
Tilskudd til investeringer	2	-101 626 400	-101 130 000	-70 300 000	-76 077 400
<b>Sum ekstern finansiering</b>		<b>-118 906 782</b>	<b>-119 130 000</b>	<b>-70 300 000</b>	<b>-95 749 465</b>
Overført fra driftsbudsjettet		-2 791 818	-2 900 000	0	-7 050 000
Bruk av avsetninger	8	-22 367 782	-33 681 730	-18 824 000	-25 645 067
<b>Bruk av tidligere års udisponert</b>		<b>-25 159 600</b>	<b>-36 581 730</b>	<b>-18 824 000</b>	<b>-32 695 067</b>
<b>SUM FINANSIERING</b>		<b>-144 066 382</b>	<b>-155 711 730</b>	<b>-89 124 000</b>	<b>-128 444 532</b>

**Årsregnskap drift**

<u>Navn</u>	<u>Note</u>	<u>Revidert</u>		<u>Opprinnelig</u>	
		<u>Regnskap</u>	<u>budsjett</u>	<u>budsjett</u>	<u>Regnskap</u>
		<u>01.01.2018 -</u>	<u>01.01.2018 -</u>	<u>01.01.2018 -</u>	<u>01.01.2017 -</u>
		<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
<b>INNTEKTER</b>					
Brukerbetaling, salg, avgifter og leieinntekter	1,12	-23 781 981	-23 818 000	-19 318 000	-22 751 971
Refusjoner/overføringer		-33 441 866	-40 944 343	-16 944 343	-32 479 045
Kalk. inntekt ved komm. tj.ytingsavtale		-145 420	-165 000	0	-251 700
Statlige tilskudd		-22 917 750	-22 910 000	-22 010 000	-22 416 095
Rammeoverføring/tilskudd fra egen kommune	2	-156 375 875	-155 830 364	-155 720 864	-155 133 683
Andre tilskudd, gaver, innsamlede midler		-954 341	0	0	-139 645
<b>SUM DRIFTSINNTEKTER</b>		<b>-237 617 234</b>	<b>-243 667 707</b>	<b>-213 993 207</b>	<b>-233 172 140</b>
<b>UTGIFTER</b>					
Lønn og sosiale utgifter	3,4	101 882 771	102 597 162	102 597 162	95 161 443
Kjøp av varer og tjenester	12,13	100 620 239	103 875 493	101 375 493	97 300 426
Refusjoner/overføringer		24 023 926	32 234 343	8 234 343	22 975 377
Kalk. utg. ved komm. tj.ytingsavtale		145 420	165 000	0	251 700
Tilskudd og gaver		6 035 514	4 295 136	4 295 136	5 114 711
<b>SUM DRIFTSUTGIFTER</b>		<b>232 707 870</b>	<b>243 167 134</b>	<b>216 502 134</b>	<b>220 803 657</b>
<b>BRUTTO DRIFTSRESULTAT</b>		<b>-4 909 364</b>	<b>-500 573</b>	<b>2 508 927</b>	<b>-12 368 483</b>
Renteinntekter og utbytte		-1 804 570	-1 300 000	-1 300 000	-1 350 571
<b>Netto finansinntekter/-utgifter</b>		<b>-1 804 570</b>	<b>-1 300 000</b>	<b>-1 300 000</b>	<b>-1 350 571</b>
Avskrivninger	5,6	22 323 386	24 000 000	0	24 182 958
Motpost avskrivninger	5,6	-22 323 386	-24 000 000	0	-24 182 958
<b>NETTO DRIFTSRESULTAT</b>		<b>-6 713 935</b>	<b>-1 800 573</b>	<b>1 208 927</b>	<b>-13 719 054</b>
<b>Interne finansieringstransaksjoner:</b>					
Bruk av udisponert fra tidl. år (overskudd)		-3 088 005	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	8	-2 421 949	-1 099 427	-1 208 927	0
Bruk av bundne fond	8	-120 000	0	0	-413 267
<b>Sum bruk av avsetninger</b>		<b>-5 629 955</b>	<b>-1 099 427</b>	<b>-1 208 927</b>	<b>-413 267</b>
Avsatt til disposisjonsfond	8	8 975 736	0	0	3 994 316
Avsatt til bundne fond	8	576 335	0	0	0
Overført til investeringsregnskapet		2 791 818	2 900 000	0	7 050 000
<b>Sum avsetninger</b>		<b>12 343 889</b>	<b>2 900 000</b>	<b>0</b>	<b>11 044 316</b>
<b>REGNSKAPSMESSIG OVER/UNDERSKUDD</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>-3 088 005</b>

**Årsregnskap Balanse**

<u>Navn</u>	<u>Note</u>	<u>Regnskap</u>	<u>Regnskap</u>
		<u>01.01.2018 -</u> <u>31.12.2018</u>	<u>01.01.2017 -</u> <u>31.12.2017</u>
<b><u>EIENDELER:</u></b>			
<b>Anleggsmidler</b>			
Faste eiendommer og anlegg	5	920 391 141	851 957 948
Utstyr, maskiner og transportmidler	1,6,12	13 279 130	17 324 665
Utlån	7	1 044 135	0
Aksjer og andeler	7,12	67 620 753	67 602 657
<b>Omløpsmidler</b>			
Aksjer og andeler	7	7 000	7 000
Kortsiktige fordringer	9	14 275 218	17 193 724
Kasse, bankinnskudd		135 547 586	95 627 398
<b><u>SUM EIENDELER:</u></b>		<b><u>1 152 164 964</u></b>	<b><u>1 049 713 392</u></b>
<b><u>EGENKAPITAL OG GJELD:</u></b>			
<b>Egenkapital</b>			
Kapitalkonto	15	-1 002 335 159	-936 885 269
Uindekket i inv.regnskapet		8 000 000	12 000 000
Regnskapsmessig mindreforbruk (Udisp. overskudd)		0	-3 088 005
Disposisjonsfond	8	-24 129 034	-17 575 247
Bundne investeringsfond	8	-13 692 742	-12 405 744
Ubundne investeringsfond	8	-88 117 000	-59 956 684
Bundne driftsfond	8	-1 017 633	-561 298
<b>Gjeld</b>			
<b>Kortsiktig gjeld</b>			
Annen kortsiktig gjeld	10	-30 873 396	-31 241 145
<b><u>SUM EGENKAPITAL OG GJELD:</u></b>		<b><u>-1 152 164 964</u></b>	<b><u>-1 049 713 392</u></b>

## Note 1 Regnskapsprinsipper

Regnskapet for Bergen kirkelige fellesråd er satt opp etter de samme prinsipper som gjelder for kommunesektoren, samt forskrift om økonomiforvaltningen for kirkelige fellesråd og menighetsråd i Den norske kirke og God kommunal regnskapsskikk (GKRS).

Det er inngått avtale med Akasia-konsernet om leie av datautstyr, biler, maskiner og annet utstyr. BKF har vurdert avtalen opp mot NRS14/GKRS8 som regulerer leieavtaler. Disse regulerer regnskapsføring for leietaker (og ikke utleier). På denne bakgrunn har BKF valgt å behandle avtalen som en ordinær leieavtale, med inntektsføring av årlig leiebeløp i driftsregnskapet.

## Note 2 Tilskudd fra Bergen kommune

BKF mottar tilskudd fra Bergen kommune i tråd med Kirkelovens paragraf 15. Tilskuddet fordeler seg som følger.

Drift:	
Formål Den Norske Kirke	91 184 250
Formål Gravplass	48 081 395
Formål Kirkelig administrasjon	16 957 230
Påskefest	153 000
<b>Sum</b>	<b>156 375 875</b>

Investering:	
Formål Kirker	31 693 500
Formål Vernede kirker	17 154 400
Formål Gravplass, kapell og krematorium	21 443 500
Til utbygging av Antveit gravplass	25 000 000
Til kjøp av gravplassareal	5 830 000
<b>Sum</b>	<b>101 121 400</b>

## Note 3 Lønn

Lønn	76 401 697
Arbeidsgiveravgift	12 205 769
Pensjonsutgifter	12 251 768
Annen godtgjørelse	1 023 537
<b>Sum</b>	<b>101 882 771</b>

Herav ytelser til ledende personer:	
Kirkevergen	1 033 665

## Note 4 Pensjonsforpliktelse

Alle ansatte er tilknyttet Bergen kommunale pensjonskasse (BKP) i samsvar med tariffavtale i KA tariffområde. Arbeidsgivers andel av premie er utgiftført med kr 12.251.768 inkl. AFP og reguleringspremie. Ansatte betaler 2 % av premien.

Pensjonsforpliktelser og pensjonmidler er ikke balanseført.

Akasia-konsernet dekker pensjonsforpliktelser for ansatte som har vært ansatt i "Akasia i BKF". I 2018 er kundeforholdet ivaretatt via BKF, men alle løpende kostnader er utgiftført i Akasia-konsernet sine regnskaper. Akasia-konsernet har i løpet av 2018 opprettet egen pensjonskasse, og Akasia sin del av pensjonsforpliktelsen i BKP blir flyttet over til denne pensjonskassen i 2019.

Før årsoppgjørposterings i pensjonskassens regnskap har BKF har pr 31.12.18 kr 12.519.166 innestående på premiefond, mens Akasia har kr 504.000.

Estimert forpliktelse/midler 31.12.18	BKF	Akasia
Brutto påløpt forpliktelse	197 503 278	174 457 923
Pensjonsmidler	199 615 433	180 474 455
<b>Netto pensjonsforpliktelse</b>	<b>-2 112 155</b>	<b>-6 016 532</b>

## Medlemsstatus

Antall aktive	240	8
Antall oppsatte	471	908
Antall pensjoner	137	115

**Note 5 Faste eiendommer og anlegg**

Avskrivningstid	År
Kirker	50
Eiendom for utleie	25
Gravplasser, kapell o.l.	50-80

	31.12.2017	Hist.verdi inkl. oppskr.	Akkumulert avskrivning	Årets aktivering	Årets avgang	Årets nedskrivning	Årets avskrivning	Verdi pr. 31.12.2018
Kirker	516 422 118	785 500 423	269 078 306	62 777 989			12 804 421	566 395 686
Eiendom for utleie	6 796 484	8 097 618	1 301 135				335 174	6 461 311
Gravplasser, kapell o.l.	328 739 346	379 351 802	50 612 456	24 009 485			5 214 685	347 534 145
<b>Sum</b>	<b>851 957 948</b>	<b>1 172 949 843</b>	<b>320 991 897</b>	<b>86 787 474</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>18 354 280</b>	<b>920 391 141</b>

**Note 6 Inventar, utstyr, maskiner og transportmidler**

Avskrivningstid	År
Inventar	10-14
Data utstyr	5
Systemer/programvare	5-10
Traktorer	10
Gravemaskiner	10
Biler	10
Maskiner	10
Verktøy og lette mask.	3

	31.12.2017	Akkumulert ansk.kost	Akkumulert avskrivning	Årets aktivering	Årets avgang	Årets nedskrivning	Årets avskrivning	Verdi pr. 31.12.2018
Inventar	3 251 124	4 061 786	810 662				297 403	2 953 722
Data utstyr	3 249 786	8 279 915	5 030 129	401 581			1 001 693	2 649 674
Systemer/programvare	2 400 154	17 193 274	14 793 120				495 259	1 904 895
Traktorer	942 120	3 236 781	2 294 661				205 552	736 567
Gravemaskiner	1 094 093	4 455 671	3 361 577		34 734		444 649	614 710
Biler	5 764 163	14 666 020	8 901 858		286 835	156 441	1 355 618	3 965 268
Maskiner	606 558	2 765 543	2 158 985				152 265	454 294
Verktøy og lette mask.	16 667	597 082	580 415				16 667	0
<b>Sum</b>	<b>17 324 664</b>	<b>55 256 070</b>	<b>37 931 408</b>	<b>401 581</b>	<b>321 570</b>	<b>156 441</b>	<b>3 969 105</b>	<b>13 279 130</b>

Avskrivningsbeløpet for inventar gjelder leie av Sandviken menighetshus og kontorer i Storetveit menighet. Storetveit menighet, oppgradering av kontorer, vil bli fratrukket husleie frem til år 2022. Sandviken menighetshus, leien dekket frem til 30.11.2030.

**Note 7 Aksjer og andeler**

Aksjer:

Selskap	Eierandel	Balanseført verdi
Akasia AS	100,0 %	67 601 657
Kirkepartner AS	9,0 %	19 096

Bergen kirkelige fellesråd har i 2018 ytet et ansvarlig lån på kr 1.044.135 til Kirkepartner AS. Lånet er avdragsfritt i 5 år og nedbetales deretter over 2 år.

Omløpsmiddel:

Andel Bildeleringen	7 000
---------------------	-------

**Note 8 Avsetninger**

Spesifikasjon over fond, avsetning til og bruk av fond 2018

Type fond	IB	Årets avsetninger	Årets bruk avsetninger	UB
Disposisjonsfond	-17 575 247	-8 975 736	2 421 949	-24 129 034
Bundne driftsfond	-561 298	-576 335	120 000	-1 017 633
Ubundne investeringsfond	-59 956 684	-45 985 096	17 824 779	-88 117 000
Bundne investeringsfond	-12 405 744	-5 830 000	4 543 003	-13 692 742
<b>Sum</b>	<b>-90 498 973</b>	<b>-61 367 167</b>	<b>24 909 731</b>	<b>-126 956 408</b>

**Note 9 Kortsiktig fordring**

Kortsiktig fordring består av følgende poster:

Momskompensasjonskrav	6 694 874
Kunder gravplassmyndigheten	2 283 415
Lønn og lønnsrefusjoner	670 321
Forskuddsbetalte kostnader	1 745 970
Kortsiktig fordring menigheter	1 402 493
Annen kortsiktig fordring	1 478 145
<b>Sum</b>	<b>14 275 218</b>

## Note 10 Kortsiktig gjeld

Kortsiktig gjeld består av følgende poster:

Leverandørgjeld	-14 599 972
Skyldig offentlige avgifter	-6 194 702
Feriepenger	-8 494 543
Annen kortsiktig gjeld	-1 584 179
<b>Sum</b>	<b>-30 873 396</b>

## Note 11 Budsjett

Opprinnelig budsjett ble vedtatt 20.12.2017.

Budsjettet er revidert 31.10 og 12.12.

## Note 12 Nærstående parter

Bergen kirkelige fellesråd forvalter eierskapet i Akasia AS på vegne av soknene i Bergen.

Akasia kirke og gravplass AS er et egenregiselskap som leverer tjenester til BKF.

Akasia AS eier 100 % av aksjene i Akasia kirke og gravplass AS.

Pr 31.12.2018 er det inngått følgende avtaler mellom Bergen kirkelige fellesråd og Akasia AS med datterselskap:

### Akasia AS

Avtale vedrørende rettigheter og forpliktelser knyttet til BKF's pensjonsordning så langt den gjelder ansatte i Akasia, inkl. tilleggsavtale om at Akasia AS overtar alle rettighetene og forpliktelsene knyttet til pensjonsordningen.

Avtale for leie av datautstyr, biler, maskiner og annet utstyr

### Akasia kirke og gravplass AS

Avtale om leveranse av FM-tjenester

Løpende driftsavtaler (SLA) innen

Renhold, service, drift og vedlikehold av bygninger

Service, drift og vedlikehold av utomhusanlegg

Kapelltjenester, gravferd og kremasjon

Regnskap og lønn BKF og menighetene

Tilsyn og drift av utleiebygg

### Transaksjoner i 2018

	Faktura fra Akasia konsernnet til BKF	Faktura fra BKF til Akasia- konsernnet
(inkl mva)		
Akasia kirke og gravplass AS *) og **)	130 475 164	135
Akasia AS ***)	23 800	5 398 852
Akasia Barnehage AS		66 011
Akasia Eiendomsforvaltning AS		6 250
	130 498 964	5 471 248
*) Herav faste driftsavtaler	66 119 745	
***) Herav ført i investeringsregnskapet	52 113 580	
****) Herav leie datautstyr, biler, maskiner og annet utstyr		4 375 000

## Note 13: Revisjon

Det er i 2018 betalt kr 649.855 for revisjonstjenester.

Kr 224.855 av dette gjelder bistand/rådgivning.

## Note 14: Endring i arbeidskapital

	Regnskap 2018	Regnskap 2017
Omløpsmidler 31.12	149 829 804	112 828 123
Kortsiktig gjeld 31.12	-30 873 396	-31 241 145
Arbeidskapital 31.12	118 956 408	81 586 978
Arbeidskapital 01.01	81 586 978	63 612 100
Endring AK i balansen (A)	37 369 430	17 974 878
Anskaffelse av midler		
Inntekter driftsdel	238 314 163	234 195 001
Inntekter investering	90 500	1 142 780
Innbetalinger ved eksterne transaksjoner	118 816 282	94 606 685
Sum anskaffelse av midler (B)	357 220 945	329 944 466
Anvendelse av midler		
Utgifter driftsdel	231 612 829	220 551 957
Utgifter investering	87 176 455	91 417 631
Utbetalinger ved eksterne transaksjoner	1 062 231	0
Sum anvendelse av midler (C)	319 851 515	311 969 588
Endring arbeidskapital (B-C)	37 369 430	17 974 878



**Note 15**  
**KAPITALKONTO 2018**

<b>DEBET</b>		<b>KREDIT</b>	
		IB, kap.kto: Overskudd i kapital	936 885 269
11 Salg av fast eiendom		10 Aktivering av fast eiendom	86 787 474
13 Avskrivning/nedskrivning fast eiendom	18 354 280	12 Oppskrevet fast eiendom	
15 Salg av aksjer og andeler		14 Kjøp av aksjer og andeler	18 096
17 Nedskrevet aksjer og andeler		16 Oppskrevet aksjer og andeler	
19 Avdrag på utlån		18 Utlån	1 044 135
21 Nedskrevet utlån		20 Oppskrevet utlån	
23 Salg biler, mask., inv., utst.	321 570	22 Kjøp av biler, maskiner, inv., utstyr	401 581
25 Avskrivning av biler, mask., inv., utst.	4 125 647	24 Oppskrevet biler, maskiner, inv., utst.	
27 Oppskrevet / overtatt ekst. lån		26 Nedskrevet / overført ekst. lån	
29 Bruk av lånemidler		28 Avdrag ekst. lån	
31 Urealisert kurstap i år		30 Tilb.ført ureal.kurstap forr. år	
33 Tilbakeført urealisert kursg. forr. år		32 Tilbakeført lån av lånefondet	
UB, kap.kto: Overskudd i kapital	1 002 335 159		
<b>SUM DEBET</b>	<b>1 025 136 656</b>	<b>SUM KREDIT</b>	<b>1 025 136 556</b>

\* se note 5 og 6

## Bergen kirkelige fellesråd - Årsregnskap 2018 - Disponeringer

### Driftsregnskapet

Bokført	Regnskap	Budsjett
<b>Forslag til disposisjon av regnskapsmessig mer- /mindreforbruk 2018</b>		
Fra disposisjonsfond for kirkelig virksomhet og administrasjon	-21 408	-1 099 427
Til disposisjonsfond for kirkebygg	802 979	
Til disposisjonsfond for gravplass	2 743 920	
<b>Sum fra / til disposisjonsfond</b>	<b>3 525 491</b>	<b>-1 099 427</b>

### Disponering av resultat 2017

Fra disposisjonsfond for kirkelig virksomhet og administrasjon	-1 775 601	
Til disposisjonsfond for kirkebygg	1 190 460	
Til disposisjonsfond for gravplass	3 673 146	
<b>Sum bruk av overskudd 2017</b>	<b>3 088 005</b>	<b>-</b>

### Bruk av disposisjonsfond

Disponert resultat 2017 kirkelig virksomhet og administrasjon	1 775 601	
Resultat trosopplæring 2017 flyttet til bundet driftsfond	385 231	
Resultat trosopplæring 2017 flyttet til disposisjonsfond		
AFP/fremtidig pensjon trosopplæring	239 710	
Disponert resultat 2018 kirkelig virksomhet og administrasjon	21 408	1 099 427
<b>Sum</b>	<b>2 421 949</b>	<b>1 099 427</b>

### Bruk av bundet driftsfond

Mindreforbruk trosopplæring 2016 utbetalt til menighet etter avtale	120 000	
<b>Sum bruk av bundet driftsfond</b>	<b>120 000</b>	<b>-</b>

<b>Sum bruk av avsetninger</b>	<b>5 629 955</b>	<b>1 099 427</b>
--------------------------------	------------------	------------------

### Avsatt til disposisjonsfond 2018

AFP/fremtidige pensjonsforpliktelser menighetsfinansierte stillinger	85 364	
AFP/fremtidige pensjonsforpliktelser trosopplæring 2017	239 710	
AFP/fremtidige pensjonsforpliktelser trosopplæring 2018	240 157	
Kirkebygg 2017	1 190 460	
Kirkebygg 2018	802 979	
Gravplass 2017	3 673 146	
Gravplass 2018	2 743 920	
<b>Sum avsatt til disposisjonsfond 2017</b>	<b>8 975 736</b>	<b>-</b>

### Avsatt til bundet driftsfond

Mindreforbruk trosopplæring 2017	385 231	
Mindreforbruk trosopplæring 2018	191 104	
<b>Sum avsatt til bundet driftsfond</b>	<b>576 335</b>	<b>-</b>

Overføring til investeringsregnskapet		
Kirkebygg	2 000 000	2 000 000
Kirkebygg - rentekompensasjon	791 818	900 000
<b>Sum overføring til investeringsregnskapet</b>	<b>2 791 818</b>	<b>2 900 000</b>
<b>Sum avsetninger</b>	<b>12 343 889</b>	<b>2 900 000</b>
<b>Netto avsetninger</b>	<b>6 713 934</b>	<b>1 800 573</b>

## Investeringsregnskapet

### Bokført

#### Overført til ubundet investeringsfond

Kirkelig virksomhet og administrasjon	90 500	
Sædalen kirke	10 250 004	10 250 000
Nye kirkebygg	1 559 887	
Kirkebygg	1 718 251	2 500 000
Middelalderkirker	366 453	400 000
Antveit gravplass	32 000 000	32 000 000
<b>Sum overføring til ubundet investeringsfond</b>	<b>45 985 096</b>	<b>45 150 000</b>

<b>Overført til bundet driftsfond</b>	<b>5 830 000</b>	<b>5 830 000</b>
---------------------------------------	------------------	------------------

<b>Sum avsetninger</b>	<b>51 815 096</b>	<b>50 980 000</b>
------------------------	-------------------	-------------------

<b>Overført fra driftsregnskapet (se detaljer over)</b>	<b>-2 791 818</b>	<b>-2 900 000</b>
---------------------------------------------------------	-------------------	-------------------

Overført fra disposisjonsfond		
Kirkebygg		2 275 000
<b>Sum overført fra disposisjonsfond</b>	<b>-</b>	<b>2 275 000</b>

#### Overført fra ubundet investeringsfond

Kirkelig virksomhet og administrasjon	1 383 496	1 527 730
Kirkebygg	3 291 082	2 275 000
Middelalderkirker	8 795 092	464 000
Gravplass	4 355 110	13 810 000
<b>Sum overført fra ubundet investeringsfond</b>	<b>17 824 779</b>	<b>18 076 730</b>

#### Overført fra bundet investeringsfond

Gravplass	4 543 003	13 330 000
<b>Sum overført fra bundet investeringsfond</b>	<b>4 543 003</b>	<b>13 330 000</b>

<b>Sum bruk av avsetninger</b>	<b>22 367 782</b>	<b>33 681 730</b>
--------------------------------	-------------------	-------------------

## Fellesrådets økonomi 2018

### Investeringsregnskap

(tall i parentes gjelder tilsvarende tall for 2017)

Det er investert totalt 87,2 (91,5) mill kroner (inkl mva) i anleggsmidler, hvorav 62,8 (57,9) mill kroner til kirkebygg, 24,0 (32,3) til gravplasser og 0,4 (1,3) mill kroner til IKT (nettverk).

Investering kirkebygg har følgende fordeling:

	Mill kroner
Middelalderkirker	36,6
Nye kirkebygg	12,7
Rehabilitering kirkebygg	13,5
Sum	62,8

Arbeidet med restaurering av Domkirken og Korskirken har pågått for fullt gjennom hele året. I Domkirken er øvre del av tårnet ferdig, men steinkonservering av nedre del pågår. I Korskirken er hovedtak og veggene på kirkeskipet ferdig. Investeringsutgifter utover årets bevilgning er dekket fra investeringsfond.

Når det gjelder «Nye kirkebygg» er arbeidet med nye kontorer i Solheim kirke slutført. Vi venter fortsatt på byggetillatelse for tilbygget til Birkeland kirke, og ferdigstilling av reguleringsplan i Sædalen. Midler avsatt i budsjettet til disse to prosjektene er derfor overført til investeringsfond.

Det er gjennomført en rekke større og mindre investeringsprosjekter på de øvrige kirkebyggene våre. Blant annet er Sandvikskirken ferdig rehabilitert både innvendig og utvendig. I Eidsvåg kirke er ytterveggene ferdige og taklekkasjer utbedret. I Biskopshavn er rehabilitering av yttervegger og sikring av tak godt i gang og ved Åsane kirke er inngangspartiet oppgradert. Skjold kirke er malt.

På gravplassområde har investeringstakten vært lavere enn året før. I budsjettet var det lagt opp til en gradvis utbygging av Antveit gravplass innenfor eksisterende budsjetttrammer. Etter at Bergen kommune bevilget ekstra midler til prosjektet i løpet av året (25 mill kroner) er det realistisk med full utbygging i løpet av to år. Det er derfor nødvendig med ny prosjektering før anleggsstart. Udisponerte budsjettmidler er overført til investeringsfond.

I løpet av året er inngangspartiet foran Møllendal kapell oppgradert. På Fyllingsdalen gravplass er det etablert nytt felt med kistegraver og på Loddefjord gravplass er nytt felt tilrettelagt for muslimsk gravskikk ferdigstilt. Assistentkirkegården har fått nytt støpjernsgjerde langs Kalfarveien, og arbeidet med sletting av gamle graver har pågått for fullt også i 2018. Navnet minnelund er ferdigstilt på Storetveit kirkegård og Fyllingsdalen gravplass, og i tillegg er minnesmerke nr. to kommet på plass på Åsane kirkegård. Arbeid med rehabilitering av Borgstova i Arna er godt i gang.

I 2018 har IKT-avdelingen har et særlig fokus på å oppgradere nettverkløsninger til kirkebyggene/kontorene.

Tidligere års udekket underskudd knyttet til kjøp av gravplassareal er i 2018 regulert ned med 4,0 mill kroner

Bergen kommune bevilget i budsjettet for 2018 totalt 70,3 mill kroner til investering. I tillegg ble det i forbindelse med behandling av første tertial bevilget ytterligere 30,8 mill kroner, hvorav 25 mill kroner til Antveit gravplass og 5,8 mill kroner til kjøp av nytt gravplassareal i Arna. Momskompensasjon utgjør 17,2 mill kroner. Åsane menighet har bidratt med kr 350.000 til oppgradering av inngangspartiet utenfor kirken, og vi har fått kr 155.000 fra Riksantikvaren til dokumentasjon av steinhuggermerker i Domkirken og Korskirken.

Overføring til/fra fond fremgår av vedlegg (Disponeringer).

I budsjettet var det forutsatt at nytt gravplassareal i Arna skulle erverves i 2018. Denne transaksjonen gjennomføres i 1. kvartal 2019, og forklarer i hovedsak budsjettavviket på postene «Investeringer i anleggsmidler» og «Bruk av avsetninger»

(mill. kroner)	Regnskap 2018	Revidert budsjett 2018	Opprinnelig budsjett 2018	Regnskap 2017
Investeringer i anleggsmidler	87,2	99,7	85,1	91,5
Avdrag på lån investering	1,1	1,1	-	-
Dekning av tidl.års udekket	4,0	4,0	4,0	5,4
Avsetninger	51,8	51,0	-	31,6
Årets finansieringsbehov	144,1	155,7	89,1	128,4
<b>Finansiert slik:</b>				
Inntekter fra salg av driftsmidler/fast eiend.	-0,1	-	-	-1,1
Refusjoner	-17,2	-18,0	-	-18,5
Tilskudd til investeringer	-101,6	-101,1	-70,3	-76,1
Mottatte avdrag på utlån (ekstraord.)/bruk av lånemidler				
<b>Sum ekstern finansiering</b>	<b>-118,9</b>	<b>-119,1</b>	<b>-70,3</b>	<b>-95,7</b>
Overført fra driftsregnskapet	-2,8	-2,9	-	-7,1
Bruk av avsetninger	-22,4	-33,7	-18,8	-25,6
<b>Sum finansiering</b>	<b>-144,1</b>	<b>-155,7</b>	<b>-89,1</b>	<b>-128,4</b>
<b>Udekket/udisponert</b>	-	-	-	-

## Driftsregnskap

Driftsregnskapet viser et mindreforbruk før disposisjoner på 6,7 mill kroner. Av dette er 2,8 mill kroner i henhold til budsjettvedtak overført til investeringsregnskapet.

BKF mottok i 2018 totalt 156,4 mill kroner i driftstilskudd fra Bergen kommune. Av andre store inntektsposter kan nevnes 22,0 mill kroner fra Den norske kirke og diverse egne inntekter på kr 23,8 mill kroner (blant annet festeavgifter, brukerbetaling og leieinntekter).

Pr 31.12.18 hadde BKF ca160 ansatte fordelt på 143 årsverk. Av totalt driftsutgifter på 240,9 mill kroner er 101,9 mill benyttet til lønn og sosiale utgifter. Kjøp av varer og tjenester utgjør 100,6 mill kroner, og er benyttet til løpende drift og vedlikehold av kirker og gravplasser, gravferdstjenester og administrasjon. 66 % av dette gjelder kjøp av tjenester fra egenregiselskapet Akasia kirke og gravplass AS.

(mill. kroner)	Regnskap 2018	Revidert budsjett 2018	Opprinnelig budsjett 2018	Regnskap 2017
Driftsinntekter	-237,6	-243,7	-214,0	-233,2
Driftsutgifter	232,7	243,2	216,5	220,8
<b>Brutto driftsresultat</b>	<b>-4,9</b>	<b>-0,5</b>	<b>2,5</b>	<b>-12,4</b>
Netto finansinntekter/-utgifter	-1,8	-1,3	-1,3	-1,4
<b>Resultat før disposisjoner</b>	<b>-6,7</b>	<b>-1,8</b>	<b>1,2</b>	<b>-13,7</b>
Bruk av udisponert fra tidl. år (overskudd)	-3,1	-	-	-
Bruk av bundet disposisjonsfond / disposisjonsfond	-2,5	-1,1	-1,2	-0,4
Avsatt til disposisjonsfond/bundne driftsfond	9,6	-	-	4,0
Overført til investeringsregnskapet	2,8	2,9	-	7,1
<b>Sum avsetninger</b>	<b>6,7</b>	<b>1,8</b>	<b>-1,2</b>	<b>10,6</b>
<b>Regnskapsmessig resultat</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>3,1</b>

Bergen, 15.02.2019

---

Lars Kristian Stendal Gjervik  
Leder Bergen kirkelige fellesråd

---

Asbjørn Vilkenen  
Kirkeverge



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## Bergen kirkelige fellesråd - Økonomirapport pr 31.12.2018

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
06/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Mette Rogstad Heimli  
Saksbeh.: Mette Rogstad Heimli

Arkiv: KA - 131.0

Arkivsaknr: 18/93

### **Bakgrunn:**

Vedlagt følger økonomirapport pr 31.12.2018.

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd tar økonomirapport pr 31.12.2018 til orientering.

KIRKEVERGEN I BERGEN 11.02.2019

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Mette Rogstad Heimli  
økonomisjef

### **Vedlegg:**

Dok.dato	Tittel
11.02.2019	2018 12 31 - Økonomirapport



**ØKONOMIRAPPORT PR  
31.12.2018 FOR  
BERGEN KIRKELIGE  
FELLESRÅD**



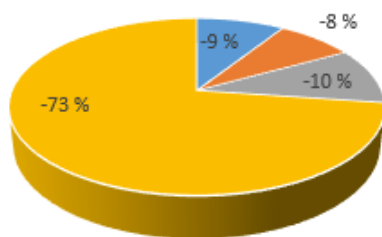
## Oppsummering

### Drift

Bergen kirkelige fellesråd forvalter store verdier og har ansvar for å forvalte disse på en god måte. Administrasjonen legger i hvert møte i fellesrådet fram rapporter som viser utvikling i inntekter og utgifter. I tråd med forskrift om økonomiforvaltning for kirkelige fellesråd og menighetsråd i Den norske kirke skal det foreslås tiltak hvis det er nevneverdig avvik i forhold til opprinnelig eller regulert budsjett.

Inntektene i driftsregnskapet kommer hovedsakelig fra kommunen.

Hvor kommer inntektene fra



- 1.1 Brukerbetaling, salg, avgifter og leieinntekter
- 1.3 Refusjoner/overføring
- 1.5 Tilskudd fra rettssubjektet Den norske kirke
- 1.6 Rammeoverføring/tilskudd fra egen kommune

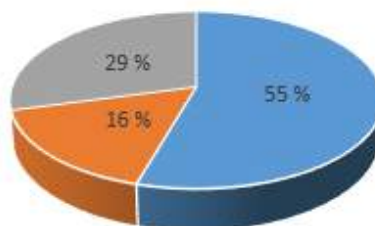
Hva brukes pengene til



- 2.1 Lønn og Sosiale utgifter
- 2.2 Kjøp av varer og tjenester
- 2.3 Refusjoner/overføringer
- 2.5 Tilskudd og gaver

Hvis vi fordeler driftsutgiftene til de ulike tjenesteområdene, så får vi denne fordelingen:

Ressursbruk i BKF



- Kirkelig virksomhet og administrasjon
- Kirkebygg
- Gravplass

## Totaloversikt drift

Regnskap pr. 31.12.2018 100 % av året	Totaloversikt				
	Regnskap 31.12.18	Budsjett revidert	Budsjett opprinnelig	forbruk % rev.bud.	Regnskap 31.12.17
1.1 Brukerbetaling, salg, avgifter og leieinntekter	-23 781 981	-23 818 000	-19 318 000	99,8 %	-22 751 971
1.2 Salg av driftsmidler	0	0	0		0
1.3 Refusjoner/overføring	-17 862 029	-16 944 343	-16 944 343	105,4 %	-16 779 812
1.4 Kalkulatoriske inntekter	-145 420	-165 000			-251 700
1.5 Tilskudd fra Staten/rDnK	-22 917 750	-22 910 000	-22 010 000	100,0 %	-22 416 095
1.6 Rammeoverføring/tilskudd fra egen kommune	-156 375 875	-155 830 364	-155 720 864	100,4 %	-155 133 683
1.7 Tilskudd fra fellesråd/menighetsråd	-949 621				0
1.8 Andre tilskudd, gaver, innsamlede midler	-4 720	0	0		-139 645
<b>Sum driftsinntekter</b>	<b>-222 037 396</b>	<b>-219 667 707</b>	<b>-213 993 207</b>	<b>101,1 %</b>	<b>-217 472 906</b>
2.1 Lønn og Sosiale utgifter	101 882 771	102 597 162	102 597 162	99,3 %	95 161 443
2.2 Kjøp av varer og tjenester	100 620 239	103 875 493	101 375 493	96,9 %	97 300 426
2.3 Refusjoner/overføringer	8 444 088	8 234 343	8 234 343	102,5 %	7 276 143
2.4 Kalkulatoriske utgifter v/kommunal tj.yting	145 420	165 000			251 700
2.5 Tilskudd og gaver	6 035 514	4 295 136	4 295 136	140,5 %	5 114 711
<b>Sum driftsutgifter</b>	<b>217 128 032</b>	<b>219 167 134</b>	<b>216 502 134</b>	<b>99,1 %</b>	<b>205 104 423</b>
3.1 Renteinntekter og utbytte	-1 804 570	-1 300 000	-1 300 000	138,8 %	-1 350 571
<b>Sum finansposter</b>	<b>-1 804 570</b>	<b>-1 300 000</b>	<b>-1 300 000</b>	<b>138,8 %</b>	<b>-1 350 571</b>
<b>Netto driftsresultat</b>	<b>-6 713 935</b>	<b>-1 800 573</b>	<b>1 208 927</b>	<b>372,9 %</b>	<b>-13 719 054</b>
5.1 Bruk av udisponert fra tidligere år	-3 088 005	0	0		0
5.2 Bruk av disposisjonsfond	-2 421 949	-1 099 427	-1 208 927	220,3 %	0
5.3 Bruk av bundne fond	-120 000	0	0		-413 267
5.5 Avsatt til disposisjonsfond	8 975 736	0	0		3 994 316
5.6 Avsatt til bunde fond	576 335	0	0		0
5.7 Overføring til investeringsregnskapet	2 791 818	2 900 000	0		7 050 000
<b>Sum interne finansieringstransaksjoner</b>	<b>6 713 935</b>	<b>1 800 573</b>	<b>-1 208 927</b>	<b>372,9 %</b>	<b>10 631 049</b>
<b>Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>		<b>-3 088 005</b>

Utgifter til strøm for 2018 er ca kr 1,5 mill høyere enn i fjor (lang og kald vinter / høyere strømpris). Øvrig kjøp av varer og tjenester er justert i forhold til totalbudsjettet. Utover dette er det ingen vesentlige avvik fra budsjett.

Post 1.3 refusjoner/overføringer og post 2.3 refusjoner/overføringer gjelder blant annet intern overføring av ressursbruk på gravplass som blir utgiftsført på kirkelig virksomhet og administrasjon. Eksempler på dette er fellesutgifter som IKT-utgifter og regnskapstjenester. Pr. 31.12 er det bokført interne overføringer på 8,2 mill kroner i samsvar med årsbudsjettet. Dette er en teknisk føring som verken har resultat effekt på totalnivå eller likviditetseffekt.

## Totaloversikt investering

Investeringsregnskap 2018	Regnskap 31.12.2018	Revidert budsjett	Opprinnelig budsjett	Regnskap 31.12.2017
Investeringer i anleggsmidler	69 999 174	81 669 499	85 124 000	73 243 600
Moms generell komp.ordn.inv.	17 189 882	18 000 000	0	18 250 041
Utlån, kjøp av aksjer, andeler o.l.	1 062 231	1 062 231	0	0
Dekning av tidl.års udekket	4 000 000	4 000 000	4 000 000	5 400 000
Avsetninger	51 815 096	50 980 000	0	31 550 890
<b>ÅRETS FINANSIERINGSBEHOV</b>	<b>144 066 382</b>	<b>155 711 730</b>	<b>89 124 000</b>	<b>128 444 532</b>
Finansiert slik:				
Inntekter fra salg av driftsmidler/fast eiend.	-90 500	0	0	-1 142 780
Refusjoner	-17 189 882	-18 000 000	0	-18 529 285
Tilskudd til investeringer	-101 626 400	-101 130 000	-70 300 000	-76 077 400
<b>Sum ekstern finansiering</b>	<b>-118 906 782</b>	<b>-119 130 000</b>	<b>-70 300 000</b>	<b>-95 749 465</b>
Overført fra driftsbudsjettet	-2 791 818	-2 900 000	0	-7 050 000
Bruk av avsetninger	-22 367 782	-33 681 730	-18 824 000	-25 645 067
<b>Bruk av tidligere års udisponert</b>	<b>-25 159 600</b>	<b>-36 581 730</b>	<b>-18 824 000</b>	<b>-32 695 067</b>
<b>SUM FINANSIERING</b>	<b>-144 066 382</b>	<b>-155 711 730</b>	<b>-89 124 000</b>	<b>-128 444 532</b>
Udekket/udisponert	0	0	0	0

Investeringsbudsjettet er vedtatt på rammenivå, enkeltprosjekter er kommentert under de respektive områdene.

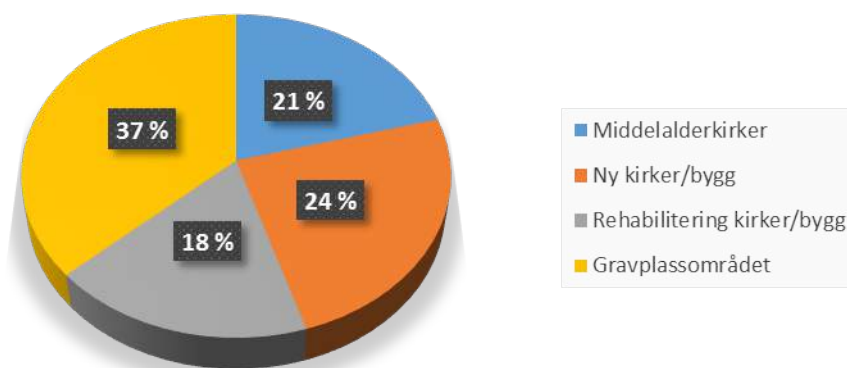
Posten «Utlån, kjøp av aksjer, andeler o.l er på kr 1.062.231.

Dette gjelder kjøp av aksjer i og ansvarlig lån til Kirkepartner AS (ref.BKF-sak 04/18).

Kjøp av aksjer utgjør kr 18.096, ansvarlig lån kr 1.044.135.

Merverdiavgift på investeringer bruttoføres («Moms generell komp.ordn.inv» / «Refusjoner»), og har ingen resultateffekt. Beløpene blir innarbeidet i budsjettet ved slutten av året.

### Fordeling investeringutgifter budsjett 2018



## Kirkelig virksomhet og administrasjon

### Drift

Regnskap pr. 31.12.2018 100 % av året	Kirkelig virksomhet og administrasjon				
	Regnskap 31.12.18	Budsjett revidert	Budsjett opprinnelig	forbruk % rev.bud.	Regnskap 31.12.17
1.1 Brukerbetaling, salg, avgifter og leieinntekter	-4 259 188	-3 960 000	-3 960 000	107,6 %	-4 116 735
1.2 Salg av driftsmidler					0
1.3 Refusjoner/overføring	-17 259 721	-16 544 343	-16 544 343	104,3 %	-15 985 832
1.4 Kalkulatoriske inntekter	-38 656	-165 000		23,4 %	-119 300
1.5 Tilskudd fra Staten/rDnK	-21 973 832	-21 860 000	-21 860 000	100,5 %	-21 452 751
1.6 Rammeoverføring/tilskudd fra egen kommune	-73 654 480	-73 185 364	-73 075 864	100,6 %	-70 861 649
1.7 Tilskudd fra fellesråd/menighetsråd	-949 621				0
1.8 Andre tilskudd, gaver, innsamlende midler	-450				-49 155
<b>Sum driftsinntekter</b>	<b>-118 135 948</b>	<b>-115 714 707</b>	<b>-115 440 207</b>	<b>102,1 %</b>	<b>-112 585 423</b>
2.1 Lønn og Sosiale utgifter	94 963 227	95 078 751	95 078 751	99,9 %	88 846 589
2.2 Kjøp av varer og tjenester	18 500 847	18 575 247	18 575 247	99,6 %	20 277 049
2.3 Refusjoner/overføringer	91 237				10 913
2.4 Kalkulatoriske utgifter v/kommunal tj.yting	38 656	165 000			119 300
2.5 Tilskudd og gaver	5 971 334	4 295 136	4 295 136	139,0 %	4 876 695
<b>Sum driftsutgifter</b>	<b>119 565 301</b>	<b>118 114 134</b>	<b>117 949 134</b>	<b>101,2 %</b>	<b>114 130 547</b>
3.1 Renteinntekter og utbytte	-1 804 570	-1 300 000	-1 300 000	138,8 %	-1 350 571
<b>Sum finansposter</b>	<b>-1 804 570</b>	<b>-1 300 000</b>	<b>-1 300 000</b>	<b>138,8 %</b>	<b>-1 350 571</b>
<b>Netto driftsresultat</b>	<b>-375 217</b>	<b>1 099 427</b>	<b>1 208 927</b>	<b>-34,1 %</b>	<b>194 553</b>
5.1 Bruk av udisponert fra tidligere år	1 775 601				0
5.2 Bruk av disposisjonsfond	-2 421 949	-1 099 427	-1 208 927	220,3 %	0
5.3 Bruk av bundne fond	-120 000				-413 267
5.5 Avsatt til disposisjonsfond	565 231				1 994 316
5.6 Avsatt til bunde fond	576 335				0
5.7 Overføring til investeringsregnskapet	0				0
<b>Sum interne finansieringstransaksjoner</b>	<b>375 217</b>	<b>-1 099 427</b>	<b>-1 208 927</b>	<b>-34,1 %</b>	<b>1 581 049</b>
<b>Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>		<b>1 775 601</b>

**Post 1.5** Tilskudd fra Staten/rDnK (rettssubjektet Den norske kirke). Vi har mottatt a konto tilskudd for både 1. og 2. halvår. Tilskuddene for 2018 er på samme nivå som i fjor og er således ikke regulert med 2,7% som forespeilet.

**Post 2.1** Utgifter til lønn og sosiale utgifter er i samsvar med budsjett.

### Investering

Kirkelig virksomhet og administrasjon	Regnskap 31.12	Revidert Budsjett	Ubennyttet tidligere år	% forbruk	Budsjett
IKT1601 Ny IT-løsning	321 265	465 499	465 499	69,0 %	
<b>Sum</b>	<b>321 265</b>	<b>465 499</b>	<b>465 499</b>		<b>0</b>

Vi har et investeringsprosjekt som vi påbegynte i 2016, ny IKT- og telefoniløsning i BKF. Totalrammen for prosjektet var 5 millioner, vi brukte 3,5 millioner i 2016 og 1 mill. i 2017. De resterende midlene ved utgangen av 2018 vil bli brukt i 2019 i tilknytning til arbeidet med oppgradering av nettverkløsning i kirker og menighetskontor.

## Kirkebygg

### Drift

Regnskap pr. 31.12.2018 100 % av året	Kirkebygg				
	Regnskap 31.12.18	Budsjett revidert	Budsjett opprinnelig	forbruk % rev.bud.	Regnskap 31.12.17
1.1 Brukerbetaling, salg, avgifter og leieinntekter	-266 719	-300 000	-300 000	88,9 %	-214 853
1.2 Salg av driftsmidler					
1.3 Refusjoner/overføring	-455 043	-400 000	-400 000	113,8 %	-501 490
1.4 Kalkulatoriske inntekter	-53 382				-66 200
1.5 Tilskudd fra Staten/rDnK	-791 818	-900 000			-815 224
1.6 Rammeoverføring/tilskudd fra egen kommune	-34 640 000	-34 640 000	-34 640 000	100,0 %	-33 729 000
1.7 Tilskudd fra fellesråd/menighetsråd	0				0
1.8 Andre tilskudd, gaver, innsamlede midler	0				-16 304
<b>Sum driftsinntekter</b>	<b>-36 206 962</b>	<b>-36 240 000</b>	<b>-35 340 000</b>	<b>99,9 %</b>	<b>-35 343 070</b>
2.1 Lønn og Sosiale utgifter	35 465				22 907
2.2 Kjøp av varer og tjenester	32 432 326	33 340 000	35 340 000	97,3 %	31 768 893
2.3 Refusjoner/overføringer	90 993				36 611
2.4 Kalkulatoriske utgifter v/kommunal tj.yting	53 382				66 200
2.5 Tilskudd og gaver	0				208 000
<b>Sum driftsutgifter</b>	<b>32 612 166</b>	<b>33 340 000</b>	<b>35 340 000</b>	<b>97,8 %</b>	<b>32 102 610</b>
3.1 Renteinntekter og utbytte					
<b>Sum finansposter</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>		
<b>Netto driftsresultat</b>	<b>-3 594 797</b>	<b>-2 900 000</b>	<b>0</b>		<b>-3 240 460</b>
5.1 Bruk av udisponert fra tidligere år	-1 190 460				0
5.2 Bruk av disposisjonsfond	0				0
5.3 Bruk av bundne fond	0				0
5.5 Avsatt til disposisjonsfond	1 993 439				0
5.6 Avsatt til bunde fond	0				0
5.7 Overføring til investeringsregnskapet	2 791 818	2 900 000			2 050 000
<b>Sum interne finansieringstransaksjoner</b>	<b>3 594 797</b>	<b>2 900 000</b>	<b>0</b>		<b>2 050 000</b>
<b>Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>		<b>-1 190 460</b>

Utgifter til strøm i 2018 er ca kr 1,2 mill høyere enn i fjor (lang og kald vinter / høyere strømpris). Ellers noe lavere forbruk av øvrige varer og tjenester.

## Investering

Med unntak av «rehabilitering kirker» er investeringsmidler på fond pr 31.12.2017 innarbeidet i rapportene.

### Middelalderkirker

Vi har fire middelalderkirker i Bergen - Mariakirken, Domkirken, Korskirken og Fana kirke.

#### MIDDELALDERKIRKER

	Regnskap 31.12	Revidert Budsjet	Fondsavsetning pr 31.12.17	Forbruk hittil i år i % av budsjett	Opprinnelig Budsjet
<b>Inntekter</b>					
Investeringsmidler - middelalderkirker (fra kommunen)		17 200 000			17 200 000
Rentekompensasjon		464 000			464 000
<b>Sum inntekter</b>		<b>17 664 000</b>			<b>17 664 000</b>
<b>Utgifter</b>	<b>Regnskap 31.12</b>	<b>Revidert Budsjet</b>	<b>Ubenyttet tidligere år</b>	<b>% forbruk</b>	<b>Opprinnelig Budsjet</b>
Domkirken/Korskirken rehabilitering		17 464 000			17 464 000
DOMKIRKEN	14 029 535				
KORSKIRKEN	15 083 505				
FANK1501, diverse rehabilitering Fana kirke	282 533	200 000			200 000
<b>Sum utgifter</b>	<b>29 395 573</b>	<b>17 664 000</b>	<b>8 428 638</b>	<b>166,4 %</b>	<b>17 664 000</b>

#### Fana kirke – forbedring uteområde



*Utenfor Fana kirke er steinhellene rettet opp, og det er lagt ny asfalt mellom kirke og menighetscenter. Steinhellene ligger bare i midten, slik at bårebiler kan kjøre på grusen.*

## Korskirken



Stillaset er fjernet, så nå trer kirken frem igjen, med nytt tak og nye vegger. Den nye fargen er bestemt i samråd med Riksantikvaren. Sannsynligvis ligner dette langt mer på den opprinnelige fargen enn det som var tilfelle med den grå fasaden. Rehabilitering av tårn og vinduer gjenstår. Stillas rundt tårnet vil bli satt opp denne våren.

I Domkirken har vi revet mye av stillaset, og har nå bygget opp stillas rundt trappetårnet. For begge kirker pågår det arbeid med prosjektering av innvendig rehabilitering.

### **Statsbudsjett og ny regjering – penger til middelalderkirker i stein**

Den nye regjeringserklæringen sier at regjeringen skal *utarbeide en strategi for hvordan alle fredede og verneverdige kirker kan sikres et forsvarlig vedlikeholdsnivå.*

Kirkeministeren sier følgende: – *Vi har vært opptatt av vedlikehold, å sikre kirkene. Plattformen er tydelig på at vi skal ha en strategi for verneverdige kirker, men regjeringen har ikke konkludert på hvordan ennå. KrFs ambisjon er at staten må inn og bidra.*

Kirkevergen jobber mot KA for å prøve å påvirke og få ut mest mulig oppdatert informasjon.

### **HJEMMELSOVERDRAGELSE**

I desember 2018 godkjente fellesrådets arbeidsutvalg 4 avtaler om overføring av grunnbokshjemmel fra Bergen kommune til det enkelte sokn. På AU-møte 5.februar ble 17 avtaler godkjent. Alle disse avtalene er også godkjent hos kommunen. Nå gjenstår det mindre enn 10 avtaler. Vi har som mål å være ferdig med alle avtalene før sommeren, samtidig som vi vet at noen av de gjenstående avtalene er kompliserte.

## Rehabilitering kirkebygg

### REHABILITERING KIRKEBYGG (IKKE MIDDELALDERKIRKER)

Inntekter	Regnskap 31.12	Revidert Budsjet	Ubenyttet tidligere år	% forbruk	Opprinnelig Budsjet
Investeringsmidler - kirker		10 900 000			10 900 000
Inndekning fra fond (rentekompensasjon m.m.)		4 000 000			4 550 000
<b>Sum inntekter</b>		<b>14 900 000</b>			<b>15 450 000</b>
Utgifter	Regnskap 31.12	Revidert Budsjet	Ubenyttet tidligere år	% forbruk	Opprinnelig Budsjet
<b>Rehabilitering kirker</b>		<b>12 300 000</b>			<b>11 800 000</b>
STOK1701 Storetveit kirke, fjerning av fukt fra kirkeveggen	155 289	400 000		38,8 %	400 000
SANK1501,1601,1701, 1702, Sandvikskirken, rehabilitering, kor og innvendig	3 455 868	3 600 000		96,0 %	3 100 000
JOHK1701 Johanneskirken rehabilitering	438 919	500 000		87,8 %	2 000 000
EIDK1801 Eidsvåg kirke - rehabilitering vegger og vindu	1 936 481	2 100 000		92,2 %	2 300 000
SLEK1801 Slettebakken kirke - skifte av takvindu	300 931	300 000		100,3 %	500 000
EIDK1601 Diverse oppgraderinger Eidsvåg Kirke, EIDK1602 Taklekkasjer	564 393	650 000		86,8 %	1 000 000
BISK1601 Biskopshavn kirke - rehab ihht tilstandsanalyse	948 178	1 600 000		59,3 %	1 500 000
Solheim kirke, rehabilitering ifm nye kontor		1 000 000		0,0 %	1 000 000
SØRK1801 Søreide kirke - nytt prestekontor	228 254	400 000		57,1 %	
ÅRSK1802 Årstad kirke - forsterkning loft	43 369	100 000		43,4 %	
ÅSAK1702 Åsane kirke - opprusting av uteareal	789 500	350 000		225,6 %	
FYLK1601 Fyllingsdalen kirke - diverse oppgraderinger	6 073				
FYLK1602 Fyllingsdalen kirke - radon	32 059				
FYLK1701 Fyllingsdalen kirke - takreparasjoner	140 959	400 000		35,2 %	
KDØR1701 Kirkedører - rehabilitering og vedlikehold	230 908				
LODK1801 Loddefjord kirke - fremskutt kor	2 965				
NYKK1701 Nykirken Tilstandsanalyse	216 574	200 000		108,3 %	
SKJK1801 Skjold kirke - maling	644 663	600 000		107,4 %	
STOM1701 Storetveit menighetshus - prostekontor	16 316				
STOM1702 Storetveit menighetshus - møterom	0	100 000		0,0 %	
Ventilasjon rehabilitering/oppgradering					500 000
ENØK-tiltak; ENØK1501, ENØK1801, LODK1601	567 280	850 000		66,7 %	1 000 000
Universell utforming (SANK1703, ÅRSK1801, BIRA1801)	59 883	1 750 000		3,4 %	1 750 000
Reserve					400 000
<b>Sum</b>	<b>10 778 862</b>	<b>14 900 000</b>		<b>72,3 %</b>	<b>15 450 000</b>

### Åsane kirke – nytt inngangsparti

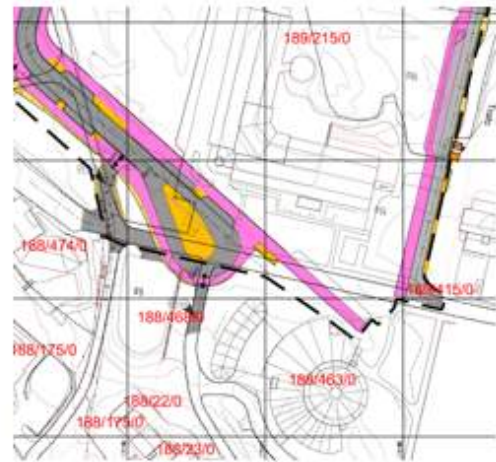
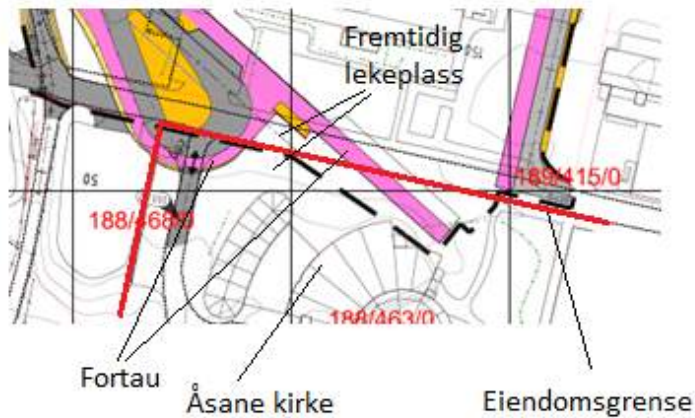
Prosjektet er ferdig. Trenger noen justeringer når telen er borte, og behov for noe tilsåing til våren. (Menighetsråd og fellesråd har betalt 50% hver av dette prosjektet.)

### Åsane kirke – lekeplass til barnehagen

(Dette er et prosjekt som menighetsrådet betaler, mens fellesrådet tilrettelegger.)

Lekeplassen skulle vært bygget i 2018, men på grunn av bygging av nytt kulturhus m/torg som delvis bygges inne på kirkens eiendom, må prosjektet utsettes til torget er ferdig bygget. Figurene under gir et bilde av arealer som kirken må gi avkall på fordi det skal brukes til torg, kulturhus og rundkjøring. (Vi får kompensasjon for arealet som vi mister.)





### **Sandvikskirken**

Kortak ferdig. Ferdig innvendig. SD-anlegg monteres denne uken. Utvendig rullestolrampe gjenstår.

### **Eidsvåg kirke**

Ferdig utvendig. Innvendig malerarbeid pågår.

### **Storetveit kirke – «Våt kirkevegg»**

Vi har fått tillatelse fra Riksantikvaren til å bygge flere renner utvendig. Arbeid ikke påbegynt. Avventer fremdeles innvendig arbeid.

### **Laksevåg kirke**

Har montert nytt innbruddsalarmanlegg – ferdig.

Har skiftet ut defekt drenering på ene siden av kirken – ferdig.

Skal begynne med mindre reparasjoner av yttervegg.

### **Loddefjord kirke**

Trenger ny drenering fra to punkter – det ene fullført, det andre fullføres februar 2019.

Nytt tak på uthus (gammel utedo) – oppstart februar 2019.

### **Arna kirke**

Nytt tak på bårhus forventet oppstart februar/mars 2019.

### **Fyllingsdalen**

Kontrakt for detaljprosjektering av taket vil bli lagt ut på offentlig anbud denne uken. I samråd med menigheten har vi bestemt at vi satser på oppstart av selve byggearbeidet 1.juni 2020. Estimert byggetid er 6 måneder.

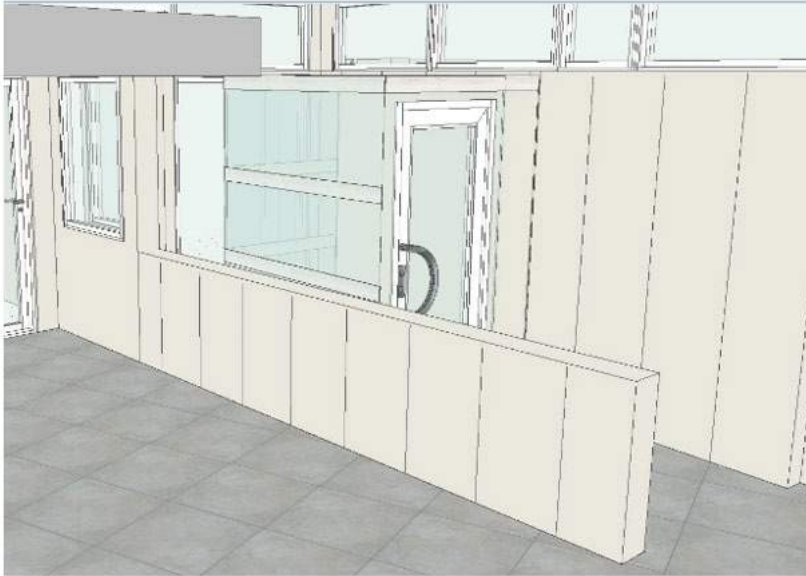
### **Universell utforming**

Årstad kirke – der vil rullestolrampen påbegynnes i mars, HC-toalett i løpet av våren.

Sandvikskirken – avventer godkjenning fra byggesak/byantikvaren (har tillatelse fra Riksantikvaren).

Teleslynger – vi har oppjustert teleslyngeanleggene i flere kirker.

Fyllingsdalen – vi har fått tillatelse til å bytte ut en ikke-fungerende løfteplattform med en større som skal fungere. Arbeidet er bestilt, og vil bli fullført i løpet av våren.



### Lydanlegg

Vi har nå begynt på en runde der vi vil lage tilstandsrapport for lydanleggene i kirkene. Dette inkluderer blant annet tekniske måltall for taletydighet.

Vi har også kjøpt inn et mobilt lydanlegg som kan brukes dersom lydanlegget i en av kirkene streiker.

### Nye kirker

#### NYE KIRKER

Inntekter	Regnskap 31.12	Revidert Budsjet	Fondsavsetning pr 31.12.17	Forbruk hittil i år i % av budsjett	Opprinnelig Budsjet
Sædalen kirkebygg		10 000 000	20 238 786		10 000 000
Investeringsmidler - nye kirker		10 800 000	18 911 018		10 800 000
<b>Sum inntekter</b>		<b>20 800 000</b>	<b>39 149 804</b>		<b>20 800 000</b>
Utgifter	Regnskap 31.12	Revidert Budsjet	Ubenyttet tidligere år	% forbruk	Opprinnelig Budsjet
BIRA1430 Birkeland kirke, utvidelse	358 707	4 300 000	17 628 528		7 700 000
SOLK1601 Solheim kirke, nye kontor	9 748 934	5 200 000	782 490		1 800 000
SÆDK1501 Sædalen kirke, nytt kirkebygg	54 220	750 000	20 238 786		11 000 000
Haukås nærkirke		300 000			300 000
Reserve			500 000		
Til investeringsfond - årets bevilgning til Sædalen kirke		10 250 000			
<b>Sum utgifter</b>	<b>10 161 861</b>	<b>20 800 000</b>	<b>39 149 804</b>	<b>48,9 %</b>	<b>20 800 000</b>

### Sædalen

Vi skal på møter med kommunen om endring av VA-rammeplan i starten av mars. Endringer som bør komme før reguleringsplanen vedtas for god tilrettelegging av kirketomten.

Vi holder samtidig på med å forberede arkitektkonkurranse.

### Birkeland

Vi har fått positive signaler fra trafikkavdelingen i bymiljøetaten på tiltakene vi har søkt om – neste steg er å sende inn byggesøknad på nytt. Satser på at det blir gjort i løpet av mars.

## Gravplass

### Drift

Regnskap pr. 31.12.2018 100 % av året	Gravplass				
	Regnskap 31.12.18	Budsjett revidert	Budsjett opprinnelig	forbruk % rev.bud.	Regnskap 31.12.17
1.1 Brukerbetaling, salg, avgifter og leieinntekter	-19 256 074	-19 558 000	-15 058 000	98,5 %	-18 420 383
1.2 Salg av driftsmidler					
1.3 Refusjoner/overføring	-147 265				-292 489
1.4 Kalkulatoriske inntekter	-53 382				-66 200
1.5 Tilskudd fra Staten/rDnK	-152 100	-150 000	-150 000	101,4 %	-148 120
1.6 Rammeoverføring/tilskudd fra egen kommune	-48 081 395	-48 005 000	-48 005 000	100,2 %	-50 543 034
1.7 Tilskudd fra fellesråd/menighetsråd	0				0
1.8 Andre tilskudd, gaver, innsamlede midler	-4 270				-74 187
<b>Sum driftsinntekter</b>	<b>-67 694 486</b>	<b>-67 713 000</b>	<b>-63 213 000</b>	<b>100,0 %</b>	<b>-69 544 413</b>
2.1 Lønn og Sosiale utgifter	6 884 079	7 518 411	7 518 411	91,6 %	6 291 947
2.2 Kjøp av varer og tjenester	49 687 066	51 960 246	47 460 246	95,6 %	45 254 484
2.3 Refusjoner/overføringer	8 261 859	8 234 343	8 234 343		7 228 620
2.4 Kalkulatoriske utgifter v/kommunal tj.yting	53 382				66 200
2.5 Tilskudd og gaver	64 180				30 016
<b>Sum driftsutgifter</b>	<b>64 950 566</b>	<b>67 713 000</b>	<b>63 213 000</b>	<b>95,9 %</b>	<b>58 871 266</b>
3.1 Renteinntekter og utbytte					
<b>Sum finansposter</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>		
<b>Netto driftsresultat</b>	<b>-2 743 920</b>	<b>0</b>	<b>0</b>		<b>-10 673 146</b>
5.1 Bruk av udisponert fra tidligere år	-3 673 146				0
5.2 Bruk av disposisjonsfond	0				0
5.3 Bruk av bundne fond	0				0
5.5 Avsatt til disposisjonsfond	6 417 066				2 000 000
5.6 Avsatt til bundne fond	0				0
5.7 Overføring til investeringsregnskapet	0		0		5 000 000
<b>Sum interne finansieringstransaksjoner</b>	<b>2 743 920</b>	<b>0</b>	<b>0</b>		<b>7 000 000</b>
<b>Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>		<b>-3 673 146</b>

**Post 1.1** Brukerbetaling, salg, avgifter og leieinntekter er i samsvar med budsjett. Fakturering av festeavgifter er a jour pr 31.12.

**Post 2.2** Kjøp av varer og tjenester er noe lavere enn forutsatt i revidert budsjett. Når det gjelder planlagt vedlikehold for bygg og anlegg har man i 2018 valgt å rive bygg for å begrense fremtidige utgifter til drift og vedlikehold. I tillegg har det vært ekstra mange graver som har blitt slettet og gravminner som har blitt tatt bort, samt mange vannlekkasjer som har blitt utbedret etter pålegg fra kommunen. Antall slettinger er ventet å gå gradvis nedover i årene fremover.

Mindreforbruket i 2018 er overført til fond og skal bl.a. brukes til å installere vannmålere på gravplasser i henhold til pålegg fra Bergen Kommune, ref BKF-sak 44/18.

## Investering

### GRAVPLASSER, KAPELL OG KREMATORIUM

Inntekter	Regnskap 31.12	Revidert Budsjet	Budsjettert saldo på fond pr 31.12.18	% forbruk	Opprinnelig Budsjet
Investeringsmidler		21 400 000			21 400 000
Fra ubundet investeringsfond		9 910 000	44 781		9 910 000
Fra bundet investeringsfond		3 900 000	1 005 744		3 900 000
<b>Sum inntekter</b>		<b>35 210 000</b>	<b>1 050 526</b>		<b>35 210 000</b>
Utgifter	Regnskap 31.12	Revidert Budsjet	Ubenyttet tidligere år	% forbruk	Opprinnelig Budsjet
AASG1701 Assistentkirkegården - støpejernsgjerde	2 858 942	3 000 000		95,3 %	3 000 000
ANTG1701 Antveit gravplass - nyanlegg	2 095 370	3 000 000		69,8 %	10 000 000
FYLG1701, FYLG1501, FYLG1401 Fyllingsdalen gravplass - ombygging lagerplass	3 074 235	2 500 000		123,0 %	2 100 000
FYLG1702 Fyllingsdalen navna minnelund	683 801	700 000		97,7 %	300 000
LODG1601 Loddefjord gravplass - Heving av terreng	1 133	100 000		1,1 %	100 000
LODG1602 Loddefjord gravplass - Utvidelse av muslimsk gravfelt	2 026 138	2 000 000		101,3 %	1 500 000
MØLG1703 Rehabilitering landskap kapell	3 984 061	3 200 000		124,5 %	3 200 000
NYGG1701, NYGG1501 Nygård kirkegård - fase B	479 059	3 500 000		13,7 %	2 300 000
Tilstandsanalyser anlegg og treplan					
TENG1218 Tennebekk gravplass - reguleringsarbeid	199 045	400 000		49,8 %	1 700 000
MØLC1601 Møllendal krematorium - Nytt styringssystem krematorieovnene	181 000	200 000			
MØLC1801 Møllendal krematorium - Utskifting bunn og støttemur	266 823	300 000		88,9 %	500 000
BORG1801 Borgstova Rehabilitering bygg og bårerom	693 645	1 160 000		59,8 %	1 160 000
STOG1701 Navnet minnelund Storetveit	610 089	600 000		101,7 %	300 000
GRAV1801 Frigjøring areal	1 052 630	2 000 000		52,6 %	2 000 000
TILG1801 Tilstandsanalyser gravplass	172 937	850 000		20,3 %	1 850 000
Div Møllendal (MØLG1701, MØLG1505, MØLG1504, MØLG1502)	327 841	200 000		163,9 %	
EIDG1801 Eidsvåg gravplass - driftsbygg	91 273				
ÅSAG1802 Navnet minnelund - Åsane	543 592	500 000			
Navnet minnelund - Nygård og Årstad nye					1 200 000
<b>Sum utgifter inneværende års prosjekter</b>	<b>19 341 613</b>	<b>24 210 000</b>		<b>79,9 %</b>	<b>31 210 000</b>
Overføres til investeringsfond		7 000 000			
Finansiering kjøp av gravplassareal Antveit og Øvsttun	4 000 000	4 000 000		100,0 %	4 000 000
<b>SUM</b>	<b>23 341 613</b>	<b>35 210 000</b>		<b>66,3 %</b>	<b>35 210 000</b>

### Åsane navnet minnelund

Det første minnesmerket på Åsane kirkegård med gravfelt på 80 graver ble fullt allerede etter knapt tre år. Planen om flere gravminner var klar og Akasia var ferdig med minnesmerket på under en måned. Nå gjenstår bare planting av stauder, men minnesmerket er klart til bruk uten opphold i tildeling av graver.



### **Borgstova – Utendørs rehabilitering**

Borgstova har hatt behov for rehabilitering en tid og har vært hovedprosjektet i vinter, bygget har blitt svært fint og siste hånd på verket gjøres nå. Byantikvaren har vært konsultert i valg av materialer, utforming og farger. Maling vil bli gjort på våren. Bildene er fra november og desember.



### **Eidsvåg driftsbygg**

Driftsbygget på Eidsvåg har også blitt utbedret i vinter, etter at det er ferdig vil klokketårnet/ kapellet på Eidsvåg gravplass også få ny kledning. Maling blir utført ut på våren.

### **Prosjekt frigjøring av areal**

2018 er siste år med frigjøring av graver i prosjekt. Som det fremgår av Verdi og måldokumentet vil en nedskalere prosjektet fra og med 2019. Prosjektet har vært viktig for å kunne tildele graver på alle gravplasser og for å opprettholde lovens krav om minst 3% ledig kapasitet på graver. Bildet er fra NRKs arbeid med å lage reportasje fra BKF's arbeid med å slette og frigjøre gamle graver på Møllendal gravplass.



Sletting av graver på Møllendal gravplass.

### **Antveit gravplass**

Når det gjelder investeringsprosjekt har vinterens hovedprosjekt vært prosjekteringen av Antveit gravplass. Det er et betydelig arbeid som skal utføres når en gravplass på 26 daa skal anlegges. Det skal blant annet flyttes et elveløp og det er viktig å få flest mulig graver på arealet uten at det går utover opplevelsene til brukerne. Massene skal skiftes ut og arealet modelleres på nytt, der blant annet overvannshåndtering er avgjørende for hvordan gravplassen kan anlegges. Dette blir den første moderne gravplassen som bygges fra bunnen av, og det er viktig å ta med tradisjonene samtidig som en gir plass for brukernes nye behov der blant annet belysning og universell utforming er viktig. For BKF er det også viktig at gravplassen får en økonomisk forsvarlig drift.



Motiv fra belysningsplan Antveit gravplass



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## Antveit gravplass - Nyanlegg - Utvidelse av Åsane kirkegård - Godkjenning av gravplassplan

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
07/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Inghild Hareide Hansen

Arkiv: KA - 511.0

Arkivsaknr: 19/39

Saksbeh.: Inghild Hareide Hansen

### Bakgrunn:

Antveit gravplass er en ny del av Åsane kirkegård som anlegges på andre siden av Dalavegen. Siste utvidelse av Åsane kirkegård i 2014 er nå i ferd med å bli fullt belagt. Det er muligheter for å gjenbruke frigjorte graver på Åsane kirkegård, men det vil ikke være tilstrekkelig kapasitet på graver på gravplassen utover på 2020-tallet. Det er derfor behov for flere tilgjengelige graver i Åsane. Antveit gravplass gir mulighet for urnegraver, navnet minnelund, kistegraver, kistegraver i dobbel dybde (med forbehold) og et større antall retningsbestemte graver.

Arealet for Antveit gravplass er regulert til gravplass, reguleringsplanen ble godkjent tilbake i 2008, da IKEA sin tomt ble regulert. Reguleringsplanen inkluderer ikke arealet der Dalavegen ligger, slik at anlegget ikke vil medføre krav om reetablering av Dalavegen. Gravplassen utformes med beplantning langs yttergrenser, som en myk avslutning og buffer mot og for å sikre god integrasjon i kulturlandskapet.

### LOKALISERING.

Gravplassen er lokalisert øst for Dalaveien. Dagens prosesjonsvei som går gjennom Åsane kirkegård blir forlenget inn på Antveit gravplass og danner hovedatkomst til Antveit. Det renner en liten bekk fra Angeltveit og gjennom gravplassarealet i dag. Denne bekken får nytt løp langs gravplassens vestre avgrensing. Bekken vil tilrettelegges slik at fisk og andre vannlevende organismer skal få så gode levekår som mulig. I syd, mot IKEA, er det opparbeidet en kanal med steinmur på gravplassiden. Denne steinmuren beholdes og danner gravplassens sydlige grense. Mot øst grenser gravplassen mot gangvei som ble bygget av IKEA, som en del av rekkefølgebestemmelsene da IKEA ble anlagt.

### FREMTIDIG UTVIDELSE.

Arealet legger ikke til rette for fremtidige utvidelser. Deler av arealet i syd kan om ønskelig, og om det blir gitt tillatelse i lovverket eller ved dispensasjonssøknad til departementet, brukes til nye grav- og gravferdsformer.

## PLANLØSNING OG BYGGETRINN.

Planen viser seks større gravfelt sentrert på gravplassen og 11 ovale, mindre omkringliggende felt.

Arealet gir 3737 graver fordelt på 1565 urnegraver, 612 graver til navnet minnelund, 238 kistegraver med dobbel dybde og 1084 enkle kistegraver. Det må tas forbehold om det er mulig å anlegge graver i dobbel dybde, sett i forhold til vannivå og en «kost nytte vurdering» i forhold til tilførte masser.

Hele arealet bygges opp i ett byggetrinn, der en etablerer en traubunn over hele området. Man kan eventuelt utsette å anlegge deler av gravarealet dersom det er nødvendig. I så fall bør samtlige murer inngå i byggetrinn én, slik at steinstørrelser og farger blir like på hele gravplassen.

Natursteinsmurer og vegetasjon avgrenser gravfeltene og gir hvert felt en passelig størrelse. Interne veier er dimensjonert for store kjøretøy (ytre trekant) og kjøretøy med dimensjonsklasse LL kommer frem over det meste. Det er laget egen plan som viser fremkommelighet for LL. Det er tilrettelagt med snøopplagssoner langs veiene.

## TILKOMST.

Kjørbar adkomst til gravplassen går fra Dalaveien der det blir innkjøring gjennom motorisert port med tilgangskontroll for driftspersonell og gravferd. Porten kan også tilrettelegges med muligheter for kjørbare adkomst for besøkende med nedsatt funksjonsevne. Hovedinngang fra Dalaveien sør på gravplassen går via en etablert bro over etablert bekk. Langs prosesjonsvegen inn til gravplassen etableres en navnet minnelund med flere minnesmerker plassert i et plantefelt av «sakral» søylebeplantning.

Parkering løses på eksisterende parkeringsplass, ved hovedinngang til gravplassen og ved Åsane gamle kirke. Det etableres også to innganger for gangtrafikk øst på gravplassen. Ved inngangene blir det etablert vegetasjon som vil gi en gravplassen en egen «signatur».

## TERRENG OG JORDBUNNSFORHOLD.

Arealet ligger i dag som en myr/flatmark med Dalaelven i kanal fra Banntjørna. Terrenget trenger masseutskifting for å få egnede masser til gravferdsformål, veier, infrastruktur og vegetasjon.

Dette innebærer at man må fjerne eksisterende myrmasser ned til fjell eller til stabile masser, og erstatte disse med knuste steinmasser. Gravene med gravmasser etableres på denne drenerende sprengsteinsputen. Gravplassen blir dermed svært godt drenert. Overflatevann ledes til sluk og infiltreres til grunn i sprengsteinsputen.

Vannivået i Dalaelven er avgjørende for hvilket nivå gravplassen etableres i. Det gjøres undersøkelser for å etablere sikkert nivå for gravplassen. Dette tas med i beregning hvilket nivå elven er ved flom for å avgjøre den endelige høyden på traubunn og dermed høyden opp til gravmassene. Laveste sikre høydenivå identifiseres (i forhold til flomsituasjoner) for å etablere gravene på, slik at volumet som skal fylles opp (til traubunn) blir så lite som mulig.

Ved tilstøtende og omkringliggende eiendommer er det brukt naturstein til eldre bygg og murer. Inne på gravplassen etableres murer for å skape mindre landskapsrom inne i det store arealet som er regulert til gravplass. Disse landskapsrommene blir fattbare og gode å være i for de besøkende. Murene bidrar også til at gravplassen får god overflateavrenning på gravfeltene. Bruk av naturstein vil derfor være et naturlig innslag på Antveit, det vil få gravplassen til å gli naturlig inn i sine omgivelser i Åsane

## VEGETASJON.



Hekk (klippet) etableres på innsiden av toppen på murene på de hevede gravfeltene. I hekken etableres flettverksgjerde for å ivareta kravene i henhold til sikring av kanter.

Det etableres egne signaturfelt med vegetasjon ved inngangene.

Ellers tilstrebes vegetasjonsbruk som legger til rette for gode forhold for insekter og fugleliv og som vil gi et parkmessig preg på gravplassen. Navnet minnelund som ligger i inngangspartiet til gravplassen får også signaturbeplantning i form av søyletrær.

#### TEKNIKK OG UTFORMING.

Det etableres strømuttak for gravtinere og el-verktøy på gravfeltene. Hvert enkelt strømpunkt skal dekke en radius på 30 meter, det dekker behovet for tining av gravemasser vinterstid.

Belysning for anlegget etableres med dempede lys langs veiene som er dimbare og gir et rolig helhetsinntrykk. Bak sitteplasser monteres belysning for å skape stemning.

Det legges til rette for vannposter og uttak for vann til drift på gravfeltene.

Avløp for overvann infiltreres til grunn. I grunnen vil fyllmassene bestå av sprengstein som egner seg som drenering for overflatevann. Bunnløse kummer monteres mot sprengstein i traubunn.

De tre portene utformes som tette med båndtekkning, etter idé fra eldre byggeskikk. Ved er hovedinngang er porten automatisk og vil ved bruk føres porten sideveis inn i en kanal.

Bosshusene etableres i samme stil som portene med båndtekkning som tak og fasader.

Sitteplasser og vannposter etableres i utkanten av de større gravfeltene.

Det etableres også en seremonibenk i stein tilknyttet gravene som er tilrettelagt etter islamsk skikk.

#### FREMDRIFT.

Prosjektering blir ivaretatt av Akasia. Det er avtalt at prosjekteringen skal ferdigstilles og være klar til utlysning 1. mars 2019. Akasia har i dag meldt at fristen på 1. mars ikke er mulig å holde, men at det forventes at planen skal være klar til utlysning senest 30. mars.

Bakgrunnen for dette er mottatte vurderinger fra konsulentfirmaet Rådgivende biologer om vannivået, som gjør at en må innhente ytterligere råd og beregne plassering av nivå på de forskjellige massene på nytt.

Utforming av minnesmerke til gravene i navnet minnelund vil bli løst i eget prosjekt i 2020.

Gravplassplanen var i hovedtrekk ferdig, men den siste tilbakemeldingen fra Rådgivende biologer gjør at både gravplassplan og teknisk plan må gjennomgås på nytt før søknad sendes til Bispedømmerrådet for godkjenning. Begge planene vedlegges her, men må justeres før søknaden sendes. Kirkevergen ber om at planene blir vedtatt nå, slik at søknad kan sendes Bispedømmerrådet straks de er ferdige. Fellesrådet vil bli orientert om videre planer og fremdrift i neste møte.

#### KAPASITET.

Gravplassen vil få en kapasitet til 3737 nye graver, det legges til rette for urnegraver, navnet minnelund, kistegraver, kistegraver i dobbel dybde og et større antall retningsbestemte graver. Utformingen av gravplassen, med høydeforskjeller som er påkrevd for løsning av gir kanskje en mulighet til å etablere graver i dobbel dybde. Dette vil gi eventuelt gi

Gravplassmyndigheten en mulighet til å tilby doble graver i Åsane til de som ønsker det, samtidig som totalantall graver på gravplassen blir høyere. Det er ikke vanlig med graver i dobbel dybde i Bergen, men vanlig andre steder i landet, som for eksempel i Stavanger som har gode erfaringer.

#### INFORMASJON OG BRUKERMEDVIRKNING.

Det planlegges informasjonsmøte i Åsane, for å orientere brukere og naboer om planene.

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**Behandling:**

**AU- 26/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg slutter seg enstemmig til kirkevergens forslag

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

1. Bergen kirkelige fellesråd godkjenner planene for Antveit gravplass, under forutsetning av at alle plandokumenter følger søknad om godkjenning.
2. Fellesrådets vedtak legges ved søknad til Bjørgvin bispedømmeråd om godkjenning av planene.

KIRKEVERGEN I BERGEN 11.02.2019

Asbjørn Vilkensen  
kirkeverge

Inghild Hareide Hansen  
gravplassjef

**Vedlegg:**

<b>Dok.dato</b>	<b>Tittel</b>
08.02.2019	Anveit gravplass - Nyanlegg - Utvidelse av Åsane kirkegård
29.01.2019	L202
29.01.2019	190125 Antveit gravplass lyskonsept ZENSK A3
29.01.2019	Høyde og fall plan med snitt L201
11.02.2019	L203



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## Anveit gravplass - Nyanlegg - Utvidelse av Åsane kirkegård

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
26/19	Arbeidsutvalg	05.02.2019

Saksansv : Inghild Hareide Hansen  
Saksbeh.: Inghild Hareide Hansen

Arkiv: Arkivsaknr: 19/39

### Bakgrunn:

Antveit gravplass er en ny del av Åsane kirkegård som anlegges på andre siden av Dalavegen. Siste utvidelse av Åsane kirkegård i 2014 er nå i ferd med å bli fullt belagt. Det er muligheter får å gjenbruke frigjorte graver på Åsane kirkegård, men det vil ikke være tilstrekkelig kapasitet på graver på gravplassen utover på 2020-tallet. Det er derfor behov for flere tilgjengelige graver i Åsane. Antveit gravplass gir mulighet for urnegraver, navnet minnelund, kistegraver, kistegraver i dobbel dybde og et større antall retningsbestemte graver. Arealet for Antveit gravplass er regulert til gravplass, reguleringsplanen ble godkjent tilbake i 2008, da IKEA sin tomt ble regulert. Reguleringsplanen inkluderer ikke arealet der Dalavegen ligger, slik at anlegget ikke vil medføre krav om reetablering av Dalavegen. Gravplassen utformes med beplantning langs yttergrenser, som en myk avslutning og buffer mot og for å sikre god integrasjon i kulturlandskapet.

### LOKALISERING.

Gravplassen er lokalisert øst for Dalaveien. Dagens prosesjonsvei som går gjennom Åsane kirkegård blir forlenget inn på Antveit gravplass og danner hovedatkomst til Antveit. Det renner en liten bekk fra Angeltveit og gjennom gravplassarealet i dag. Denne bekken får nytt løp langs gravplassens vestre avgrensing. Bekken vil tilrettelegges slik at fisk og andre vannlevende organismer skal få så gode levekår som mulig. I syd, mot IKEA, er det opparbeidet en kanal med steinmur på gravplassiden. Denne steinmuren beholdes og danner gravplassens sydlige grense. Mot øst grenser gravplassen mot gangvei som ble bygget av IKEA, som en del av rekkefølgebestemmelsene da IKEA ble anlagt.

### FREMTIDIG UTVIDELSE.

Arealet legger ikke til rette for fremtidige utvidelser. Deler av arealet i syd kan om ønskelig, og om det blir gitt tillatelse i lovverket eller ved dispensasjonssøknad til departementet, brukes til nye grav- og gravferdsformer.

### PLANLØSNING OG BYGGETRINN.

Planen viser seks større gravfelt sentrert på gravplassen og 11 ovale, mindre omkringliggende felt.

Arealet gir 4737 graver fordelt på 1565 urnegraver, 612 graver til navnet minnelund, 238 kistegraver med dobbel dybde og 1084 enkle kistegraver. Hele arealet bygges opp i ett byggetrinn, der en etablerer en traubunn over hele området. Man kan eventuelt utsette å anlegge deler av gravarealet dersom det er nødvendig. I så fall bør samtlige murer inngå i byggetrinn én, slik at steinstørrelser og farger blir like på hele gravplassen. Natursteinsmurer og vegetasjon avgrensner gravfeltene og gir hvert felt en passelig størrelse. Interne veier er dimensjonert for store kjøretøy (ytre trekant) og kjøretøy med dimensjonsklasse LL kommer frem over det meste. Det er laget egen plan som viser fremkommelighet for LL. Det er tilrettelagt med snøopplagssoner langs veiene.

#### TILKOMST.

Kjørbar adkomst til gravplassen går fra Dalaveien der det blir innkjøring gjennom motorisert port med tilgangskontroll for driftspersonell og gravferd. Porten kan også tilrettelegges med muligheter for kjørbare adkomst for besøkende med nedsatt funksjonsevne. Hovedinngang fra Dalaveien sør på gravplassen går via en etablert bro over etablert bekk. Langs prosesjonsvegen inn til gravplassen etableres en navnet minnelund med flere minnesmerker plassert i et plantefelt av «sakral» søylebeplantning. Parkering løses på eksisterende parkeringsplass, ved hovedinngang til gravplassen og ved Åsane gamle kirke. Det etableres også to innganger for gangtrafikk øst på gravplassen. Ved inngangene blir det etablert vegetasjon som vil gi en gravplassen en egen «signatur».

#### TERRENG OG JORDBUNNSFORHOLD.

Arealet ligger i dag som en myr/flatmark med Dalaelven i kanal fra Banntjørna. Terrenget trenger masseutskifting for å få egnede masser til gravferdsformål, veier, infrastruktur og vegetasjon. Dette innebærer at man må fjerne eksisterende myrmasser ned til fjell eller stabile masser, og erstatte disse med knuste steinmasser. Gravene med gravmasser etableres på denne drenerende sprengsteinsputen. Gravplassen blir dermed svært godt drenert. Overflatevann ledes til sluk og infiltreres til grunn i sprengsteinsputen. Vannivået i Dalaelven er avgjørende for hvilket nivå gravplassen etableres i. Det gjøres undersøkelser for å etablere sikkert nivå for gravplassen. Dette tas med i beregning hvilket nivå elven er ved flom for å avgjøre den endelige høyden på traubunn og dermed høyden opp til gravmassene. Laveste sikre høydenivå identifiseres (i forhold til flomsituasjoner) for å etablere gravene på, slik at volumet som skal fylles opp (til traubunn) blir så lite som mulig.

Ved tilstøtende og omkringliggende eiendommer er det brukt naturstein til eldre bygg og murer. Inne på gravplassen etableres murer for å skape mindre landskapsrom inne i det store arealet som er regulert til gravplass. Disse landskapsrommene blir fattbare og gode å være i for de besøkende. Murene bidrar også til at gravplassen får god overflateavrenning på gravfeltene. Bruk av naturstein vil derfor være et naturlig innslag på Antveit, det vil få gravplassen til å gli naturlig inn i sine omgivelser i Åsane

#### VEGETASJON.

Hekk (klippet) etableres på innsiden av toppen på murene på de hevede gravfeltene. I hekken etableres flettverksgjerde for å ivareta kravene i henhold til sikring av kanter. Det etableres egne signaturfelt med vegetasjon ved inngangene. Ellers tilstrebes vegetasjonsbruk som legger til rette for gode forhold for insekter og fugleliv og gi et parkmessig preg på gravplassen. Navnet minnelund som ligger i inngangspartiet til gravplassen får signaturbeplantning i form av søyletrær.

## TEKNIKK OG UTFORMING.

Det etableres strømuttak for gravtinere og el-verktøy på gravfeltene. Hvert enkelt strømpunkt skal dekke en radius på 30 meter, det dekker behovet for tining av gravemasser vinterstid. Belysning for anlegget etableres med dempede lys langs veiene som er dimbare og gir et rolig helhetsinntrykk. Bak sitteplasser monteres belysning for å skape stemning. Det legges til rette for vannposter og uttak for vann til drift på gravfeltene. Avløp for overvann infiltreres til grunn. I grunnen vil fyllmassene bestå av sprengstein som egner seg som drenering for overflatevann. Bunnløse kummer monteres. De tre portene utformes som tette med båndtekkning, etter en idé fra eldre byggeskikk. Ved er hovedinngang er porten automatisk føres porten sideveis inn i en kanal. Bosshusene etableres i samme stil som portene med båndtekkning som tak og fasader. Sitteplasser og vannposter etableres i utkanten av de større gravfeltene.

## FREMDRIFT.

Prosjektering blir ivaretatt av Akasia. Prosjekteringen skal ferdigstilles og være klar til utlysning 1. mars 2019. Fellesrådet blir orientert om videre planer og fremdrift i neste møte. Utforming av minnesmerke til gravene i navnet minnelund vil bli løst i eget prosjekt i 2020.

## KAPASITET.

Gravplassen vil få en kapasitet til 4737 nye graver, det legges til rette for urnegraver, navnet minnelund, kistegraver, kistegraver i dobbel dybde og et større antall retningsbestemte graver. Utformingen av gravplassen, med høydeforskjeller som er påkrevd for løsning av gir en mulighet til å etablere graver i dobbel dybde. Dette vil gi Gravplassmyndigheten en mulighet til å tilby doble graver i Åsane til de som ønsker det, samtidig som totalantall graver på gravplassen blir høyere. Det er ikke vanlig med graver i dobbel dybde i Bergen, men vanlig andre steder i landet, som for eksempel i Stavanger som har gode erfaringer.

## INFORMASJON OG BRUKERMEDVIRKNING.

Det planlegges informasjonsmøte i Åsane, for å orientere brukere og naboer om planene.

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

1. Bergen kirkelige fellesråd godkjenner planene for Antveit gravplass.
2. Fellesrådets vedtak legges ved søknad til Bjørgvin bispedømmeråd om godkjenning av planene.

### **Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

#### **Behandling:**

#### **AU- 26/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg slutter seg enstemmig til kirkevergens forslag

KIRKEVERGEN I BERGEN 29.01.2019

Asbjørn Vilkenen

Inghild Hareide Hansen

kirkeverge

gravplassjef

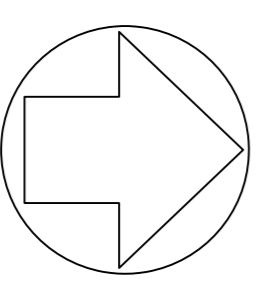
**Vedlegg:**

<b>Dok.dato</b>	<b>Tittel</b>
29.01.2019	L202
29.01.2019	190125 Antveit gravplass lyskonsept ZENSK A3
29.01.2019	Høyde og fall plan med snitt L201



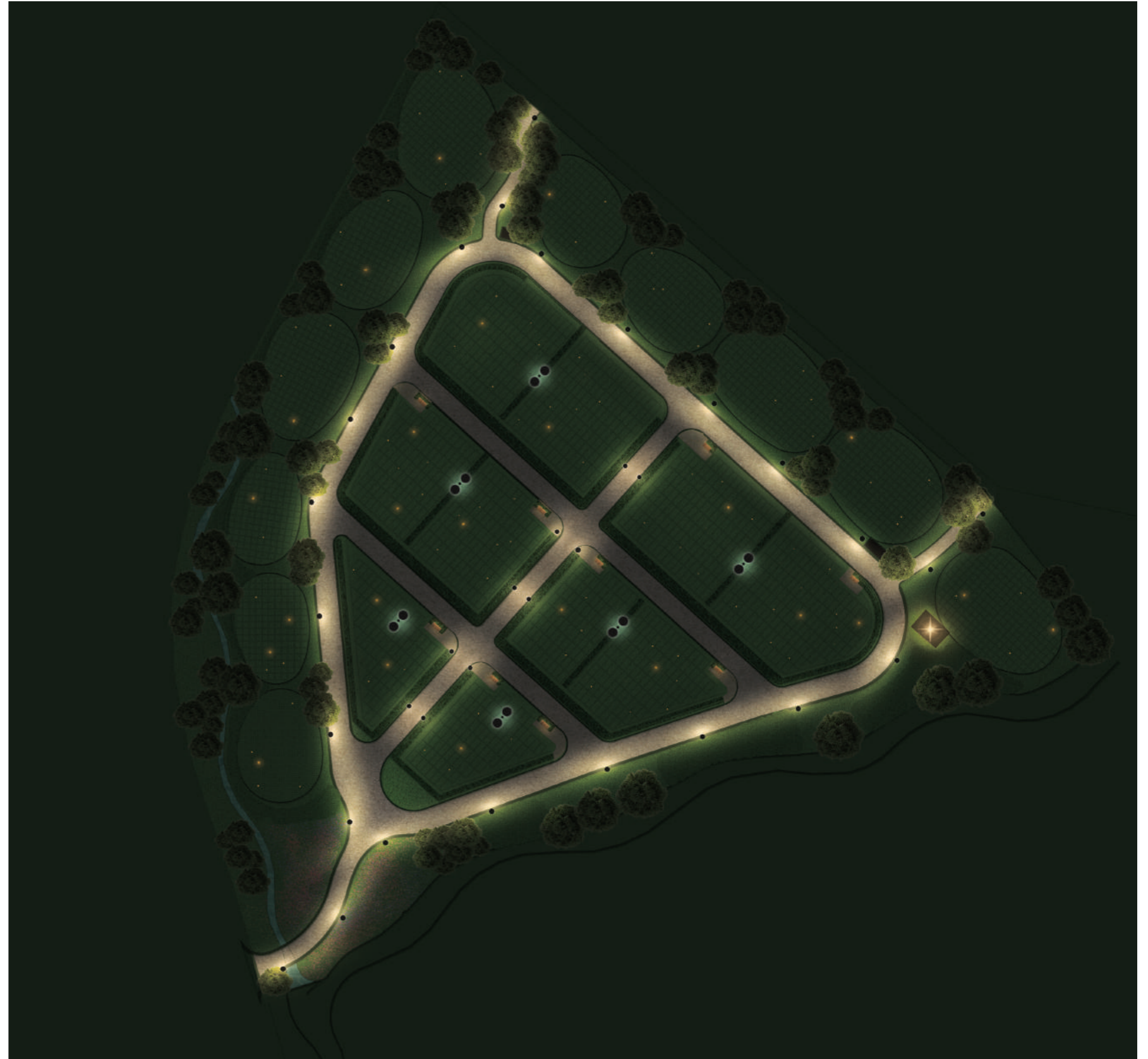
- TEGNFORKLARING**
- Eiendomsgrænse
  - Prosjektgrænse
  - Kanstein Inside
  - Velkant
  - Gjerd
  - Porter
  - Asfalterte kjørbare innveger
  - Permeable snøopplassosør
  - Dekke av skiferheller
  - Kistegravar dobbel / enkel dybde 1,5 x 4,5m (samtlige reiningsstøtme)
  - Urnegravar 1,5 x 1,5m
  - Urnegravar NML 0,5 x 0,5m
  - Mimesmerker og beplantning NML
  - Nytt stikk i gressforsterket svanke
  - Ny lyspult (plasseres iht lyskonsept)
  - Ny lysmast (plasseres iht lyskonsept)
  - Nytt trestømsuttak
  - Vannpost
  - Bank
  - Bosshus, størrelse iht Fyllingsstalten
  - Gravareal klippet gras
  - Grasseal med stødvirns innslag av plantetelek
  - Planetelek
  - Klippet hekk
  - Nye trær
  - Ny bekk fra Antveitveit
  - Olbia, orientering for reiningsstøtme gravar

TEGN	REVISJONS TEKST	DATE	SIGN.
<b>Antveit Gravplass</b>			
Illustrasjonsplan			
ANBUDSTEGNING			
<b>Akasia</b>			
Johnsen Beierutensvei 109			
5848 Ytre Låseveid			
-vender for grenseoppgaver			
Oppdragsgiver		DATE	
Gravplassmyndigheten i Bergen		SIGN.	
Date		Tidspunkt	
14.11.2018		15:00 @ A1	
Regner		Kontrollerer	
EB		FR	
Tegningsskisse		Prosjektleder	
NN2000		OB	
Form		Prosjekt	
14. juni 2018		ANTG1801	
Tegningsskisse		Rev. 1: 01	
L202		*	



# Antveit gravplass

LYSKONSEPT



Dato: 25.01.2019  
Version: A



# Overordnet struktur

## LYSKONSEPT

### FUNKSJON

- Minneste
- Opphold, besøk
- Gjennomfart

### MÅLSETTING MED LYSSETTING

- Universell utforming
- Balansert lysnivå i verdig atmosfære
- Tydelighet i kryss for enkel veifinning
- God lesbarhet i kort og lang utsikt
- Trygghet om kvelden
- Enkel vedlikehold
- Funksjonell belysning
- Ansiktsgjenkjenning

### HENSYN

- Solid løsning som tåler norsk klima
- Synskomfort, unngå blinding
- Verdig presentasjon
- Orientering
- Lysarmaturer skal ikke oppleves forstyrrende
- Plassering av lys skal holdes ryddig

### SIKTLINJER, ROMFORSTÅELSE OG FUNKSJONER

#### Ytre gangvei

Etablere godt synlige akser gjennom området med minimal blinding og god jevnhet for universell utforming.



#### Sentral akse

Den foreslås å markeres den indre sentrale veien som danner en tydelig lederlinje gjennom gravplassen og samtidig skaper atmosfære.



#### Sittebenker

Trekke frem alle steder med benker. Lavt lysnivå på vegetasjon for å ramme inn og gi en rolig og vedkommende atmosfære.



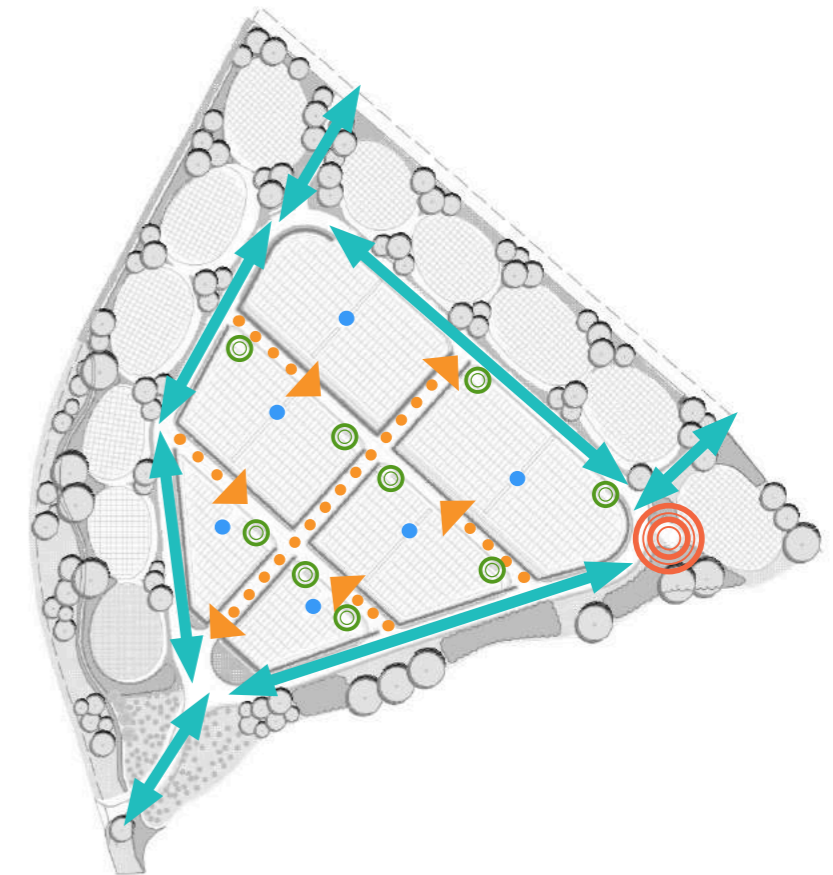
#### Vannpost samt el-uttak

Enkel å finne, god oversikt og funksjonell belysning.



#### Seremoniplass

Fremheve spesielt for kontemplasjon og seremoni.



# Løsningsforslag

## LYSKONSEPT

### KONSEPT

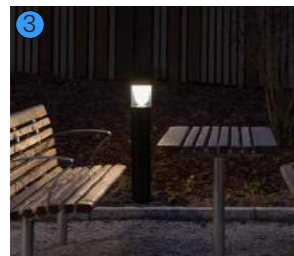
ENKEL OG VERDIG BELYSNING SOM SKAPER OVERSIKT OG ORIENTERINGS-PUNKT I ET DEMPET UTTRYKK. ENERGIBEVISST BELYSNING MED FORSLAG OM TILSTEDEVÆRELSSEDETEKTOR OG NATTSENKING PÅ HVER MAST SOM VED BEVEGELSE ØKER LYSET FRA 20 % TIL 80%. LYSET ER DEMPET NÅR INGEN ER I NÆRHETEN. ALLE LYSARMATURER SKAL HA LED LYSKILDER.



Referansebilde: Godt avskjermnet mastarmatur gir funksjonslys til gangvei med asymmetrisk optikk.



Referansebilde: Opal skjerm som gløder. Godt avskjermnet med asymmetrisk optikk.



Referansebilde: Avskjermnet pullert, med myk lysfordeling med klar/opal avdekning som fanger lyset og gir synlig fra avstand.



Referansebilde: Lys på vegetasjon fra spotarmatur, rammer inn og gir en rolig og innbydende atmosfære.



Referansebilde: Lys på vertikale elementer, skape orienteringspunkt og tredimensjonalitet.



Referansebilde: Integriert lys som miljøskapende element gir plassen fokus.



Referansebilde: Beholde lavt lysnivå ved graver slik at gravlyktene kommer godt frem.



## 5 BELYSNINGSPRINSIPPER

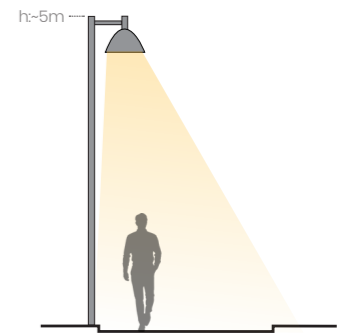
### 1 YTRE GANGVEI

#### LYS FOR FUNKSJON

Lysmast plassert på ytre side mot grøntområde. Lys fra avskjermnet armatur med god optikk og designutførelse. Armaturen gir et jevnt lys langs gangveien for rytme og universell utforming.

#### TEKNISK INFORMASJON

Lysnivå: 10 lux (på mørk overflate)  
Armatur type: Rettet funksjonslys  
Lysfordeling: Asymmetrisk lysfordeling  
Masteavstand: ~20m  
Lyspunkthøyde: ~5m  
Fargetemperatur: 2700-3000K  
Plassering: Måster på ytre side mot grøntområde  
Styring: Funksjonsstyrt med tilstedeværelsesdetektor



Snitt mast/gangvei: 5m høy mast med god avblending og asymmetrisk optikk med direkte lys ned på gangareal.

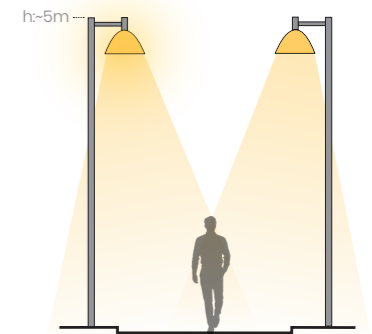
### 2 SENTRAL AKSE

#### LYS FOR LEDELINJE

Lysmast på begge sider adresserer den sentrale indre akse. Armatur gir et jevnt lys og har en opal skjerm som gløder og skaper tydelig ledelinje gjennom plassen. Armaturens utførelse står i stil med armatur lands de ytre gangveier.

#### TEKNISK INFORMASJON

Lysnivå: 10 lux (på mørk overflate)  
Armatur type: Rettet funksjonslys, opal avdekning  
Lysfordeling: Symmetrisk lysfordeling  
Masteavstand: ~20m  
Lyspunkthøyde: ~5m  
Fargetemperatur: 2700-3000K  
Plassering: På begge sider av veien  
Styring: Funksjonsstyrt med tilstedeværelsesdetektor



Snitt mast/gangvei: 5m høy mast med opal skjerm og god avblending, asymmetrisk optikk.

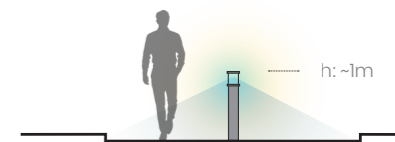
### 3 VANNPOSTER SAMT EL-UTTAK

#### LYSMARKERING PÅ ARBEIDSTASJONER

Avskjermnet pullert med symmetrisk lysfordeling, lys i en nøytral fargetemperatur for at det skal være lett å finne fram.

#### TEKNISK INFORMASJON

Armatur type: Avskjermnet pullert  
Lysfordeling: Symmetrisk lysfordeling  
Høyde: 0,8-1m  
Fargetemperatur: 4000K  
Plassering: Ved vannposter og el-uttak  
Styring: Funksjonsstyrt med tilstedeværelsesdetektor



Snitt pullert: avskjermnet pullert med symmetrisk lysfordeling.

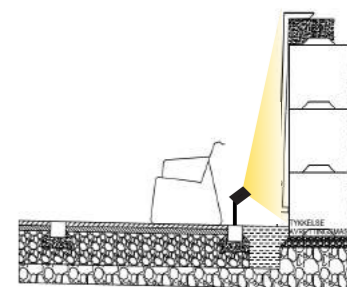
### 4 SITTEBENKER

#### LYS FOR ATMOSFÆRE

Lys på klatreplanter bak sittebenk med avskjermnet spotarmatur. Lyskildene er godt avskjermnet og skal ikke oppleves blendende.

#### TEKNISK INFORMASJON

Armatur type: Avskjermnet spot armatur  
Lysfordeling: Bredstrålende  
Fargetemperatur: 3000K  
Plassering: Bak sittebenk på jordspyd  
Styring: Nattsinking eller natsslukning



Snitt pullert: avskjermnet spot plassert bak sittebenk på jordspyd.

### 5 SEREMONIPLASS

#### OPPSJON SPESIELL BELYSNING

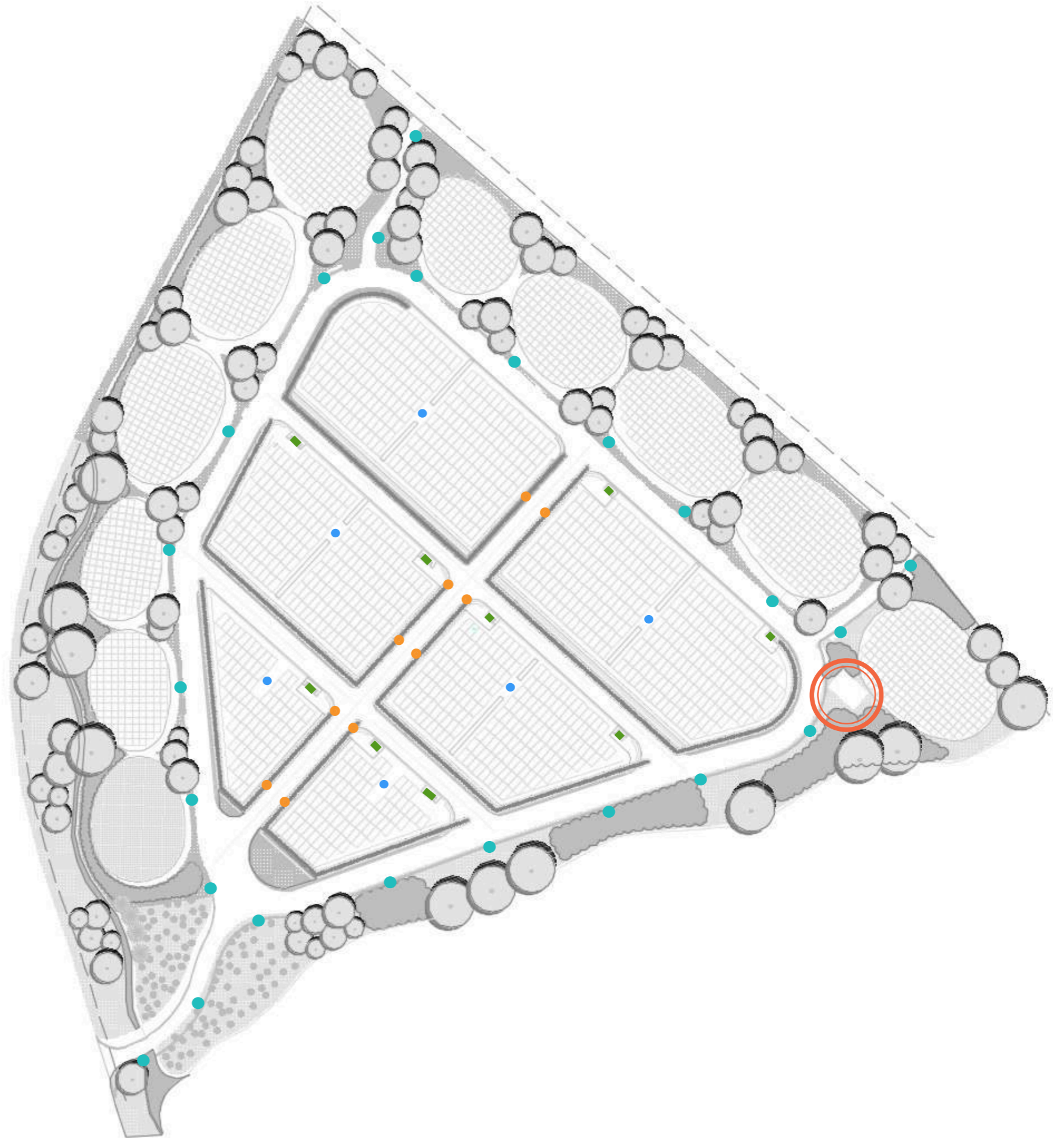
Avhengig av plassens utforming kan lys brukes for å skape spesiell atmosfære. Det trenger ikke å være stor lyseffekt, det viktigste er at lyset samsvarer med plassens utforming, funksjon og bruk.

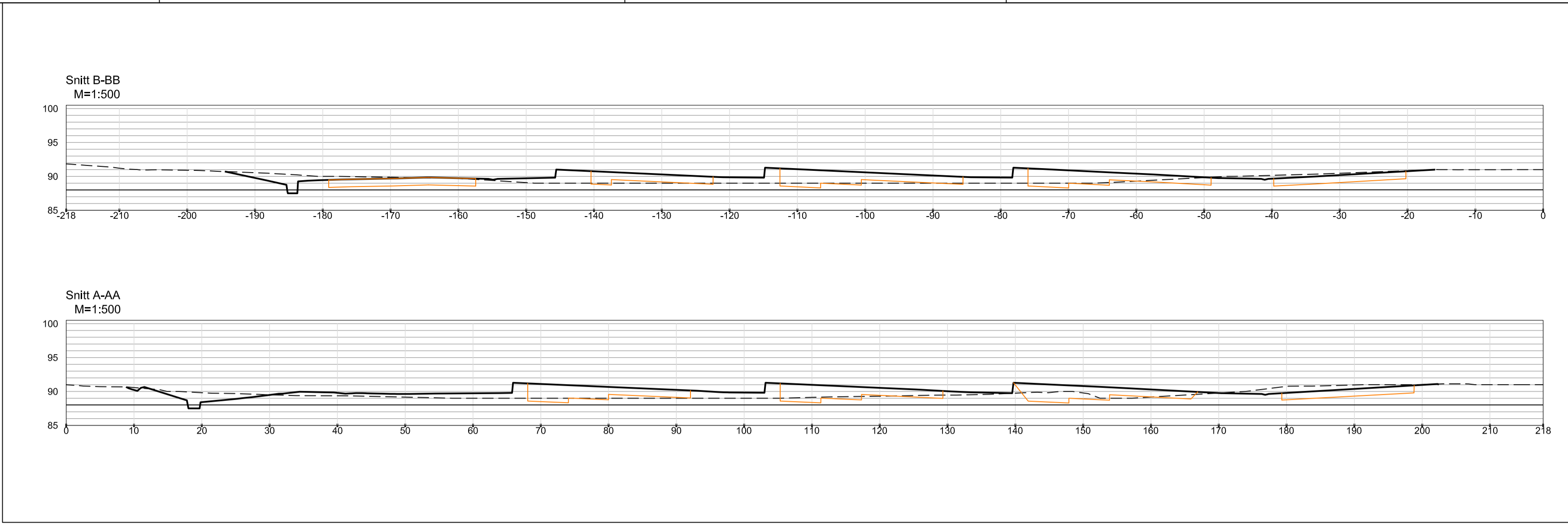
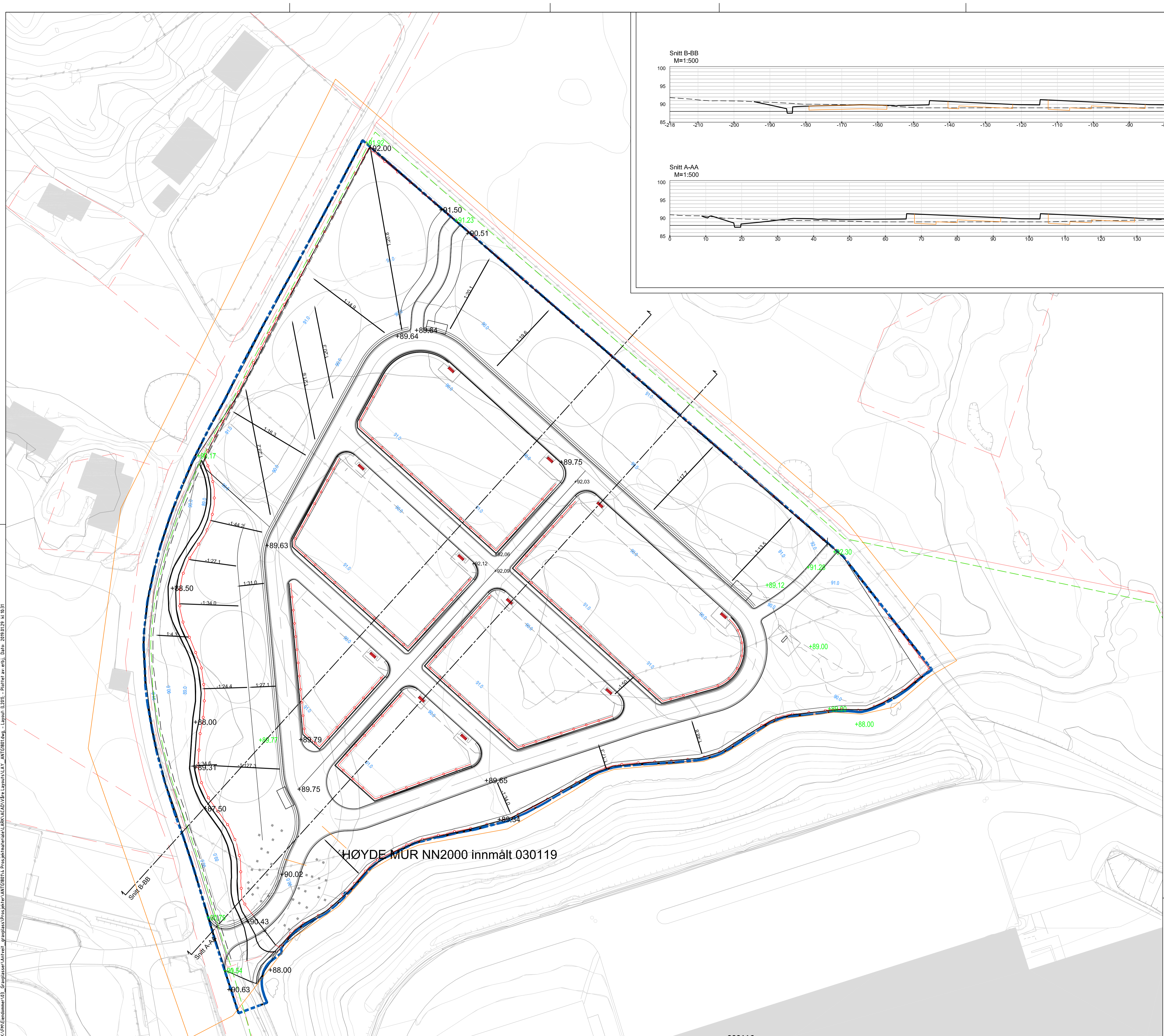
Løsning utredes i detaljprosjekteringsfasen og samkjøres med LARK

# Forslag til armaturplassering

## LYSKONSEPT

- 23 stk, 5 meter lysmast på en side (mot grøntområde)
- 10 stk, 5 meter lysmast på begge sider av gaten
- 6 stk pullert
- 18 stk spotter bak sittebenk (2 stk per plass)
- ⊙ Løsning avklares med LARK





K:\09\Endringer\03\_Gravplassen\Kart\gravplassen\NTG\0116\_Projektmappe\Kart\Kart\0116\_Veier\Layout\A1.dwg - Layout (1:500) - Print av arbj. Dato: 2019/12/19 kl 10:31

HØYDE MUR NN2000 innmålt 030119

REV.	REVISJONS TEKST	DATE	SIGN.

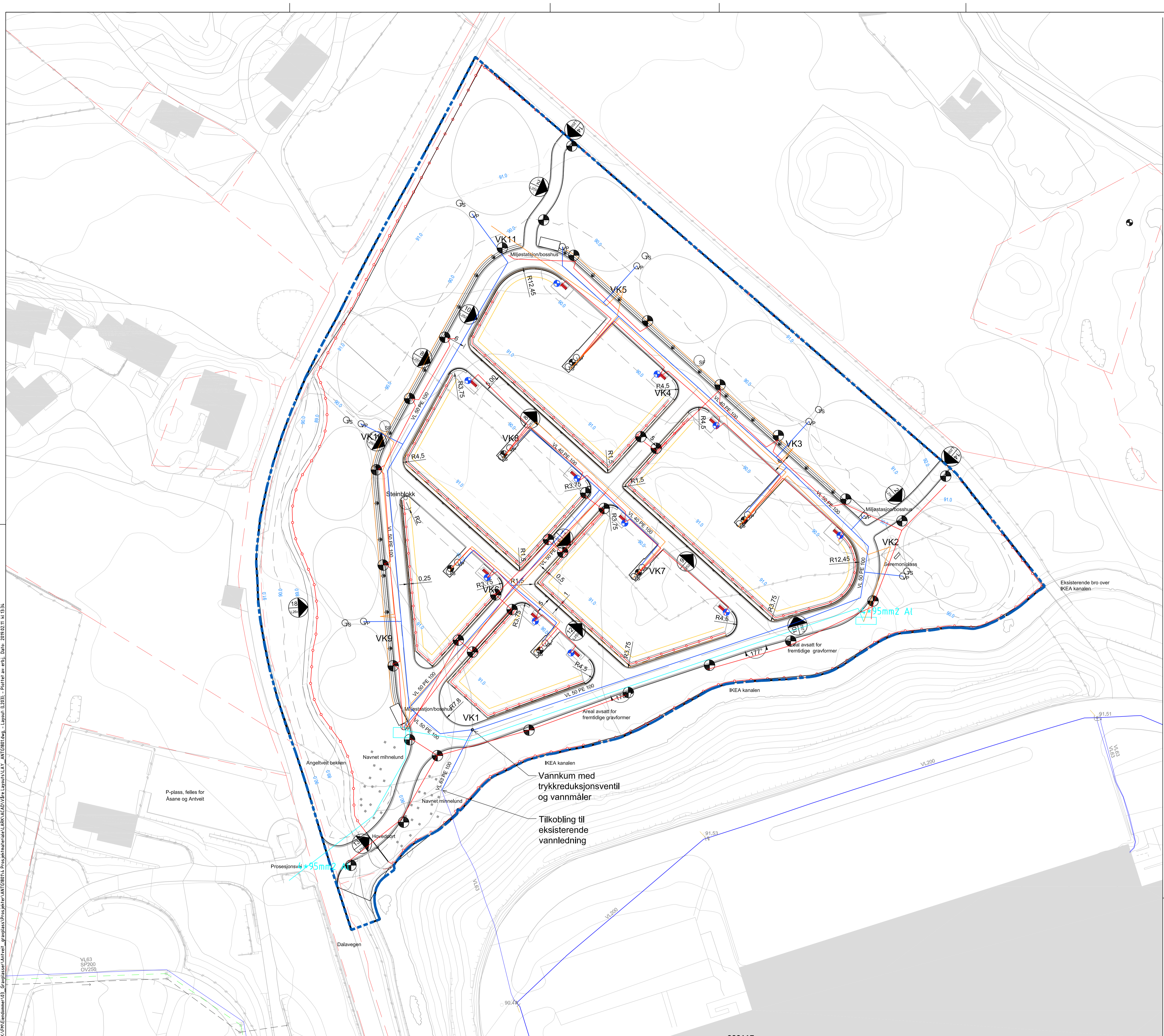
  

Oppdragsgever		Gravplassmyndigheten i Bergen	
Dato	14.11.2018	Målestokk	1:500 @ A1
Tegner	EB	Kontrollert	-
Høydedata	NN2000	Prosjektleder	OB
Filnavn	lay_antg1801.dwg	Prosjekt nr.	ANTG1801
Tegningsnr.	L201	Rev. nr.	*

Antveit gravplass  
Høyde- og fallplan



**Akasia**  
Johan Berentsensvei 109  
5848 Ytre Laksevåg



### TEGNFORKLARING

- Eiendomsgrense
- Prosjektgrense
- Kantstein innside
- Veikant
- Senterlinje vei
- EI kabel tinst strøm
- EI kabel belysning
- Vannledning
- Overvannsledning 160mm til sandfang
- gravfelt utstrekning
- Eksisterende koter
- Nye koter [ høyder ]
- Eksisterende punkthøyde
- Ny punkthøyde
- Ny port
- Stemningsbelysning (iht lyskonsept)
- Lyspullert (iht lyskonsept)
- Lysmast (iht lyskonsept)
- Nytt tinststrømsuttak
- Kum med kuppelrist i svanke
- Sandfangkum med overløp til infiltrasjon
- Vannpost
- Miljøstasjon/bosshus
- Holkilerenne med sluk
- Trippel rekke storgatestein
- Dobbel rekke storgatestein
- Kistegraver 3,0 x 1,5m og antall
- Kistegraver dobbel dybde 3,0 x 1,5m og antall
- Urnegraver 1,5 x 1,5m og antall
- NML urnegraver 0,5 x 0,5m
- Detaljhensvisninger

REV	REVISJONS TEKST	DATE	SIGN.

<b>Antveit gravplass</b> Teknisk plan Anbudstegning	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2">Oppdragsgiver</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Gravplassmyndigheten i Bergen</td> </tr> <tr> <td>Dato</td> <td>Målestokk</td> </tr> <tr> <td>14.11.2018</td> <td>1:500 @ A1</td> </tr> <tr> <td>Tegner</td> <td>Kontrollert</td> </tr> <tr> <td>EB</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Høydedata</td> <td>Prosjektleder</td> </tr> <tr> <td>NN2000</td> <td>OB</td> </tr> <tr> <td>Filnavn</td> <td>Prosjekt nr.</td> </tr> <tr> <td>lay_antg1801.dwg</td> <td>ANTG1801</td> </tr> <tr> <td>Tegningsnr.</td> <td>Rev. nr.</td> </tr> <tr> <td>L203</td> <td>*</td> </tr> </table>	Oppdragsgiver		Gravplassmyndigheten i Bergen		Dato	Målestokk	14.11.2018	1:500 @ A1	Tegner	Kontrollert	EB	-	Høydedata	Prosjektleder	NN2000	OB	Filnavn	Prosjekt nr.	lay_antg1801.dwg	ANTG1801	Tegningsnr.	Rev. nr.	L203	*
Oppdragsgiver																									
Gravplassmyndigheten i Bergen																									
Dato	Målestokk																								
14.11.2018	1:500 @ A1																								
Tegner	Kontrollert																								
EB	-																								
Høydedata	Prosjektleder																								
NN2000	OB																								
Filnavn	Prosjekt nr.																								
lay_antg1801.dwg	ANTG1801																								
Tegningsnr.	Rev. nr.																								
L203	*																								

<b>Akasia</b> -verdier for generasjoner	<b>Akasia</b> Johan Berentsensvei 109 5848 Ytre Laksevåg
--------------------------------------------	----------------------------------------------------------------

FORELØPIG

K:\P\K\Emblem\A3\_01\proj\Antveit\Antveit\Antveit.dwg - Layouth\A1.dwg - 2019/11/14 kl 13:34



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## Bergen kirkelige fellesråd - fremtidig orgelpolitikk

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
08/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Arne Tveit  
Saksbeh.: Arne Tveit

Arkiv: KA - 414.0

Arkivsaknr: 18/96

### Bakgrunn:

Etter oppfordring fra Kirkebyggutvalget og vedtak i fellesrådet, inviterte kirkevergen alle menighetsrådene, samt musikernes fellesorganisasjon (MFO), Bjørgvin kirkemusikkutvalg og BKF's orgelkonsulent til å gi innspill til høring angående fremtidig orgelpolitikk for kirkene i Bergen. Høringsbrevet ble sendt ut 18. mai 2018, med høringsfrist 1. oktober. De som ba om utsatt svarfrist, fikk dette.

Vi har fått svar fra 16 menighetsråd og fra de andre inviterte. Noen har svart på alle spørsmål, noen bare på enkelte. Noen har gitt et svært fyldig svar, andre mer kortfattet. I de aller fleste svar fra menighetsrådene ser vi at kantor har vært med i utarbeidelsen av høringssvaret, noe vi oppfordret til i vårt brev i mai. Noen av menighetene har gitt svar utelukkende om orgelsituasjonen i egen kirke/menighet, mens andre har uttalt seg om orgelpolitikk i Bergen på generell basis. Det var det siste som var tenkt, men innspillene som utelukkende handler om orglene i egen menighet gir også nyttige innspill til hvordan vi skal utforme videre arbeid med orglene våre.

Vi har forsøkt på to sider å gi en tabellarisk oppsummering av svarene – dette har noen store svakheter. For å få en god oversikt over høringssvarene og hva som ligger til grunn for hva som er svart, bør en ta seg tid til å lese gjennom svarene.

Nedenfor vil vi prøve å trekke noen sammendrag på det som er kommet inn av høringssvar, etterpå gir kirkevergen sitt forslag til retningslinjer for det videre arbeidet:

### MÅ ALLE KIRKER HA LIKE AVANSERTE ORGLER?

Det er viktig at orglene som installeres, er tilpasset det enkelte kirkerom. Orglene må også fylle de funksjonene som trenges i forbindelse med de kirkelige handlingene (gudstjeneste, begravelser, vielser m.m.) Det er imidlertid ikke nødvendig at alle kirker har orgler med svært mange stemmer, og ikke alle kirker trenger ha orgler som er laget for store orgelkonserter. Kvaliteten på orglet er viktigere enn antall stemmer.

## KAN FLERE MENIGHETER SAMARBEIDE OM ORGLER?

Her er det delte meninger. Noen menigheter mener det vil være helt OK med samarbeid, f.eks. om å arrangere orgelkonserter eller andre oppsetninger som krever større orgler. Andre menigheter mener at samarbeid er komplisert, og at iallfall alle hovedkirker må ha et stort orgel. Sett i sammenheng med svarene under punkt 1, kan en likevel konkludere med at de fleste er enige i at store orgelkonserter og oppsetninger som krever ekstra avanserte orgler med mange stemmer, kan legges til noen kirker – enten det da er disse menighetene som alene arrangerer det, eller de gjør det i samarbeid med andre.

## KAN VI FORVENTE FAST EGENANDEL?

Her er det samstemmighet blant alle som har svart at det ikke bør være et system med fast egenandel i orgelprosjekter. Muligheten for å delta med slik egenandel vil være ulik fra menighet til menighet. Noen menigheter mener at pipeorglet fullt og helt bør finansieres av BKF, mens menigheten eventuelt kan bidra dersom de ønsker spesielle tillegg og funksjoner, ekstra stemmer m.m. Andre er mer åpne for å vurdere egenandel i flere typer prosjekter.

Et spørsmål som også må vurderes, er eventuell egenandel i forbindelse med store rehabiliteringer av gamle orgler.

## HVA MENER VI OM ELEKTRONISKE ORGLER?

Det er i dette spørsmålet vi finner den største spredningen i de ulike høringssvarene. 10 av svarene sier absolutt nei til elektroniske orgler, 7 av svarene sier ja til elektroniske orgler i enkelte tilfeller, mens 2 er usikre. Det er også på dette feltet vi finner de mest grundige svarene og utredningene. Det pekes på kirkeloven, på kirkens kulturmelding, på rekruttering av kantorer og kantorene som kulturbærere både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Noen mener at det på lang sikt vil være mest økonomisk å satse på pipeorgler, mens andre mener at elektroniske orgler vil være mest økonomisk.

På den ene siden finner vi de høringssvarene som mener at BKF utelukkende skal satse på pipeorgler, blant annet fordi en ikke får frem de nødvendige toner/nyanser i musikken fra et elektronisk orgel, spesielt de sarte tonene som eksempelvis kan være viktige i en begravelse. Vi må dessuten tar vare på den lange kulturarven pipeorglene bærer. De mener også at de elektroniske orglene ikke er tilpasset kirkerommet det står installert i. I tillegg kommer det at det vil være vanskelig å rekruttere gode kantorer til kirker med elektronisk orgel.

På den andre siden finner vi de svarene som sier ja til elektroniske orgler og vil være godt fornøyd med det i sin kirke. Disse begrunner det i hovedsak med at det vil være den mest økonomiske løsningen, at menigheten er rimelig fornøyd med den lyden de får fra elektroniske orgler, at en med å bruke pengene litt annerledes kan få en større bredde i det musikalske arbeidet.

Unntaksvis finner du de svarene som sier at en i hovedsak bør ha tradisjonelle pipeorgler, men at en unntaksvis, i nært samarbeid med lokale menighetsråd og kantor, kan ha elektroniske orgler i noen kirker.

## **Kirkevergens kommentarer og forslag:**

Kirkevergen er takknemlig for alle som har jobbet grundig med høringssvarene. Mange av innspillene viser stort engasjement og samtidig en vilje til å se ulike sider ved saken. Kirkevergen er videre takknemlig for at så mange viser moderasjon og har forståelse for at vi har begrensede ressurser, og må prøve å bruke dem så fornuftig som mulig.

Fellestrådet får i all hovedsak få rammebevilgninger fra kommunen, og siden behovet for rehabiliteringer er så stort, vil penger til orgelprosjekter måtte veies opp mot penger til andre tiltak i kirkebyggene.

Samtidig er kultur i kirkene et viktig område, både for BKF, for menighetene, og for kommunen som samarbeidspartner og finansieringskilde. Orgelmusikk er en svært viktig del av kulturen vi formidler. Derfor har BKF brukt betydelig med midler på orgler, og vil også i fortsettelsen bruke midler på dette.

#### OM VERNEVERDIGE ORGLER

Kirkevergen er fullt ut innforstått med at i noen av kirkene våre har vi verneverdige orgler. Verneverdien kan ha ulik begrunnelse, men uansett er det verdier vi både moralsk og i henhold til lovverket er forpliktet til å ta vare på. Alle orgelprosjekter må godkjennes av biskopen, ofte etter uttalelse fra Riksantikvaren. Disse passer også på at vi ikke ødelegger gamle verneverdier. Hvordan vi skal ta vare på verneverdien vil kunne variere fra prosjekt til prosjekt.

Det er imidlertid ikke alle orglene i Bergen som er verneverdige. Eksempelvis ble det bygget og installert en del orgler for tilnærmet 50 år siden som er av dårlig kvalitet uten stor verneverdi. Ingen vil føle noe stort tap om disse blir erstattet med orgler av bedre kvalitet.

#### SKAL ALLE KIRKER HA LIKE AVANSERTE ORGLER?

Selv om høringssvarene varierer noe, oppfatter kirkevergen det som at det er bred støtte for at ikke alle kirker trenger å få installert de mest påkostede konsertorgler. Alle er enige om at orglene skal tilpasses rommet de er bygget for. Dette betyr imidlertid ikke at det er noen automatisk regel at store kirkerom må ha mange flere antall stemmer enn mindre kirkerom.

I Bergen har vi nå relativt mange kirker med gode konsertorgler, og orglene er forskjellige, så vi kan både ta vare på håndverket med å spille på de ulike typer orgler, vi kan få uttrykt ulike typer musikk på en gode måte m.m. I mange av de kirkene der det kan være aktuelt med utskifting av orgler i årene som kommer, kan det derfor bli aktuelt med pipeorgler med god teknisk kvalitet, og som er tilstrekkelig for musikk til gudstjenester, begravelser, bryllup m.m., men uten å ha like mange stemmer som de orglene som er der i dag.

Kirkevergen med sin orgelkonsulent ønsker, neste gang det skal byttes ut et pipeorgel, å få prøvd ut et konsept der en med et god planlegging kan få god kvalitet og stor variasjon i musikken selv om orglet har et begrenset antall stemmer.

#### OM EGENANDEL

Det var full enighet i høringssvarene om at en ikke så det tjenlig med en fast egenandel som gikk igjen fra prosjekt til prosjekt. Begrunnelsen handler i første rekke om at mulighetene for slik egenandel vil være så ulik fra menighet til menighet og prosjekt til



prosjekt.

Med så tydelige signaler, ønsker ikke kirkevergen å lage noen faste regler. Ulempen med dette er mindre forutsigbarhet, og større sjanse for at noen vil føle på urettferdig fordeling av midler mellom ulike kirker. Dette er imidlertid noe vi må leve med også på andre områder.

Mens BKF tar alle kostnader med det jevnlig vedlikeholdet av orglene (inkl. reparasjoner) vil likevel kirkevergen utfordre menighetene til å stille opp med egenandel i prosjektene, det være seg enten det er nybygg eller større rehabiliteringer. De store rehabiliteringene innebærer som regel også en oppgradering.

Menighetene som stiller med egenandel, viser med dette at dette er noe som menigheten virkelig prioriterer. Dette vil kunne påvirke prioriteringsrekkefølgen mellom ulike prosjekter.

## OM ØKONOMI

Noen av høringssvarene hevder at i en langsiktig økonomi vil pipeorgel være mer økonomisk enn elektronisk orgel. Kirkevergen deler ikke denne oppfatningen. Dersom en kun ser på saken ut fra økonomiske betraktninger, vil digitale orgler komme best ut. Kirkevergens orgelkonsulent deler ikke denne oppfatningen, og vil legge frem sitt syn i fellesrådsmøtet.

Selv om vi finner noen kirkeorgler som har vart i flere hundre år, er dette historisk sett et unntak fra regelen. Historien i Bergen er iallfall at de fleste orgler skiftes ut langt oftere enn dette – enten fordi de er utslitt, eller fordi meningen om hvordan et kirkeorgel skal være forandrer seg fra epoke til epoke. De som varer lenge, gjennomgår også kostbare rehabiliteringer / oppgraderinger med jevne mellomrom.

I innkjøp og vedlikehold av fremtidige pipeorgler må vi prøve å tilstrebe en kvalitet på disse som gjør den tekniske levetiden så lang som mulig. Dette vil sannsynligvis gi en langsiktig god økonomi.

En ekstra kostnad med pipeorgler er luftfukterne. Orglene trenger en stabil luftfuktighet i kirkerommet. I kirker med mye kirkekunst og spesielt inventar er luftfuktigheten svært viktig også for å bevare kunsten, dette gjelder for noen av kirkene våre, med Mariakirken i særklasse. Orgelvedlikehold inkl. luftfukter koster i snitt 10-15 000,- kroner per år.

Vi har tidligere satt prisen for et elektronisk orgel til 500 000,- Sammen med BKF's orgelkonsulent har vi dokumentasjon som tilsier at en bør kunne redusere denne kostnaden betydelig.

Vi har ikke hatt noen vedlikeholdsutgifter med de digitale orglene de siste 5 årene, men bør regne at noe kan komme senere.

Levetiden til digitale orgler er noe en diskuterer. Dagens pipeorgler har også mye elektronikk innebygget, og det er grunn til å tro at kvaliteten på elektronikken i pipeorglene er tilsvarende elektronikken i de elektroniske orglene. Det betyr erfaringsmessig at det kan oppstå noen garantifeil i de første leveår, og så etter noen tiår vil en for begge vedkommende måtte skifte ut noen komponenter.

Samtidig kan vi i et orgelprosjekt ikke bare ta hensyn til økonomien. Vi må ta med alle betraktningene som kommer frem i de ulike høringssvarene, både med hensyn til kvalitet

på lyden, tilpasning til det enkelte kirkerom m.m.

## ORGLER I NÆRKIRKER

I Bergen har vi i dag nærkirke i Ytrebygda, og vi skal bygge nærkirker i Sædalen og på Haukås. Dette er kirker der økonomien er begrenset, og der det er streng prioritering om hva en klarer å finne rom for i investeringsbudsjettet. Prosjektene formes i nært samarbeid med lokale byggekomiteer og menighetsråd. Dersom de lokale menighetene er positive til det, vil det være aktuelt å installere elektroniske orgler i disse kirkene. I byggeprosessen vil en imidlertid søke å utforme kirkerommet på en slik måte, både arealmessig og akustisk, at det vil være mulig å sette inn pipeorgler seinere, dersom menighetsrådene på et seinere tidspunkt skulle ønske det.

Saken har vært drøftet i kirkebyggetvalget på møte i november 2018.

- | <b>1. Kirkevergens</b> | <b>forslag</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <b>til</b> | <b>vedtak:</b> |
|------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|----------------|
|                        | Bergen kirkelige fellestråd takker for alle som har sendt inn hørings svar angående Bergen kirkelige fellestråd sin fremtidige orgelpolitikk                                                                                                                                                            |            |                |
| 2.                     | Bergen kirkelige fellestråd ser betydningen av å ta vare på kulturarven som ligger i mange av de eksisterende orglene våre, og vil søke å ta vare på dette                                                                                                                                              |            |                |
| 3.                     | Bergen kirkelige fellestråd anerkjenner at pipeorgler har noen kvaliteter som digitale orgler ikke har, og ønsker at normalordningen skal være pipeorgler i kirkene. Dette utelukker ikke at en i enkelte kirker kan ha digitale orgler, enten som midlertidige løsninger eller som endelige løsninger. |            |                |
| 4.                     | Bergen kirkelige fellestråd anerkjenner at kvaliteten på pipeorglene betyr mer enn antall stemmer, og aksepterer at i en del fremtidige orgelprosjekter begrenser antallet stemmer.                                                                                                                     |            |                |
| 5.                     | Ved innkjøp av nye orgler, og ved store rehabiliteringsprosjekter, kan en forvente at menigheten stiller med en egenandel i finansieringen                                                                                                                                                              |            |                |

## KIRKEVERGEN I BERGEN 11.02.2019

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Arne Tveit  
kirkebyggsjef

### Vedlegg:

<b>Dok.dato</b>	<b>Tittel</b>
11.02.2019	Orgelpolitikk - hørings svar - kortform
11.02.2019	Orgelpolitikk - Samlefil hørings svar menighetsråd
11.02.2019	Orgelpolitikk - Samlefil hørings svar andre

Høringsinstans	A) Skal alle kirker ha like avanserte orgler?	B) Kan flere menigheter samarbeide om orgler?	c) Kan vi forvente fast egenandel?	d) Hva mener vi om elektroniske orgler?
Arna	OK med ulike orgler, kan ha små, men gode orgler i noen kirker, pipeorgler overalt	Vanskelig, for da vil ikke alle få gode nok kantorer	Nei	Prioriteringer kan bli vanskelige, men pipeorgler vil over tid lønne seg, både økonomisk og musikalsk
BDM	Lite relevant spm	Fint med samarbeid	Nei	Med elektroniske orgler vil det være problematisk å få gode musikere, mindre pipeorgler av god kvalitet er akseptabelt
Biskopshavn	Alle må ha orgel av god kvalitet	Vanskelig	Nei	Ingen flere elektroniske orgler i Bergens kirker
Eidsvåg				Ja til elektronisk orgel dersom kostnadsbildet sier dette er en god løsning
Fana			Nei	Kan vurderes i enkelte kirker
Fridalen	Må tilpasses hvert kirkerom	Nei	Nei	Kan vurderes i nye kirker, ikke i eksisterende
Loddefjord				Ønsker seg primært pipeorgel, men dagens elektroniske fungerer
Løvstakksiden	Trenger ikke like avansert i alle kirker	Trenger ikke konsertorgler overalt		Ønsker pipeorgler, ikke digitale
Nygård	Må tilpasses kirkerommet	OK med ikke konsertorgler overalt	Nei	Nei, pipeorgler er best økonomi på sikt, dessuten hør på kantorene.
Olsvik	Ja	Ja	Nei	Ja og Ja
Slettebakken	Trenger ikke like avansert i alle kirker	Vanskelig	Nei	Nei, ingen flere digitale orgler i Bergens kirker
Sælen	Trenger ikke like avansert i alle kirker	Samarbeid kan fungere bra	Nei	Vurderes fra prosjekt til prosjekt. Lytt til menigheten. Digitalorgel gir vanskelig rekruttering
Søreide	Tilpasses hver enkelt kirke, må dekke behovet. Nærkirker kan ha enklere instrumenter	Soknekirker må gi fullverdig musikktilbud	Nei	Heller mindre pipeorgel enn digitalt
Ytre Arna	Bør ikke være like avansert i alle kirker	Ja til samarbeid	Nei	Der det ligger til rette for foreslått ordning, kan dette fungere
Årstad			Nei (Kanskje bør BKF finansiere alt?)	De historiske orglene må ivaretas. Digitalt orgel vil bare medføre at flygelet overtar.

Høringsinstans	A) Skal alle kirker ha like avanserte orgler?	B) Kan flere menigheter samarbeide om orgler?	c) Kan vi forvente fast egenandel?	d) Hva mener vi om elektroniske orgler?
Åsane	Irrelevant	Vanskelig	Nei. Menigheten kan bidra til påkostninger	Nei, en bør bare ha pipeorgler
MFO	Helt OK med ulik størrelse, tilpasset ulike kirkerom	Nei	Nei til fast ordning, men ja til orgelfond	Nei til digitale orgler
Bjørgvin kirkemusikkutvalg				Ønsker i all hovedsak pipeorgler, men digitale orgler kan unntaksvis godkjennes
BKF's orgelkonsulent	Ja til mindre pipeorgler i en del kirker			Nei til digitale orgler

Arna:

## Arna sokneråd - Vedlegg sak 56/18

### Fremtidige orgelinvesteringer - hva mener menighetsrådene?

Spørsmål som ble diskutert i menighetsrådet:

1. Skal alle kirker ha like avanserte orgler (gjelder eksempelvis antall stemmer), eller kan vi se for oss at sokn som har flere kirker, kan organisere arbeidet sitt slik at det ikke trenger å være like avanserte/ dyre orgler i alle kirkene?

I høve moglege negative endringer i kyrkjens økonomiske framtid skal kanhende ikkje alle kyrkjer få like avanserte pipeorgler. Til dømes i domkyrkja, med mange konsertar og mykje korarbeid, må det være eit avansert pipeorgel. Og i Nykirken, Barnas katedral, er det viktig med eit godt pipeorgel. Barna må lærast opp til å høyre korleis det lyder. Primært bør alle kyrkjelydar ha eit pipeorgel til bruk i gudstenesta, til liturgi og som musikalsk følge når kyrkjelyden syng. Det må være mogleg å velje ulik storleik på orglene, at det kan være små, men gode orgler i mindre kyrkjer.

2. Hva med to kirker i ulike sokn som ligger nært hverandre og hvor menighetene har mye samarbeid, kan en da tenke seg at de også samarbeider om de mest avanserte orglene?

Etter vår oppfatning ønskjer dei fleste kantorar/ organister å spele på eit pipeorgel. Det kan bli vanskeleg å få kvalifiserte fagfolk til å søkje stillingar om det ikkje er pipeorgel i kyrkjelyden. Kven skal ev. velje kva kyrkje som skal få det orgelet som kostar mest?

3. Skal vi forvente en fast egenandel fra menighetene på større orgelprosjekter, eller skal dette vurderes fra prosjekt til prosjekt?

Det må vurderast frå prosjekt til prosjekt om kyrkjelyden skal betale ein eigenandel ved større orgelprosjekt. Kyrkjelyden må i alle høve over tid samle inn midlar i eit orgelfond, slik at ein kan bidra lokalt.

4. Hva skal vi tenke om elektroniske orgler i noen flere kirker enn vi har i dag? Kan det være en tanke at vi i noen kirker der det ligger til rette for det, sier at fellestrådet finansierer et digitalt orgel, men at menigheten om de ønsker det kan kjøpe et pipeorgel mot at de finansierer mellomlegget?

I framtida kan det bli naudsynt å tenkje annleis om kva eit fellestråd/ ein kyrkjelyd kan ta seg råd til. Prioriteringane kan bli vanskelegare å gjere. Det er i dei aller fleste høve for kostbart for ein kyrkjelyd å betale mellomlegget mellom elektronisk orgel og pipeorgel.

Generelt sett vil eit godt pipeorgel, over tid, lønne seg både økonomisk og musikalsk sett.

## Fremtidige orgelinvesteringer i Bergen

### Uttalelse fra kantor i Arna

Viser til brevet *Fremtidige orgelinvesteringer – hva mener menighetsrådene'* fra Bergen kirkelige fellesråd, adressert til menighetsrådene, datert 18.5.2018, der en spør menighetsrådene om innspill til en fremtidig orgelpolitikk for kirkene i Bergen.

Det heter seg at man har fått gode tilbakemeldinger fra Loddefjord kirke og Ytre Arna kyrkje når det gjelder de digitale instrumentene som er installert.

Hvem man har fått gode tilbakemeldinger fra og hvilke tilbakemeldinger det er snakk om sier ikke historien så mye om.

Som kantor i Arna er Arna kyrkje mitt hovedarbeidssted, men jeg spiller også tjenester i Ytre Arna kyrkje. I denne kirken står det for tiden et Johannus digitalorgel. Mine erfaringer med dette instrumentet er ikke positive. Det fungerer stort sett, men ikke noe mer. Det er flere tekniske problemer. F.eks når jeg bruker frikombinasjoner (forhåndsprogrammerer stemmer), er det ikke alltid at jeg får de stemmene jeg har programmert.

Likevel er det nok de klanglige problemene som er verst. Orgelkonsulent Karstein Askeland skriver i sitt skriv til Vardåsen menighet om nøytrale stemmer (gedakter, rørfløyter ol) kontra karakterstemmer (trompet og andre rørstemmer). Jo mer karakter en akustisk stemme har, jo verre er det å skape en troverdig imitasjon. Jeg synes dette kommer tydelig frem i orgelet i Ytre Arna kyrkje. Spesielt rørstemmene her låter svært lite pent.

Noe som jeg også synes er problematisk med orgelet i Ytre Arna, er noen svært overfølsomme volumpedaler. Disse er kamuflert som vanlige swellpedaler, men er så følsomme at hvis man bare så vidt kommer borti, blir orgelets volum skrudd opp til et svært ubehagelig nivå. Ikke spesielt kjekt når man f.eks spiller begravelse. Et godt pipeorgel blir bygget og tilpasset hvert enkelt kirkerom. Når Johannus kan levere fra seg et digitalorgel med volumpedaler som fungerer på en så uorganisk og umusikalsk måte, vitner ikke dette om særlig evne eller vilje til å tilpasse et masseprodusert instrument til et lite kirkerom.

Jeg mener at kulturbyen Bergen også i fremtiden må satse på "the real thing" ekte pipeorgler av høy kvalitet.

Når det gjelder de konkrete spørsmål Bergen kirkelige fellesråd ønsker svar på, vil jeg slutte meg til de vurderinger som kommer til uttrykk i uttalelse fra Bkfs egen orgelkonsulent, Karstein Askeland. Jeg mener han gir gode svar på de spørsmål som blir stilt.

Kantor i Arna  
Olav Arne Steinkopf

12.9.18

## Bergen domkirke:

Bergen domkirke menighetsråd – har bedt sine kantorer om en uttale i forbindelse med sak i BKF om fremtidige orgelinvesteringer.

I nyere tid har Bergen domkirke menighet gjennomført flere orgelprosjekter. Menighetens «egenandel» fremkommer av følgende:

**Domkirkens orgel** ble bygget i 1997, pris 11.500.000.

Bergen kommune bevilget kr. 9,000.000.

Menigheten tok ansvaret for resten og fullfinansierte orgelet med støtte fra Kavlifondet, andre legater, Hordaland fylke og egenkapital.

**Mariakirkens orgel** ble bygget i 2014/15 som del av restaureringen av kirken. Pris: ca. 5,3 mil.. I tillegg kom gjenreising av orgelgalleriet.

Menigheten bidro med ca. 600.000. (450.000 i rene penger, og ca. 150.000 gjennom salg av forrige orgel)

**Johanneskirkens orgel** ble restaurert i 1998/99. Pris: ca. 2.000.000. Daværende Johannes menighet bar ca. 85 % av nettokostnadene.

**St. Jakob kirke:** Prosjektet er allerede nevnt i BKF's sakpapirer.

BDM har anskaffet tre orgelpositiver, to flygler og to nye pianoer på menighetens regning/innsamlede midler.

Kantorene i BDM deltok nylig på et møte i Bergen kirkemusikerforum (BKMF). Der uttalte kantorer med erfaring fra digitalorglene i Ytre Arna og Loddefjord følgende:

**Olav Arne Steinkopf:** «Min erfaring med å spille på orgelet i Ytre Arna er at dette instrumentet fungerer, men ikke så mye mer. Orgelkonsulent Karstein Askeland skriver i sitt skriv til Vardåsen menighet om nøytrale stemmer (gedakter, rørfløyter ol) kontra karakterstemmer (trompeter og andre rørstemmer). Jo mer karakter en akustisk stemme har, jo verre er det å skape en troverdig imitasjon. Jeg synes dette kommer tydelig frem i orgelet i Ytre Arna kyrkje. Spesielt rørstemmene her låter ikke pent. Noe som jeg også synes er problematisk med orgelet i Ytre Arna, er noen svært overfølsomme volumpedaler. Disse er kamuflert som vanlige svellpedaler, men er så følsomme at hvis man bare såvidt kommer borti, blir orgelets volum skrudd opp til et svært ubehagelig nivå. Ikke spesielt kjekt når man f.eks spiller begravelse.»

**Arnt Thyve:** «Jeg savner grunnstemmer med varme når jeg spiller begravelser.»

Bergen har etter vår mening p.t. tilstrekkelig med store orgler for å utøve og videreutvikle orgelkulturen på et høyt faglig og kunstnerisk nivå. Det er viktig at disse instrumentene blir vedlikeholdt slik at man ikke igjen kommer i den situasjonen at gode instrumenter blir mangelvare i Bergen.

I alle bydelene, altså utenfor domprostiet og sentrum, står det p.t. orgler som er egnet til orgelfaglig arbeid. Vi nevner her Skjold, Storetveit og Birkeland, Sælen og Laksevåg, Åsane og Salhus. Tiden kan derfor være inne til å tenke «basalt bruksområde» når nye orgler planlegges. Man snakker da om

orgelløsninger med færre klingende stemmer men av beste kvalitet, instrumenter som vil være langt billigere enn de orglene som i det siste er anskaffet til for eks. Mariakirken og Laksevåg kirke.

Til de enkelte spørsmål:

*Skal alle kirker ha like avanserte orgler ..... eller kan vi se for oss .... at det ikke trenger å være like avanserte/dyre orgler i alle kirkene?*

Kirkene i Bergen har aldri hatt like avanserte og dyre orgler og vil heller aldri behøve det. Det er for øvrig umulig å bygge like avanserte orgler i alle kirker siden flere kirkerom ikke har den nødvendige oppstillingsplass, ei heller de samme bruksbehov. Spørsmålet er følgelig ikke relevant.

*Hva med to kirker .... som ligger nært hverandre ..... at de også samarbeider om de mest avanserte orglene?*

Hver kirke bør være utrustet til det den brukes til. Om bruken tilsier at et mindre eller lite orgel er tilstrekkelig kan det betraktes som en adekvat løsning. De fleste kantorene tjenestegjør p.t. i flere kirker, gjerne på sitt primære tjenestested, samt i nabokirken. Det er positivt hvis det legges til rette for at de kantorene som ønsker det får øve på de største og beste orglene. Samarbeid over menighetsgrensene er bra!

*Skal vi forvente en fast egenandel fra menighetene på større orgelprosjekter, eller skal dette vurderes fra prosjekt til prosjekt?*

Vi mener det er klokt å ta allmenne hensyn. Kirkelig aktivitet, antall begravelser etc., avspeiler ikke nødvendigvis lokalmenighetens økonomiske ressursgrunnlag. Følgelig er det uheldig å forvente en fast egenandel.

*... om elektroniske orgler i noen flere kirker .... at fellesrådet finansierer et digitalt orgel .... pipeorgel mot at menigheten betaler mellomlegget?*

BKF har tidligere erfart og erkjent at digitale orgler ikke tiltrekker seg kvalifiserte kirkemusikere når kantorstillinger skal besettes. Bortsett fra musikkfaglige vurderinger, ser vi det som uheldig om en instrumenttype skal bli til hinder for at menigheter får kvalifiserte kirkemusikere. Vi anbefaler at BKF anskaffer mindre instrumenter med edel klang fremfor elektroniske instrumenter.

Bergen har gode eller svært gode orgler i de fleste av byens kirker. Der det fremdeles gjenstår å utbedre eller utskifte instrumentene, er det etter vår mening av avgjørende betydning å satse på akustiske instrumenter som er tilpasset rom og bruksområde. Enten man snakker om en strykekvartett eller et stort symfoniorkester, musikk er et estetisk fag, og instrumenter med høy klangkvalitet er best egnet til å stimulere sangen og å kunne gi tilhørerne gode musikkopplevelser

I forhold til et større orgel vil et med færre stemmer ha mindre variasjonsmuligheter, men hvis klangkvaliteten er høy vil også mindre orgler være et godt alternativ ved gudstjenester og kirkelige handlinger.

Vi har oppfattet det slik at BKF her ønsker innspill vedr. investeringer i **nye** orgler. I denne uttale har vi derfor ikke vurdert store eller mindre eksisterende orgler, der det av antikvariske eller andre hensyn kan være aktuelt med omfattende restaurering eller ombygging.



Biskopshavn:

**Spørsmål Bergen kirkelige fellesråd ønsker svar på**

Etter utvalgets oppfatning har Bkf's egen orgelkonsulent, Karstein Askeland, gitt gode svar på disse spørsmål og AU slutter seg i hovedsak til de vurderinger som kommer til uttrykk i hans uttalelse. AU har ellers svart på spørsmålene slik:

- 1. Skal alle kirker ha like avanserte orgler (gjelder eksempelvis antall stemmer), eller kan vi se for oss at sokn som har flere kirker, kan organisere arbeidet sitt slik at det ikke trenger å være like avanserte/dyre orgler i alle kirkene?*

Svar: For å holde på godt kvalifisert arbeidskraft i BKF er det ingen tvil om at gode instrumenter er viktig. Alle kirkerom som er i normal drift bør derfor ha gode kirkeorgler tilpasset rommet.

- 2. Hva med to kirker i ulike sokn som ligger nært hverandre og hvor menighetene har mye samarbeid, kan en da tenke seg at de også samarbeider om de mest avanserte orglene?*

Svar: Det er vanskelig å se for seg hva dere konkret mener med dette spørsmålet. Hvordan samarbeide og hva slags konsekvenser vil det få for menighetene og stabene for øvrig?

3. *Skal vi forvente en fast egenandel fra menighetene på større orgelprosjekter, eller skal dette vurderes fra prosjekt til prosjekt?*

Svar: Kan vurderes fra prosjekt til prosjekt. Det vil være for ulik økonomi i menighetene til at en kan legge opp til faste, for eksempel prosentvise, egenandeler.

4. *Hva skal vi tenke om elektroniske orgler i noen flere kirker enn vi har i dag? Kan det være en tanke at vi i noen kirker der det ligger til rette for det, sier at fellestrådet finansierer et digitalt orgel, men at menigheten om de ønsker det kan kjøpe et pipeorgel mot at de finansierer mellomlegget?*

Svar: Utvalget er av den oppfatning at det ikke bør investeres mer i digitale orgler i Bergen. At det i tillegg ovenfor noen kirker skulle gjøres til en slags 'normalordning' med digitale orgler er et forslag vi dermed ikke kan støtte. Som gode forvaltere ville det være naturlig om BKF sin politikk på dette området harmonerer med kirkens tradisjon og uttalte kunst- og kultursyn. I Gudstjenestebok for Den norske kirke 1992 heter det slik:

*'Pipeorgelet er kirkens tradisjonelle instrument. Orgelet skal understøtte og hjelpe menigheten og koret i tilbedelse, forkynnelse og sang. Orgelet har også selvstendige musikalske funksjoner, både i og utenom gudstjenesten.'*

Gudstjenesteboken inneholder også en enkel liturgisk ordning som kan brukes når et nytt orgel tas i bruk i gudstjenesten.

Kulturmeldingen 'Kunsten å være kirke' fra 2005 siterer gudstjenesteboka på dette punktet og sier at 'orgelet står i en særstilling innenfor kirkens musikk'. Kulturmeldingen fra 2005 har lagt til grunn for kirkens kultursatsing (KM 2005) og videreført av kirkemøtet i sak KM 11/2018 (Rapport og veivalg for Den norske kirkes kunst- og kultursatsing):

*'Kirkemøtet gleder seg over arbeidet som har skjedd på kulturfeltet i Den norske kirke siden 2005. Utredningen Kunsten å være kirke – om kirke, kunst og kultur og betydningen av dens høringsmaterie, videreføres som et sentralt grunnlagsdokument i arbeidet med kirke, kunst og kultur på alle plan i Den norske kirke'.*

For å sikre orgelets plass i nyere kirker sier KM 2018 følgende:

*'Kirkemøtet vil fremheve betydningen av å utarbeide planer for utsmykning, inventar og utstyr samt plass til orgel fra starten av når det skal bygges ny kirke. Det er viktig at arkitekt, kunstner og orgelbygger samarbeider tidlig om et helhetlig uttrykk for kirkebygget.'*

I Plan for kirkemusikk (KM 2008) heter det slik:

*'De fleste kirkebyggene i Norge er utstyrt med pipeorgel. Mange av disse orglene egner seg også svært godt til konsertbruk. Orgelet har en tradisjon og en utbredelse som har gitt det en sentral plass i menighetens liv. Det er et av kirkens fremste kulturelle varemerker. Med den store spennvidden orgelet har når det gjelder klang, har det vist seg velegnet til en lang rekke musikalske oppgaver. Orgelet alene kan uttrykke en stor musikalsk variasjon. Et orgel blir tilpasset rommet det skal stå i, og er således ikke et masseprodusert instrument. Orgel blir bygget svært forskjellig med hensyn til stemmer, klangfarge og dynamisk spenn. Instrumentet skal egne seg til liturgisk bruk. Det skal støtte menighetssangen og dekke ulike behov for akkompagnement.'*

På [www.kirken.no](http://www.kirken.no) uttrykker kirkerådet seg slik (om Kor, orgel og andre instrument):

*'Det tradisjonelle pipeorgelet er eit av dei fremste kulturelle varemerka til kyrkja. Instrumentet har ein tradisjon som strekk seg hundrevis av år tilbake, ein tradisjon som er levande og tek opp i seg nyvinningar på det musikalske, tekniske og handverksmessige området. Eit godt instrument har stor spennvidde når det gjeld klang og dynamikk, og ber i seg mange moglegheiter for musikalsk variasjon, i salmesong og liturgisk musikk, i solospel og samspel. Kvart orgel er unikt, det er ikkje masseprodusert. Instrumenta er ulike med omsyn til stemmer, klangfarge og dynamisk spenn. Teknikk, mekanikk og handverk elles blir skapt for akkurat det rommet orgelet skal stå i. Det er viktig å velge eit musikalsk verkty som gir musikken karakter og truverde.'*

### **Høringssvar fra Biskopshavn**

AU vil ønske Bergen kirkelige fellesråd lykke til med å utmeisle en bærekraftig orgelpolitikk basert på de føringer kirkelige myndigheter har lagt. Vi vil anbefale at en vurderer nye orgelprosjekter ut fra det enkelte kirkeroms egenart. Formålet må fortsatt være å legge til rette for at menighetene får gode og tjenlige instrumenter mtp gudstjenesteliv og det kirkelige kulturliv ellers og slik at våre kirkemusikere i det daglige har gode instrumenter som inspirer til musikalsk utfoldelse og tjeneste i kirken.

Orgelet har en tradisjon og en utbredelse som har gitt det en sentral plass i menighetens liv. Det er viktig å understreke at pipeorgelet er et av kirkens fremste kulturelle varemerker.

### **Forslag til høringssvar:**

Biskopshavn menighetsråd støtter forslaget til høringssvar.

### **036/18 Biskopshavn menighetsråd 12.09.2018 Votering:**

Forslaget ble enstemmig vedtatt.

### Eidsvåg:

**Fra:** Henning Andreassen <henning@panrenhold.no>  
**Sendt:** 2. oktober 2018 11:18  
**Til:** BKF Post  
**Emne:** 18/96

Jeg beklager noe sen tilbakemelding, men følgende uttalelse om denne saken ble vedtatt på møte i Eidsvåg Menighet 25/9

*"Eidsvåg menighetsråd stiller seg bak BKF's behov for å redusere driftskostnader og er positive å erstatte Eidsvågs Menighets pipeorgel med et elektronisk orgel dersom kostnadsbildet tilsier at dette er en god løsning."*

Med vennlig hilsen

Henning Andreassen

Leder

Menighetsrådet Eidsvåg Menighet

### **Fana:**

### **Fana sokneråds tilsvaer til framlegget om «Fremtidige orgelinvesteringer»**

18.05.2018 vart det sendt ut eit framlegg frå kirkeverge og kirkebyggsjef til sokneråda om orgelinvesteringar i framtida.

Det er nokre punkter i framlegget som vi tykkjer er beklaglege:

- Avsendarane av dette framlegget er riktignok positive til pipeorgel, men har samstundes ein klar formeining om kva som bør bli utfallet av denne saka – noko som linkane til produsentar av digitale orgel syner tydeleg.
- Språket i framlegget er svært diffust – det er ikkje presisert kva eit «avansert» orgel er. Dersom elektronikken i eit digitalt orgel sviktar, er det langt meir avansert å fikse det enn å gjere reperasjonar på eit pipeorgel.
- Det vert nemnd kyrkjer som har digitale orgel og som er nøgde med dei. Det vert derimot ikkje nemnd kyrkjer som *ikkje* er nøgde med sine digitale orgel. Det er difor eit framlegg som er svært tungt på den eine sida.
- Framlegget har formuleringar som kan implisere at eit lite pipeorgel vil gje mindre lyd (i volum) enn eit digitalt orgel. Dette er i så fall ikkje riktig. Det kjem heilt an på kva stemmer ein har i pipeorgelet og korleis desse er intonert (tilpassa) i høve til rommet som orgelet står i.

Soknerådets refleksjonar rundt framleggets fire diskusjonspunkt:

1. Her er det vanskeleg å tolke kva avsendar meiner med «avanserte» orgel. Dersom soknerådet gjev sitt bifall til dette punktet, vil det verte vanskelegare for kyrkjer utan orgel å argumentere for å få pipeorgel.
2. Slik vi tolkar ordlyden i dette punktet, vil det innebære at BKF ikkje vil bidra med særlege midlar til orgel i Ytrebygda, då det allereie er orgel i Fana.
3. Vi tykkjer det naturleg at menighetene bidreg økonomisk for å få orgel i kyrkjene sine. Vi har også inntrykk av at dette er praksisen i dag. Vi vil advare mot å ha ein klar konsensus som skal gjelde for alle kyrkjer, då dette – som sagt – vil gjere det vanskelegare å argumentere for pipeorgel i kyrkjer som ikkje allereie har orgel eller treng store og tunge investeringar til restaurering eller nytt orgel. Vi meiner difor at det bør vurderast frå prosjekt til prosjekt.
4. Dette er ikkje urimeleg. Likevel kan dette også føre til faste retningslinjer der alle kyrkje vert skorne over éin kam. Kva som vil høve seg av instrument vil variere frå dei ulike kyrkjene.

Vår vurdering av dette framlegget blir difor som fylgjer:

Vi vil tru at fleirtalet av organistar er for pipeorgel og imot digitalt orgel. Vi ser absolutt at mange kyrkjer ville tjent på å ha eit digitalt orgel både i høve til utgifter til stemming og til innkjøp av orgel. Det er betre med eit digitalt orgel som fungerer greit framfor eit pipeorgel i dårleg forfatning.

Likevel vil eit digitalt orgel aldri bli ei fullgod erstatting for eit pipeorgel. Det er fleire grunnar til dette. Eit pipeorgel vil vere bygd for det rommet det skal stå i, og vil difor i nesten alle tilfeller lyde finare i rommet enn eit digitalt orgel med høgtalarar. Det er heller ikkje riktig at eit mindre pipeorgel vil gje mindre lyd enn eit digitalt.

Karstein Askeland nemner i sitt vedlegg at Bergen kommune har hatt eit vedtak om at alle kyrkjer skal ha eit orgel med 16 stemmer. Vi meiner at kva orgel som er riktig må vurderast frå kyrkje til kyrkje. Mange stader kan ein klare seg med mindre, andre stader bør ein har større. Difor meiner vi også at ein bør unngå å vedta klare retningslinjer for kva som skal gjelde i alle kyrkjene i Bergen.

## **Fridalen:**

### Fremtidige orgelinvesteringer - hva mener menighetsrådene?

Fridalen MR sitt svar på mail fra Arne Tveit, 18.05.2018.

1. Skal alle kirker ha like avanserte orgler (gjelder eksempelvis antall stemmer), eller kan vi se for oss at sokn som har flere kirker, kan organisere arbeidet sitt slik at det ikke trenger å være like avanserte/dyre orgler i alle kirkene?

Svar: Nei, orgelet må være tilpasset rommet det står i. Derfor vil f.eks. Fridalen ha et helt annet instrument enn Årstad. Orgelet må kunne fungere godt til gudstjenester, kirkelige handlinger og konserter i den lokale kirken. Til dette kreves et i instrument av en viss størrelse og kvalitet.

2. Hva med to kirker i ulike sokn som ligger nært hverandre og hvor menighetene har mye samarbeid, kan en da tenke seg at de også samarbeider om de mest avanserte orglene?

Svar: Nei, av samme grunn som omtalt i pkt 1.

3. Skal vi forvente en fast egenandel fra menighetene på større orgelprosjekter, eller skal dette vurderes fra prosjekt til prosjekt?

Svar: Betalingsevne vil variere fra menighet til menighet. Det vil være en god idé å oppfordre menighetene til å starte et orgelfond, f.eks. Altså vurdere fra prosjekt til prosjekt.

4. Hva skal vi tenke om elektroniske orgler i noen flere kirker enn vi har i dag? Kan det være en tanke at vi i noen kirker der det ligger til rette for det, sier at fellesrådet finansierer et digitalt orgel, men at menigheten om de ønsker det kan kjøpe et pipeorgel mot at de finansierer mellomlegget?

Svar: Det er en dårlig idé som mest sannsynlig vil bidra til flere digitale orgler. Det er viktig å huske på at et godt orgel er et viktig moment når man skal rekruttere søkere til stillinger. Det er for tiden store problemer med rekruttering til kantoryrket, så å sikre en god instrumentpark vil være avgjørende for å sikre fremtidig rekruttering.

BKF kan ved nye kirkebygg vurdere elektroniske orgler. Det bør alltid være en dialog mellom BKF og den enkelte menighet.

På vegne av Fridalen menighetsråd,

## **Loddefjord:**

### **Fremtidige orgelinvesteringer**

Loddefjord kirke ble innviet like før jul i 1926, men fikk ikke orgel før 6 år senere. På slutten av 1960 tallet begynte orgelet å skranke og ble reparert gang etter gang, men menigheten klaget mange ganger over det dårlige orgelet som av og til ble til en klage over den dårlige organisten som spilte så mye feil. Et nytt digitalt orgel ble innkjøpt for 200.000 kroner på slutten av 1990 tallet. Dette ble erstattet av et elektronisk Allan orgel til 700.000 kroner i 2006 finansiert av BKF i sin helhet siden en gikk inn for denne rimelige løsningen. Menighetsrådet hadde da gitt opp håpet om å anskaffe et nytt pipeorgel siden prisen på dette var så høy, 3-5 millioner kroner, og en hadde ingen «rik onkel» innenfor soknegrensene.

### **Vedtak:**

*Dagens menighetsråd og tidligere menighetsråd har primært ønsket et nytt pipeorgel i Loddefjord kirke. Rådet sier seg likevel fornøyd med dagens elektroniske orgel som fungerer bra til de fleste formål. En henviser til sak 26/18 punkt 6 om flygel i kirken.*

### **Løvtakksiden:**

Når det gjelder Pipe eller digital orgel-sak, vil jeg absolutt stå for pipe orgel. Som ekte godt orgel/håndverker trenger vi virkelig for å lede ordentlig salmesang og musikk.

Solheims orgel er slitt og dårlig, derfor vil jeg nevne at vi må gjerne tenke snart for neste instrument.

Her trenger vi ikke veldig dyrt og stort orgel, men Det må tilpasse seg godt inn i kirkerom og vi trenger noen god lyd som kan lede sang.

Dette må vi tenke først og vi trenger iallefall ikke konsert orgel i Solheim kirke!

### **Nygård:**

## Notat om orgel – MR Nygård 20.9.18

To saker:

1. Innspill til budsjett 2019 og økonomiplan, ønsker om bl.a. nytt orgel, kommentar fra tidl. kantorer om hvor dårlig orgelet er (pluss diakon m.m.) - er sendt inn.
2. Bkf har bedt menighetsrådene om innspill ang. fremtidige orgelinvesteringer.

Innspill ang. fremtidige orgelinvesteringer (generelt i Bkf, ikke Nygård spesielt, men veldig aktuelt for Nygård):

- «Fremtidige orgelinvesteringer – hva mener menighetsrådene», frist 1. okt.
- Tydelig at de som har skrevet brevet helst ønsker digitale orgler fordi de er billigere
- Basert på kunnskapsløshet, og tildels feilinformasjon:  
☞ Positive uttalelser fra Loddefjord, Ytre Arne og Tveit:

Høres veldig rart ut at det er så positive tilbakemeldinger på de digitale orglene. Jeg har spilt i Loddefjord, og jeg synes det er kunstig lyd, og kunstig å spille på. Altfor stort og for mange muligheter – merkelig med et stort «katedral-orgel» i en liten kirke – passer ikke inn. Organisten i Loddefjord er ikke like positiv som brevet gir uttrykk for, mangler fine stemmer. Karstein Askeland (orgelkonsulent i Bkf) snakker om nøytrale stemmer (rørfløyter, gedakter) kontra karakterstemmer (trompeter og andre rørstemmer): Jo mer karakter (og personlighet) en akustisk stemme har, desto vanskeligere blir den digitale imitasjonen.

Olav Arne Steinkopf (kantor i Arna og Ytre Arna) synes det er flere problematiske ting med orgelet i Ytre Arna: Rørstemmene låter ikke pent, overfølsomme volumpedaler som gjør det krevende i begravelser, «vitner ikke dette om særlig evne eller vilje til å tilpasse et masseprodusert instrument til et lite kirkerom».

Tveit: Kjøpt som en midlertidig løsning. Hermund Rebnord er mer fornøyd enn han hadde forventet, men ville heller hatt pipeorgel. Tveit kirke passer til litt stort orgel med mange stemmer, funker som bruksinstrument, ville ikke passet i andre kirker på Askøy, ingen andre enn Iver Kleive vil komme og ha konsert.

Centralkirken: Også hørt en kommentar fra en organist som er aktiv der (jobber ikke der, men kjenner orgelet): Liker ikke å spille på det. Store/mange høyttalere som var vanskelige å få plass til.

- ☞ Bkf: «Andre kantorer vil velge et digitalt orgel med mange stemmer fremfor et «barbert» pipeorgel med bare et fåtall stemmer.»:

Tror ikke det er så mange som mener det.

Jeg mener det vil være mye bedre med et godt pipeorgel med få stemmer enn et digitalt orgel med mange stemmer som ikke passer til rommet. Jeg mener at muligheten for et stort digitalt med mange stemmer er nesten et motargument, ikke et argument for digitale orgler. Hvorfor skal du ha stemmer fra en stor engelsk katedral i en norsk liten kirke, som virker helt malplassert, istedenfor tilpassede stemmer som låter bra? Det viktigste er at det er god kvalitet, og tilpasset kirkerommet. Dessuten: Kåre Nordstoga bør ikke avfeies, han er en som ofte er verdt å lytte til... Han skriver bl.a. at digitale og akustiske lydkilder er to klangverdener som fungerer dårlig sammen. Så det er vanskelig å spille sammen med akustisk salmesang, solosang, fiolinspill osv. med et digitalt orgel.



- ☒ Billigere: I dokumentet «Kort orientering til menighetsrådene fra Bergen kirkelige fellesråds leder», 26. april 2018 står det bl.a. at digitale orgler kan kjøpes for 10-20% av kostnaden. Dette mener jeg er feil fremstilling. Det trengs ikke et orgel til 3-6 mill. i alle kirker. I Nygård ville det blitt et kjempebra til meget god kvalitet til 2,5 mill. (ifølge Karstein Askeland). Et digitalt orgel har begrenset levetid, og må skiftes ut mye oftere. Et digitalt orgel trenger også årlig vedlikehold, ikke bare pipeorgler som trenger vedlikehold. Jeg tror det er billigere på lang sikt med et pipeorgel av god kvalitet, som varer mange hundre år, kanskje «evig».

Svar på spørsmålene:

1. Skal alle kirker ha like avanserte orgler...:

Nei, alle orgler skal tilpasses rommet, og da vil det i noen kirker bli stort orgel, i andre kirker små. I Nygård trengs et relativt lite orgel. Det vil være mye bedre tilpasset rommet enn et stort digitalt orgel med mange unødvendige funksjoner. Dessuten: hva menes med «avansert»? Det er ikke bedre med et stort digitalt orgel med kjempemange stemmer som ikke passer inn i rommet, og med så mange fancy muligheter som ikke er ønsket av organisten (og vanskelig å betjene for en organistvikar), enn et lite, men godt orgel.

I Laksevåg er det kanskje bygget mye større og dyrere orgel enn nødvendig.

2. Hva med to kirker i ulike sokn som ligger nært hverandre...

I Laksevåg er det et ganske stort orgel, og det er fullt mulig å samarbeide slik at orgelkonserter o.l. skjer i Laksevåg.

3. Skal vi forvente en fast egenandel...

Kirkene har så forskjellig behov, og menighetene så forskjellig økonomi, så jeg synes det blir mest naturlig å vurdere fra prosjekt til prosjekt.

4. Hva skal vi tenke om elektroniske orgler...

Jeg mener tradisjonelle pipeorgler av god kvalitet er mye lurere.

- Tilpasset kirkerommet, vil låte mye bedre, et digitalt instrument kan bare i begrenset grad tilpasses rommet.
- Jeg tror det er mye billigere på lang sikt. Et godt orgel varer flere hundre år, kanskje «evig». Et digitalt orgel har begrenset levetid.
- Bør høre på kantorene, som skal bruke instrumentene. Det blir vanskeligere å rekruttere kantorer til kirker med digitale instrumenter.

Endre Dāvøy, 20.9.18

Olsvik:

Olsvik menighet - Fremtidige orgelinvesteringer - BKF's fremtidige politikk

Vedr. sak om orgelinvesteringer

Olsvik menighetsråd mener spørsmålet reiser noen vesentlige følgespørsmål. Nemlig hvilken type kirkemusikk trenger menighetene de neste 30 årene, noe som igjen reiser spørsmålene hvilken type kirkemusikere trenger vi og hvilke instrumenter trenger vi?

Ser vi på utviklingen av kirkemusikken de siste 25 årene, en generasjon, fra 1993 - 2018 ser vi en utvikling der kirkemusikken relativt raskt har breiet seg ut hva gjelder sjanger og instrumentering. Denne utviklingen er naturlig og ønskelig, fordi kirkemusikken er til for å oppfylle kirkens mål. Kirken er ikke et museum.

Det er menighetene, komponister og musikere som har vært driveren i denne utviklingen. Ser vi på kirkemusikkutdanningene, er det her fortsatt den klassiske kirkemusikken man i størst grad skolerer i.

Musikken har en avgjørende funksjon for det menighetsbyggende arbeidet. Musikk er kommunikasjon. Kirken har utfordringer med å nå ut til nye generasjoner av ulike årsaker, men kommunikasjonsform står sentralt.

Den klassiske kirkemusikken og det akustiske pipeorgelet er en kulturskatt som vi skal ta vare på og holde i hevd (aktivt bruke). Samtidig må kirken fortsette å utvikle sin kirkemusikalske bredde og kvalitet. Den må fornye seg, nettopp for å nå ut med budskapet om Jesus til nye generasjoner. For å lykkes med fellesskapsbyggende kommunikasjon i menigheten trengs en kirkemusikalsk utvikling som ikke er fremmedgjørende men inkluderende. Den klassiske kirkemusikken med orglet som eneste instrument må i større grad enn i dag leve side om side med nyere musikk med en bredere instrumentering.

Menighetsrådet mener vi skal investere i nye akustiske kvalitetspipeorgel der dette er hensiktsmessig. For eksempel i historiske kirkebygg der det foregår konsertvirksomhet og i andre kirker der det er særlig hensiktsmessig. Samtidig mener vi at vi som kirke bør bruke mer av våre kirkemusikkpenger, på andre kvalitetsinstrumenter. Vi bør utruste kirkene med instrumenter som i enda større grad kommuniserer med dagens og neste generasjon medlemmer.

Det økonomiske aspektet er selvfølgelig også et moment. Det er realistisk å tro at kirkens økonomi blir utfordrende i tiden som kommer. Da må vi bruke de pengene vi har på klokest mulig vis, med menighetenes oppdrag og funksjon i sentrum.

Momenter som gjerne blir brukt som argumenter mot digitale orgel:

1. Kvaliteten er for lav.

Teknologien har nå kommet så langt at kvaliteten er svært god. For oss er det selvfølgelig en forutsetning at elektroniske/digitale orgler har svært høy kvalitet både lydmessig og spillemessig og at kvaliteten er god nok til de kirkerom man velger en slik løsning. Det er uaktuelt å kjøpe dårlige instrumenter.

2. Det er vanskelig å spille akustiske instrumenter sammen med digitale/elektroniske. Å blande digital og akustisk lyd går ikke sammen. Det blir for eksempel vanskelig å intonere.

Det finnes ikke digital lyd. Lyden er analog. Den beveger seg igjennom luften og treffer øret. Lydkilden er digital, som en cd spiller el. synthesizer. Her gjelder det samme som akustiske instrumenter, kvaliteten må være god. Vi mener dette argumentet ikke er gyldig og bygger på en misforståelse av hva lyd er. Vi mener det er forskjell på akustiske og elektroniske lydkilder, men vi mener det er for snevert om lyd i kirken må være begrenset til akustiske lydkilder.

### 3. Rekruttering av musikere blir vanskeligere.

jf. teksten over. Menighetene har ikke orgler for å tilfredsstill musikerne, men fordi musikken har en avgjørende funksjon for kirkens virksomhet. Om vi mener at en bredere instrumentering er viktig for kommunikasjon med dagens og neste generasjons medlemmer må penger flyttes og prioriteres til dette.

Til slutt en tankevisjon;

Tenk om alle kirkene i Bergen var utstyrt med orgel, flygel, trompet, kontrabass, trommesett, fiolin, el. gitar, el. bass, og en i-pad? hvilke muligheter gir det for kirkemusikken, for rekruttering av kirkemusikere og for en moderne kommunikasjonsform? Tradisjon og fornyelse - side om side.

#### **Skjold:**

Vedtak fra staben foreligger ikke. God diskusjon i denne saken. En stor og viktig sak som må vurderes langsiktig. Orgel er en stor utgiftspost både når det gjelder innkjøp og vedlikehold. Denne saken må også ses i sammenheng med plan for kirkemusikk og fremtidig kantorutdanning. MR utfordrer prosti og kantor til å si noe om den langsiktige strategien her.

#### **Vedtak:**

Staben kjem med forslag til vedtak, input til kantor. I tillegg ønsker MR å utfordre kantor Guro R. Buder til å komme med et svar på høringen. AU må se på forslaget og få med MR sine refleksjoner. Viser til spørsmål høringen med følgende svar fra MR;

- 1.JA
- 2.JA
3. NEI, Prosjektet må vurderes hver for seg.
4. JA og JA.

## Slettebakken:

### **Spørsmål Bergen kirkelige fellestråd ønsker svar på**

Etter vår oppfatning har Bkf's egen orgelkonsulent, Karstein Askeland, gitt gode svar på disse spørsmål og vi slutter oss i hovedsak til de vurderinger som kommer til uttrykk i hans uttalelse vedlagt brevet til menighetsrådene. Menighetsrådet har ellers svart på spørsmålene slik:

1. *Skal alle kirker ha like avanserte orgler (gjelder eksempelvis antall stemmer), eller kan vi se for oss at sokn som har flere kirker, kan organisere arbeidet sitt slik at det ikke trenger å være like avanserte/dyre orgler i alle kirkene?*

Svar: I noen tilfeller er det bygd unødvendig store orgel, også i Bergen. En kan gjerne være nøktern og samtidig sørge for et godt og tjenlig instrument både for gudstjenesteliv og det mer konserterende orgelspillet.

1. *Hva med to kirker i ulike sokn som ligger nært hverandre og hvor menighetene har mye samarbeid, kan en da tenke seg at de også samarbeider om de mest avanserte orglene?*

Svar: Det er vanskelig å se for seg hvordan en skal løse dette. Det er viktig å ta utgangspunkt i det enkelte kirkerom for å vurdere en naturlig størrelse på orgelet.

2. *Skal vi forvente en fast egenandel fra menighetene på større orgelprosjekter, eller skal dette vurderes fra prosjekt til prosjekt?*

Svar: Kan vurderes fra prosjekt til prosjekt. Det vil være for ulik økonomi i menighetene til at en kan legge opp til faste, for eksempel prosentvise, egenandeler.

3. *Hva skal vi tenke om elektroniske orgler i noen flere kirker enn vi har i dag? Kan det være en tanke at vi i noen kirker der det ligger til rette for det, sier at fellesrådet finansierer et digitalt orgel, men at menigheten om de ønsker det kan kjøpe et pipeorgel mot at de finansierer mellomlegget?*

Svar: Slettebakken menighetsråd er av den oppfatning at det ikke bør investeres mer i digitale orgler i Bergen. At det i tillegg overfor noen kirker skulle gjøres til en slags «normalordning» med digitale orgler er et forslag vi dermed ikke kan støtte.

Som gode forvaltere ville det være naturlig om BKF sin politikk på dette området harmonerer med kirkens tradisjon og uttalte kunst- og kultursyn. I Gudstjenestebok for Den norske kirke 1992 heter det slik:

*«Pipeorgelet er kirkens tradisjonelle instrument. Orgelet skal understøtte og hjelpe menigheten og koret i tilbedelse, forkynnelse og sang. Orgelet har også selvstendige musikalske funksjoner, både i og utenom gudstjenesten.»*

Gudstjenesteboken inneholder også en enkel liturgisk ordning som kan brukes når et nytt orgel tas i bruk i gudstjenesten.

Kulturmeldingen 'Kunsten å være kirke' fra 2005 siterer gudstjenesteboka på dette punktet og sier at *«orgelet står i en særstilling innenfor kirkens musikk»*. Kulturmeldingen fra 2005 har lagt til grunn for kirkens kultursatsing (KM 2005) og videreført av kirkemøtet i sak KM 11/2018 (Rapport og veivalg for Den norske kirkes kunst- og kultursatsing):

*«Kirkemøtet gleder seg over arbeidet som har skjedd på kulturfeltet i Den norske kirke siden 2005. Utredningen Kunsten å være kirke – om kirke, kunst og kultur og betydningen av dens høringsmaterie, videreføres som et sentralt grunnlagsdokument i arbeidet med kirke, kunst og kultur på alle plan i Den norske kirke.»*

For å sikre orgelets plass i nyere kirker sier KM 2018 følgende:

*«Kirkemøtet vil fremheve betydningen av å utarbeide planer for utsmykning, inventar og utstyr samt plass til orgel fra starten av når det skal bygges ny kirke. Det er viktig at arkitekt, kunstner og orgelbygger samarbeider tidlig om et helhetlig uttrykk for kirkebygget.»*

I Plan for kirkemusikk (KM 2008) heter det slik:

*«De fleste kirkebyggene i Norge er utstyrt med pipeorgel. Mange av disse orglene egner seg også svært godt til konsertbruk. Orgelet har en tradisjon og en utbredelse som har gitt det en sentral plass i menighetens liv. Det er et av kirkens fremste kulturelle varemerker. Med den store spennvidden orgelet har når det gjelder klang, har det vist seg velegnet til en lang rekke musikalske oppgaver. Orgelet alene kan uttrykke en stor musikalsk variasjon. Et orgel blir tilpasset rommet det skal stå i, og er således ikke et masseprodusert instrument. Orgel blir bygget svært forskjellig med hensyn til stemmer, klangfarge og dynamisk spenn. Instrumentet skal egne seg til liturgisk bruk. Det skal støtte menighetssangen og dekke ulike behov for akkompagnement.»*

På [www.kirken.no](http://www.kirken.no) uttrykker kirkerådet seg slik (om kor, orgel og andre instrument):

*«Det tradisjonelle pipeorgelet er eit av dei fremste kulturelle varemerka til kyrkja. Instrumentet har ein tradisjon som strekk seg hundrevis av år tilbake, ein tradisjon som er levande og tek opp i seg nyvinningar på det musikalske, tekniske og handverksmessige området. Eit godt instrument har stor spennvidde når det gjeld klang og dynamikk, og ber i seg mange moglegheiter for musikalsk variasjon, i salmesong og liturgisk musikk, i solospel og samspel. Kvart orgel er unikt, det er ikkje masseprodusert. Instrumenta er ulike med omsyn til stemmer, klangfarge og dynamisk spenn. Teknikk, mekanikk og handverk elles blir skapt for akkurat det rommet orgelet skal stå i. Det er viktig å velge eit musikalsk verkty som gir musikken karakter og truverde».*

### **Bærekraftig orgelpolitikk**

Slettebakken menighetsråd vil ønske Bergen kirkelige fellestråd lykke til med å utmeisle en bærekraftig orgelpolitikk basert på de føringer kirkelige myndigheter har lagt. Vi vil anbefale at en vurderer nye orgelprosjekter ut fra det enkelte kirkeroms egenart og samtidig gjerne utviser nøkternhet vedrørende størrelse. Formålet må fortsatt være å legge til rette for at menighetene får gode og tjenlige instrumenter mtp. gudstjenesteliv og det kirkelige kulturliv ellers og slik at våre kirkemusikere i det daglige har gode instrumenter som inspirer til musikalsk utfoldelse og tjeneste i kirken.

Slettebakken menighetsråd 26.09.2018

Sælen:

**Utdrag fra møteprotokoll nr. 07/18, Sælen menighetsråd 26.09.2018**

**Sak nr. 40/18 Fremtidige orgelinvesteringer – hva mener menighetsrådene**

Kantor i Sælen kirke deltok i starten på denne saken og som fagperson la han fram sine synspunkter før Sælen menighetsråd utarbeidet sitt innspill i saken.

Sælen menighetsråds innspill i denne saken er som følger:

- 1) Alle kirker trenger ikke like avanserte orgel. Hver enkelt kirke må behandles individuelt. Både ut fra klang, akustikk, størrelse, bruk og ikke minst menighetens eget ønske.
- 2) Samarbeid på tvers av sokn er noe som allerede er godt innarbeidet i enkelte sokn, og samarbeid om orgeler kan gi muligheter for større samarbeid.
- 3) Det bør ikke være en fast egenandel fra menighetsrådene, men vurderes fra prosjekt til prosjekt.
- 4) Dette må vurderes fra prosjekt til prosjekt, forutsatt at Fellesrådet ikke overstyrer, men lytter til hva det enkelte menighetsråd sammen med den lokale kantor ønsker. Viktig at instrumentene holder høy kvalitet for å opprettholde god rekruttering til yrket. Erfaring viser at det er få søkere til stillinger i kirker med digitalorgel.

**Søreide:**

Fremtidige orgelinvesteringer - svar fra Søreide menighetsråd.

Menighetsrådet gjorde følgende vedtak i møte 26.09.2018:

1. Skal alle kirker ha like avanserte orgler, eller kan vi se for oss at sokn som har flere kirker kan organisere arbeidet sitt slik at det ikke trenger å være like avanserte/dyre orgler i alle kirkene? **Et orgel må først og fremst tilpasses kirkerommet det skal være i, både klangmessig og størrelsesmessig. I utgangspunktet tenker vi at alle soknekirker skal ha et fullverdig orgel som kan dekke alle kirkelige handlinger. I en nærkirke kan det være et mindre instrument. For å kunne rekruttere og beholde dyktige kirkemusikere, er det nødvendig med kvalitetsinstrumenter som blir godt vedlikeholdt. En dårlig instrumentpark vil forringe kvaliteten på de kirkelige handlingene i stor grad. Vi mener det er veldig viktig å ta vare på den faglige kvaliteten i alt det kirkelige arbeidet.**
2. Hva med to kirker i ulike sokn som ligger nært hverandre og hvor menighetene har mye samarbeid, kan en da tenke seg at de samarbeider om de mest avanserte orglene? **Her blir svaret mye det samme som over. Vi mener at alle soknekirker må kunne gi en fullverdig ramme for alle kirkelige handlinger.**
3. Skal vi forvente en fast egenandel fra menighetene på større orgelprosjekter, eller skal dette vurderes fra prosjekt til prosjekt? **Forutsetninger og behov er svært ulike fra prosjekt til prosjekt. Et orgel bør i utgangspunktet være en obligatorisk del av et kirkebygg, og gå inn i byggesummen. Der det er ønske om ombygging eller utskiftning av et orgel som i utgangspunktet er funksjonelt, vil det være mer aktuelt å be menigheten bidra.**
4. Hva skal vi tenke om elektroniske orgler i noen flere kirker enn vi har i dag? Kan det være en tanke at vi i noen kirker der det ligger til rette for det, sier at fellesrådet finansierer et digitalt orgel, men at menigheten om de ønsker det kan kjøpe et pipeorgel mot at de finansierer mellomlegget? **Vi synes ikke en skal gå inn for digitale orgler i utgangspunktet, men heller kjøpe et mindre pipeorgel.**

Som hjelp i arbeidet ba menighetsrådet om en faguttalelse fra kantor Asbjørn Sniltveit. Denne uttalelsen ligger også vedlagt.



## Fremtidige orgelinvesteringer –

Etter ønske fra menighetsrådet i Søreide menighet kommer jeg med en uttalelse angående investering av digitale orgel kontra akustisk pipeorgel i kirkerommet.

Det er mye bra man kan si om det digitale orgelet. Hvert år kommer de oppgradert med nye samplinger, bedre klangbehandling, bedre spillmekanikk, utallige stemmer, register og lyder som man ellers ikke ville hatt i et «standard» pipeorgel.

Jeg øver selv på et Johannus digitalt orgel hjemme hver dag.

Johannus har vært svært fremtredende de siste årene, der de selv påberoper seg «beste reproduksjon av pipeorgel på markedet». Noe jeg selv ikke bestrider.

Først og fremst må jeg si at jeg ikke stiller meg kritisk til det digitale orgel. Men å investere i digitalt orgel i kirkerommet, tror jeg **ikke** er en ideell løsning.

Digitalt vil alltid være digitalt, selv om det digitale etterstreber det mekaniske.

Pipeorgelet og det digitalt orgel kan «høres likt ut», men i praksis fungerer de veldig forskjellig.

Et pipeorgel er hva det er, mens et digitalt orgel, er noe som prøver å være noe det ikke er.

Lyden fra et digitalt orgel vil alltid høres mer hermetisert og dødt ut kontra et pipeorgel. Man kan alltid ta diskusjonen om at mange ikke kan høre forskjell, men dette vil være en forenkling av problemstillingen.

Pipeorgel: «Hver pipe er unik lydkilde som er tilpasset hverandre og med sin egen plassering inne i orgelet. Ingen pipe står samme sted. Orgelklangen er summen av klangen fra alle disse pipene» (Nordstoga)

Digitalt orgel: «Digitalorgel oppleves langt fattigere og sterilt i forhold til klangen i et pipeorgel, er det nettopp fordi det er ekstremt vanskelig å simulere den klangsammensmeltning som foregår i et rom når lydbølgene fra et tusentalls piper blander seg og brytes mot kirkerommets vegger» (Nordstoga)

Som det nevnes i rapportene vi fikk tilsendt, så opplever jeg det på samme måte.

Det er vanskelig å erstatte klangen og lyden i fra et pipeorgel over i et digitalt instrument. Det er også vanskelig å blande akustisk og digital lyd. Ikke praktisk sett, men hørsel og lydmessig. Enten bør alt være akustisk, eller så bør alt gå igjennom digitale forsterkere.

Prøv å synge eller spille til en CD i fra stereoanlegget, så vil man få samme oppfatning som å synge eller spille med et digitalt orgel.

Etter å ha vikariert i Bergen de siste 5 årene, har jeg vært innom Loddefjord og ytre Arne, som begge har digitale orgel.

Hver gang har vært utfordrende.

Gudstjenesten i ytre Arne, så hadde lynnedslag grillert deler av hovedkortet, som førte til at lyden og registrene i orgelet ikke fungerte som de skulle – dette ble en laber gudstjeneste med lite lyd.

Jeg har også spilt i gravferder med solister, noe som har vært lite tilfredsstillende.

---

Det endelige førte til at jeg begynte å takket nei til seremonier i ytre Arna kirke.

Jeg har flere ganger vært i Loddefjord kirke, der jeg opplever problemstillinger som:

- 16» subbassen (den dype bassen) er alt sterk og fremtredende gjennom høyttaler elementene. Dette fører til mye ubehagelig risting og klirring i rommet.
- Kirkeorgelet har alt for mye klang og er ikke tilpasset kirkerommet. Det høres ut som et orgel fra en stor katedral.

Kirkevergen la frem Kåre Nordstoga sin beskrivelse til en erfaren kantor som spiller på både digitalt og akustisk orgel – der han ikke kjente igjen problemstillingen med blanding av digital lyd, med akustisk menighetssang eller akustiske instrumenter.

Ettersom jeg selv har en del erfaring rundt digitale orgel, da jeg selv øver på det hver dag, samt spilt på instrumentene i ytre Arna og Loddefjord kirke, kan jeg ikke gjøre annet enn å bestride dette utsagnet.

Det som ikke kan bestrides, er at et digitalt orgel er betydelig billigere å kjøpe og vedlikeholde, enn et pipeorgel. Men som det vises til i rapportene, er det også mange skjulte utgifter. Både i hensyn til faste serviceavtaler, software oppdateringer og levetiden på hardwaren. (Hovedkort, kretskort, ledning, magnetkoblinger m.m.)

Å investere i en digital orgelflåte i Bergen og omegn, tror jeg fort kan bli en fallgrube. Selv om man ønsker det beste både økonomisk og «følge utviklingen», kan det fort bli uønsket kvalitet på grunn av tilpassingen av instrumentene i de forskjellige kirkerommene. Når man bygger pipeorgel, kommer det orgelbyggere som gjennom lange tradisjoner alltid streber for å finne den beste klangen i instrumentet, tilpasset akkurat det kirkerommet. Med et digitalt orgel, er ikke dette mulig, da orgelet allerede er samlet fra en eller annen kirke, som mest trolig ikke har de samme tilnærmingene.

Etter mine erfaringer, kan et digitalt orgel fungere godt som et rent solistisk konsertinstrument, samt fungere godt i hjemmet som øvingsinstrument og institusjoner, eksempel sykehjem, der man har stor plassmangel. Når det kommer til kirkerommet, vil digitalt orgel per dags dato ikke kunne erstatte et akustisk pipeorgel, med tanke på kvalitet, særpreg, akustisk, klang, tilpassing og bruksområde.

Undertegnede

Asbjørn Snilstveit  
Kantor Søreide menighet

---

## Ytre Arna:

### **Orgelinvestringar**

*Sakspapir vedlagt*

1. Det **bør** ikkje vera like avansert orgel i alle kyrkjene.
2. Det bør vera eit samarbeid der ein kan nytta kyrkjer med pipeorgel til større konserter.
3. Eigenandel frå soknet bør vurderast frå prosjekt til prosjekt.
4. Der det ligg til rette for at fellesrådet finansierer eit digitalt orgel kan kyrkjelyden om dei ynskjer det finansiera mellomlegget til eit pipeorgel.

*Vedlagt sakspapir.*

*Det vart henvist til feil med det digitale orgelet i Ytre Arna i samband med ein julekonsert. Det er ikkje noko grunnlag for å bruka dette argumentet. Feilen var strømforsyningen (gamalt sikringskap).*

*Ytre Arna kyrkje fekk ny kurs til orgelet, etter det har det ikkje vore problem.*

*Ytre Arna har hellet ikkje hatt problem med å tilsetja organist.*

*Vi har ein dugane og stabil organist som har vore ca. 11 år i Ytre Arna.*

*Kyrkjelyden og organisten er godt nøgd med orgelet.*

## Årstad:

### [Sak 21/18 Fremtidige orgelinvesteringer – Årstad kirke, høringsinnspill](#)

BKF har i brev 18.5.2018 bedt menighetsrådene gi innspill til fremtidig orgelpolitikk for byens kirker. Med brevet fulgte vedlegg. Vi kan uttale oss innen 1.10.2018. Vår kantor har 28.8. har uttalt seg klart til fordel for fortsatt å ha et mekanisk orgel. BKF viser til at bare to kirker har digitale orgler, mens en kirke bruker flygel. De øvrige har, som vi, pipeorgler. Vedlikeholdsbudsjett for orgler er ca 0,45 mill kr per år. Nye orgler eller spillepult er delvis finansiert av menigheter. Årstad menighetsråd berørte henvendelsen indirekte i vår sak 16 i juni.

### Vedtak:

1.Årstad menighetsråd ønsker fortsatt å ha et pipeorgel i vår kirke. Vi viser til kirkerommets størrelse, orgelets kvaliteter, at kirken har kulturhistorisk verdi som bygg fra før år 1900, og de innhentede erfaringene fra Drammen. Et digitalt orgel vil være en u hensiktsmessig investering.

Skulle orgelet vårt forfalle eller til og med bli satt helt ut av spill, ville det ha vært et stort tilbakeskritt. Orgelet vårt er det et historisk instrument som langt på vei er bevart i original stand. Det passer kirkerommet som hånd i hanske. Klangen er typisk for hvordan orgler klang da kirken ble bygget, selv om instrumentet i seg selv er 30 år yngre. Orgelet har en historisk, estetisk og antikvarisk verdi som bør vernes om, som vi er satt til å forvalte. Kirken vår som helhet er en viktig identitetsmarkør - ikke bare i det ytre, men også ved at kirken oppleves som ekte og autentisk, også lydmessig. Et digitalt orgel vil ikke kunne gi en slik opplevelse. Det kan også være en utfordring rent kunstnerisk. I praksis vil dette medføre at orgelet vil brukes lite, og at flygelet overtar.

Vi vil påpeke at konsertaktiviteten i kirken er økende, noe vi ønsker skal stimuleres. Det vil være uheldig om det blir sådd tvil om Årstad kirkes kunstneriske ambisjoner, vi ønsker gode orgelfasiliteter hos oss

2. En mulig delfinansering fra menigheters side bør tas opp som en egen prinsipp sak i BKF basert på en samlet prioritering av oppgaver under Fellesrådets ansvarsfelt etter kirkeloven § 14. En slik del finansiering kan bare være aktuell ved nyinvesteringer og ikke pga ordinært vedlikehold, selv i de tilfeller hvor et forsømt vedlikehold utløser behov for investering.

**Åsane:**

**Aus forslag til vedtak:** Åsane menighetsråd støtter de vurderingene som kantor Gerd Inger E. Yddal skriver i uttalelsen om fremtidige orgelinvesteringer.

**Vedtak:** AUs forslag ble enstemmig vedtatt.

## Notat og innspill til Åsane Menighetsråd angående fremtidige orgelinvesteringer

Åsane Kirke og Åsane Gamle Kirke har i dag to pipeorgler som fungerer bra, og som trolig vil holde i mange år ennå. Så i forhold til vår menighet er problemstillingen vedr. pipeorgel kontra digitalorgel ikke så aktuelt pr. dags dato.

Det er imidlertid planer om å bygge en kirke på Haukås, og når den engang skal realiseres må en ta et valg når det gjelder hvilket instrument en skal satse på.

Jeg synes ordlyden i brevet fra kirkebyggsjef og kirkeverge viser at en tydelig har som hensikt å få byens menighetsråd til lettere å akseptere digitalorgel som et alternativ til pipeorgel, så jeg vil be dere om også å lese de andre dokumentene som er lagt ved. Disse er bl.a. skrevet av orgelkonsulenten i BKF, Karstein Askeland og domorganist i Oslo, Kåre Nordstoga, og belyser en del andre sider ved saken.

Spørsmålene som ønskes diskutert i menighetsrådene er følgende:

1. Skal alle kirker ha like avanserte orgler (gjelder eksempelvis antall stemmer) eller kan vi se for oss at sokn som har flere kirker, kan organisere arbeidet sitt slik at det ikke trenger være like avanserte/dyre orgler i alle kirker?

Jeg synes at spørsmålet er litt irrelevant. Det er ikke naturlig at alle kirker har like store orgler, av den grunn at et pipeorgel alltid er tilpasset det rommet det skal stå i.

Et digitalorgel har stemmer som er samlet fra andre orgel, og har derfor ikke stemmer som er spesialtilpasset rommet det blir installert i.

2. Hva med to kirker i ulike sokn som ligger nært hverandre og hvor menighetene har mye samarbeid, kan en da tenke seg at de også samarbeider om de mest avanserte orglene?

Jeg tror dette er vanskelig å gjennomføre i praksis. Det er viktig at hver menighet har et orgel som dekker de behov en har når det gjelder gudstjenester og kirkelige handlinger.

3. Skal vi forvente en fast egenandel fra menighetene på større orgelprosjekt, eller skal dette vurderes fra prosjekt til prosjekt?

På grunn av at alle kirkerom er forskjellige, og at menighetenes evne til å bidra er ulike, synes jeg at en fast egenandel ikke er riktig. Det offentlige bør bidra til at orgelet dekker behovet ved gudstjenester og kirkelige handlinger. Skulle menigheten ønske å bygge på med flere stemmer utover dette, kan den bidra med egne midler.

4. Hva skal vi tenke om elektroniske orgler i noen flere kirker enn vi har i dag?  
Kan det være en tanke at vi i noen kirker der det ligger til rette for det, sier at fellesrådet finansierer et digitalt orgel, men at menigheten om de ønsker det kan kjøpe et pipeorgel mot at de finansierer mellomlegget?

Å gjøre digitalorgel til en normalordning, mens en ser på pipeorgel som en luksus menighetene må betale selv er en lite ønskelig utvikling. Det sies i brevet at en har fått gode tilbakemeldinger fra de to digitalorglene i Ytre Arna og Loddefjord, pluss nye Tveit Kirke på Askøy.

Olav Arne Steinkopf, som er kantor i Arna og også spiller en del tjenester i Ytre Arna, skriver i en kommentar til dette at han synes at instrumentet fungerer, men ikke så mye mer. Han mener at spesielt de sterke stemmene låter lite pent. Det er på mange måter tydelig at dette er et masseprodusert instrument som ikke er tilpasset rommet.

Jeg reiste selv ut til Askøy for å høre det nye digitalorgelet på Tveit, og kan bekrefte mye av det samme. Jo sterkere stemmer en bruker, jo mer syntetisk blir orgelklangen. Jeg vil også tilføye at dette orgelet av budsjettmessige grunner er satt inn som en midlertidig løsning. Målet på sikt er å skaffe til veie et pipeorgel, og dette viser at en på Askøy ikke ser på digitalorgelet som en varig erstatning for et pipeorgel.

Det er vel et faktum at de fleste kantorer/organister er lite positive til digitalorgler, og heller ønsker å spille på et mindre, men godt pipeorgel enn et stort digitalorgel. Dette er noe menighetene også må ta med seg i forhold til det å tiltrekke seg kvalifiserte søkere når det lyses ut en kantor/organiststilling.

Med vennlig hilsen

Gerd Inger Eide Yddal, kantor i Åsane.

17.09.2018

## MFO:

Musikernes fellesorganisasjon (MFO)  
Bergen kirkemusikerforum (BKMF)

Bergen 27.09.2018

Bergen kirkelige fellesråd  
v/kirkeverge Asbjørn Vilkenen og  
kirkebyggsjef Arne Tveit

Vi viser til skriv vedr. fremtidige orgelinvesteringer av 18.05.2018 fra Bergen kirkelige fellesråd ved kirkeverge og kirkebyggsjef.

MFO/BKMF\* inviterte organister og kantorer i BKF til en samling om dette temaet den 6.september og på grunnlag av det som kom fram på denne samlingen vil vi her svare på de *spørsmålene* som er foreslått til diskusjon samt komme med noen generelle kommentarer.

*Skal alle kirker ha like avanserte orgler ..... eller kan vi se for oss .... at det ikke trenger å være like avanserte/dyre orgler i alle kirkene?*

-Dagens situasjon er allerede sånn at man finner svært ulike orgler fra kirke til kirke. Dette er helt OK så lenge instrumentene er av god kvalitet, er klanglig tilpasset kirkerommet og er egnet til den bruken de er tiltenkt.

*Hva med to kirker .... som ligger nært hverandre ..... at de også samarbeider om de mest avanserte orglene?*

-Samarbeid mellom menigheter bør i liten grad basere seg på interiøret i kirkene.

*Skal vi forvente en fast egenandel fra menighetene på større orgelprosjekter, eller skal dette vurderes fra prosjekt til prosjekt?*

-Å låse seg til en fast egenandel/prosentandel vil være uheldig siden hvert kirkerom er unikt, og derved må hvert orgelprosjekt bli unikt. Det vil likevel være bra og riktig å oppfordre til å starte orgelfond i menigheter hvor det er behov for nytt orgel. Alle lokale initiativ/aksjoner er egnet til å få fokus på saken samt bidra til samhold og identitetsbygging.

*... om elektroniske orgler i noen flere kirker .... at fellesrådet finansierer et digitalt orgel .... pipeorgel mot at menigheten betaler mellomlegget?*

-Denne tenkemåten vil være et hinder for å få til unike orgelprosjekt hvor målet er at instrumentet skal være tilpasset kirkerommet.

Videre vil kantor- og organistkollegiet si at

-gode og godt egnede instrumenter i kirkene er viktig for at kirken i Bergen skal kunne rekruttere/ tiltrekke seg høyt kvalifiserte fagfolk til kirkemusikerstillingene, noe som er av aller største betydning dersom kirken skal framstå som en av samfunnets mest sentrale kulturbærere. I den forbindelse må det sies at vi reagerer på setningen «Kantorene våre er viktige bidragsytere til musikklivet i menighetene». Vi velger å tro at det her dreier seg om en uheldig eller lite gjennomtenkt formulering og at vår arbeidsgiver er seg bevisst at kantorene, både som utøvere og gjennom sin rolle som ledere av musikklivet i menighetene, er blant kirkens viktigste kulturbærere. Denne kulturen representerer mye mer enn et lokalt menighetsperspektiv. Kirkemusikken er kontaktskapende, og forener kreative krefter fra alle verdens land der kirken har slått rot.

-vi er kjent med og slutter oss til orgelkonsulent Karstein Askelands kommentarer til «Kort orientering til menighetsrådene fra Bergen kirkelige fellesråds leder» Notat nr 14.

Vi vil ellers oppfordre fellesrådets medlemmer til å gjøre seg kjent med kulturmeldingen «Kunsten å være kirke» (2005), Rapport og veivalg for Den norske kirkes kunst- og kultursatsing (2008) og Plan for kirkemusikk (2008). Vi viser også til Kirkelovens §24 som gir Kirkemøtet plikt og mandat til å vedta regler om liturgisk inventar og utstyr. Kirkemøtet vedtok disse i 2015.

I §9 står det: *Pipeorgelet er kirkens tradisjonelle hovedinstrument.*

Dette må ses i sammenheng med §19 (samme), hvor det står: *Andre musikkinstrumenter kan understøtte og hjelpe menighet og sangkor i tilbedelse, forkynnelse og sang. Dette gjelder for eksempel piano eller band til ungdomsgudstjenester ol.*

Hovedinstrumentet for kirken er altså ikke «Orgel», men «Pipeorgel» i henhold til Kirkemøtet. Ettersom dette er vedtatt så sent som i 2015, vitner ordbruken om en klar hensikt. Det er både fagmiljøets, menighetsrådets, og fellesrådets oppgave å ivareta intensjonene til Kirkemøtets vedtak.

Videre i §9 står det også: *Orgelets plassering og utforming avklares i et nært samarbeid med orgelbygger, orgelsakkyndig konsulent og arkitekt.*

Det er ganske klart at det ikke her henvises til elektronisk orgel, da man ikke bruker begrepet orgelbygger i den sammenhengen, men heller produsent el. Norsk orgelkonsulentforening ble til etter initiativ fra KA. Fagmiljøet forholder seg til at kirkens ledelse gjennom Kirkemøtet og KA gir klare retningslinjer for hvordan forvaltningen skal utøves. Begge signalene går utvetydig i retning av at det skal bygges ekte pipeorgler i kirkene.

Avslutningsvis vil vi si at enhver ansvarlig forvalter av fellesskapsmidler er forpliktet til å vurdere økonomien i både investeringer og drift og det er derfor forståelig at det inviteres til denne høringsrunden. Vi vil oppfordre til at Bergen kirkelige fellesråd satser på kvalitet i alle ledd og fortsatt lar seg lede av en visjon om å skape unike opplevelser i unike kirkerom.

MFO

BKMF

Jostein Aarvik – tillitsvalgt

Sigurd Øgaard – leder

\*Styret i Bergen kirkemusikerforum/BKMF er klubbstyre for Musikernes fellesorganisasjons lokallag. BKMF arrangerer også faglige samlinger for alle kantorer/organister i fellesrådsområdet.



## **Innspill fra Bjørgvin kirkemusikkutvalg - Fremtidige orgelinvesteringer - BKF's fremtidige politikk**

Bergen kirkelige fellesråd  
Arne Tveit, kirkefagsjef

Vi takker for invitasjonen til å komme med innspill til Bergen kirkelige fellesråd sin orgelpolitikk.

Bjørgvin kirkemusikkutvalg har følgende kommentarer:

### *Normen er pipeorgel*

I lovsamling for den Norske kirke leser vi i kapittel 2 Liturgisk inventar:

« § 9 Orgel

Pipeorgelet er kirkens tradisjonelle hovedinstrument. Orgelet skal understøtte og hjelpe menighet og sangkor i tilbedelse, forkynnelse og sang. Det har også selvstendige musikalske funksjoner, både i og utenom gudstjenesten.

Orgelets plassering og utforming avklares i et nært samarbeid med orgelbygger, orgelsakkyndig konsulent og arkitekt. I nye kirker bør orgelets plassering være slik at kirkemusikeren kan lede et sangkor fra sin plass ved orgelet.»

Det er tydelig at det er pipeorgel det er tale om, som hovedinstrument i en kirke. Det var nok helt bevisst at Kirkemøtet skrev «pipeorgel» i regelverket, og ikke for eksempel «orgel», eller «kirkeorgel», men DNK har ikke noen steder sagt at kirken ikke ønsker elektroniske orgler, eller at det er forbudt.

### *Kvalitetsvurdering*

Vi er kjent med at KA sitt hefte «Klang og kvalitet» gir gode råd på området. Det bør ikke utelukkende være pris og plassering/størrelse som blir enerådende i beslutningsgrunnlaget for valg av orgel. Vurdering av tjenlig instrument handler vel så mye om det enkelte kirkeroms akustikk og orgelets posisjon som fag og håndverk.

Fakta vedr. levetid og vedlikehold av digitale instrumenter må, på lik linje med pipeorgler, dokumenteres nøkternt. Digitale instrumenter er stort sett utdaterte senest etter ca. 20-30 år. Det samme gjelder eventuelle elektriske/digitale komponenter i et pipeorgel. I den perioden vil også normalt vedlikehold i et pipeorgel være mer kostnadskrevenne.

Det er klokt og nødvendig å tilnærme seg dette med faglig ekspertise som belyser fordeler og utfordringer knyttet til de ulike valgene.

Et vesentlig spørsmål vil være om kirken rent kulturpolitisk også i fortsettelsen vil satse på en autentisk kirkemusikktradisjon både i "hovedkirker" og den jevne menighetskirke.

### *Møre*

Vi er kjent med at man i Møre bispedømme har godkjent innkjøp av digitale orgler, under forutsetning av at dette er midlertidige ordninger for å løse en akutt situasjon, men det forutsettes at det arbeides videre med å få på plass finansiering av pipeorgler. Det er en ganske entydig holdning hos kirkemusikere i Møre at pipeorgelet er kirkens tradisjonelle hovedinstrument.

I tillegg til argumentasjon om kvalitet og beregnet levealder på pipeorgel, er rekruttering til organiststillinger vektlagt. Gode instrumenter er en vesentlig faktor for kvalitetsutøvelse/tilbedelse både for kantor og menighet.

Dette er dog et område der det gjelder å trø varsomt og lyttende og samtidig tydelig og opplyst/informert

### *Levetid/slitasje*

Argumenter vi har fått fra organister mot å velge digitalt er blant annet at det er teknologi som må vedlikeholdes og oppdateres og nok raskere vil måtte skiftes ut fordi en ikke får nye deler. Et viktigere motargument er at lyd som kommer ut ikke er «levende», men digital, noe som blant annet gjør at mange instrumentalister som spiller akustisk sliter med intonasjon.

### *Helhetlig plan*

Fra kirkemøtets kultursak - vedtak 11/18 leser vi i Vedtakspunkt 12:

Bygging av nye kirker

- «Kirkemøtet vil fremheve betydningen av å utarbeide planer for utsmykning, inventar og utstyr samt plass til orgel fra starten av når det skal bygges ny kirke. I samiske områder bør samiske kulturuttrykk være en likeverdig del i planene for kirkebyggets arkitektur, utsmykning og inventar. Det er viktig at arkitekt, kunstner og orgelbygger samarbeider tidlig om et helhetlig uttrykk for kirkebygget. Akustikk og lyssetting må integreres i prosjekteringen sammen med øvrige behov kirken har i sine kulturaktiviteter. Prinsippet om universell utforming må også gjelde.

### *Anbefaling*

Fra kirkemusikalsk råd i Bjørgvin bispedømme vil vi anbefale at det med bakgrunn i musikalsk og kunstnerisk kvalitet i hovedsak bør velges pipeorgel, men at man kan gjøre unntak i menigheter der man har andre tilbedelsesformer/musikkgenre/rytmisk musikk som satsingsområde.

Videre anbefaler vi at menigheten i disse sakene innhenter faglig kompetente deltakere til en grundig vurdering, både kulturpolitisk, instrumentfaglig og kirkefaglig.

Med vennlig hilsen

Bjørgvin kirkemusikkutvalg

Kjetil Almenning, leder

## Karstein Askeland, BKF's orgelkonsulent

Jeg har lest «Kort orientering til menighetsrådene fra Bergen kirkelige fellesråds leder», datert 26. april 2018.

Dokumentet er stilet «til alle medlemmer i menighetsrådene i Bergen samt alle andre interesserte».

Da undertegnede tilhører gruppen «andre interesserte», og dertil er BKF's orgelkonsulent, anser jeg meg berettiget til å komme med en kommentar.

Avsnittet om **Fremtidige orgelinvesteringer** gjengis her:

Fellesrådet ønsker å invitere til en bred samtale om orgelinvesteringer og kirkemusikk. Spørsmålene er om man kan tenke alternativer til fullskala akustiske pipeorgel i noen kirker. Digitale orgel kan kjøpes for 10-20 % av kostnaden. Å betale 500 000,- for et digitalt orgel i stedet for 3 - 6 millioner for et pipeorgel, vil kunne frigjøre midler som vil kunne brukes til å utstyre kirkene med andre instrumenter for eksempel flygel. Det vil også kunne frigjøre midler til for eksempel en satsing på musikk og kultur i Bergenskirkene. Tenker vi oss at en i løpet av en tiårs periode sparer 5 pipeorgel kan det bli betydelige midler. De siste 18 årene (etter år 2000) har det skjedd en enorm teknologisk utvikling i samfunnet. Om du er nysgjerrig på hva som har skjedd på den digitale orgelfronten kan du sjekke ut noen av videoene på youtube:

Link: [Johannus Monarke digitalt orgel i Nidarosdomen Trondheim](#)

Link: [Allen H085 digital organ demonstration with maestro Hector Olivera](#)

Link: [The build of a digital organ](#)

Link: [Johannus hybrid orgel](#)

### For det første:

*Fellesrådet ønsker å invitere til en bred samtale om orgelinvesteringer og kirkemusikk. Spørsmålene er om man kan tenke alternativer til fullskala akustiske pipeorgel i noen kirker.*

Det kunne være interessant å vite hva fellesrådslederen mener med *fullskala akustiske pipeorgel*. Størrelsen?

### For det andre:

*Å betale 500.000,- for et digitalt orgel i stedet for 3 - 6 millioner for et pipeorgel, vil kunne frigjøre midler som vil kunne brukes til å utstyre kirkene med andre instrumenter for eksempel flygel. Det vil også kunne frigjøre midler til for eksempel en satsing på musikk og kultur i Bergenskirkene.*

Her snakker vi om to forskjellige ting: Investeringer og drift. Menighetsrådene vil høyst sannsynlig allerede vite at man ikke kan omgjøre investeringsmidler til driftsmidler. Ingen revisor vil godta det!

I tillegg burde det være kjent at svært mange av menighetene i Bergen allerede har anskaffet flygler på egen regning siden BKF tidligere har definert slike investeringer som et menighetsanliggende.

#### **For det tredje:**

*Tenker vi oss at en i løpet av en tiårs periode sparer 5 pipeorgel kan det bli betydelige midler.*

Meg bekjent foreligger det p,t. ingen konkret sak om *utskiftning av orgelet* fra noen menighet i Bergen. Fem pipeorgler på ti år skal m.a.o. ikke bygges, og følgelig er besparelsene ved ikke å bygge dem lik null.

#### **For det fjerde:**

*De siste 18 årene (etter år 2000) har det skjedd en enorm teknologisk utvikling i samfunnet. Om du er nysgjerrig på hva som har skjedd på den digitale orgelfronten kan du sjekke ut noen av videoene på youtube:*

*Link: [Johannus Monarke digitalt orgel i Nidarosdomen Trondheim](#)*

*Link: [Allen H085 digital organ demonstration with maestro Hector Olivera](#)*

*Link: [The build of a digital organ](#)*

*Link: [Johannus hybrid orgel](#)*

At det i de siste 18 årene etter år 2000 har skjedd en teknologisk utvikling er noe alle vet. At denne utviklingen var like enorm de siste 18 årene før 2000 var også noe alle leverandører av digitale orgler proklamerte til stadighet. Det skjer en teknologisk utvikling på alle felt hele tiden!

Ingen må tro at det vil bli bevilget mer penger til musikk og annen kultur om BKF velger billige, digitale orgelløsninger. Snarere tvert imot. En slik forestilling er en fornærmelse mot den seriøse kulturpolitikk Bergen kommune og staten gjennom Norsk kulturråd m.fl. har ført de siste tiår. Der vektlegges kvalitet sterkt ved tildelinger, og digitale orgler vil være en kvalitetsreduksjon mange vil legge merke til.

Youtube-videoer:

#### **1: [Johannus Monarke digitalt orgel i Nidarosdomen Trondheim](#)**

Dette orgelet var et interimsorgel som de leaset mens Nidarosdomens hovedorgel ble restaurert og mens nytt kororgel ble bygget. Det orgelet som er presentert på Videoen ble senere forsøkt solgt til en Adventistkirke.

Organisten på Videoen, Erling With Aasgård, er ikke ansatt i Nidarosdomen. Han snakker hele tiden om «They» og ikke «We». Det ville vært naturlig å ta en prat med dem som har anvendt dette instrumentet over noe tid. Det har jeg gjort, og de har med sitt nyervervede erfaringsgrunnlag frarådet langt mindre kirker enn Nidarosdomen å foreta innkjøp av slikt.

#### **Bred samtale**

Jeg imøteser en bred samtale om dette temaet slik fellelrådslederen inviterer til.

Som orgelkonsulent i BKF kjenner jeg på en lojalitetsplikt overfor Kirkevergens administrasjon. Samtidig er det min plikt å fore BKF og administrasjonen med faglig baserte, historie- og kunnskapsbaserte betraktninger på orgelsaksfeltet.

Orgelet i Loddefjord ble i 2004 anskaffet etter en saksbehandling i BKF som ikke ville tålt offentlighetens lys. (Jeg kan dokumentere det). Senere har diskusjonene vært faglig basert og saklige. Jeg håper dette blir tilfellet også fremover.

Jeg ser for øvrig av saksdokumentene til BKF at det foreligger «*positive tilbakemeldinger fra Loddefjord, Ytre Arna og Tveit på Askøy*». Sistnevnte har etter det jeg erfarer anskaffet et digitalt orgel som en *midlertidig løsning*. Uansett positive tilbakemeldinger eller ikke er dette en overfladisk måte å drive saksopplysning på. Skal orgelsaker bli seriøst behandlet i forvaltningsorganene, må de ansvarlige først sørge for å bli adekvat opplyst selv, for dernest å kunne opplyse menighetsråd, fellesråd og allmennheten best mulig.

Med vennlig hilsen

Karstein Askeland  
orgelkonsulent for BKF



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## BKF - Nytt medlem av Kulturutvalget

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
09/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Mona Gangsøy Eide

Arkiv: KA - 012.9

Arkivsaknr: 15/301

Saksbeh.: Mona Gangsøy Eide

### Bakgrunn:

Vi viser til fellesrådets vedtak i sak 61/18 om nytt mandat for kulturutvalget hvor fellesrådet vedtok .....at minst ett av medlemmene er valgt representant fra fellesrådet.

Kirkevergen har invitert alle medlemmene av fellesrådet til å melde sin interesse for å delta i Kulturutvalget – uten respons. På konkret forespørsel har Lars Kristian Stendahl Gjervik sagt ja til å stille som kandidat. Lars Kristian har et bredt engasjement for kultur i kirken både ved aktiv deltakelse i kulturaktiviteter i Olsvik menighet, men også som kirkepolitiker og leder av fellesrådet.

### Kirkevergens forslag til vedtak:

Fellesrådet oppnevner Lars Kristian Stendahl Gjervik som medlem av Kulturutvalget

KIRKEVERGEN I BERGEN 07.02.2019

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Mona Gangsøy Eide  
administrasjonssjef



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## BKF - Årsmelding for kontrollutvalget i BKF 2018

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
10/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Asbjørn Vilkenen

Arkiv: KA - 012.9

Arkivsaknr: 19/64

Saksbeh.: Asbjørn Vilkenen

### Bakgrunn:

Vedlagt følger innstilling og årsmelding 2018 fra kontrollutvalget i BKF.

### Kontrollutvalgets forslag til vedtak:

Fellesrådet godkjenner årsmelding 2018 for kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd.

KIRKEVERGEN I BERGEN 07.02.2019

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

### Vedlegg:

Dok.dato	Tittel
07.02.2019	Innstilling - Årsmelding for kontrollutvalget for 2017
07.02.2019	Årsmelding for kontrollutvalget i BKF 2018



DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

Sekretariat for kontrollutvalet

---

Fellesrådet i BKF

Vår sakshandsamar: Roald Breistein

Dykkar ref.:  
Vår ref: 2018/22  
Vår dato: 16.03.2018

### **Innstilling - Årsmelding for kontrollutvalget for 2017**

Vedlagt følger innstilling i sak PS 14/18 Årsmelding for kontrollutvalget for 2017 etter møte i kontrollutvalget i BKF 13.03.2018.

Vi ber om at dette blir lagt frem som **sak** i møte i fellesrådet 25.04.2018.

Med helsing

Hogne Haktorson  
kontrollsjef

Roald Breistein  
seniorrådgjevar

*Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikkje underskrift.*



Arkivsak: 004  
 Arkivnr: 2018/22-1  
 Saksbehandler: Roald Breistein

## Saksfremstilling

### Saksgang

Utvalg	Saknr.	Møtedato
Kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd	14/18	13.03.2018

## Årsmelding for kontrollutvalget for 2017

### Sammendrag

Sekretariatet har laget forslag til kontrollutvalget sin årsmelding for 2017.

Årsmeldingen fra kontrollutvalget må regnes som en del av den pålagte rapporteringen fra utvalget til Fellesrådet, jf. regler for kontrollutvalget § 2 der det bl.a. står dette:

*«Kontrollutvalget skal rapportere resultatene av sitt arbeid til Fellesrådet.»*

Sekretariatet mener derfor at det vil være naturlig at fellesrådet godkjenner årsmeldingen i egen sak.

### Forslag til innstilling

Fellesrådet godkjenner årsmelding 2017 for kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd.

### Saksprotokoll i kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd - 13.03.2018

#### Behandling i møtet:

Det ble gjort noen mindre redigeringsmessige endringer i årsmeldingen.

Med disse endringene ble forslag til vedtak enstemmig vedtatt.

#### Vedtak:

Fellesrådet godkjenner årsmelding 2017 for kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd.

Hogne Haktorson  
kontrollsjef

Roald Breistein  
seniorrådgjevar

*Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke underskrift.*

**ÅRSMELDING 2018**

**FOR KONTROLLUTVALGET I**

**BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD**



Foto: Tor Andre Ljosland

1.	<i>Formål og oppgaver for kontrollutvalget</i> .....	3
2.	<i>Sammensetning av kontrollutvalget</i> .....	3
3.	<i>Om virksomheten i 2018</i> .....	3
4.	<i>Sekretariatsordningen</i> .....	3
5.	<i>Revisjonstjenestene</i> .....	4
6.	<i>Arbeid med forvaltningsrevisjon</i> .....	4
6.1.	<i>Plan for forvaltningsrevisjon</i> .....	4
6.2.	<i>Gjennomføring av prosjekt innen forvaltningsrevisjon</i> .....	5
6.2.1.	<i>Ansvars-, rolle- og myndighetsfordelingen mellom Kirkevergen og menighetene</i> ....	5
7.	<i>Arbeid med selskapskontroll</i> .....	6
8.	<i>Arbeid med regnskapsrevisjon og den økonomiske situasjonen i BKF</i> .....	6
9.	<i>Andre saker kontrollutvalget har behandlet</i> .....	6
10.	<i>Opplæring</i> .....	7
11.	<i>Kontrollutvalget på BKF's hjemmeside</i> .....	7

## 1. Formål og oppgaver for kontrollutvalget

Formålet med kontrollutvalgets arbeid er å medvirke til at det blir allmenn tillit til at Bergen kirkelige fellesråd sine oppgaver blir løst på best mulig måte, og i samsvar med gjeldende lover og forskrifter. I «Regler for kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd», som ble vedtatt i fellesrådet 20.12.2017, står det bl.a. dette i punkt 2:

*«Kontrollutvalget skal på Fellesrådets vegne forestå den løpende kontroll med BKF's virksomhet – herunder kontrollere om Fellerådets vedtak blir fulgt opp etter deres innhold og forutsetninger. Kontrollutvalget skal påse at BKF's regnskaper blir revidert på en betryggende måte.»*

## 2. Sammensetning av kontrollutvalget

For valgperioden 2015 – 2019 er kontrollutvalget sammensatt slik:

- Karl Johan Hallaråker, leder
- Jorid Laura Vingen Endal, medlem
- Nils Gunnar Toppe, medlem
- Christian Nettet, varamedlem
- Lene Hjortland Skårvik, varamedlem

I møte i fellesrådet 15.02.2018 ble utvalget utvidet til 5 faste medlemmer og 3 varamedlemmer slik at kontrollutvalget i 2018 er sammensatt slik:

- Karl Johan Hallaråker, leder
- Jorid Laura Vingen Endal, nestleder
- Nils Gunnar Toppe, medlem
- Petter Bjerksund, medlem
- Per Kristian Erdal, medlem
  
- Christian Nettet, 1. vara
- Lene Hjortland Skårvik, 2. vara
- Signe Sandberg, 3. vara

## 3. Om virksomheten i 2018

- Kontrollutvalget hadde 6 møter.
- Kontrollutvalget behandlet 44 saker.
- Kontrollutvalget hadde åpne møter.
- Kirkeverge og andre ansatte i BKF har møtt for å informere til kontrollutvalget, når de er blitt forespurt
- Revisjonen har også møtt på møtene i kontrollutvalget.
- Kontrollutvalget har fått tilgang til den informasjon det ble bedt om.

## 4. Sekretariatsordningen

I «Regler for kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd» står det bl.a. dette i punkt 7:

*Fellesrådet skal sørge for at kontrollutvalget har de ressurser som svarer til de oppgaver utvalget skal utføre, herunder sørge for sekretærbistand til kontrollutvalget.*

*Den som utfører sekretariatsfunksjoner for kontrollutvalget, er direkte underordnet utvalget og skal følge de retningslinjer og pålegg dette gir. Sekretariatet skal påse at de saker som behandles av kontrollutvalget, på forhånd er tilstrekkelig utredet.*

Frem til og med 31.08.2017 utførte administrasjonen i BKF sekretær oppgavene for kontrollutvalget. Bergen kirkelige fellesråd valgte i løpet av første halvår 2017 å konkurranseutsette sekretariatstjenestene og inngikk som resultat av dette kontrakt med sekretariat for kontrollutvalget i Hordaland fylkeskommune på å utføre sekretariatstjenestene for kontrollutvalget med virkning fra 01.09.2017. Hogne Haktorson og Roald Breistein har utført sekretær oppgavene for utvalget.

Sekretariat for kontrollutvalet i Hordaland fylkeskommune er forøvrig sekretariat for kontrollutvalget i Hordaland fylkeskommune, samt kontrollutvalgene i disse kommunene: Voss, Øygarden, Samnanger, Stord, Kvinnherad, Bømlo, Tysnes, Ulvik, Eidfjord, Kvam, Ullensvang, Odda, Fusa, Sund, Fitjar, Vaksdal og Askøy.

## **5. Revisjonstjenestene**

Kontrollutvalget skal på Fellesrådets vegne forestå den løpende kontroll med BKF's virksomhet – herunder kontrollere om Fellerådets vedtak blir fulgt opp etter deres innhold og forutsetninger.

Kontrollutvalget skal påse at BKF's regnskaper blir revidert på en betryggende måte.

BDO AS var revisor for Bergen kirkelige fellesråd frem til 30.06.2018. BDO reviderte ferdig regnskapet for 2017, presenterte resultatet av interimrevisjonen for samme år og leverte revisjonsmelding for dette slik kravet er. Etter en prosess med konkurranseutsetting av revisjonstjenestene ble Deloitte AS valgt som ny revisor for BKF med virkning fra 01.07.2018.

Deloitte har lagt frem revisjonsplan for 2018, resultatet av interimrevisjonen for 2018 og annen informasjon om revisjonen sitt arbeid.

Til daglig er det den valgte revisor som utfører tilsynet og kontrollen med BKF, men kontrollutvalget har et eget ansvar med å se til at arbeidet blir utført på en betryggende måte. Det stilles derfor krav om at utvalget selv må vise en aktiv holdning. For å få utført det arbeid utvalget er pålagt, er en avhengig av god kommunikasjon med fellesrådet, administrasjonen i BKF og revisor. Samarbeidet har vært godt med de aktuelle aktører.

Ansvarlig revisor i Deloitte har vært partner, Unni-Renate Moe, som i tråd med regelverket har lagt fram egenvurdering for at Deloitte er uavhengig i forhold til BKF.

## **6. Arbeid med forvaltningsrevisjon**

### **6.1. Plan for forvaltningsrevisjon**

I regler for kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd står det bl.a. dette i § 5

*Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden og senest innen utgangen av året etter at Fellesrådet er konstituert, utarbeide en plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Planen vedtas av Fellesrådet selv som kan delegeres til kontrollutvalget å foreta endringer i planperioden.*

*Planen skal baseres på en overordnet analyse av BKF's virksomhet ut fra risiko- og vesentlighetsvurderinger, med sikte på å identifisere behovet for forvaltningsrevisjon på de ulike sektorer og virksomheter.*

Reglene ble vedtatt av fellesrådet 20.12.2017. Kontrollutvalget fikk begrenset med budsjett midler til disposisjon for 2018. Utvalget valgte derfor å ikke bruke midler på å lage plan for forvaltningsrevisjon for resten av denne valgperioden da det til et sånt arbeid vil gå med relativt store ressurser. I stedet ble det laget en årsplan for 2018. Etter planen skal det i første møte i 2019 lages en årsplan for 2019. Denne vil bli lagt frem for Fellesrådet til godkjenning.

## 6.2. Gjennomføring av prosjekt innen forvaltningsrevisjon

Forvaltningsrevisjon er et verktøy som fellesrådet og kontrollutvalget skal benytte for å sikre at BKF på best mulig måte kan forestå den løpende kontrollen med BKF's virksomhet.

Forvaltningsrevisjon er en av oppgavene til kontrollutvalget. I de vedtatte reglene står det at:

«Kontrollutvalget treffer nærmere bestemmelser om hvilke revisjoner som skal utføres innenfor planens rammer. Forvaltningsrevisjoner skal gjennomføres i tråd med Norges kommunerevisorforbunds (NKRF) Standard for forvaltningsrevisjon RSK 001 eller tilsvarende.»

### 6.2.1. Ansvars-, rolle- og myndighetsfordelingen mellom Kirkevergen og menighetene

I møte i kontrollutvalget 11.09.2018 ble Deloitte bedt om å gjennomføre forvaltningsrevisjon innen «Ansvars-, rolle- og myndighetsfordelingen mellom Kirkevergen og menighetene».

I den godkjente prosjektplanen er det definert slikt formål og slike problemstillinger med forvaltningsrevisjonen:

«Formålet med forvaltningsrevisjonen vil være å undersøke om samarbeidet mellom Kirkevergen og menighetene i Bergen er hensiktsmessig organisert og i samsvar med regelverket. Videre er det et formål å undersøke om administrasjonslederstillingene i menighetene fungerer etter intensjonen, om arbeidsgiveransvaret til Kirkevergen for administrasjonslederen er hensiktsmessig definert, og om menighetsrådet har tilstrekkelig myndighet ovenfor stillingen.»

Med bakgrunn i formålet er det utarbeidet følgende problemstillinger som vil bli undersøkt:

1. **I hvilken grad er samarbeidet mellom Kirkevergen og menighetene organisert på en hensiktsmessig måte?**
  - a) Er rolle- og ansvarsdelingen mellom Kirkevergen og menighetene tydelig og avklart?
  - b) Samsvarer den avtalte rolle- og ansvarsdelingen mellom Kirkevergen og menighetene med krav i lovverket?
  - c) I hvilken grad er den avtalte rolle- og ansvarsdelingen mellom Kirkevergen og menighetene hensiktsmessig?
  - d) I hvilken grad praktiseres den avtalte rolle- og ansvarsdelingen mellom Kirkevergen og menighetene?
2. **I hvilken grad fungerer administrasjonslederstillingen i menighetene etter intensjonen?**
  - a) Er administrasjonslederens oppgaver og ansvar tydelige og avklarte, og praktiseres disse som forutsatt?
  - b) Er administrasjonslederens rapporteringslinjer tydelige og avklarte, og praktiseres disse som forutsatt?
  - c) Er instruksjer og arbeidsbeskrivelser for administrasjonslederstillingen i samsvar med regelverket?
  - d) Er Kirkevergens arbeidsgiveransvar for administrasjonslederstillingen hensiktsmessig definert?
  - e) I hvilken grad har menighetsrådet tilstrekkelig myndighet overfor administrasjonslederen?

Etter planen skal revisjonsrapport leveres innen 31.05.2019.

## 7. Arbeid med selskapskontroll

I regler for kontrollutvalget i BKF står det dette i § 6:

*Kontrollutvalget skal kontrollere BKF's oppfølging av eierskapet (eierskapskontroll).  
Kontrollutvalget avgjør selv hvem som på dets vegne skal gjennomføre denne kontrollen.*

Dette betyr at kontrollutvalget har ansvar for å kontrollere at BKF har en tilfredsstillende oppfølging av eierskapet sitt i selskap de eier helt eller delvis. Pr. i dag dreier dette seg i all hovedsak om Akasia AS, med datterselskaper.

I kommuner og fylkeskommuner i Norge har kontrollutvalget også mulighet til å gjennomføre forvaltningsrevisjon i heleide selskap. Den fullmakten har ikke kontrollutvalget i BKF fått tildelt.

Det er ikke gjennomført eierskapskontroll i 2018.

## 8. Arbeid med regnskapsrevisjon og den økonomiske situasjonen i BKF

I regler for kontrollutvalget i BKF står det bl.a. dette i § 2:

*Kontrollutvalget skal påse at BKF's regnskaper blir revidert på en betryggende måte.*

Kontrollutvalget behandlet årsregnskap og økonomisk årsrapport for 2017 for Bergen kirkelige fellesråd i møte 09.04.2018 der det ble gjort slikt vedtak:

*Kontrollutvalget vedtar slik uttalelse om BKF sitt årsregnskap og økonomisk årsrapport for 2017.*

1. *Kontrollutvalget merker seg som positivt at driftsregnskapet viser et regnskapsmessig overskudd på kr. 3 088 005.*
2. *Kontrollutvalget merker seg videre at BKF har tilfredsstillende lånegjeld, driftsresultat og disposisjonsfond for 2017 som ligger godt innenfor anbefalingene til Riksrevisjonens og Teknisk beregningsutvalg (TBU).*
3. *Ut over det som nevnt over, revisjonsmeldingen av 21.03.2017 og dokumentet «Årsoppgjørsrevisjonen 2017 - Bergen Kirkelige Fellesråd» fra BDO, har kontrollutvalget ikke merknader til BKF sitt årsregnskap for 2017.*

## 9. Andre saker kontrollutvalget har behandlet

- Kirkevergen har orientert om:
  - Oppfølging av plan for internkontroll og gjennomføring av den
  - Reparasjon av klokketårn i Biskopshavn kirke
  - Status på BKF's tilpasning til ny personvernlov (GDPR)
  - Personalavdelingen og relasjonen mellom Kirkevergen og menighetene
- Budsjettforslag for kontroll og tilsyn i BKF i 2019
- Årsmelding for kontrollutvalget for 2017
- Leder i kontrollutvalget har hatt møte med kontrollutvalget i Den norske kirke på sentralt hold
- Gjennomføring av vedtatt årsplan for 2018
- Møteplan for Kontrollutvalget for 2019



## **10. Opplæring**

Jorid Laura Vingen Endal deltok på folkevalgtopplæring for kontrollutvalgene i Hordaland, som ble holdt på Solstrand Hotel og Bad 29. – 30.01.2018. Sekretariat for kontrollutvalet i Hordaland fylkeskommune stod som arrangør for dette.

Som en del av fastpris avtalen med Deloitte holdt de kurs i ny personsvernlov (GDPR) for kontrollutvalget og administrasjonen i BKF i forbindelse med det siste møtet i kontrollutvalget i 2018.

## **11. Kontrollutvalget på BKF's hjemmeside**

Kontrollutvalget ønsket å legge ut ny generell informasjon om utvalget og utvalgets aktivitet på BKF sin hjemmeside. Administrasjonen i BKF har ordnet dette slik at innkallinger, møteprotokoller og årsmelding for kontrollutvalget nå er tilgjengelig på hjemmesiden.

Bergen kirkelige fellesråd

Kontrollutvalet  
c/o Sekretariat for kontrollutvalet  
Hordaland fylkeskommune  
Postboks 7900, 5020 Bergen

telefon: 55 23 90 00

e-post: [hogne.haktorson@hfk.no](mailto:hogne.haktorson@hfk.no)

e-post: [roald.breistein@hfk.no](mailto:roald.breistein@hfk.no)

e-post: [kari.nygaard@hfk.no](mailto:kari.nygaard@hfk.no)

e-post: [kjartan.haugsnæs@hfk.no](mailto:kjartan.haugsnæs@hfk.no)

e-post: [helge.inge.johansen@hfk.no](mailto:helge.inge.johansen@hfk.no)

e-post: [kontrollutvalet@hfk.no](mailto:kontrollutvalet@hfk.no)



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## BKF - Årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
11/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Asbjørn Vilkenen

Arkiv: KA - 012.9

Arkivsaknr: 19/64

Saksbeh.: Asbjørn Vilkenen

### **Bakgrunn:**

Vedlagt følger kontrollutvalgets årsplan for 2019 som svar på fellesrådets vedtak i sak 53/18:

*Bergen kirkelige fellesråd ber kontrollkomiteen legge frem plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon som sak til fellesrådsmøtet møtet 20.02.19.*

### **Kontrollutvalgets forslag til vedtak:**

Fellessrådet vedtar vedlagte årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019

KIRKEVERGEN I BERGEN 07.02.2019

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

### **Vedlegg:**

**Dok.dato**      **Tittel**

07.02.2019      Innstilling - Årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019



DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

Sekretariat for kontrollutvalet

---

Fellesrådet i BKF

Vår sakshandsamar: Roald Breistein

Dykkar ref.:  
Vår ref: 2017/91  
Vår dato: 06.02.2019

### Innstilling - Årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019

Vedlagt følger innstilling i sak PS 4/19 Årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019 etter møte i kontrollutvalget i BKF 05.02.2019.

Vi ber om at dette blir lagt frem som **sak** i møte i fellesrådet 20.02.2019.

Med helsing

Hogne Haktorson  
kontrollsjef

Roald Breistein  
seniorrådgjevar

*Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikkje underskrift.*

Kopi til:  
Leder i fellesrådet Lars Kristian Stendahl Gjervik  
Kirkevergen  
Utvalgsleder

Arkivsak: 217  
Arkivnr: 2017/91-13  
Saksbehandler: Roald Breistein

## Saksfremstilling

### Saksgang

## Årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019

### Bakgrunn for saken:

Kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd har hatt tradisjon for å lage en årsplan som beskriver i grove trekk hvilke aktiviteter man ser for seg å gjennomføre i året som kommer.

Planen for 2018 ble vedtatt i sak 18/17 i møte 30.10.2017. Grunnet kontrollutvalget sin vanskelige budsjettsituasjon i 2018, og usikkerhet om hvordan budsjettsituasjonen ville bli i 2019, ble sak om årsplan for 2019 utsatt til første møte i år. Nå er det avklart at fellesrådet har godkjent kontrollutvalget sitt budsjettforslag for 2019 fullt ut.

### **I referat fra Fellesrådet sitt møte 12.12.18 er det i sak 53/18 «Bergen kirkelige fellesråd – Revidert budsjett 2018» under punktet behandling protokollert dette:**

*«Bergen kirkelige fellesråd ber kontrollkomiteen legge frem plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon som sak til fellesrådsmøtet møtet 20.02.19.»*

### **Sekretariatet mottok i tillegg slik e-post fra kirkevergen 13.12.2018:**

*«Fellesrådet vedtok i sitt møte 12. desember 2018 kirkevergens forslag til budsjett for 2019 uten endringer. Det innebærer at også kontrollutvalgets budsjettforslag ble vedtatt uten endringer.. I samme sak ber fellesrådet om at Kontrollutvalget legger frem plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon jfr. § 5 i Regler for kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd til behandling i fellesrådets møte 20. februar 2019.»*

Dersom det skal lages plan etter § 5, slik kirkevergen skriver, vil det kreve et mye mer omfattende arbeid enn det som er mulig å få frem til 20.02.2019. Jf. i denne sammenheng det som bl.a. går frem av notat til Fellerådets møte 12.12.2018 fra kontrollutvalget:

*«Regler for kontrollutvalget i BKF ble vedtatt i fellesrådet 20.12.2017 der det i punkt 5 bl.a. står:*

*«Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden og senest innen utgangen av året etter at Fellesrådet er konstituert, utarbeide en plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Planen vedtas av Fellesrådet selv som kan delegeres til kontrollutvalget å foreta endringer i planperioden.*

*Planen skal baseres på en overordnet analyse av BKF's virksomhet ut fra risiko- og vesentlighetsvurderinger, med sikte på å identifisere behovet for forvaltningsrevisjon på de ulike sektorer og virksomheter.»*

*Som det går frem av dette skal det lages plan for forvaltningsrevisjon en gang i valgperioden. Det er vanlig at den valgte revisor, Deloitte, blir bedt av kontrollutvalget om å bistå i arbeidet med analyse og plan for forvaltningsrevisjon. Dette koster normalt anslagsvis ca. kr. 130 000. På bakgrunn av kontrollutvalget sin stramme budsjettsituasjon, og at det nå er mindre enn et år igjen av denne valgperioden, har derfor utvalget valgt å ikke gjennomføre dette arbeidet nå.»*

Vi er nå inne i siste året i denne valgperioden. I tråd med § 5 i Regler for kontrollutvalget skal det i løpet av neste år gjennomføres en analyse og lages en plan for forvaltningsrevisjon som skal gjelde for hele neste valgperiode. Dette arbeidet skal basere seg på en vurdering av risiko- og vesentlighetsvurderinger av alle BKF sine ulike sektorer og virksomheter. Forslag til plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2020 - 2023 vil trolig bli lagt frem til godkjenning i Fellesrådet i juni 2020. Dette arbeidet er omfattende og relativt kostbart å få gjennomført dersom det skal gjøres på en skikkelig måte. Arbeidet skal bidra til at valgte forvaltningsrevisjoner vil omfatte områder det er størst risiko for at ting kan gå galt. Slik vi ser det vil det være lite formålstjenlig at en slik prosess gjennomføres i år også.

Det kontrollutvalget likevel kan lage i møtet 05.02.2019 er en årsplan for 2019 som også kan inneholde forslag til neste forvaltningsrevisjonsprosjekt. Denne årsplanen kan legges frem for Fellesrådet til godkjenning i møte 20.02.2019. Et nytt forvaltningsrevisjonsprosjekt vil i tilfelle ikke bli startet opp før etter sommerferien i år og trolig være ferdigstilt vinter/vår 2020. På det tidspunktet er kontrollutvalget i gang med analysearbeidet for neste valgperiode.

#### Drøfting:

På bakgrunn av dette legger sekretariatet frem denne skissen til årsplan for arbeidet i kontrollutvalget i BKF for 2019:

Nr.	Tekst	Kontrollutvalget	Fellesrådet
1.	Vurdering av hvilket forvaltningsrevisjonsprosjekt som bør bestilles for oppstart i 2019.	05.02.2019	20.02.2019
2.	Vurdering av bestilling av eierskapskontroll for 2019	05.02.2019	20.02.2019
3.	Årsmelding for kontrollutvalget for 2018	05.02.2019	20.02.2019
4.	Årsregnskap for BKF for 2018 – Uttalelse fra kontrollutvalget	02.04.2019	24.04.2019
5.	Revisor legger frem uavhengighetserklæring	02.04.2019	
6.	Revisor presenterer revisjonsplan for regnskapsrevisjonen for 2019	02.04.2019	
7.	Behandling av forslag til prosjektplan for eierskapskontroll for 2019	28.05.2019	
8.	Behandling av forslag til prosjektplan for forvaltningsrevisjon 2019	September	
9.	Budsjett for kontroll og tilsynsarbeidet i BKF for 2020	September	
10.	Møteplan for kontrollutvalget for 2020	Desember	
11.	Årsplan for kontrollutvalget for 2020	Desember	
12.	Revisor presenterer interimrevisjonsrapport for 2019	Desember	
13.	Andre saker som kan oppstå som kontrollutvalget finner ut trenger utvalgets fokus, og saker oversendt fra Fellesrådet.		

Ad punkt 1:

Når det gjelder punkt 1 i planen er tanken at kontrollutvalget skal diskutere seg frem til forslag til ett prosjekt i møtet. Det legges da til grunn for diskusjonen følgende områder som lå i årsplan for 2018 samt områder som kom frem i møte i kontrollutvalget 04.12.2018:

- BKF's håndtering av gjennomføringen av "Akasiasaken" når den ansees ferdigstilt.
- Kontroll av fullmakter til AU og Kirkevergen, og hvordan fullmaktene blir praktisert.
- Vedtaksoppfølging
- Andre alternativ som kommer frem i møtet

Ad punkt 2:

Når det gjelder punkt 2 i planen legges til grunn Regler for kontrollutvalget § 6 som lyder slik:

**«§ 6. Kontrollutvalgets arbeid knyttet til selskapskontroll**

*Kontrollutvalget skal kontrollere BKF's oppfølging av eierskapet (eierskapskontroll). Kontrollutvalget avgjør selv hvem som på dets vegne skal gjennomføre denne kontrollen.»*

Konklusjon:

Det blir anbefalt at kontrollutvalget drøfter forslag til årsplan for 2019, gjør de endringer som er nødvendig, og vedtar denne som innstilling til fellesrådet.

**Forslag til innstilling**

Fellesrådet vedtar slik årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019:

Nr.	Tekst	Kontrollutvalget	Fellesrådet
1.	Vurdering av hvilket forvaltningsrevisjonsprosjekt som bør bestilles for oppstart i 2019.	05.02.2019	20.02.2019
2.	Vurdering av bestilling av eierskapskontroll for 2019	05.02.2019	20.02.2019
3.	Årsmelding for kontrollutvalget for 2018	05.02.2019	20.02.2019
4.	Årsregnskap for BKF for 2018 – Uttalelse fra kontrollutvalget	02.04.2019	24.04.2019
5.	Revisor legger frem uavhengighetserklæring	02.04.2019	
6.	Revisor presenterer revisjonsplan for regnskapsrevisjonen for 2019	02.04.2019	
7.	Behandling av forslag til prosjektplan for eierskapskontroll for 2019	28.05.2019	
8.	Behandling av forslag til prosjektplan for forvaltningsrevisjon 2019	September	
9.	Budsjett for kontroll og tilsynsarbeidet i BKF for 2020	September	
10.	Møteplan for kontrollutvalget for 2020	Desember	
11.	Årsplan for kontrollutvalget for 2020	Desember	
12.	Revisor presenterer interimsrevisjonsrapport for 2019	Desember	
13.	Andre saker som kan oppstå som kontrollutvalget finner ut trenger utvalgets fokus, og saker oversendt fra Fellesrådet.		

## Saksprotokoll i kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd - 05.02.2019

### Behandling i møtet:

#### Ad punkt 1:

Kontrollutvalget diskuterte seg frem til å foreslå for fellesrådet å kunne velge blant disse 3 forvaltningsrevisjonsprosjektene med oppstart høsten 2019:

- Iverksettelse av vedtak som er gjort av fellesrådet
- Arkivering, journalføring mv.
- Kontroll av fullmakter til AU og Kirkevergen, og hvordan fullmaktene blir praktisert.

Utvalget var også enig om å foreslå at kontrollutvalget får fullmakt av fellesrådet til å velge blant disse 3 prosjektene.

#### Ad punkt 2:

Kontrollutvalget ble enig om å starte opp eierskapskontroll av BKF's eierskap i løpet av 2019.

Med disse endringene i punkt 1 og 2 i forslag til innstilling, ble slik innstilling enstemmig vedtatt.

### Innstilling:

Fellesrådet vedtar slik årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019:

Nr.	Tekst	Kontrollutvalget	Fellesrådet
1.	Forvaltningsrevisjon for en av disse prosjektene startes opp høsten 2019: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Iverksettelse av vedtak som er gjort av fellesrådet</li> <li>• Arkivering, journalføring mv.</li> <li>• Kontroll av fullmakter til AU og Kirkevergen, og hvordan fullmaktene blir praktisert.</li> </ul> Kontrollutvalget får fullmakt av fellesrådet til å velge blant disse 3 prosjektene.	05.02.2019	20.02.2019
2.	Eierskapskontroll av BKF sitt eierskap i løpet av 2019.	05.02.2019	20.02.2019
3.	Årsmelding for kontrollutvalget for 2018	05.02.2019	20.02.2019
4.	Årsregnskap for BKF for 2018 – Uttalelse fra kontrollutvalget	02.04.2019	24.04.2019
5.	Revisor legger frem uavhengighetserklæring	02.04.2019	
6.	Revisor presenterer revisjonsplan for regnskapsrevisjonen for 2019	02.04.2019	
7.	Behandling av forslag til prosjektplan for eierskapskontroll for 2019	September	
8.	Behandling av forslag til prosjektplan for forvaltningsrevisjon 2019	September	
9.	Budsjett for kontroll og tilsynsarbeidet i BKF for 2020	September	
10.	Møteplan for kontrollutvalget for 2020	Desember	
11.	Årsplan for kontrollutvalget for 2020	Desember	
12.	Revisor presenterer interimrevisjonsrapport for 2019	Desember	
13.	Andre saker som kan oppstå som kontrollutvalget finner ut trenger utvalgets fokus, og saker oversendt fra Fellesrådet.		



Hogne Haktorson  
kontrollsjef

Roald Breistein  
seniorrådgjevar

*Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke underskrift.*



# DEN NORSKE KIRKE

Bergen kirkelige fellesråd

BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD

## Referat og orienteringssaker

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
12/19	Bergen kirkelige fellesråd	20.02.2019

Saksansv : Siri Hoff Austgulen

Arkiv: Arkivsaknr: 19/67

Saksbeh.: Siri Hoff Austgulen

---

1. Protokoll fra møte i Arbeidsutvalget 05.02.19 - møte nr 01/19
2. Protokoll fra møte i Administrasjonsutvalget 05.02.19 - mlte nr 01/19
3. Protokoll fra møte i Kontrollutvalget 05.02.19

### Kirkevergens forslag til vedtak:

Sakene tas til orientering som de foreligger

KIRKEVERGEN I BERGEN 12.02.2019

Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

Siri Hoff Austgulen  
arkivar

#### Vedlegg:

Dok.dato	Tittel
12.02.2019	Referatsaker

**MØTEPROTOKOLL**  
**BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD**  
**ARBEIDSUTVALG**

**MØTE NR. 01/2019**

**Møtedato:** 05.02.2019 **Møtetid:** Kl. 1315 - 1515  
**Møtested:** Kirkevergens kontor, Aasegården - **Saksnr.:** 01/19 – 29/19  
Møterom Lyderhorn

**Tilstede:**

Asbjørn Valen (medlem)  
Bente Krokeide (nestleder)  
Bjarte Flaten (medlem)  
Lars Kristian Stendahl Gjervik (leder)  
Øystein Skauge (geistl. repr)

**Fra administrasjonen:**

Arne Tveit, kirkebyggsjef  
Asbjørn Vilkenen, kirkeverge  
Berit Bakke, personalsjef  
Mette Rogstad Heimli, økonomisjef  
Mona Gangsøy Eide, administrasjonssjef  
Tove Margrete Nordmark, sjef menighetsavdeling

Møteleder:	Lars Kristian Stendahl Gjervik
Utlevert i møtet:	Sak 04/19 – BKF – Årsregnskap – Oversikt utlevert – Sak 19/19 - Åsane sokn – Avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Åsane kirke – nytt vedlegg – 3 nye saker ble meldt - Sak 27/19 – Bergen domkirke sokn – Avtale om overføring av hjemmel til St Jakob kirke – Sak 28/19 - Laksevåg sokn – Avtale om overførsel av grunnbokshjemmel for Laksevåg kirke – Sak 29/19 – Nygård sokn – Avtale om overdragelse av hjemmel for Gravdalspollen gravplass

**Bergen kirkelige fellesråd**  
08.02.19

  
Lars Kristian Stendahl Gjervik  
Leder

  
Asbjørn Vilkenen  
kirkeverge

## Saksliste

Sak nr.	Sakstittel
01/19	Godkjenning av innkalling og saksliste til møte
02/19	Godkjenning av møtebok
03/19	BKF - Verdi- og måldokument 2019-20
04/19	Bergen kirkelige fellesråd - Årsregnskap 2018
05/19	Bergen kirkelige fellesråd - Økonomirapport pr 31.12.2018
06/19	Åsane kirkegård - Navnet minnelund - Minnesmerke til gravfelt ÅS.X50
07/19	BKF - Nytt medlem av Kulturutvalget
08/19	Bergen kirkelige fellesråd - fremtidig orgelpolitikk
09/19	Salhus kirke - søknad om tillatelse til vegger rundt miksepult
10/19	Eidsvåg sokn, avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Eidsvåg gravplass
11/19	Fana sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Fana kirke og kirkegård
12/19	Fana sokn - Avtale om overførsel av grunnbokshjemmel for Ytrebygda kirke
13/19	Fyllingsdalen sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Fyllingsdalen gravplass
14/19	Olsvik sokn - avtale om overførsel av grunnbokshjemmel for Olsvik kirke
15/19	Salhus sokn - avtale om overførsel av grunnbokshjemmel for Salhus kirke og kirkegård
16/19	Slettebakken sokn, avtale om overføring av grunnbokshjemmel
17/19	Sælen sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Sælen kirke
18/19	Søreide sokn, avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Søreide kirke
19/19	Åsane sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Åsane kirke
20/19	Åsane sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Åsane kirkegård og Åsane gamle kirke
21/19	Arna Sokn - avtale om hjemmeloverføring for Arna kirke og kirkegård
22/19	Loddefjord sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Loddefjord kirkegård
23/19	Loddefjord sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Loddefjord kirke
24/19	BKF - bekreftelse på godkjenning av hjemmeloverføring for Assistentkirkegården, St.Jakob kirkegård, Bønes kirke og kirkegård, Fyllingsdalen kirke.
25/19	Referat og orienteringssaker
26/19	Anveit gravplass - Nyanlegg - Utvidelse av Åsane kirkegård
27/19	Bergen domkirke sokn - avtale om overføring av hjemmel til St. Jakob kirke
28/19	Laksevåg sokn - avtale om overførsel av grunnbokshjemmel for Laksevåg kirke
29/19	Nygård sokn, avtale om overdragelse av hjemmel for Gravdalspollen gravplass

## 01/19: Godkjenning av innkalling og saksliste til møte

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Innkalling godkjennes

Saksliste godkjennes med følgende endringer:

Sak 04/19 – BKF – Årsregnskap – Oversikt utlevert

Sak 19/19 - Åsane sokn – Avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Åsane kirke ble nytt vedlegg om avtale delt ut

Sak 25/19 - Referat og orienteringssaker - fikk 2 nye punkt - **3.** Diakonmidler, søknad på statlige midler (muntlig), **4.** Akasia - orienteringer

### **Det ble meldt opp 3 nye saker:**

Sak: 27/19 - Bergen domkirke sokn - Avtale om overføring av hjemmel til St. Jakob kirke

Sak 28/19 - Laksevåg sokn - Avtale om overførsel av grunnbokshjemmel for Laksevåg kirke

Sak 29/19 - Nygård sokn - Avtale om overdragelse av hjemmel for Gravdalspollen gravplass

### **Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

#### **AU- 01/19 Vedtak:**

BKF arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

## 02/19: Godkjenning av møtebok

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Møteboken godkjennes som den foreligger

### **Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

#### **AU- 02/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

## **03/19: BKF - Verdi- og måldokument 2019-20**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Fellesrådet vedtar fremlagte forslag til Verdi- og måldokument 2019-20

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

### **AU- 03/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg drøftet saken. Kirkevergen har tatt med seg signalene fra AU og legger den frem i Fellesrådet

## **04/19: Bergen kirkelige fellesråd - Årsregnskap 2018**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd fastsetter det fremlagte regnskap med investeringsregnskap, driftsregnskap, balanse, noter og økonomisk årsberetning for 2018.

Regnskapsmessig resultat disponeres som beskrevet i saken.

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

### **AU- 04/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg slutter seg enstemmig til kirkevergens forslag

## **05/19: Bergen kirkelige fellesråd - Økonomirapport pr 31.12.2018**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd tar økonomirapport pr 31.12.2018 til orientering.

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

### **AU- 05/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg slutter seg enstemmig til kirkevergens forslag

## **06/19: Åsane kirkegård - Navnet minnelund - Minnesmerke til gravfelt ÅS.X50**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

1. Bergen kirkelige fellesråd bekrefter at opparbeidelsen av minnesmerke til gravfelt ÅS.X50 på Åsane kirkegård er utført i henhold til planene slik de ble godkjent av Bjørgvin bispedømmeråd den 8. desember 2015.
2. Fellesrådets vedtak legges ved søknad til Bjørgvin bispedømmeråd for godkjenning av etableringen av minnesmerke nr. 2 i navnet minnelund på Åsane kirkegård.

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

### **Behandling:**

#### **Kirkevergen fremmet nytt forslag til vedtak**

1. BKF v/Arbeidsutvalget bekrefter at opparbeidelsen av minnesmerke til gravfelt ÅS.X50 på Åsane kirkegård er utført i henhold til planene slik de ble godkjent av Bjørgvin bispedømmeråd den 8. desember 2015
2. Vedtaket legges ved søknad til Bjørgvin bispedømmeråd for godkjenning av etableringen av minnesmerke nr 2 i navnet minnelund på Åsane kirkegård

### **AU- 06/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg slutter seg enstemmig til kirkevergens nye forslag

## **07/19: BKF - Nytt medlem av Kulturutvalget**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Fellesrådet oppnevner Lars Kristian Stendahl Gjervik som medlem i Kulturutvalget

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

### **AU- 07/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg slutter seg enstemmig til kirkevergens forslag

## 08/19: Bergen kirkelige fellesråd - fremtidig orgelpolitikk

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

1. Bergen kirkelige fellesråd takker for alle som har sendt inn høringssvar angående Bergen kirkelige fellesråd sin fremtidige orgelpolitikk
2. Bergen kirkelige fellesråd ser betydningen av å ta vare på kulturarven som ligger i mange av de eksisterende orglene våre, og vil søke å ta vare på dette
3. Bergen kirkelige fellesråd anerkjenner at pipeorgler har noen kvaliteter som digitale orgler ikke har, og ønsker at normalordningen skal være pipeorgler i kirkene. Dette utelukker ikke at en i enkelte kirker kan ha digitale orgler, enten som midlertidige løsninger eller som endelige løsninger.
4. Bergen kirkelige fellesråd anerkjenner at kvaliteten på pipeorglene betyr mer enn antall stemmer, og aksepterer at i en del fremtidige orgelprosjekter begrenser antallet stemmer.

### **Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

#### **Behandling:**

Det ble fremmet forslag om nytt punkt 5. Ved innkjøp av nye orgler, og ved store rehabiliteringsprosjekter, kan en forvente at menigheten stiller med en egenandel i finansieringen

#### **Nytt forslag til vedtak blir da**

1. Bergen kirkelige fellesråd takker for alle som har sendt inn høringssvar angående Bergen kirkelige fellesråd sin fremtidige orgelpolitikk
2. Bergen kirkelige fellesråd ser betydningen av å ta vare på kulturarven som ligger i mange av de eksisterende orglene våre, og vil søke å ta vare på dette
3. Bergen kirkelige fellesråd anerkjenner at pipeorgler har noen kvaliteter som digitale orgler ikke har, og ønsker at normalordningen skal være pipeorgler i kirkene. Dette utelukker ikke at en i enkelte kirker kan ha digitale orgler, enten som midlertidige løsninger eller som endelige løsninger.
4. Bergen kirkelige fellesråd anerkjenner at kvaliteten på pipeorglene betyr mer enn antall stemmer, og aksepterer at i en del fremtidige orgelprosjekter begrenser antallet stemmer.
5. Ved innkjøp av nye orgler, og ved store rehabiliteringsprosjekter, kan en forvente at menigheten stiller med en egenandel i finansieringen

#### **AU- 08/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg slutter seg enstemmig til forslaget



## **09/19: Salhus kirke - søknad om tillatelse til vegger rundt miksepult**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

1. Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner søknad om å bygge vegger rundt miksepulten og skuff under bakerste kirkebenk.
2. Tiltaket finansieres av fellesrådet, når budsjettammen tillater det.
3. Søknadene sendes om prost til biskop for godkjenning.

### **Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

#### **AU- 09/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

## **10/19: Eidsvåg sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Eidsvåg gravplass**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Eidsvåg gravplass slik den foreligger

### **Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

#### **AU- 10/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

## **11/19: Fana sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Fana kirke og kirkegård**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Fana kirke og kirkegård slik den foreligger

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**Behandling:**

**Det ble fremmet nytt forslag til vedtak**

Under forutsetning av tilslutning fra menighetsrådet, godkjenner Bergen kirkelige fellesråd v/AU avtalen for overføring av hjemmelen for Fana kyrkje og kyrkjegard slik den foreligger

**AU- 11/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig nytt forslag

### **12/19: Fana sokn - Avtale om overførsel av grunnbokshjemmel for Ytrebygda kirke**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Ytrebygda kirke slik den foreligger

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**Behandling:**

**Det ble fremmet nytt forslag til vedtak**

Under forutsetning av tilslutning fra menighetsrådet, godkjenner Bergen kirkelige fellesråd v/AU avtalen for overføring av hjemmelen for Ytrebygda kirke slik den foreligger

**AU- 12/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig nytt forslag

### **13/19: Fyllingsdalen sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Fyllingsdalen gravplass**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Fyllingsdalen gravplass slik den foreligger.

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**AU- 13/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

### **14/19: Olsvik sokn - avtale om overførsel av grunnbokshjemmel for Olsvik kirke**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Olsvik kirke slik den foreligger

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**AU- 14/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

### **15/19: Salhus sokn - avtale om overførsel av grunnbokshjemmel for Salhus kirke og kirkegård**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Salhus kirke og kirkegård slik den foreligger

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**Behandling:**

**Det ble fremmet nytt forslag i møtet**

Under forutsetning av tilslutning fra menighetsrådet, godkjenner Bergen kirkelige fellesråd v/AU avtalen for overføring av hjemmelen for Salhus kirke og kirkegård slik den foreligger

**AU- 15/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig nytt forslag

### **16/19: Slettebakken sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Slettebakken kirke og kirkegård slik den foreligger

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**AU- 16/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

### **17/19: Sælen sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Sælen kirke**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Sælen kirke slik den foreligger

Arbeidsutvalg 05.02.2019:

**AU- 17/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

**18/19: Søreide sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Søreide kirke**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Søreide kirke slik den foreligger

Arbeidsutvalg 05.02.2019:

**Behandling:**

**Det ble fremmet nytt forslag i møtet**

Under forutsetning av tilslutning fra menighetsrådet, godkjenner Bergen kirkelige fellesråd v/AU avtalen for overføring av hjemmelen for Søreide kirke slik den foreligger

**AU- 18/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig nytt forslag

**19/19: Åsane sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Åsane kirke**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Åsane kirke slik den foreligger

Arbeidsutvalg 05.02.2019:

**AU- 19/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

## **20/19: Åsane sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Åsane kirkegård og Åsane gamle kirke**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Åsane kirkegård og Åsane gamle kirke slik den foreligger

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

### **AU- 20/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

## **21/19: Arna sokn - avtale om hjemmeloverføring for Arna kirke og kirkegård**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Arna kyrkje og kyrkjegard slik den foreligger.

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

### **AU- 21/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

## **22/19: Loddefjord sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Loddefjord kirkegård**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Loddefjord gravplass slik den foreligger

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**AU- 22/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

**23/19: Loddefjord sokn - avtale om overføring av grunnbokshjemmel for Loddefjord kirke**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Loddefjord kirke slik den foreligger

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**AU- 23/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

**24/19: BKF - bekreftelse på godkjenning av hjemmelsoverføring for Assistentkirkegården, St.Jakob kirkegård, Bønes kirke og kirkegård, Fyllingsdalen kirke.**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU bekrefter med dette godkjenningen av avtaler om hjemmelsoverføring for eiendommene Assistentkirkegården, St.Jakob kirkegård, Bønes kirke og kirkegård, Fyllingsdalen kirke.

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**AU- 24/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

## **25/19: Referat og orienteringssaker**

1. Protokoll fra BKF møte 12.12.18 - møte nr 06/18
2. Diakonmidler, søknad på midler (muntlig orientering)
3. Akasia - orienteringer

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Sakene tas til orientering som de foreligger

### **Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

#### **AU- 25/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

## **26/19: Anveit gravplass - Nyanlegg - Utvidelse av Åsane kirkegård**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

1. Bergen kirkelige fellesråd godkjenner planene for Antveit gravplass.
2. Fellesrådets vedtak legges ved søknad til Bjørgvin bispedømmeråd om godkjenning av planene.

### **Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

#### **AU- 26/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg slutter seg enstemmig til kirkevergens forslag

## **27/19: Bergen domkirke sokn - avtale om overføring av hjemmel til St. Jakob kirke**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for St.Jakob kirke slik den foreligger



**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**AU- 27/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

### **28/19: Laksevåg sokn - avtale om overførsel av grunnbokshjemmel for Laksevåg kirke**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Laksevåg kirke slik den foreligger

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**AU- 28/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

### **29/19: Nygård sokn - avtale om overdragelse av hjemmel for Gravdalspollen gravplass**

**Kirkevergens forslag til vedtak:**

Bergen kirkelige fellesråd v/AU godkjenner avtalen for overføring av hjemmelen for Gravdalspollen gravplass slik den foreligger.

**Arbeidsutvalg 05.02.2019:**

**AU- 29/19 Vedtak:**

BKF Arbeidsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

**MØTEPROTOKOLL**  
**BERGEN KIRKELIGE FELLESRÅD**  
**ADMINISTRASJONSUTVALG**

**MØTE NR. 01/2019**

**Møtedato:** 05.02.2019

**Møtetid:** Kl. 12:00 - 13:00

**Møtested:** Kirkevergens kontor, Aasegården -  
Møterom Lyderhorn

**Saksnr.:** 01/19 – 03/19

**Tilstede:**

Asbjørn Valen (medlem)  
Bente Krokeide (leder)  
Bjarte Flaten (medlem)

**Meldt forfall:**

Geir Møller  
Jostein Aarvik

**Vara:**

**Fra administrasjonen:**

Berit Bakke, personalsjef  
Mona Gangsøy Eide, administrasjonssjef

Møteleder:	Bente Krokeide
Utlevert i møtet:	

**Bergen kirkelige fellesråd**  
05.02.19

(S)  
Bente Krokeide  
leder

*Berit Bakke*  
Berit Bakke  
personalsjef

## Saksliste

<b>Sak nr.</b>	<b>Sakstittel</b>
01/19	Godkjenning av innkalling og saksliste til møte
02/19	Godkjenning av møtebok
03/19	Endringer i naturalytelser for ansatte i BKF

## **01/19: Godkjenning av innkalling og saksliste til møte**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Innkalling godkjennes  
Saksliste godkjennes slik den foreligger

### **Administrasjonsutvalg 05.02.2019:**

#### **ADM.UTV- 01/19 Vedtak:**

BKF Administrasjonsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

## **02/19: Godkjenning av møtebok**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

Møteboken fra møte 27.11.18 godkjennes som den foreligger

### **Administrasjonsutvalg 05.02.2019:**

#### **ADM.UTV- 02/19 Vedtak:**

BKF Administrasjonsutvalg vedtar enstemmig kirkevergens forslag

## **03/19: Endringer i naturalytelser for ansatte i BKF**

### **Kirkevergens forslag til vedtak:**

1. Arbeidsgiver kan tillate opptjening av bonuspoeng på jobbreiser og utlegg for arbeidsgiver, men de opptjente poengene må brukes på reiser og overnattinger i jobbsammenheng.
2. Ansatte som får rabatter fra forretningspartnere må melde dette til arbeidsgiver.

### **Administrasjonsutvalg 05.02.2019:**

#### **Det ble fremmet nytt forslag i møte**

1. Arbeidsgiver kan tillate opptjening av bonuspoeng på jobbreiser og utlegg for arbeidsgiver, men de opptjente poengene må brukes på reiser og overnattinger i jobbsammenheng.
2. Administrasjonsutvalget vedtar at saken utredes videre i administrasjonen

#### **ADM.UTV- 03/19 Vedtak:**

BKF Administrasjonsutvalg vedtar enstemmig nytt forslag



**Utvalg:** Kontrollutvalget  
**Møtested:** Møterom Lyderhorn, Aasegården  
**Dato:** 05.02.2019  
**Tidspunkt:** 17:00 – 19.15

**Følgende faste medlemmer møtte:**

Navn	Funksjon	Representerer
Karl Johan Hallaråker	Leder	
Jorid Laura Vingen Endal	Nestleder	
Nils Gunnar Toppe	Medlem	
Petter Bjerksund	Medlem	
Per Kristian Erdal	Medlem	

**Følgende medlemmer hadde meldt forfall:**

Navn	Funksjon	Representerer
------	----------	---------------

**Følgende varamedlemmer møtte:**

Navn	Møtte for	Representerer
------	-----------	---------------

**Merknader**
**Andre som møtte:**

Navn	Stilling
Frode Løvlie	Forvaltningsrevisor i Deloitte
Roald Breistein	Seniorrådgjevar Hordaland fylkeskommune

Karl Johan Hallaråker  
utvalgsleder

Roald Breistein  
utvalssekretær

*Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke underskrift.*

## Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
PS 1/19	Godkjenning av innkalling og saksliste		
PS 2/19	Godkjenning av møteprotokoll fra forrige møte		
PS 3/19	Forvaltningsrevisjon av ansvars-, rolle og myndighetsfordeling mellom kirkevergen og menighetene		2018/59
PS 4/19	Årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019		2017/91
PS 5/19	Årsmelding for kontrollutvalget for 2018		2018/22
PS 6/19	Kurs i regi av Deloitte våren 2019		2018/53
PS 7/19	Referatsaker		
RS 1/19	valgkomite Akasia AS		2019/5
RS 2/19	Vedtatt budsjett for kontrollutvalget i BKF for 2019		2017/91
PS 8/19	Eventuelt		

### PS 1/19 Godkjenning av innkalling og saksliste

Saksprotokoll i kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd - 05.02.2019

#### Behandling i møtet:

Under eventuelt orienterer leder om møtet i Kirkemøtets kontrollutvalg der han var observatør 11.10.18. Ingen andre saker meldt.

#### Vedtak:

Sakliste og innkalling ble enstemmig vedtatt.

### PS 2/19 Godkjenning av møteprotokoll fra forrige møte

Saksprotokoll i kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd - 05.02.2019

#### Behandling i møtet:

Det kom ikke frem noe under dette punktet.

#### Vedtak:

Møteprotokoll fra møte i kontrollutvalget 04.12.2018 ble enstemmig vedtatt.

### PS 3/19 Forvaltningsrevisjon av ansvars-, rolle og myndighetsfordeling mellom kirkevergen og menighetene

#### Forslag til vedtak

Kontrollutvalget tar informasjonen til orientering.

## Saksprotokoll i kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd - 05.02.2019

### Behandling i møtet:

Forvaltningsrevisor i Deloitte, Frode Løvlie, orienterte om status i arbeidet med forvaltningsrevisjon av ansvars-, rolle- og myndighetsfordeling mellom kirkevergen og menighetene og svarte på spørsmål fra kontrollutvalget.

Deloitte diskuterte med kontrollutvalget hvilke menigheter/menighetsråd som skal plukkes ut til intervju for å få et best mulig representativt utvalg. Deloitte vil plukke ut 3 menigheter/menighetsråd til intervju, og kontrollutvalget foreslo at man velger mellom disse: Åsane, Storetveit/Bønnes, Fyllingsdalen, Markus, Skjold, Laksevåg eller Fana.

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

### Vedtak:

Kontrollutvalget tar informasjonen til orientering.

## PS 4/19 Årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019

### Forslag til innstilling

Fellesrådet vedtar slik årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019:

Nr.	Tekst	Kontrollutvalget	Fellesrådet
1.	Vurdering av hvilket forvaltningsrevisjonsprosjekt som bør bestilles for oppstart i 2019.	05.02.2019	20.02.2019
2.	Vurdering av bestilling av eierskapskontroll for 2019	05.02.2019	20.02.2019
3.	Årsmelding for kontrollutvalget for 2018	05.02.2019	20.02.2019
4.	Årsregnskap for BKF for 2018 – Uttalelse fra kontrollutvalget	02.04.2019	24.04.2019
5.	Revisor legger frem uavhengighetserklæring	02.04.2019	
6.	Revisor presenterer revisjonsplan for regnskapsrevisjonen for 2019	02.04.2019	
7.	Behandling av forslag til prosjektplan for eierskapskontroll for 2019	28.05.2019	
8.	Behandling av forslag til prosjektplan for forvaltningsrevisjon 2019	September	
9.	Budsjett for kontroll og tilsynsarbeidet i BKF for 2020	September	
10.	Møteplan for kontrollutvalget for 2020	Desember	
11.	Årsplan for kontrollutvalget for 2020	Desember	
12.	Revisor presenterer interimrevisjonsrapport for 2019	Desember	
13.	Andre saker som kan oppstå som kontrollutvalget finner ut trenger utvalgets fokus, og saker oversendt fra Fellesrådet.		

## Saksprotokoll i kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd - 05.02.2019

### Behandling i møtet:

#### Ad punkt 1:

Kontrollutvalget diskuterte seg frem til å foreslå for fellesrådet å kunne velge blant disse 3 forvaltningsrevisjonsprosjektene med oppstart høsten 2019:

- Iverksettelse av vedtak som er gjort av fellesrådet
- Arkivering, journalføring mv.
- Kontroll av fullmakter til AU og Kirkevergen, og hvordan fullmaktene blir praktisert.

Utvalget var også enig om å foreslå at kontrollutvalget får fullmakt av fellesrådet til å velge blant disse 3 prosjektene.

#### Ad punkt 2:

Kontrollutvalget ble enig om å starte opp eierskapskontroll av BKF's eierskap i løpet av 2019.

Med disse endringene i punkt 1 og 2 i forslag til innstilling, ble slik innstilling enstemmig vedtatt.

### Innstilling:

Fellesrådet vedtar slik årsplan for kontrollutvalget i BKF for 2019:

Nr.	Tekst	Kontrollutvalget	Fellesrådet
1.	Forvaltningsrevisjon for en av disse prosjektene startes opp høsten 2019: <ul style="list-style-type: none"><li>• Iverksettelse av vedtak som er gjort av fellesrådet</li><li>• Arkivering, journalføring mv.</li><li>• Kontroll av fullmakter til AU og Kirkevergen, og hvordan fullmaktene blir praktisert.</li></ul> Kontrollutvalget får fullmakt av fellesrådet til å velge blant disse 3 prosjektene.	05.02.2019	20.02.2019
2.	Eierskapskontroll av BKF sitt eierskap i løpet av 2019.	05.02.2019	20.02.2019
3.	Årsmelding for kontrollutvalget for 2018	05.02.2019	20.02.2019
4.	Årsregnskap for BKF for 2018 – Uttalelse fra kontrollutvalget	02.04.2019	24.04.2019
5.	Revisor legger frem uavhengighetserklæring	02.04.2019	
6.	Revisor presenterer revisjonsplan for regnskapsrevisjonen for 2019	02.04.2019	
7.	Behandling av forslag til prosjektplan for eierskapskontroll for 2019	September	
8.	Behandling av forslag til prosjektplan for forvaltningsrevisjon 2019	September	
9.	Budsjett for kontroll og tilsynsarbeidet i BKF for 2020	September	
10.	Møteplan for kontrollutvalget for 2020	Desember	
11.	Årsplan for kontrollutvalget for 2020	Desember	
12.	Revisor presenterer interimrevisjonsrapport for 2019	Desember	
13.	Andre saker som kan oppstå som kontrollutvalget finner ut trenger utvalgets fokus, og saker oversendt fra Fellesrådet.		



## **PS 5/19 Årsmelding for kontrollutvalget for 2018**

### **Forslag til innstilling**

Fellesrådet godkjenner årsmelding 2018 for kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd.

### **Saksprotokoll i kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd - 05.02.2019**

#### **Behandling i møtet:**

Det ble gjort noen mindre redigeringsmessige endringer i forslag til årsmelding.

Med de redigeringsmessige endringene ble forslag til innstilling enstemmig vedtatt.

#### **Innstilling:**

Fellesrådet godkjenner årsmelding 2018 for kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd.

## **PS 6/19 Kurs i regi av Deloitte våren 2019**

### **Forslag til vedtak**

1. Kontrollutvalet ber om at Deloitte gjennomfører kurs innen ..... i forbindelse med møte i kontrollutvalget .....
2. Sekretariatet blir bedt om å ta seg av alt det praktiske med organisering, kunngjøring og avvikling av kurset, gjerne i samarbeid med administrasjonen i BKF.

### **Saksprotokoll i kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd - 05.02.2019**

#### **Behandling i møtet:**

Kontrollutvalget i BKF ønsker at Deloitte gjennomfører kurs i antikorrupsjon i forbindelse med møte i kontrollutvalget 28.05.2019.

Etter dette ble sikt vedtak enstemmig vedtatt.

#### **Vedtak:**

1. Kontrollutvalet ber om at Deloitte gjennomfører kurs i antikorrupsjon i forbindelse med møte i kontrollutvalget 28.05.2019.
2. Sekretariatet blir bedt om å ta seg av alt det praktiske med organisering, kunngjøring og avvikling av kurset, gjerne i samarbeid med administrasjonen i BKF.

## **PS 7/19 Referatsaker**

### **Saksprotokoll i kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd - 05.02.2019**

#### **Behandling i møtet:**

Det kom ikke frem noe under dette punktet.

#### **Vedtak:**

Referatsakene ble tatt til orientering.

## **PS 8/19 Eventuelt**

### **Saksprotokoll i kontrollutvalget i Bergen kirkelige fellesråd - 05.02.2019**

#### **Behandling i møtet:**

Leder i kontrollutvalget orienterte om møtet i Kirkemøtets kontrollutvalg 11.10.18 der han var tilstede som observatør, og samtaler han hadde med kontrollutvalgets ledelse og sekretær. Deres møteprotokoller er aktuelle som referatsak i våre møter til orientering.

Etter dette ble det gjort slikt enstemmig vedtak.

#### **Vedtak:**

Informasjonen ble tatt til orientering.